



tokaj.hu

Tokaj Integrált Településfejlesztési Stratégiája Megalapozó vizsgálat

2022. június

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETŐ.....	8
2	HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	10
2.1	Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, a város helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	10
2.1.1	A település térségi szerepe	10
2.2	Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	14
2.2.1	Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK).....	14
2.2.2	Kapcsolódás a Partnerségi megállapodáshoz 2021-2027 (tervezet)	16
2.2.3	Kapcsolódás a Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptióhoz és Programhoz.....	16
2.2.4	Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás	17
2.3	A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	23
2.3.1	Országos Területrendezési Terv (MáTrT)	23
2.3.2	Borsod-Abaúj-Zemplén megye területrendezési terve	29
2.3.3	Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökségi helyszíneire és védőövezetére vonatkozó világörökségi Kezelési Terv 2016	34
2.4	Hatályos településrendezési terv, illetve a szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek- az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai.....	35
2.4.1	Hatályos településrendezési terv megállapításai.....	35
2.4.2	A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek- az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai.....	37
2.5	Hatályos településfejlesztési döntések	38
2.5.1	A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai.....	38
2.6	A település társadalma	41
2.6.1	A népesség főbb jellemzői.....	41
2.6.2	Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok.....	56
2.6.3	Települési identitást erősítő tényezők.....	57
2.7	A település humán infrastruktúrája	61
2.7.1	Humán közszolgáltatások	61
2.7.2	Esélyegyenlőség biztosítása	70
2.8	A település gazdasága	70
2.8.1	A település gazdasági súlya, szerepköre.....	71
2.8.2	A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	72
2.8.3	A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	82
2.8.4	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők.....	85
2.8.5	Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat).....	86
2.9	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere	87
2.9.1	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	87
2.9.2	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere.....	91
2.9.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység	92

2.9.4	Foglalkoztatáspolitikai	92
2.9.5	Lakás és helyiséggazdálkodás	94
2.9.6	Intézményfenntartás	95
2.9.7	Energiagazdálkodás	96
2.10	Településüzemeltetési szolgáltatások	97
2.11	A táji és természeti adottságok vizsgálata	98
2.11.1	Természeti adottságok	98
2.11.2	Tájhasználat, tájszerkezet	100
2.11.3	Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek	103
2.12	Zöldfelületi rendszer vizsgálata	111
2.12.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei	111
2.13	Az épített környezet vizsgálata	115
2.13.1	Területfelhasználás vizsgálata	115
2.13.2	A telekstruktúra vizsgálata	123
2.13.3	Önkormányzati tulajdon kataszter	125
2.13.4	Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	126
2.13.5	Az építmények vizsgálata	127
2.13.6	Az épített környezet értékei	128
2.13.7	Az épített környezet konfliktusai, problémái	138
2.14	Közlekedés	138
2.14.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	139
2.14.2	Közúti közlekedés	139
2.14.3	Közösségi közlekedés	141
2.14.4	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	141
2.14.6	Parkolás	142
2.15	Közművesítés	143
2.15.1	Víziközművek	143
2.15.2	Energia	145
2.15.3	Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)	147
2.16	Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	148
2.16.1	Talaj	148
2.16.2	Felszíni és a felszín alatti vizek	148
2.16.3	Levegőtisztaság és védelme	149
2.16.4	Zaj- és rezgésterhelés	149
2.16.5	Sugárzás védelem	149
2.16.6	Hulladékkezelés	150
2.16.7	Vizuális környezetterhelés	151
2.16.8	Árvízvédelem	151
2.16.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	152
2.17	Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést befolyásoló, vagy korlátozó tényezők)	153
2.17.1	Építésföldtani korlátok	153
2.17.2	Vízrajzi veszélyeztetettség	155
2.17.3	Ásványi nyersanyaglelőhely	157
2.17.4	Városi klíma	157
3	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	159

3.1	A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése	159
3.1.1	A település társadalma	159
3.1.2	A település humán infrastruktúrája	159
3.1.3	A település gazdasága.....	160
3.1.4	A település környezete	161
3.1.5	Települési infrastruktúra	161
3.1.6	Az Önkormányzat gazdálkodása.....	162
4	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	164
4.1	A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	164
4.1.1	A folyamatok értékelése	164
4.1.2	település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése.	165
4.1.3	A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata	169
4.2	Problématérkép/értéktérkép.....	172
4.2.1	A település problémáinak és értékeinek összefoglalója térképi formában, a területi lehetőségek és korlátok térképi ábrázolása.....	172
4.3	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	174
4.3.1	Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása.....	174
4.3.2	Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek).....	179
	MELLÉKLETEK	180

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra:	ITS célok.....	40
2. ábra:	Állandó és lakónépesség változása Tokajban 2010-2020 között	41
3. ábra:	Vándorlási egyenleg 2010-2019 között (állandó, ideiglenes együtt)	43
4. ábra:	Népesség korösszetétel változása 2010-2020 között	44
5. ábra:	Öregségi index változása 2010-2019 között	44
6. ábra:	Nemzetiségek változása 2001-2011 között	45
7. ábra:	Lakosság képzettségi szintjének változása 2001-2011 között.....	46
8. ábra:	Regisztrált munkanélküliek száma a munkaképeskorú korú népesség százalékában	47
9. ábra:	Regisztrált munkanélküliek száma Tokajban.....	48
10. ábra:	Munkanélküliek megoszlása képzettségi szintek alapján 2020-ban	48
11. ábra:	Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak megoszlása az aktív korúak arányában	49
12. ábra:	Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)	50
13. ábra:	Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)	51

14. ábra: Életminőség javításának tényezői a lakosság véleménye alapján	54
15. ábra: Városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése - közszolgáltatások	55
16. ábra: Városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése – infrastrukturális feltételek	55
17. ábra: Környezettudatos szemlélet fontosságának megítélése	56
18. ábra A lakosság helyi kötődését meghatározó tényezők	56
19. ábra: Az általános iskolai tanulók létszáma Tokajban 2010 és 2019 között	62
20. ábra: Középfokú oktatási intézmények nappali tagozatos tanulóinak száma Tokajban	64
21. ábra: Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma Tokajban (fő)	66
22. ábra: Járóbeteg szakellátásban ellátottak száma Tokajban (fő)	66
23. ábra: A megye gazdasági mutatói	72

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: OFTK célok	14
2. táblázat: BAZ megye TFP Célok	17
3. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye településeinek térségi övezetekkel való érintettsége és érintett területek nagysága	30
4. táblázat: Tokaj területének a megyei területfelhasználási kategóriák szerinti megoszlása	32
5. táblázat: Népeségszám változása 2010-2020	42
6. táblázat: Tokaj város népmozgalmi adatai 2010-2020	42
7. táblázat: Háztartások, családok életkörülményei (2010 és 2019)	53
8. táblázat: Óvodai intézmények és azok legfontosabb statisztikai adatai (2020/21 tanév)	61
9. táblázat: Általános iskolai intézmények és azok legfontosabb adatai (2020/2021 tanév)	62
10. táblázat: Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények kapacitása 2020-ban	68
11. táblázat: Összehasonlító adatok 2021. I. félév	71
12. táblázat: Járások gazdasági mutatói	72
13. táblázat: Működő vállalkozások Tokajban	73
14. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma adott nemzetgazdasági ágban (db)	74
15. táblázat: Regisztrált vállalkozások Tokajban	75
16. táblázat: Tokaj iparüzési adóbevétele	76
17. táblázat: Egy főre jutó export értéke	76
18. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek adatai	78
19. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek adatai	78
20. táblázat: Tokaj kereskedelmi szálláshely árbevétele	79

21. táblázat: Kereskedelmi szálláshely kapacitások	80
22. táblázat: Álláskeresők Tokajban	81
23. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma (db).....	82
24. táblázat: Legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozások	83
25. táblázat: Lakásállomány Tokajban	86
26. táblázat: Önkormányzati bevételek (eFt) 2010-2020 között:.....	87
27. táblázat: Önkormányzati kiadások (eFt) 2010-2020 között:	88
28. táblázat: Önkormányzat által fenntartott intézmények költségei eFt (polgármesteri hivatal, bölcsőde, óvoda, szociális intézmények, kulturális intézmények stb.)	89
29. táblázat: Az önkormányzati vagyon alakulása 2011-2020 között(eFt)	90
30. táblázat: Közfoglalkoztatottak alakulása 2013-2021 között.....	93
31. táblázat: Települési intézményhálózat.....	95
32. táblázat.: Önkormányzati infrastruktúra	113
33. táblázat: Egy lakosra jutó zöldterület.....	114
34. táblázat: Tokaj művelési ágainak minőségi osztályok szerinti besorolása.....	117
35. táblázat: Beépítésre szánt területek	119
36. táblázat: Beépítésre szánt területek	120
37. táblázat: Önkormányzati vagyon.....	126
38. táblázat: Tokaj közigazgatási határában található nyilvántartott régészeti lelőhelyek	129
39. táblázat: Közüzemi szolgáltatások Tokajban	143
40. táblázat: Szennyvíztisztító telep adatai	144
41. táblázat: Tokaji önkormányzat energiafogyasztása területenként.....	146
42. táblázat: A Tokaji lerakó jellemzői.....	150
43. táblázat: A hulladékok kezelését végző vállalkozások	150
44. táblázat: Települési hulladék adatok.....	151
45. táblázat: SWOT	166
46. táblázat Települési célok rendezési tervi illeszkedése	170

TÉRKÉPEK JEGYZÉKE

1. térkép: Tokaji járás települései	11
2. térkép: Tömegközlekedési hálózati.....	12
3. térkép: Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék kultúrtáj területe.....	13
4. térkép: Funkcionális térségek az OTFK-ban	15

5. térkép: Kultúrtájak Magyarországon.....	16
6. térkép: Kiemelt turisztikai térségek	18
7. térkép: Tokaj-Hegyalja térség fejlesztési értékterületei.....	22
8. térkép: Tokaj az Országos Szerkezeti tervben	23
9. térkép: Részlet az MáTrT. 3/1. mellékletéből	24
10. térkép: Részlet az MáTrT. 3/2. mellékletéből	24
11. térkép: Részlet az MáTrT. 3/3. mellékletéből	24
12. térkép: Részlet az MáTrT. 3/4. mellékletéből	25
13. térkép: Részlet az MáTrT. 3/5. mellékletéből	25
14. térkép: Részlet az MáTrT. 1. mellékletéből	27
15. térkép: Részlet az MáTrT. 2. mellékletéből	27
16. térkép: Részlet az MáTrT. 3. mellékletéből	28
17. térkép: Részlet az MáTrT. 4. mellékletéből	28
18. térkép: Részlet az MáTrT. 5. mellékletéből	29
19. térkép: Részlet az MáTrT. 6. mellékletéből	29
20. térkép: Részlet a B.-A.-Z. megye Térségi Szerkezeti Tervéből	30
21. térkép Hatályos Szerkezeti Terv.....	36
22. térkép: Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya 2011(%)	49
23. térkép: Természetvédelmi területek Tokajban	106
24. térkép: Ramsari területek és Tájvédelmi körzet Tokajban	108
25. térkép: Területhasználat Tokajban.....	112
26. térkép: Belterület és külterület Tokajban	115
27. térkép: Tulajdonviszonyok Tokajban.....	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
28. térkép: Műemlékek Tokajban	133
29. térkép Helyileg védett területek	136
30. térkép Védelem alatt álló egyedi védett épületek.....	138
31. térkép: Tokaj közlekedési kapcsolatai	139
32. térkép: Eurovelo szakasz Tokajban	142
33. térkép: Regisztrált felszínmozgásos események	154
34. térkép: Magyarország földrengés veszélyeztetett területei.....	154
35. térkép: Árvízveszélyes területek	155
36. térkép: Ásványvagyon és bányaterület	157
37. térkép. Településrészi bontás	174

1 BEVEZETŐ

A jelen megalapozó tanulmány kereteit „A Kormány 314/2012. (XI. 8.) rendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről” szabályozza.

A rendelet összefüggő, három elemből álló dokumentum-rendszert hoz létre:

- Megalapozó vizsgálat
- Településfejlesztési koncepció
- Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS)

A megalapozó vizsgálat közös háttérét képezi mind a hosszú távú koncepciónak, mind a középtávú, operatív jellegű („megvalósítás orientált”) ITS-nek. Ebből adódóan az ITS elkészítésekor a város társadalmi és gazdasági folyamataiban bekövetkezett változásaira koncentrálnak, hangsúlyosan azon területek elemzésére, értékelésére, melyek összefüggésben lehetnek a hazai, illetve EU szinten meghatározott fő fejlesztési célokkal.

A helyzetelemzés tartalma kapcsán a vizsgálati részre vonatkozóan a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az alábbiakat írja le:

Kiindulásképpen a jogszabály 3. § rögzíti, hogy

- „(2) A koncepció, a stratégia és a településrendezési eszköz a település méretének, sajátosságainak és a településhálózatban betöltött szerepének figyelembevételével készül.
- (3) A koncepció, a stratégia és a településrendezési eszköz készítésének módját a korábbi tervekre is figyelemmel kell meghatározni.”

Ezek alapján, a tartalmi követelmények tekintetében az alábbiakat határozza meg:

A településfejlesztési koncepció

- 5. § (3) Az megalapozó vizsgálat és a koncepció tartalmi követelményei kapcsán meghatározott tartalom elemei összevonhatók, átcsoportosíthatók, indokolt esetben egyes elemei elhagyhatók, illetve azokat a település méretének, sajátosságainak, a településhálózatban betöltött szerepének, valamint az adott témakörnek megfelelő részletettséggel kell kidolgozni.

Az integrált településfejlesztési stratégia

- 6. § (2) A stratégia készítése során az 1. melléklet (megalapozó vizsgálat) szerinti megalapozó vizsgálatokat szükség szerint aktualizálni kell.

Az ITS célja, hogy a stratégiai tervezés eszközeivel segítse elő az elkövetkező 6-8 év városfejlesztési tevékenységeinek eredményességét. A tervezési munka eredménye, a stratégia fő vonalaiban akkor tekinthető eredményesnek, ha

- hozzájárul ahhoz, hogy a település összességében a lehető legnagyobb mértékben használja ki fejlődési potenciálját a 2021 – 27 időszakban,
- olyan módon kerül kialakításra, hogy azt a lehető legnagyobb mértékben tudják támogatni az EU Strukturális és Beruházási (ESB) alapjai források, így a város optimálisan képes kihasználni az EU 2021 – 27 közötti időszakának fejlesztési lehetőségeit,
- a stratégiába foglalt tevékenységek (projektek) jelentős része megvalósul a 2021. évet követő időszakban,

- az ITS a város működésének különböző szereplői közti kommunikáció eszközévé válik, s így céljai és projektjei széles körű támogatást élveznek a város társadalmi és gazdasági szereplőinek körében,
- hozzájárul ahhoz, hogy a városban folyó egyes fejlesztési tevékenységek – függetlenül azok finanszírozóitól, illetve tulajdonosaitól - egymással térben és időben összehangoltan valósuljanak meg, erősítve ezzel az egyes fejlesztési célú beavatkozások hatását.
- a közszféra fejlesztései mellett ösztönzi a magánszféra befektetéseit is.

Jelen tanulmány a fenti eredményességi kritériumokhoz illeszkedve az alábbi fő kérdésekre összefoglalóan:

- a korábbi stratégia megvalósításának tapasztalatai és a megváltozott társadalmi és gazdasági környezet indokolta változások
- a szakpolitikai környezet és szabályozás indokolta változások, különös tekintettel az EU Kohéziós Politika szabályainak –ezen belül elsődlegesen az ESB alapok felhasználását érintő szabályok – megváltozására, valamint a 314/2012 (IX.8) Korm. rendelet (a Kormány 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelete a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről) alkalmazásából fakadó követelményekre,
- a stratégia érintettjeinek bevonása, partnerség szervezése.

2 HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

2.1 Településhálózati összefüggések és térségi kapcsolatok, a város helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

2.1.1 A település térségi szerepe

2.1.1.1 A település vonzáskörzetének és funkciónak bemutatása, elemzése

Tokaj Borsod-Abaúj-Zemplén megye délkeleti részén, az Alföld és a Zempléni hegység találkozásánál, a Tisza és a Bodrog összefolyásánál fekszik. A kevesebb mint 4800 főt számláló kisváros városi rangját 1986-ban kapta vissza.

Fekvéséből kifolyólag a város tájszerkezete magán viseli a két markánsan eltérő nagytáj természeti adottságait, melyek nem csak a település kialakulásához és gazdasági fejlődéséhez teremtették meg a feltételeket, hanem egy páratlan szépségű tájképi keretet is képeznek a város körül. Tokaj fejlődésében nemcsak a bortermelésben és borforgalmazásban játszott szerepe, hanem közlekedési csomóponti fekvése is közrejátszott. Tokaj fontos tiszai kikötő, valamint egyetlen pont a Tisza észak-magyarországi szakaszán, ahol átkelést biztosít mind vasúti és közúti hídon is Borsod-Abaúj-Zemplén megye területéről Szabolcs-Szatmár-Bereg megyébe.

A város a gyorsforgalmi utaktól távol esik, KSH adatok szerint 39 perc a legközelebbi autópálya lehajtó elérhetősége. Azonban a 37-es és a 38-as számú főközlekedési útvonalon, valamint a Miskolc-Szerencs-Nyíregyháza vasúti fővonalon közvetlenül megközelíthető.

Tokaj a miskolci és a debreceni fejlesztési pólus találkozási pontján, Miskolctól és az alközpontként meghatározott Nyíregyházától nagyjából egyforma távolságra fekszik. A fejlesztési centrumoktól való azonos távolság általában inkább hátrányt, semmint előnyt jelent. Tokaj a hazai borászat és az erre épülő turizmus emblematikus jelképe, illetve a világörökségi helyszín névadó települése, ebből adódóan a város eddig viszonylagos sikerrel tudta kompenzálni a hátrányként mutakozó földrajzi elhelyezkedését.

Közigazgatási funkció és vonzáskörzete:

2013. január 1-jétől a kistérségek közigazgatási szerepe megszűnt, egyidejűleg államigazgatási területi egységként létrejöttek a járások. A járások kialakításánál a Tokaji járást a Tokaji Kistérség települései bázisán alakították ki, a járás települései megegyeznek a korábbi kistérség településeivel.

A Tokaji Járás illetékességi területe: Bodrogkeresztúr, Bodrogkislalud, Csobaj, Erdőbénye, Szegi, Szegilong, Taktabáj, Tarcal, Tiszaladány, Tiszatardos, illetve a járás központja Tokaj.

A járás települései közül egyedül Tokaj rendelkezik városi ranggal.

Egészségügyi és szociális terület intézményei és vonzáskörzete:

- Dombi Sámuel Kistérségi Egészségközpont: Járóbeteg szakellátás ellátási körzete: Járás települései, Taktabáj, Csobaj, Tiszaladány, Tiszatardos, Tarcál, Tokaj, Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Szegi, Szegilong, Erdőbénye, Rakamaz, Tiszánagyfalu, Timár, Szabolcs
- Tokaji Időskorúak Otthona: Tarcál, Bodrogkeresztúr
- Tokaji Többcélú Kistérségi Társulás működteti családsegítő és gyermekjóléti szolgálatot, működési területe a járás települései, Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Csobaj, Tarcál, Szegi, Szegilong, Taktabáj, Tiszaladány, Tiszatardos.

Közlekedés vonzáskörzete:

Távolsági buszjáratok:

Tokaj 10 Volán busz vonalon érintett.

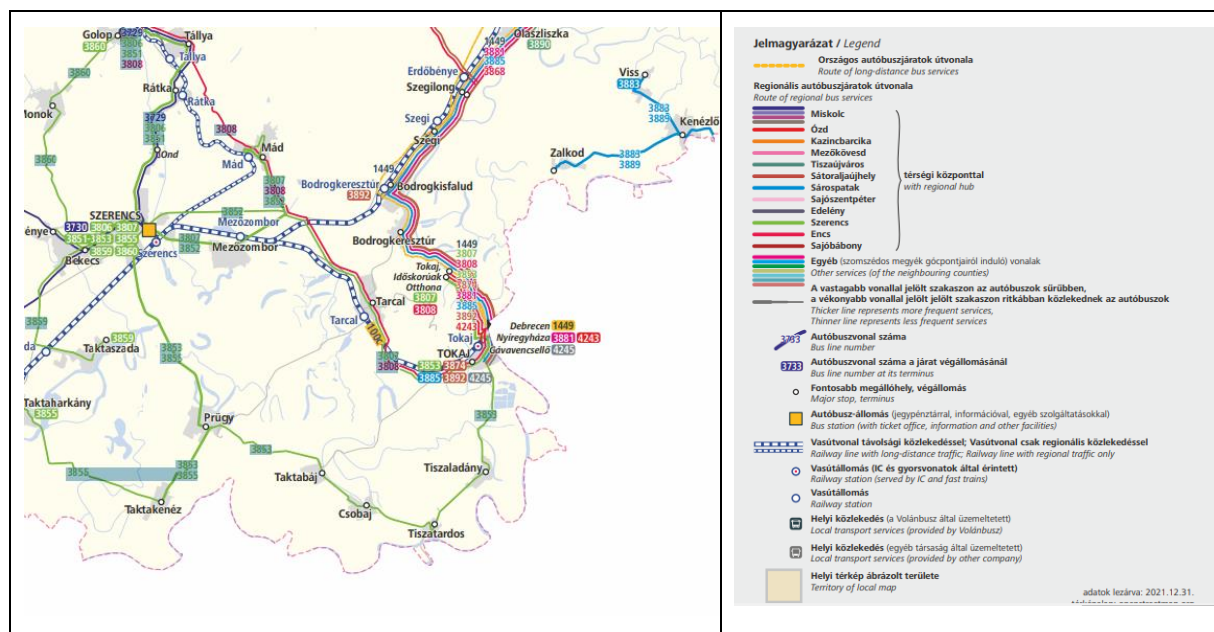
- Egy órán belül napi 15 feletti járatszámmal elérhető: Bodrogkeresztúr, Szerencs, Prügy, Csobaj, Taktabáj Tiszatardos, Tiszaladány, Vámosújfalud, Olaszliszka, Bodrogolvaszi, Erdőbénye, Szegi, Rakamaz, Nyíregyháza,
- Egy órán belül napi 15 alatti járatszámmal elérhető: Tímár, Baksa, Gávavencsellő, Szabolcs, Mezőzombor, Mád, Abaújszántó, Tállya, Tarcál, Sáropatak, Sáradsadány

Vonat járatok:

MÁV járatai naponta több mint 50 járattal érinti Tokajt, ebből napi 15 IC járat, mely összeköti a várost a három legközelebbi megyeközponttal Miskolccal, Debrecennel, Nyíregyházával, illetve Budapesttel.

Egyórán belül sűrű járatszámmal elérhető: Miskolc, Felsőzsolca, Hernádnémeti-Bőcs, Tiszalúc, Taktaharkány, Taktasza, Szerencs, Mezőzombor, Tarcál, Rakamaz, Virányos, Görög szállás, Nyírtelek, Füzesbokor, Nyíregyháza

2. térkép: Tömegközlekedési hálózati



Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplen 20220301.cdr (volanbusz.hu)

Közművelődés területe és vonzaskörzete:

- Kulturális és Konferencia Központ, Paulay Ede Színház, Fesztiválfatlan: Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Szabolcs Szatmár megye települései

Munkába járás területe és vonzaskörzete:

- 2011-es népszámlálási adatok szerint Tokajban a helyben foglalkoztatottak száma közel harmada bejáró foglalkoztatott, a munkába járás vonzaskörzete a járás településein túl a környező települések elsősorban Tiszaladány, Csobaj, Rakamaz, Szabolcs, Timár, Gávavencsellő, Balsa, Bodrogheresztúr és a taktaközi rész.

Közmű agglomerációk és társulások:

- Borsod-Abaúj- Zemplén Megyei Hulladékgazdálkodási Közszolgáltató Nonprofit Kft., azzal a céllal jött létre, hogy egy egységes, racionálisan, de nonprofit alapon működő szolgáltatást biztosítson a megyében élők számára. A Nonprofit Kft. szolgáltatási területe a teljes megye, így az elérhető szolgáltatási kör az tokaji lakosság számára teljes mértékben biztosított.
- Borsodvíz Zrt. víziközmű szolgáltatást nyújt Tokaj esetében az ivóvíz-szolgáltatást.

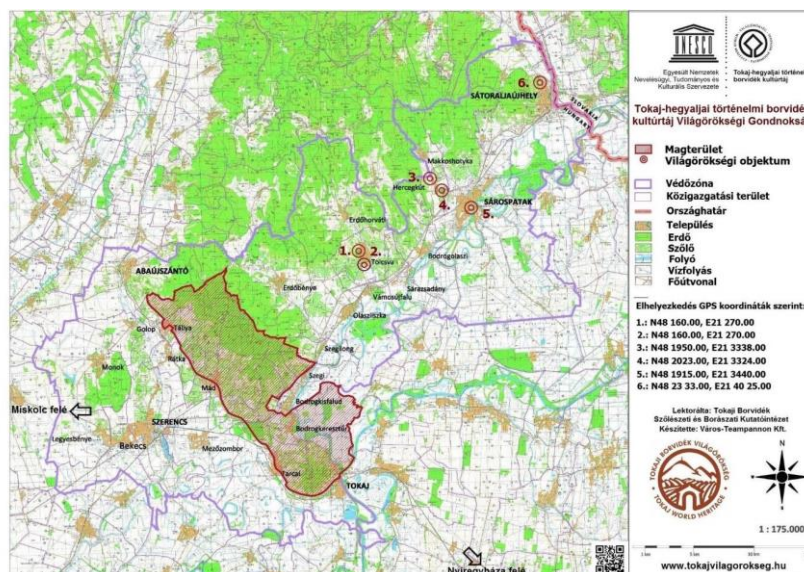
Egyéb együttműködések:

- Dél-Zemplén Fejlődéséért LEADER Egyesület célja a 2021-2027 között megvalósuló vidékfejlesztési program nyújtotta lehetőségek kihasználása, a helyi fejlesztési stratégia megvalósítása.
- Tokaj-Hegyalja, Taktaköz, Hernádvölgye Idegenforgalmi és Kulturális Egyesület a térség Turisztikai Desztináció Szervezete, melynek célja a térségi turizmus fejlesztése.

Tokaj-hegyaljai Borvidéki Hegyközségi Tanács hatóköre:

A Tokaji székhelyen működő Tokaj-hegyaljai Borvidéki Hegyközségi Tanács hatóköre a Tokaj-Hegyalja borvidéket alkotó 27 településre terjed ki.

3. térkép: Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék kultúrtáj területe



Forrás: www.tokajvilagorokseg.hu

A Tokaji Borvidék (Tokaj-Hegyalja) a világ első zárt borvidékének számít 1737 óta. A borvidéket az UNESCO Világörökség Bizottsága a Tokaji történelmi borvidéket 2002-ben, mint kultúrtájat vette fel a Világörökségi Listára. A Tokaj-Hegyaljai Történelmi Borvidék Kultúrtáj világörökségi terület magterülete 8 települést (Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Mád, Mezőzombor, Szegi, Tállya, Tarczal, Tokaj) és 6 világörökségi objektumot (Ungvári pincék (Sátoraljaújhely), Rákóczi pince (Sárospatak), Gombos-hegyi pincesor (Hercegkút), Kőporosi pincesor (Hercegkút), Oremus pincék (Tolcsva), Tolcsvai Bormúzeum pincéi (Tolcsva)) foglal magában. A borvidék többi települése a világörökségre vonatkozó UNESCO-konvenció szerint védőzóna a világörökségi magtelepülések körül.

2012 óta az ország első és jelenleg még egyetlen történelmi tájjá minősített térsége, a 27 település teljes közigazgatási területével műemléki védelem alatt áll.

2.2 Területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

2.2.1 Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióhoz (OFTK)

A nemzeti jövőkép elérése érdekében a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióban négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt fogalmaz meg. Az átfogó célok megvalósulása érdekében a Kon koncepció tizenhárom specifikus célkitűzést, köztük hét szakpolitikai jellegű célt és hat területi célt jelöl ki.

1. táblázat: OFTK célok

Átfogó cél	Specifikus célok	
értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	<ul style="list-style-type: none"> - versenyképes, innovatív gazdaság, - életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése 	Ágazati célok
népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	<ul style="list-style-type: none"> - gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság, - kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I - értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom, - jó állam, szolgáltató állam és biztonság 	
természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	<ul style="list-style-type: none"> - stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme 	

Átfogó célok	Specifikus célok	
térségi alapozott, térszerkezet potenciálokra fenntartható	<ul style="list-style-type: none"> - az ország makro-regionális szerepének erősítése, - többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat, - vidéki térségek népességeltartó képességének növelése, - kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése, - területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése, <p>összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása</p>	Területi célok

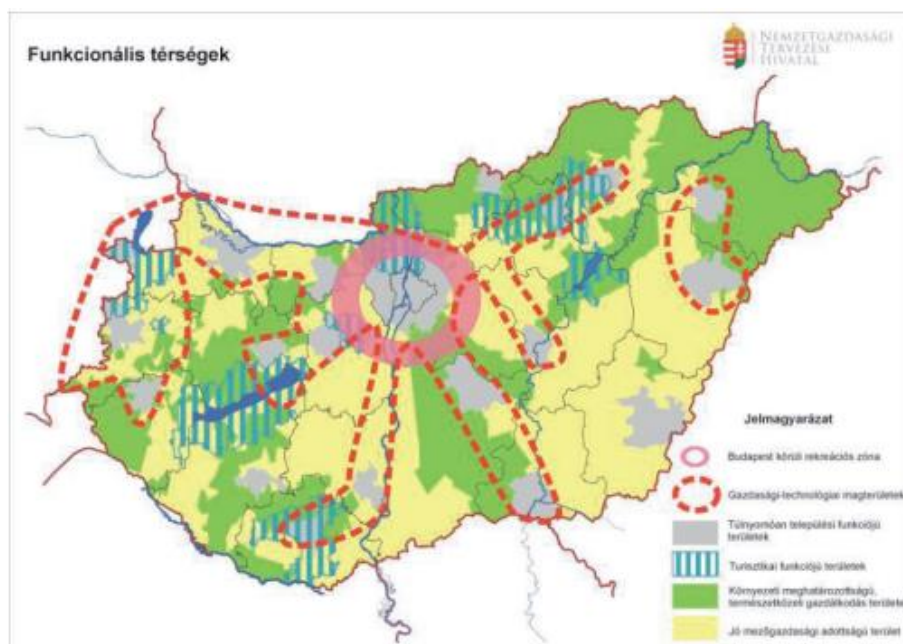
Forrás: OFTK saját szerkesztés

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió több összefüggésben említi Tokajt:

Az 13/2020. (V. 5.) OGY határozata a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014. (I. 3.) OGY határozat módosításáról a megyehatárokon túlterjedő, továbbá egyes kiemelt területfejlesztési feladatai ellátására kiemelt térségként nevesíti a Tokaj Borvidéket. A Tokaj Borvidék térségi fejlesztésének indoka a nemzetgazdasági jelentőség, a kultúrtáji értékek, a helyi gazdaság és társadalom megújításának elősegítése. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióban nevesített kiemelt fejlesztési térségek integrált fejlesztéséhez országos érdek fűződik.

Funkcionális besorolás alapján Tokajt környezeti meghatározottságú természetközeli gazdasági területek közé sorolja.

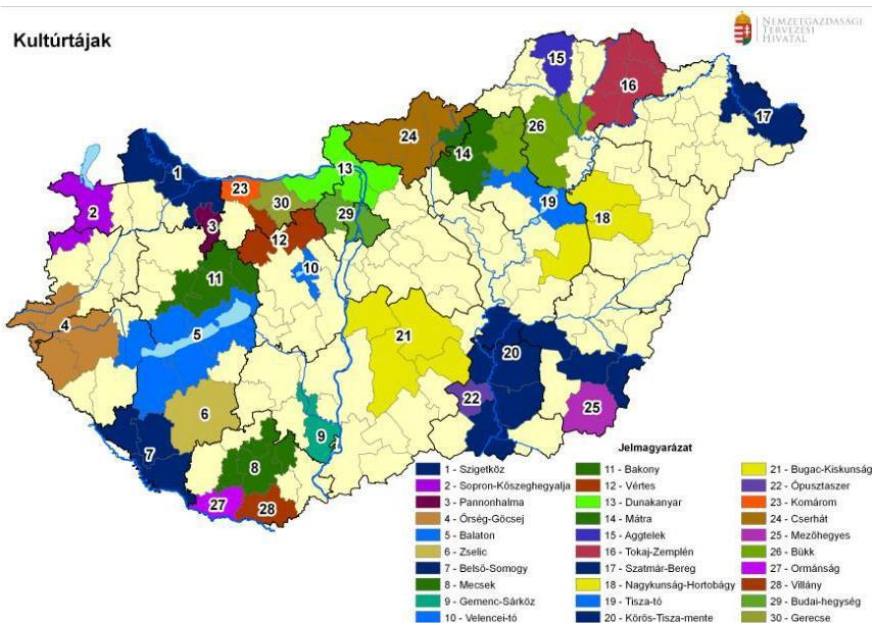
4. térkép: Funkcionális térségek az OTFK-ban



Forrás: OTFK

Természeti adottságai alapján az OFTK Tokajt a Tokaj-Zemplén kultúrtáj részeként különleges táji értékekkel, rekreációs funkciókkal bíró övezetek között tarja számon. Itt az országos fejlesztéspolitika részéről megjelenő feladatok a következők: hagyományos gazdálkodás, kulturális örökség megőrzése, helyi közösségek fejlesztése, fenntartható turizmus fejlesztése, környezeti terhelés csökkentése

5. térkép: Kultúrtájak Magyarországon



Forrás: OTFK

2.2.2 Kapcsolódás a Partnerségi megállapodáshoz 2021-2027 (tervezet)

„2.1.5. 5. szakpolitikai célkitűzés: A polgárokhoz közelebb álló Európa fejezete

A szakpolitikai célkitűzés beavatkozásainak középpontjában a területi különbségek csökkentéséhez kapcsolódóan a térségek és települések fejlesztése áll. A célkitűzéshez kapcsolódóan integrált területi stratégiákon alapuló, a térségi és helyi fejlesztési igényekhez és adottságokhoz igazodó fejlesztések valósulnak meg az érintett területi és helyi szereplők bevonásával. A célkitűzés részét képezi a helyi térségi adottságokra és vonzerőkre építő, tematikusan és térségileg integrált és összehangolt turisztikai fejlesztések támogatása is.”

Tervezett beavatkozások között szerepel a három kiemelt térség (Balaton Kiemelt Üdülőkörzet, Tokaji Borvidék, Közép-Duna mente) fejlesztése érdekében az összehangolt megyei fejlesztések, melyek az érintett megyék integrált területi programjain keresztül valósíthatók meg.

2.2.3 Kapcsolódás a Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Konceptióhoz és Programhoz

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Programja (2021-2027) az alábbi átfogó célokat és specifikus célokat fogalmazza meg:

2. táblázat: BAZ megye TFP Célok

Átfogó célok	Specifikus célok
<ul style="list-style-type: none"> - Borsod-Abaúj-Zemplén megye népességmegtartó képességének növelése a lakosság életminőségének javulásával és fenntartható infrastruktúra biztosításával - Borsod-Abaúj-Zemplén megye természeti adottságaira, hagyományaira és korszerű infrastruktúrára épülő versenyképes gazdaság kialakítása 	<ul style="list-style-type: none"> - Humán központú minőségi szolgáltatások - Korszerű és fenntartható infrastruktúra - Versenyképes gazdaság

Forrás: Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Program

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Programja (2021-2027) kiemelt Tokaj-Zemplén térséget kiemelt térségei között nevesíti, összhangban 1791/2020. (XI. 11.) Korm. határozattal meghozott Tokaj-Zemplén Térségfejlesztési Programmal.

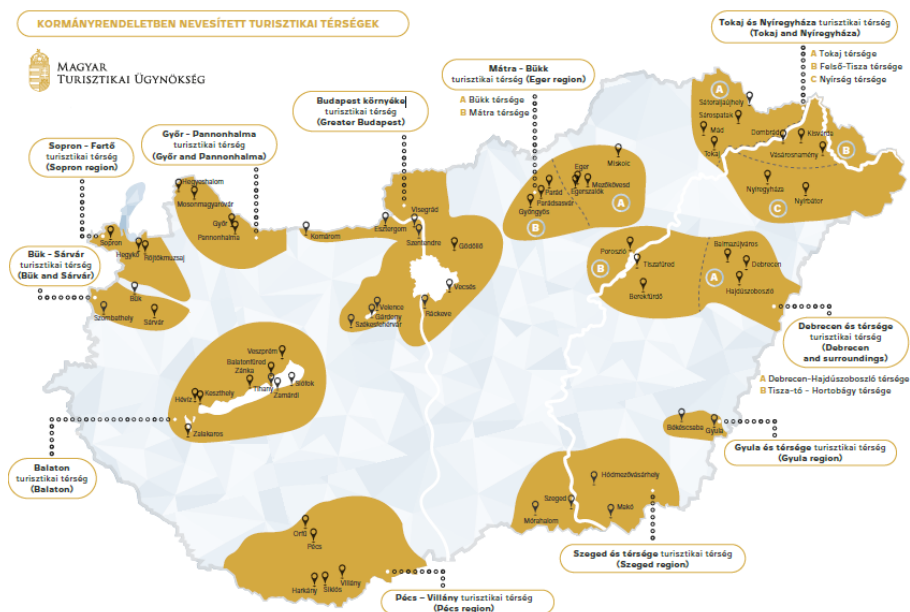
2.2.4 Egyéb térségi fejlesztési koncepciókhoz, programokhoz való kapcsolódás

Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (NTS2030)

A Kormány 429/2020 (IX.14) kormány rendeletében konkrét lehatárolással együtt határozta meg Magyarország turisztikai térségeit. A térségek kijelölésével a cél a turisztikai feladatok ellátásnak hatékonyabbá tétele, jól kommunikálható és körül határolható fogadóterületek létrehozása, a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (NTS2030) - Turizmus 2.0 stratégia céljaival összhangban.

Tokaj és Nyíregyháza turisztikai térség egyike a 11 kiemelt turisztikai térségnek. A desztináció márkaprofilja a prémium borok köré épül. Kiegészítő elemként jelenik meg Nyíregyháza komplex termékkínálata (állatkert, fürdő, city break) és az aktív turizmus, valamint a történelmi helyszínek a Zemplénben.

6. térkép: Kiemelt turisztikai térségek



Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség

Tokaj-Zemplén Térségfejlesztési Program

A Kormány teljes Tokaj-Zemplén térség komplex fejlesztésének elősegítése érdekében 2020 novemberében elfogadta 1791/2020. (XI. 11.) Korm. határozatban a Tokaj-Zemplén Térségfejlesztési Programot, egyúttal 149,516 milliárd forint költségvetési támogatás biztosításáról döntött a 2020-2024 évekre vonatkozóan, elősegítve a Magyarország egyik legfrekvenciáltabb térségében kiemelten szükséges közlekedési, turisztikai és önkormányzati fejlesztések megvalósítását. A tervezett fejlesztés sorozat a világörökségi kultúrtájra, a meglévő nemzetgazdasági és kulturális értékekre, valamint a borászati tudásvagyon által meghatározott gasztronómiára építve hoz létre új minőséget. A térség jövője a jól átgondolt és hatékonyan működtetett idegenforgalomban, az ahhoz kapcsolódó vendéglátásban, a borászaton nyugvó gasztronómiában van. A TOP Plusz alapján azonban nem az egész Tokaj-Zemplén kiemelt programban szereplő település, hanem csak Tokaj Borvidék települései kezelendők kiemelt fejlesztési térségként, külön forrásfelhasználási módban, ahogy az a településdifferenciálásnál bemutatásra kerül. A fejlesztési program ehhez teremti meg a hiányzó feltételeket.

A programcsomag célja:

- Tokaj brand egységes arculatának megerősítése, önálló, jól megkülönböztethető turisztikai márkanév kialakítása.
- A Tokaj-Zemplén térség Magyarország egyik jelentős turisztikai központjává váljon; négy évszakos turisztikai kínálattal és magas színvonalú attrakciókkal.
- Gazdaságélénkítés, munkahelyteremtés és -megőrzés a térségben.

Fejlesztési csomag elemei:

Térségi szintű fejlesztések:

- Infrastrukturális fejlesztések:
 - Közúthálózat rekonstrukciója: A térség úthálózata rossz állapotú. Az itt élők és az idegenforgalmi követelmények miatt szükséges és indokolt a közúthálózat átgondolt, jelentős léptékű fejlesztése.
 - Kerékpárútfejlesztés: A közelmúltban lezajlott és folyamatban lévő kerékpárút kialakítások folytatása a térség érdeke. A kerékpárút hálózat további bővítése fontos a célok elérése érdekében (pl. Eurovelo 11 útvonal hiányzó részeinek kiépítése).
 - Dűlőutak komplex rekonstrukciója: A borvidék szőlőültetvényeinek is a megközelíthetőségét biztosító dűlőutak állapota jelentősen leromlott. A fejlesztés során a szőlészeti-borászati szempontok mellett figyelembe kell venni a világörökségi és turisztikai aspektusokat is.
 - Nagyteljesítményű elektromos autótöltő állomások kiépítése: a hálózat kiépítése a térség idegenforgalmi vonzerejének növelő tényezője lehet.
 - Nosztalgia gőzös indítása: A közelmúltban végrehajtott vasútfejlesztéseknek köszönhetően jó minőségű vasúti pályatest áll rendelkezésre. Ez lehetőséget kínál nosztalgia gőzös rendszer beállítását a Kassa- Sátoraljaújhely – Szerencs vonalon.

- Szolgáltatásfejlesztés:
 - Marketing kampány megvalósítása, egységes Marketing és Turisztikai Szervezet felállítása: Tokaj-Hegyalja a világörökségi és térségfejlesztési szempontból egyaránt egy egységet képez, mégis hiányzik a turisztikai szakmai háttér, a térség turisztikai szempontból történő egységes kezelése és szervezése.
 - Szálláshely és Szolgáltatás Fejlesztési Program: A tokaji borvidék jelenlegi alacsony látogatottsági szintjének okai között a minőségi szálláshelyek hiánya és a gasztronómiai-idegenforgalmi szolgáltatások alacsony színvonala meghatározó szerepet játszik. Jelen elem ezen hátrányok leküzdését hívatott segíteni.
 - Kistelepülési Fejlesztési Alap: A borvidék kisebb létszámú települései számára létrehozandó fejlesztési forrás, amely lehetőséget biztosít a belterületek megújítására, turisztikai és gazdasági célú fejlesztések megvalósítására.

Települési szintű fejlesztések:

A Tokaji borvidék 27 településének és a 15 zempléni településnek a fejlesztései jelennek meg.

Tokaj, mint a borvidék névadó települése, évezredes tradíciójának felélesztése prioritást élvez a települési fejlesztések között.

A fejlesztések típusai a következők:

- turisztikai, idegenforgalmi fejlesztések,
- városrehabilitációs és zöldfelületi fejlesztések,
- közlekedési infrastruktúra fejlesztései,
- oktatási és kutatási témájú projektek,
- gazdaságfejlesztés,
- önkormányzati szolgáltatás fejlesztés stb.

A javasolt intézkedések hosszú távon biztosítják a fenntartható fejlődést, növelik a térség népességmegtartó erejét, megállítják és visszafordítják az elvándorlást, és jobb feltételeket kínálnak az ott élő lakosság számára.

Tokaji Borvidék Területfejlesztési koncepció és program

A Tokaj Borvidék Fejlődéséért Nonprofit Kft. 2016-ban elkészítette a Tokaji borvidék területfejlesztési koncepcióját, Hagyomány – Természet – Modernitás, A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Koncepciója „Világhírű Borvidék 2030” címmel.

A koncepció a helyzetértékelés és identitástérképezés kutatási eredményei alapján fogalmazza meg a kiemelt térség hosszútávra szóló horizontális és átfogó céljait, fejlesztési elveit, valamint nagytávra és nagytávra túlmutatva az egységes jövőképét.

A program jövőképe:

- A borvidék táj- és környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontjaival összehangolt, minőségi oktatási, szociális, gazdasági tevékenység ellátására, magas színvonalú és nagy volumenű turizmus fogadására alkalmas térség kialakítása. Az országosan és nemzetközileg is egyedi természeti környezet, kulturális háttér és potenciális borászati termékportfólió, erre alapozva pedig a minőségi bortermelés kialakításával és értékesítésével a Tokaji borvidék turizmusának komplex és fenntartható fejlesztése kiemelt figyelmet kap.

Térségi összefogással minden szereplő, gazdasági szervezet, társadalmi csoport és intézmény a jövőkép elérését szolgáló átfogó célok mentén kell, hogy tevékenykedjen, melyek a következők:

- A világörökségi terület Magyarország elsőszámú borvidéke a világ bortérképén vezető helyet foglal el. A tokaji bor prémium minőségű, a termőterület hazai és nemzetközi szinten példaértékű, a borászatok a legmagasabb szintű minőségbiztosítási előírásokat követik a termőterületek maximális és hatékony kihasználása mellett, mindenkor szem előtt tartva a környezeti fenntarthatóságot;
- A természetközeli kultúrtáj fenntartható területhasználattal hozzájárul a térség ökológiai sajátosságainak és sokszínűségének a megőrzéséhez. A szelíd turizmus és természettel harmonikus fejlesztések alapja a meglévő természeti értékek megőrzése és lehetőség szerinti fejlesztése, bemutatása;
- A térség népességmegtartó ereje és kiegyensúlyozott, vonzó társadalmi és gazdasági szerkezete, területi koherenciája, minőségi oktatási intézményeivel, nemzeti, egyházi és különféle helyi kulturális hagyományokat ápoló, a modern kor kihívásaira reflektáló aktív közösségei számára pezsgő életteret biztosít;
- Vidékfejlesztéshez kapcsolódó, helyi kezdeményezéseken alapuló, stabil jövedelmet biztosító, értékteremtő munkahelyekkel, komplex ipari és innovatív vállalkozási környezettel, fenntartható mobilitási feltételekkel rendelkező fejlett és versenyképes gazdasági térség, minőségi és széleskörű turisztikai attrakciókkal és szolgáltatásokkal, vonzó településképpel. Tokaj-Hegyalja fejlesztése szempontjából fontos volt a térség természeti, társadalmi, gazdasági, valamint épített környezeti erősségeinek, gyengeségeinek, fejlesztési lehetőségeinek és az abban rejlő veszélyeknek a feltárása. Ezek részletes feltárása, az egyes ágazatok bemutatása és elemzése a helyzetértékelő kutatásban történt, amely megfelelő kiindulópontot nyújtott a fejlesztések megalapozásához. Az elvégzett elemzések bemutatják a fontosabb társadalmi-

gazdasági folyamatokat, a főbb fejlődési irányokat, a térség környezeti és infrastrukturális helyzetét.

A koncepció és program a megvalósítás érdekében az alábbi hét fejlesztési értékterületet különböztet meg

1) Elit bor és gasztronómia

Cél: Kifogástalan minőségű borkészítés, magas szintű gasztronómia és kulináris élvezeti értékek megteremtése, prémium minőségű alapanyagok felhasználása, a terroir jelentőségének hangsúlyozása. Prioritásként kezelt terület: Prémium minőségű borkészítés és gasztronómia; Egységes térségi arculat kialakítása

2) Nemzeti hagyományok és kultúra

Cél: Az épített, a természeti és táji örökség megóvása. A szőlőtermesztés és borászat, kézműipar és kismesterségek hagyományának megőrzése. A kultúra ápolása és nemzetközi szintű megjelenése. Prioritás: Világörökségi kultúrtáj védelme; Szellemi örökség és kultúra ápolása

3) Természeti értékek

Cél: A tájban rejlő potenciál, a vulkanikus lejtők, a vizes élőhelyek és az erdők természetes társulásainak tudatos megőrzése, ahol szükséges, védettség alá vonása, fenntartható használatánál figyelve a társadalom környezeti életminőségének javítására, a természeti értékek megőrzésére, illetve együttműködésre törekedve a határon túli, környezeti szempontból egymásra utalt és a térségre hatással lévő területekkel.

Prioritás: Egyedi természeti értékek megőrzése

4) Gazdasági tér

Cél: Élelmiszeripari fejlesztések, elsősorban szőlészet és borászat támogatása. Állattenyésztés, állattartás, fajtamentés, gyümölcsstelepités és szőlőfelhasználás egyéb lehetőségeinek ösztönzése. Helyi kezdeményezések, termékek és kézműves manufaktúrák támogatása. Erdőgazdálkodás: az erdő értékeinek hasznosítása, erdei gyümölcs, fűszer, gomba- és gyógynövénykultúra, fenntartható vadgazdálkodás. Inkubátorházak kialakítása, gépipari innováció, bányászatban rejlő lehetőségek potenciális kiaknázása a környezeti fenntarthatósági és a társadalom környezetegészségügyi, így a levegő-, víz-, talajminőségi javítási, fejlesztési, környezeti igazságossági szempontjainak figyelembevételével. A gazdaság fejlődéséhez szükséges nagy infrastruktúrák – közút, vasút – a világörökségi és a természetvédelmi területek sajátos igényeire reflektáló, elsősorban a helyi társadalom érdekeit figyelembe vevő fejlesztése.

Prioritás: Helyi gazdaságélénkítés; Közlekedésfejlesztés

5) Egyházi hagyományok és oktatás

Cél: Vallási sokszínűség bemutatása, a vallási turizmushoz kapcsolódó zárandoklatok jelentőségének hangsúlyozása. Modell értékű oktatási környezet fejlesztése és létesítése, a szőlészeti-borászati szakképzés színvonalának emelése országos szintű beiskolázással. Oktatásban a térség-specifikus, illetve helyi igényorientált tananyagok és programcsomagok – turizmus (vallási, aktív, szoft, természetközeli), szőlészet-borászat, világörökség, nyelvoktatás, gasztronómia, vendéglátás, helyi termék és szolgáltatásfejlesztés stb. – kidolgozása, alkalmazása.

Prioritás: Egyházi hagyományok ápolása; Kiegyensúlyozott oktatási és képzési struktúra kialakítása

6) Élményteremtés és turizmus

Cél: A hegyek és vizek rekreációs célú kihasználását támogató, az aktív életmódhoz köthető (túrázás, biciklizés, vízi turizmus, extrém sportok), a kikapcsolódást, a pihenést szolgáló (wellness, jól-lét) turisztikai és egészségjavító fejlesztések megvalósítása, turisztikai potenciál erősítése. A vendégek tartalmas időtöltésre kapjanak lehetőséget, a vendégéjszakák száma növekedjen. Családbarát turisztikai szolgáltatások. Az ifjúság környezettudatosságának fejlesztése túrákínálattal és erdei iskolákkal. Prioritás: Turizmusfejlesztés

7) Közösségfejlesztés

Cél: A helyi társadalom kohézióját megteremtő intézkedések, lakóhelyi közösségek kialakítása. Helyi identitás és szociális háló erősítése. Intézményfejlesztés. Közösségi terek létrehozása, jól-lét teremtés. Erős civil társadalom megteremtése. Társadalmi szervezetek és térségi programok szervezése. Család- és közösségbarát fejlesztések támogatása. Közösségek és települések összekapcsolása a közúti, kerékpáros és közösségi – vasút, busz - közlekedés fenntartható és környezettudatos fejlesztésével. Prioritás: Helyi közösségfejlesztés; Települési környezet fejlesztése

7. térkép: Tokaj-Hegyalja térség fejlesztési értékterületei



Forrás: A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Konceptiója

Ezen értékterületek a térség minden településén jelen vannak.

A Tokaji Borvidék Területfejlesztési Program és Konceptió Tokaj város esetében az alábbi fejlesztési értékterületek mentén jelöli ki a főbb fejlesztési irányvonalat:

- az elit bor és gasztronómia,
- nemzeti hagyományok és kultúra,
- egyházi hagyományok és oktatás,
- illetve élményteremtés és turizmus.

2.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

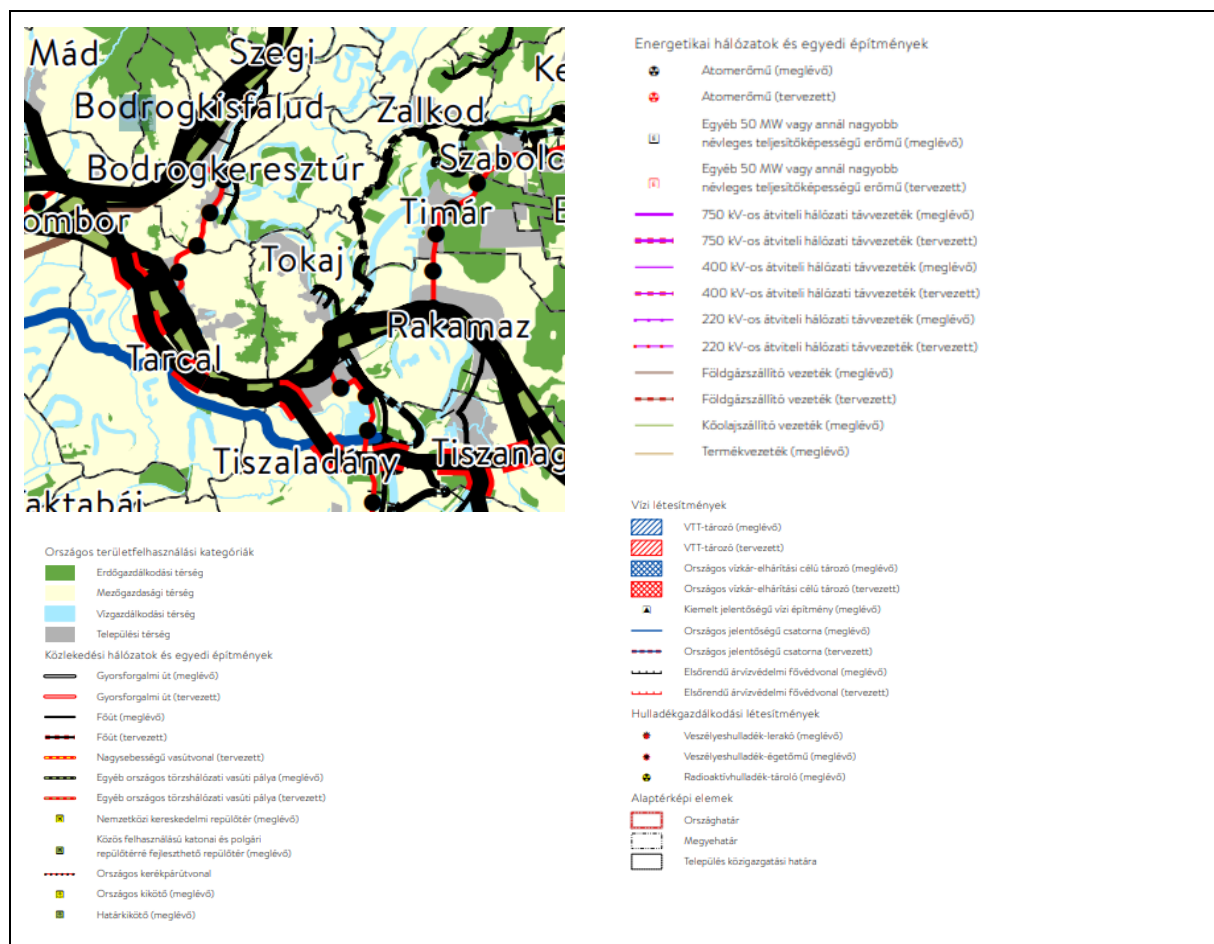
Az Országgyűlés 2018. december 12-én elfogadta Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvényt (MáTrT), amelynek területrendezési terveket érintő fejezetei 2019. március 15-től hatályosak.

2.3.1 Országos Területrendezési Terv (MáTrT)

Az Ország Szerkezeti Terve

A tervezési területre az Ország Szerkezeti Terve települési térség mellett, erdőgazdálkodási, mezőgazdasági, vízgazdálkodási térséget határoz meg.

8. térkép: Tokaj az Országos Szerkezeti tervben

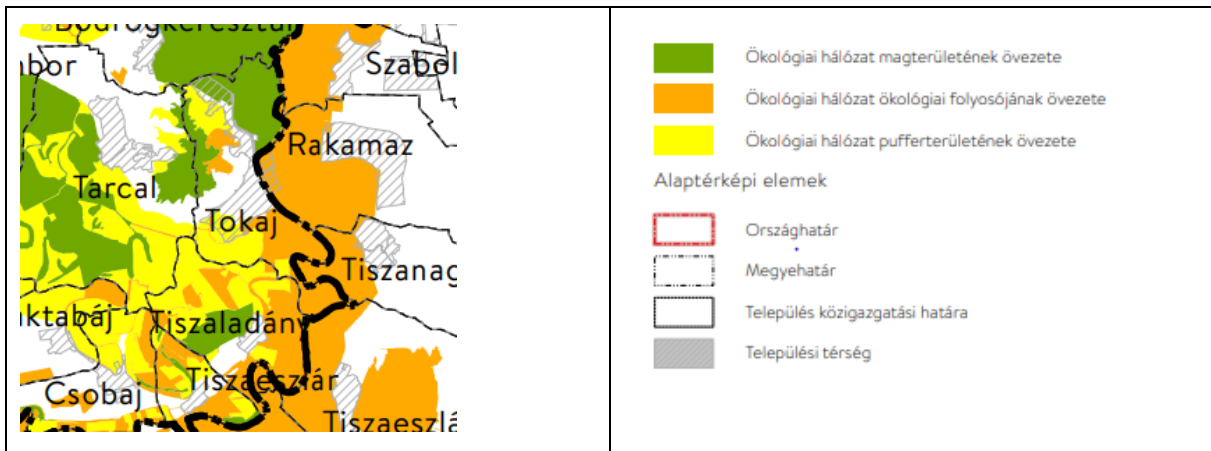


Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

Az országos övezeti terv tervlapjain Tokaj érintettsége

A 3/1. melléklet az ökológiai hálózat minden eleme érinti Tokajt.

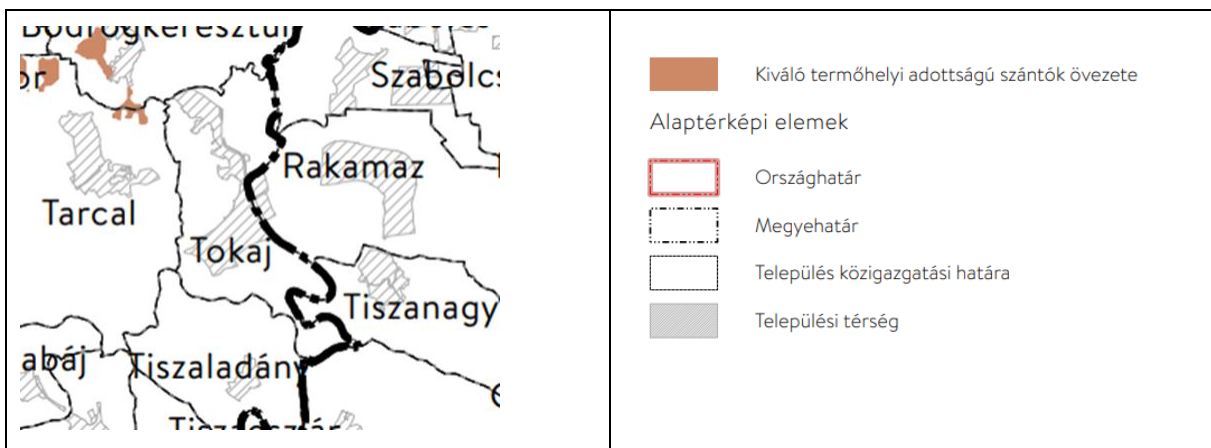
9. térkép: Részlet az MáTrT. 3/1. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 3/2. melléklet a kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete nem érinti Tokajt.

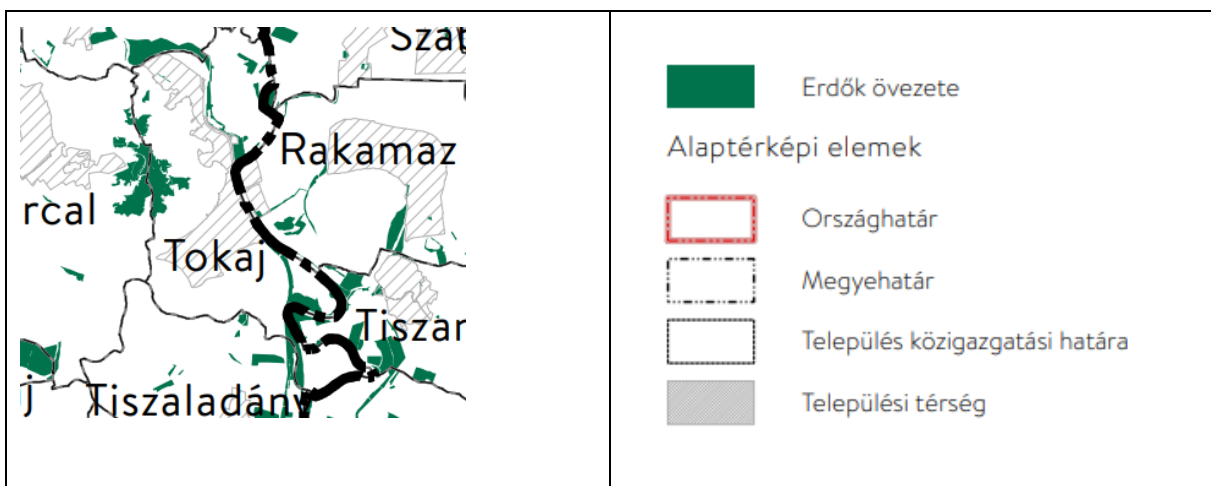
10. térkép: Részlet az MáTrT. 3/2. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 3/3. melléklet az erdők övezete Tokaj külterületének Kopasz hegy felé eső részét érinti.

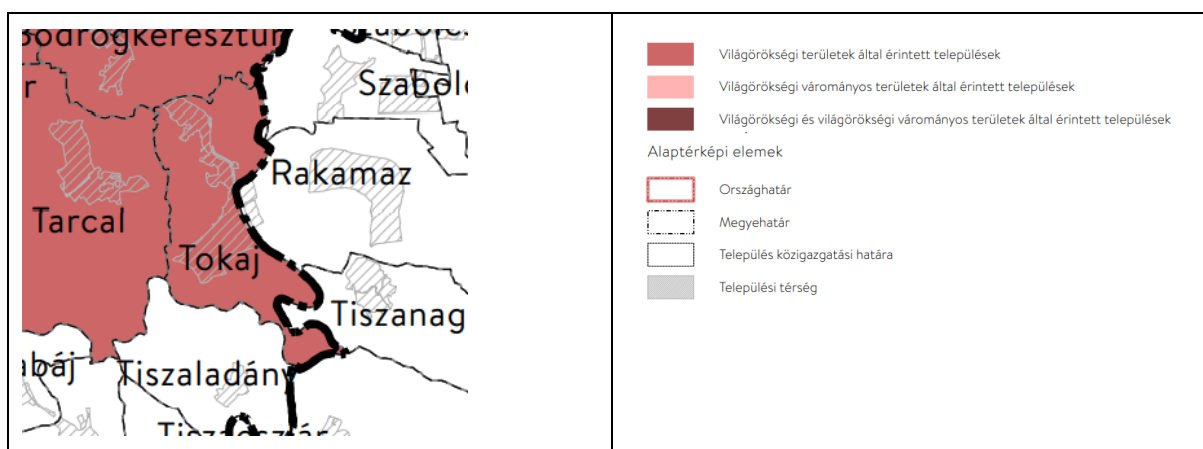
11. térkép: Részlet az MáTrT. 3/3. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 3/4. melléklet szerint a Világörökségi terület Tokaj egész területét érinti.

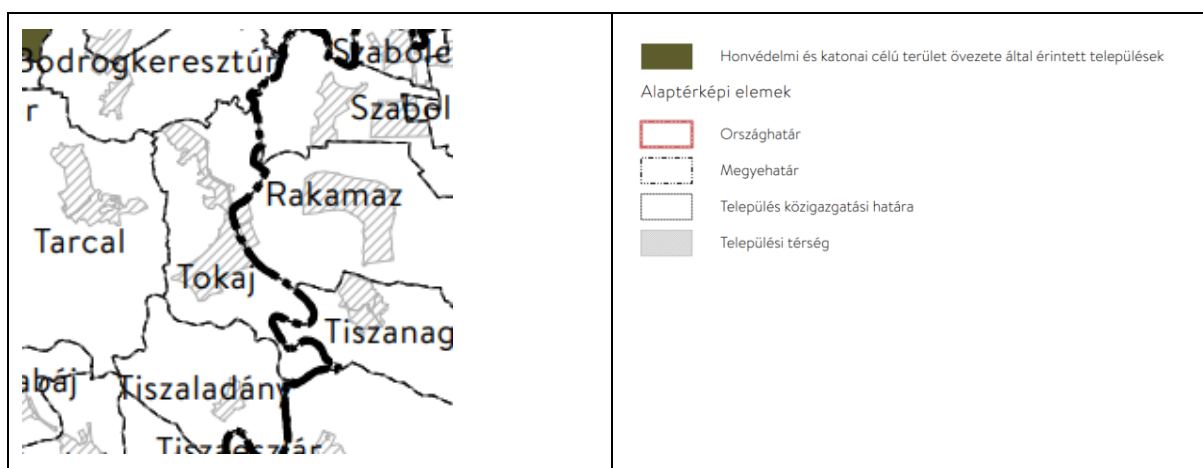
12. térkép: Részlet az MáTrT. 3/4. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 3/5. melléklet szerint honvédelmi és katonai célú terület nem érinti Tokajt.

13. térkép: Részlet az MáTrT. 3/5. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A műszaki infrastruktúra hálózatok főbb építményei közül Tokaj érintettsége:

Az országos közúthálózat távlati gyorsforgalmi és főúti elemei, valamint a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak (:4/1. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez melléklet alapján)

Távlati főutak:

Meglévő szakaszok:

- 38. sz. főút: Mezőzombor (37. sz. főút) - Nyíregyháza (36. sz. főút)

Tervezett szakaszok

- Tokaj (39. sz. főút) – Tiszanagyfalu (38. sz. főút)

A gyorsforgalmi és főúthálózat, a fővárosi térszerkezetet meghatározó főutak, valamint a vasúti törzshálózat távlati nagy hídjai a Dunán és a Tiszán (4/2. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez)

Tervezett közúti hidak

- Tokaj – Tiszanagyfalu (39. sz főút)

Meglévő vasúti hidak:

- Tokaj – Rakamaz

Országos törzshálózati vasúti pályák (4/3. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez)

Meglévő vasúti törzshálózati vasúti pályák:

- 100c Mezőzombor – Nyíregyháza

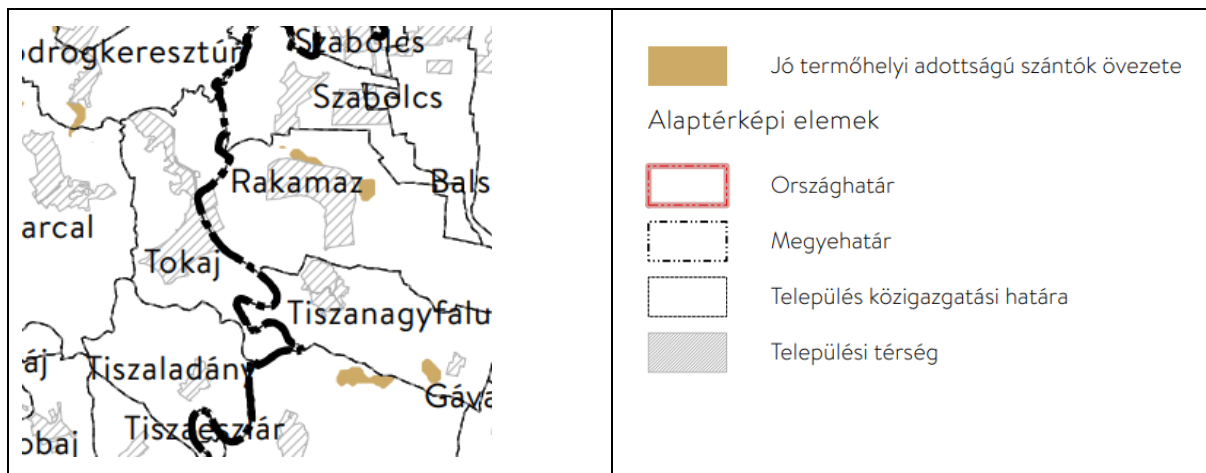
Országos kerékpárút-törzshálózat elemei (4/5. melléklet a 2018. évi CXXXIX. törvényhez)

- 4. Tiszamente kerékpárút (11-es jelű Euro Velo®):- 4.A: (Szlovákia) - Tornyosnémeti - Hidasnémeti - Gönc - Telkibánya - Bózsza - Pálháza - Füzérradvány - Mikóháza - Sátoraljaújhely - Sárospatak - Bodrogolaszi - Vámosújfalú - Olaszliszka - Szegilong - Szegi - Bodrogkisfalud - Bodrogkeresztúr - Tarcál - Tokaj - Tiszaladány - Tiszatardos - Tiszalök - Tiszadada - Tiszadob – Tiszaújváros - Tiszapalkonya - Tiszatarján - Tizakeszi - Ároktő - Tiszadorogma - Tiszabábolna - Poroszló - Sarud - Kisköre - Tizasüly - Kőtelek - Nagykőrű - Szolnok - Tószeg - Tiszavárkony - Tiszajenő - Tizakécske - Lakitelek - Tiszaalpár - Csongrád - Baks - Ópusztaszer - Sándorfalva - Szeged - Röske - (Szerbia)
- 41. Hajdúvárosok-Szabolcs kerékpárút: Szerencs - Tokaj - Gávavencsellő - Nagyhalász - Nyíregyháza - Hajdúnánás - Hajdúdorog - Hajdúböszörmény - Debrecen

9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet: a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról: A Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: Trtv.) 19. § (4) bekezdésével összhangban, az Országos Övezeti Terv részét képező, e rendeletben megállapított országos övezetek a következők:

Az 1. melléklet szerinti jó termőhelyi adottságú szántók övezete: Tokajt nem érinti.

14. térkép: Részlet az M4TrT. 1. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 2. melléklet szerinti erdőtelepítésre javasolt terület övezete Tokajt kis területen érinti.

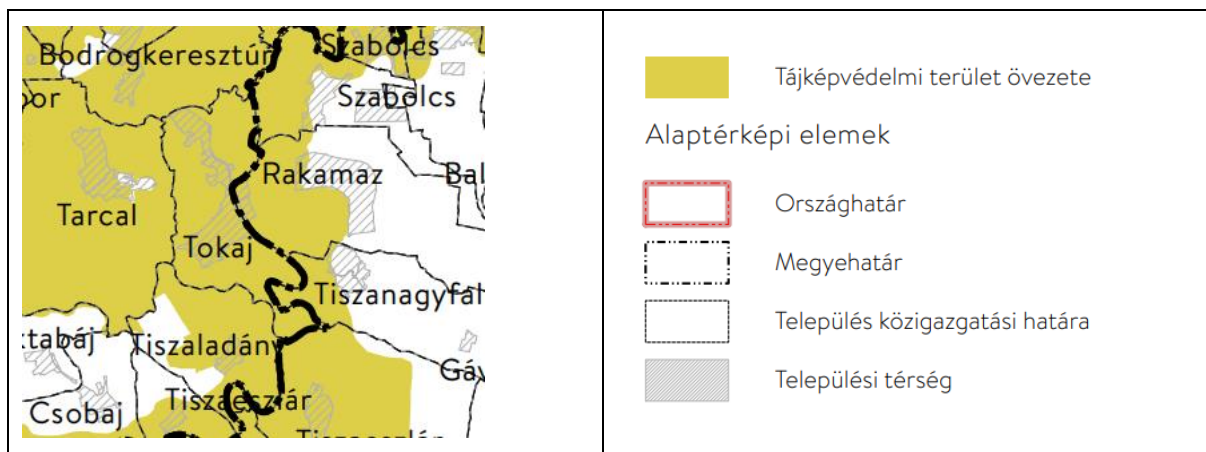
15. térkép: Részlet az M4TrT. 2. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 3. melléklet szerinti tájképvédelmi terület övezete Tokaj egész területét érinti.

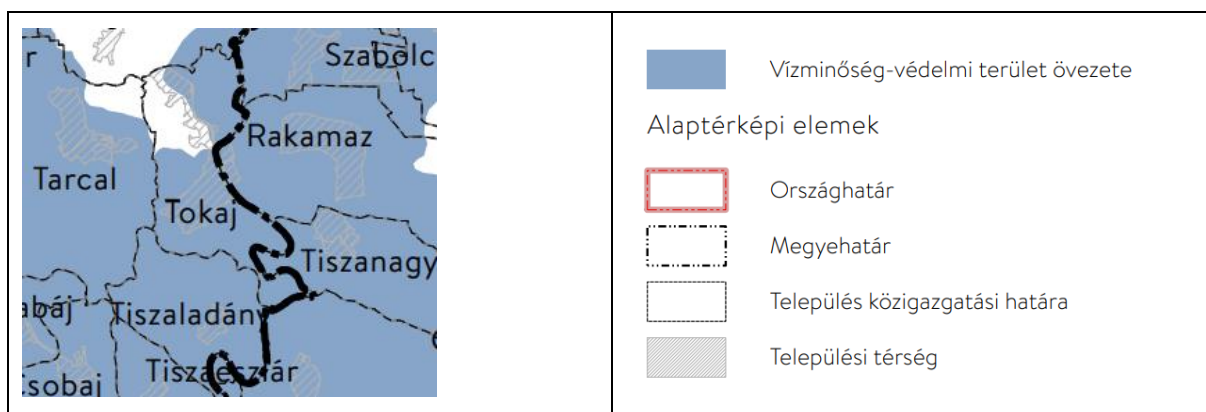
16. térkép: Részlet az MátTrT. 3. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 4. melléklet szerinti vízminőség-védelmi terület övezete: Tokaj észak nyugati részén kívül az egész területét érinti

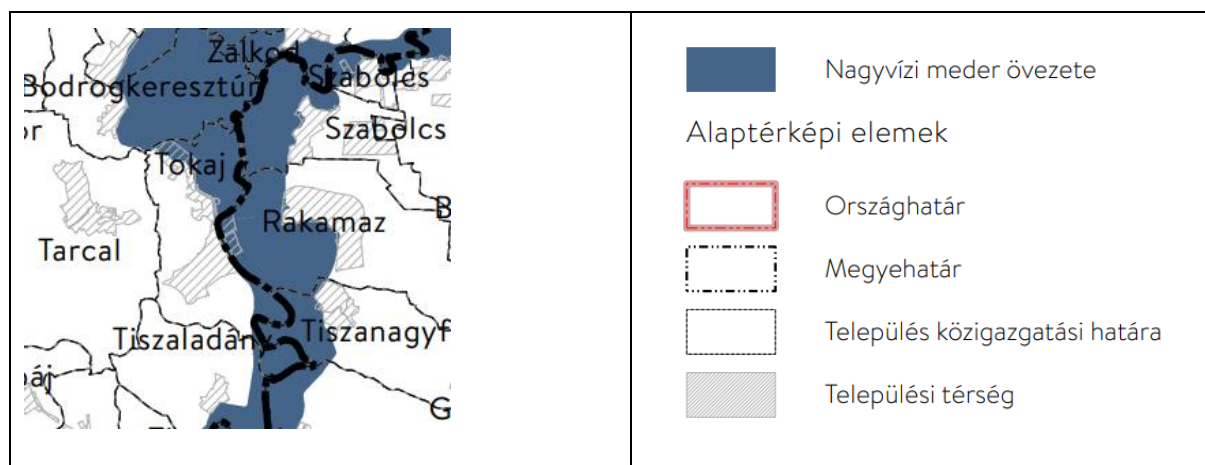
17. térkép: Részlet az MátTrT. 4. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

Az 5. melléklet szerinti nagyvízi meder övezete: a Tokaj Tisza és Bodrog menti területi szakaszaival érintett.

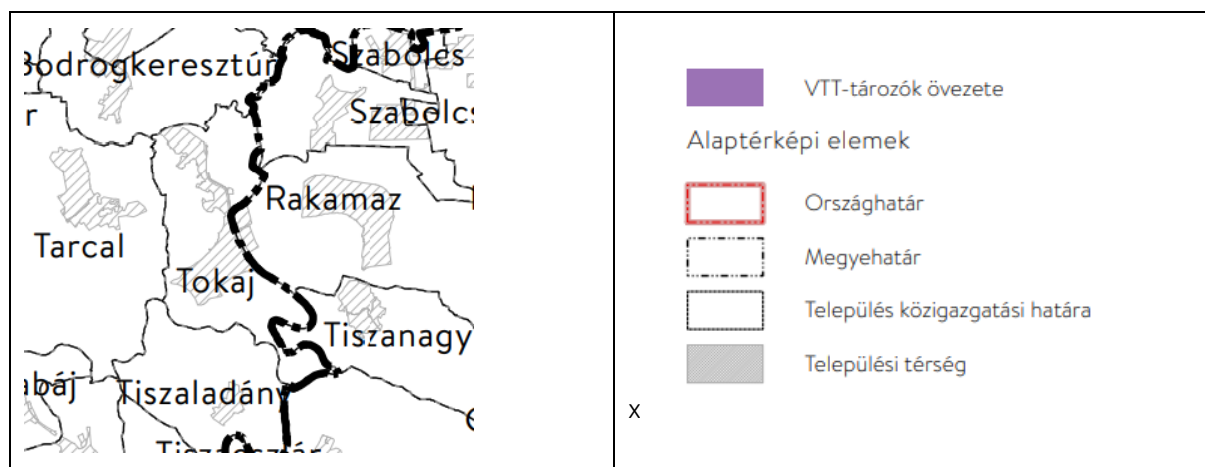
18. térkép: Részlet az MátTrT. 5. mellékletéből



Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

A 6. melléklet szerinti VTT-tározók övezete: Tokaj esetében nem érintett.

19. térkép: Részlet az MátTrT. 6. mellékletéből



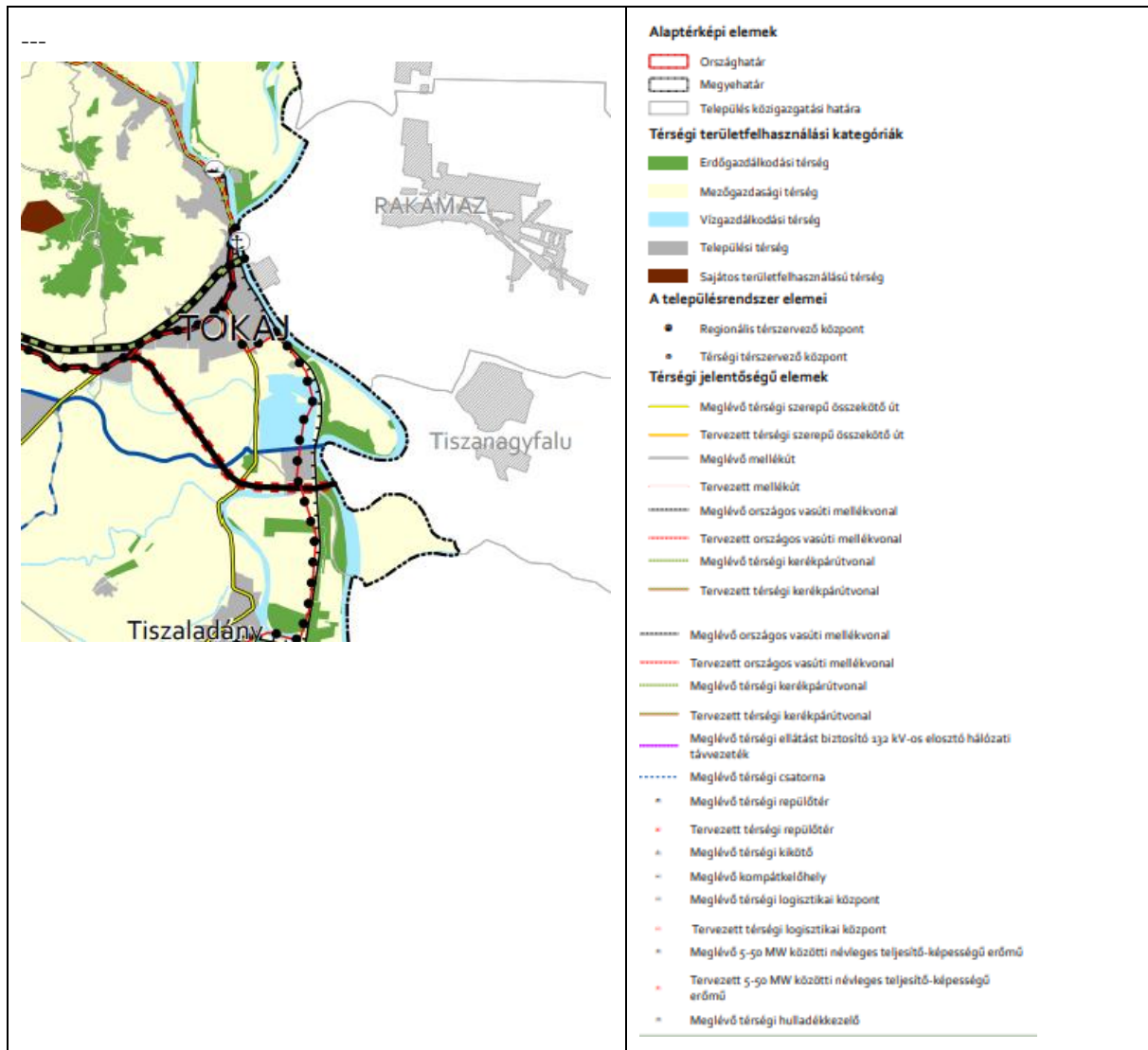
Forrás: <https://www.oeny.hu/oeny/4tr/#/pdf-terkepek>

2.3.2 Borsod-Abaúj-Zemplén megye területrendezési terve

A B.-A.-Z. Megyei Önkormányzat Közgyűlésének nevében eljáró B.-A.-Z. Megyei Közgyűlés Elnökének 4/2020. (V.29.) számú önkormányzati rendelete (a továbbiakban: MTTrT.)

A megye Térségi Szerkezeti Terve (MTrT. 1. melléklete)

20. térkép: Részlet a B.-A.-Z. megye Térségi Szerkezeti Tervéből



Forrás: http://www.baz.hu/content.php?cid=teruletrendezesi_terv_2020

Megyei Térségi Övezetek (MTrT. 3. melléklete):

3. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye településeinek térségi övezetekkel való érintettsége és érintett területek nagysága

	Megyei Térségi Övezetek	Érinti/ Nem érinti	Érintett terület nagysága (ha)
3.1	Ökológiai hálózat magterületének, ökológiai folyosójának és pufferterületének övezete	Igen	

	Megyei Térségi Övezetek	Érinti/ Nem érinti	Érintett terület nagysága (ha)
	<ul style="list-style-type: none"> Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete 		824,77
	<ul style="list-style-type: none"> Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete 		803,08
	<ul style="list-style-type: none"> Ökológiai hálózat pufferterületének övezete 		585,82
3.2	Kiváló és jó termőhelyi adottságú szántók övezete	Nem	
3.3	Erdők övezete és erdőtelepítésre javasolt terület övezete	Igen	
	<ul style="list-style-type: none"> Erdők övezete 		247,75
	<ul style="list-style-type: none"> Erdőtelepítésre javasolt terület övezete 		5,59
3.4	Tájképvédelmi terület övezete	Igen	2819,9
3.5	Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet
3.6	Vízminőség-védelmi terület övezete	Igen	2307,41
3.7	Nagyvízi meder övezete és VTT-tározók övezete	Igen	1088,74
3.8	Honvédelmi és katonai célú terület övezete	Nem	
3.9	Ásványi nyersanyagvagyon övezete	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet
3.10	Rendszeresen belvízjárta terület övezete	Igen	92,03
3.11	Földtani veszélyforrás terület övezete	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet
3.12	Kiemelt jelentőségű gazdasági övezet	Nem	
3.13	Kiemelt jelentőségű turisztikai övezet	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet
3.14	Megyehatáron, településhatáron átnyúló, együtt tervezendő térség övezete	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet

	Megyei Térségi Övezetek	Érinti/ Nem érinti	Érintett terület nagysága (ha)
3.15	Közigazgatási határon átnyúló, együtt tervezendő létesítmények övezete	Nem	
3.16	Településfejlesztési dokumentumok és településrendezési eszközök társulásban történő készítésének övezete	Nem	
3.17	Zártkerti övezet	Igen	Település teljes területével lehatárolt övezet
3.18	Lakótelepi övezet	Nem	

Forrás: http://www.baz.hu/content.php?cid=teruletrendezesi_terv_2020

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervében alkalmazott megyei területfelhasználási kategóriák:

- területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
 - erdőgazdálkodási térség,
 - mezőgazdasági térség,
 - vízgazdálkodási térség,
 - települési térség,
- legalább 5 ha nagyságú sajátos területfelhasználású térség.

Tokaj területének a megyei területfelhasználási kategóriák szerinti megoszlása az alábbiak szerint alakul:

4. táblázat: Tokaj területének a megyei területfelhasználási kategóriák szerinti megoszlása

Felhasználási kategóriák	ha	%
Település területe	2 819,90	100,00
Erdőgazdálkodási térség	247,5	8,78
Mezőgazdasági térség	1 865,39	66,15
Vízgazdálkodási térség	277,44	9,84
Települési térség	401,25	14,23
Sajátos területfelhasználású térség	28,33	1,00

Forrás: http://www.baz.hu/content.php?cid=teruletrendezesi_terv_2020

A műszaki infrastruktúra hálózatok Tokaj által érintett főbb építményei:

A KÖZÚTHÁLÓZAT BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.3 melléklete alapján):

Új főúti kapcsolatok:

- 4. Tokaj (39. sz. főút) – Tiszanagyfalu (38. sz. főút)

Térségi szerepű összekötő utak, meglévő:

- 3619 Tokaj – Taktabáj összekötő út
- 3621 Tokaj – Taktaharkány összekötő út
- 3838 Bodrogkeresztúr – Tokaj összekötő út

Egyéb mellékutak:

- 36108 Tarcál – Tokaj TV-hez vezető út
- 36308 Tokaj állomáshoz vezető út

A VASÚTHÁLÓZAT BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.4 melléklete alapján)

Egyéb országos törzshálózati vasúti pályák

- 100c: Mezőzombor – Tokaj – (Nyíregyháza)

ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI KERÉKPÁRÚT-HÁLÓZAT BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉT ÉRINTŐ ELEMEI (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.6 melléklete alapján)

Országos kerékpárút törzshálózati vonalak, Tervezett

- 4. Tiszamente kerékpárútvonal (11-es jelű Euro Velo®)
- 4.A: Gönc – Telkibánya – Bózsza – Pálháza – Füzérradvány – Mikóháza – Sátoraljaújhely – Sáropatak – Bodrogolaszi – Vámosújfalú – Olaszliszka – Szegilong – Szegi – Bodrogkísfalud – Bodrogkeresztúr – Tarcál – Tokaj – Tiszaladány – Tiszatardos – (Tiszalök – Tiszadada – Tiszadob) – Tiszaújváros – Tiszapalkonya – Tiszatarján – Tiszakeszi – Ároktő – Tiszadorogma – Tiszabábolna – (Poroszló – Sarud – Kisköre – Tizzaszűly – Kőtelek – Nagykörű – Szolnok – Tószeg – Tiszavárkony – Tiszajenő – Tiszakécske – Lakitelek – Tiszaalpár – Csongrád – Baks – Ópusztaszer – Sándorfalva – Szeged – Röske – Szerbia)
- 41. Hajdúvárosok–Szabolcs kerékpárútvonal: Bekecs – Szerencs – Tarcál – /4.A kerékpárút Tarcál és Tokaj közötti szakasza/ – Tokaj – (Gávavencsellő – Nagyhalász – Nyíregyháza – Hajdúnánás – Hajdúdorog – Hajdúböszörmény – Debrecen)

Térségi kerékpárútvonalak, tervezett

- Bodrogkeresztúr – Tokaj

ORSZÁGOS ÉS TÉRSÉGI KIKÖTŐK, VALAMINT KOMPÁTKELŐHELYEK BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.7 melléklete alapján)

Térségi kikötők, meglévő:

- Tokaj

Kompátkelőhelyek, meglévő:

- Tokaj

VÍZTÁROZÁS, VÍZI INFRASTRUKTÚRA ELEMELI BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.12. melléklete alapján)

Országos jelentőségű csatornák, meglévő:

- Taktaközi-öntöző-főcsatorna (Szerencs – Tokaj)

ELSŐRENĐŰ ÁRVÍZVÉDELMI FŐVONALLAL ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYÉBEN (a 4/2020. (V. 29.) önkormányzati rendelete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Tervéről 2.13. melléklete alapján)

- Tokaj

2.3.3 Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökségi helyszíneire és védőövezetére vonatkozó világörökségi Kezelési Terv 2016

Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökségi helyszíneire és védőövezetére vonatkozó világörökségi Kezelési Terv, 485/2016. (XII. 28.) Korm. rendelettel került elfogadásra.

A kezelési terv rögzíti az Unesco Világörökség bizottsága által elfogadott tartalmat az meghatározza értékhardozókat (attribútumok), az alábbiak szerint:

Értékhardozó attribútumok:

- „Ezeréves”, folytonos megújulásra képes szőlészeti-borászati kultúra;
- A 13. századtól folyamatosan épülő pincék, pincerendszerek egyedülálló sűrűsége, a több ezer objektumból álló pince együttes;
- Az egykori mezővárosok láncolatára épülő településhálózat települési, építészeti, tárgyi öröksége;

- Karakteres tájképi együttesek, melyek a sok évszázados tájhasználat, a földtani és felszínalaktani adottságok, valamint az élővilág szinergiájának leképeződései;
- Az élő és élettelen természeti értékek, azaz a biológiai, a földtani-felszínalaktani és a vízrajzi értékek rendkívüli diverzitása;
- A kultúrák évezredes egymásra rétegződését tükröző gazdag régészeti emlékanyag;
- A több száz éve zajló kutatási, gyűjtési, művészi alkotó, mítosz- és hagyomány teremtő tevékenység eredményeinek páratlan gazdagsága.

Meghatározza a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke megőrzésének, fenntartásának és bemutatásának céljait és stratégiáit az alábbiak szerint:

- A kezelés céljai
- Fenntarthatóság növelése (helyreállítás, gondozás, hasznosítás)
- Kutatás
- Megközelítés, közlekedés
- Bemutató, látogatók fogadása
- Szakmai képzés-továbbképzés
- A helyi tudásbázis fejlesztésének céljai
- Környezeti tényezők, kapcsolatok, klímaváltozás, havária
- A területi- és települési tervek összhangjának megteremtése

A kezelési terv rögzíti a világörökségi területet érintő kezelési módokat, korlátozásokat, tilalmakat és támogatásokat, lehatárolja a kezelési terv területét.

A Kezelési terv településekre lebontott intézkedéseket nem tartalmaz, Tokaj város érintettsége több területen is nevesítésére került, ezek pl.:

- a térségi elérhetőség javítása terén (új 39-es út megépítése, a vasúti térségi közlekedésben betöltött szerepének erősítése, közlekedés-logisztikai rendszerekkel való kiszolgálás feltételei javítása, vizitúrizmus infrastruktúra fejlesztése),
- bemutató, látogatók fogadása terén (a múzeumok fejlesztése: Tokaji Múzeum)
- szőlészet borászati szakképzés fejlesztése terén (a Tokaji Mezőgazdasági Szakképző Iskola jelentősége)

2.4 Hatályos településrendezési terv, illetve a szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek- az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

2.4.1 Hatályos településrendezési terv megállapításai

Hatályos településrendezési terve:

Településrendezési eszközök legutóbbi módosításai:

HÉSZ módosítás 12/2019.(VIII.30.) önkormányzati rendelet és 145/2019.(VIII.29.) határozat, Tokaj város 266/2017.(XI.30.) számú önkormányzati határozattal jóváhagyott településszerkezeti tervének módosítása

A tervkarbantartás érintett területei:

- A tervezett kajak-kenu pálya térsége, hrsz: 032/8 és környéke
- A tervezett szociális gyermekközpont tömbje, hrsz: 594/25
- A belvárosi tömbök szabályozásának felülvizsgálata
- Az előkert használat felülvizsgálata az egész városra vonatkozóan
- A Jókai utca és a vasút közötti terület, illetve önkormányzati telkek szabályozásának felülvizsgálata
- Tokaj egész területén a hulladékgazdálkodás és törmelék feldolgozás kérdéskörének szabályozása
- Dobó-dűlői út szabályozási szélességének felülvizsgálata
- 128. hrsz. kegyeleti park belső útjának kialakítása
- A műszaki osztályi által összeállított hibalista felülvizsgálata

10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról

Módosítás szükségessége:

- Jogharmonizáció a létesítendő kerékpárút terve és az érvényes településrendezési eszközök között Bodrogkeresztúri út több HRSZ-t érintve

1/2022. (II. 9.) önkormányzati rendelete Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási tervéről szóló 18/2017. (XII. 1.) önkormányzati rendelet módosításáról

Módosítás területei:

- A Kopasz-hegyi TV-adó építési övezeti paraméterének módosítása,
- illetve Tokaj, Ladányi út 8., 943/2 hrsz.-ú ingatlan építési helyének módosítása

2.4.2 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek- az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

Tokaj város szomszédos települései: Tarcal község, Bodrogkeresztúr község, Tímár község, Tiszanagyfalu község, Tiszaladány község, Rakamaz város, Tiszaeszlár község.

A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek- az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai az alábbiak:

- Tarcal község: A hatályos településrendezési tervet 5/2005. (IV.12.) többször módosított önkormányzati rendelettel fogadták el.

- Bodrogkeresztúr község: A hatályos településrendezési tervet az 5/2004. (II.24.) számú Önkormányzati rendelettel fogadták el.
- Timár község: A hatályos településrendezési tervet a 4/2003. (V. 19.) számú Önkormányzati rendelettel fogadták el.
- Tiszanagyfalu község: A hatályos településrendezési tervet a 11/2010. (X. 18.) számú többször módosított önkormányzati rendelettel fogadták el.
- Tiszaladány község: A hatályos településrendezési terv a többször módosított 4/2007. (II.08.) számú önkormányzati rendelettel fogadták el.
- Rakamaz város: A hatályos településrendezési tervet a 3/2004. (I. 22.) számú Önkormányzati rendelettel és 28/2005. (XII. 02.) számú Képviselőtestületi határozattal fogadták el.
- Tiszaeszlár: Helyi építési szabályzatot 6/2006. (IX. 21.) Önkormányzati Rendelettel, Települési szerkezeti terv 77/2006. (XI. 11.) képviselőtestületi Határozattal került elfogadásra.

Tokaj város a szomszédos településekkel mezőgazdasági, erdő és vízvédelmi besorolású beépítésre nem szánt területekkel kapcsolódik.

Tervezett kapcsolódási pont:

- Tervezett 39-es számú gyorsforgalmi út MTrT, B-A-Z megyei és SZ-SZ-B megyei terv szerinti nyomvonala Abaújszántó és Tarcál felé, nyomvonala érinti a szomszédos Tiszaladányt, Tarcál és Tiszanagyfalut.

2.5 Hatályos településfejlesztési döntések

2.5.1 A hatályos településfejlesztési koncepció és Integrált Városfejlesztési Stratégia megállapításai

Településfejlesztési koncepció

A 2003-ban jóváhagyott Településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott legfontosabb feladatok:

„Tokaj 1986-tól, a városi rang visszaszerzése óta a tudatos infrastrukturális fejlesztés stratégiáját követi. A jelentős városépítészeti fejlődés elismeréseképpen 1997-ben a város HILD érmet kapott. A városnak összehangolt, tudatosan megtervezett fejlesztési stratégiája van az elkövetkezendő időszakra is. Az egyedi fejlesztési projektek ebbe a stratégiába illeszkednek.

A fejlesztés stratégiájának középpontjában a város által megtestesített egyedi érték áll, amelynek összetevői:

- Az egyedülálló földrajzi elhelyezkedés
- A tokaji borok nemzetközi hírneve
- A városban rejlő egyedi turisztikai lehetőségek
- Tokaj kialakult egyedi, kisvárosi jellege

A szükséges intézkedések az alábbi öt stratégiai fejlesztési cél köré csoportosíthatók:

- Váljon Északkelet – Magyarország borászati központjává
- Váljon kiemelt turisztikai központtá

- Válgjon kistérségi centrummá (statisztikai körzet-központtá)
- Válgjon vonzó európai kisvárossá
- Ösztönözze a feldolgozóipari tevékenységek fejlesztését.

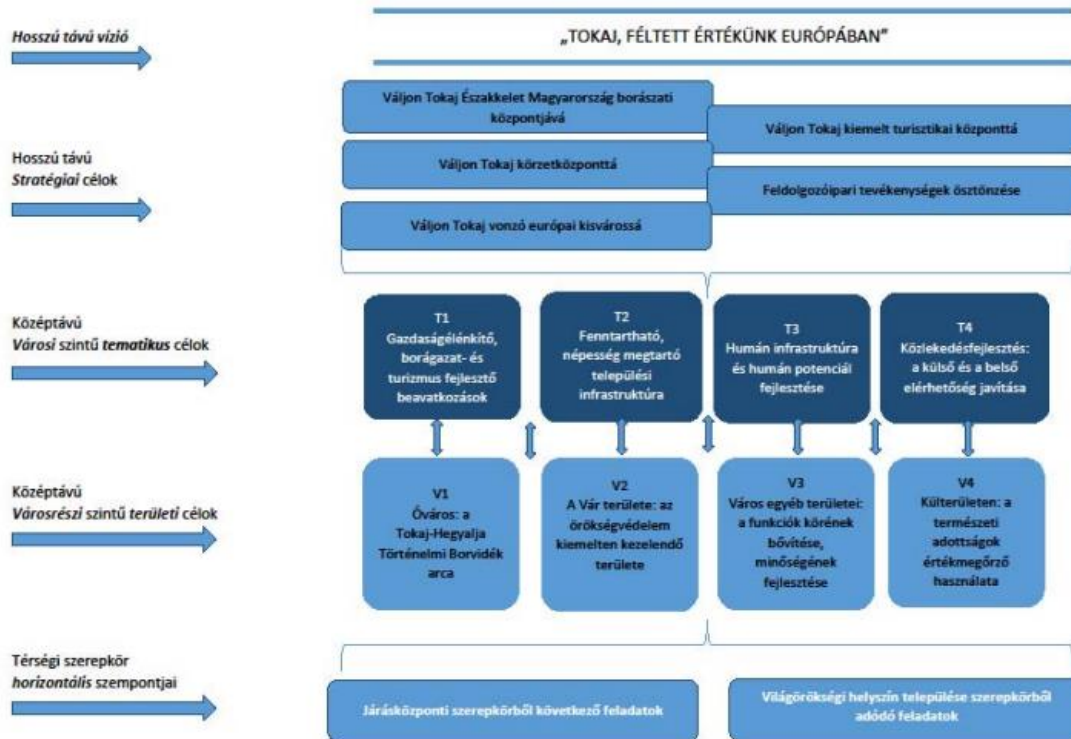
A településrendezési tervet érintő legfontosabb infrastrukturális és építészeti fejlesztések a következők:

- Az Időskorúak Otthonának új helyre telepítése
- Regionális Borászati Kereskedelmi Központ kialakítása a Degenfeld palotában
- A Kereskedelmi Marketing Szakközépiskola bővítése
- A Zsinagóga kulturális központtá alakítása
- Speciális vállalkozói inkubátorház létesítése
- Egy „Borok Háza” kialakítása
- Új városi és körzeti uszoda építése
- Új pincesorok kialakítása
- Új városi üdülő, idegenforgalmi és szórakoztató területek kialakítása
- Új lakóterületek kialakítása
- Új városi terek és parkok kialakítása
- Városi borút kiépítése
- A kerékpárút folytatása - meghosszabbítás a tiszalöki kompig
- A Tisza és Bodrog töltések megerősítése, sétánnyá kialakítása
- A szennyvízhálózat kiépítésének folytatása a környező településekkel
- A szennyvíztelep bővítése
- A csapadékvíz-elvezetés kiépítése a kistokaji városrészen.

Integrált Településfejlesztési Stratégia

A 2015-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégiában a város az alábbi célokat jelölte meg:

1. ábra: ITS célok



Forrás: Integrált Településfejlesztési Stratégia

Az elmúlt időszakban ITS 2016-os módosításban nevesített fejlesztések közül több fejlesztés is megvalósult, elsősorban városrehabilitáció, turisztika, illetve közintézmények fejlesztése területén.

Fejlesztésre került többek között barnamezős terület rehabilitációjaként a Tokaj Hegyalja Főváros Háza kialakítása. Megvalósult a Zöld város kialakítása Tokajban projekt, evezősközpont fejlesztése, illetve több intézményi fejlesztések megtörténtek (orvosi rendelő felújítása, Dombi Sándor egészségközpont új funkció bővítése, idősek otthona fejlesztése, bölcsőde kialakítása, oktatási intézmények fejlesztése).

Az elmúlt évek során olyan jelentős társadalmi, gazdasági és környezeti változások történtek, gondolunk itt a pandémia okozta társadalmi gazdasági változásokra, a turizmus összeomlására, a digitalizáció térnyerésére, az innovációs megoldások előtörésére, a klímavédelem felértékelésére, melyek az új EU-s célokba is beépültek, melyre a stratégiában reagálni szükséges.

A korábbi célok tematikus szükségességét megtartva új modern irányok felé való elmozdulás, a szinergiák és az integráltság erősítése szükséges, a népességmegtartás és a település élhetőségének javításának érdekében.

2.6 A település társadalma

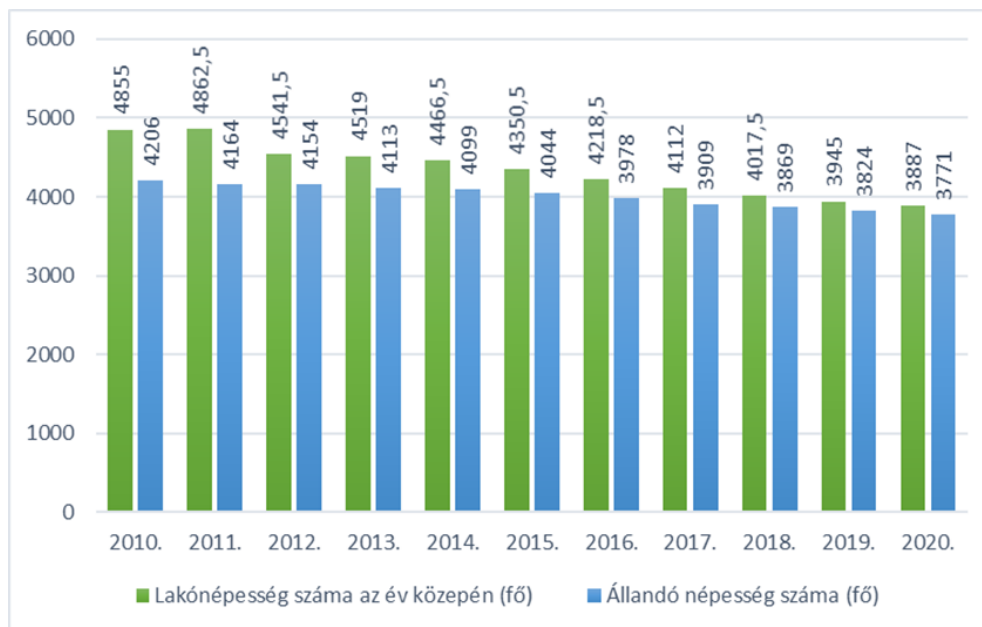
2.6.1 A népesség főbb jellemzői

2.6.1.1 Demográfia

Tokaj területe 28,2 km², 2020-ban állandó népessége 3771 fő, lakónépessége 3886 fő volt, népsűrűsége 137 fő/km², Tokaj a járás legnépesebb települése.

A KSH nyilvános adatbázisaiban közzétett adatok alapján Tokaj 2010 utáni népességfejlődését vizsgálva negatív tendenciák figyelhetők meg. Az idősoros elemzésen jól látható Tokaj állandó lakosságának egyenletes fogyatkozása, mely az elmúlt 10 év alatt az országos népességcsökkenést meghaladó, de a megyei és járási adatoknak megfelelő 10%-os csökkenést mutatott.

2. ábra: Állandó és lakónépesség változása Tokajban 2010-2020 között



Forrás: KSH-tájékoztatási adatbázis

A lakónépesség változásában viszont drasztikusan kirívó, 20%-os csökkenés volt, mely sem a megyei adatokban sem a járási adatokban nem tapasztalható.

Míg 2010-ben 15%-kal több volt a városban állandó lakcímmel nem rendelkező itt dolgozó, tanuló lakónépesség az állandó népességnél, az évtized végére a demográfiai folyamatok következtében ez a lakosság bevonó hatás teljesen lecsökkent, a 2020-ban a lakónépesség csupán 3%-kal haladja meg az állandó népességet.

5. táblázat: Népeességszám változása 2010-2020

Mutatók	2010	2020	Népeesség változás 2020/2010 adat (%)	Lakónépeesség / állandó népeesség 2010	Lakónépeesség / állandó népeesség 2020
Állandó népeesség (város)	4 206 fő	3 771 fő	90%	115%	103%
Lakónépeesség (város)	4 855 fő	3 887 fő	80%		
Állandó népeesség (járás)	13 543 fő	12 232 fő	90%	100%	98%
Lakónépeesség (járás)	13 552 fő	12 045 fő	89%		
Állandó népeesség (megye)	715 562 fő	666 434 fő	93%	96%	95%
Lakónépeesség (megye)	688 782 fő	634 893 fő	92%		
Állandó népeesség (ország)	10 118 512 fő	9 890 640 fő	98%	99%	99%
Lakónépeesség (ország)	10 000 023 fő	9 750 149 fő	98%		

Forrás: KSH-

Ezt a negatív tendenciát támasztják alá népmozgalmi adatok is. A természetes fogyás üteme nem változott jelentősen. Azonban az elmúlt 10 év alatt az addig pozitív vándorlási különbözet negatívvá vált, azaz míg 2010-ben a város és környéke egyértelműen befogadó térségnek számított, az elmúlt 5 évben az ideiglenes és állandó elvándorlások meghaladták az odavándorlások számát.

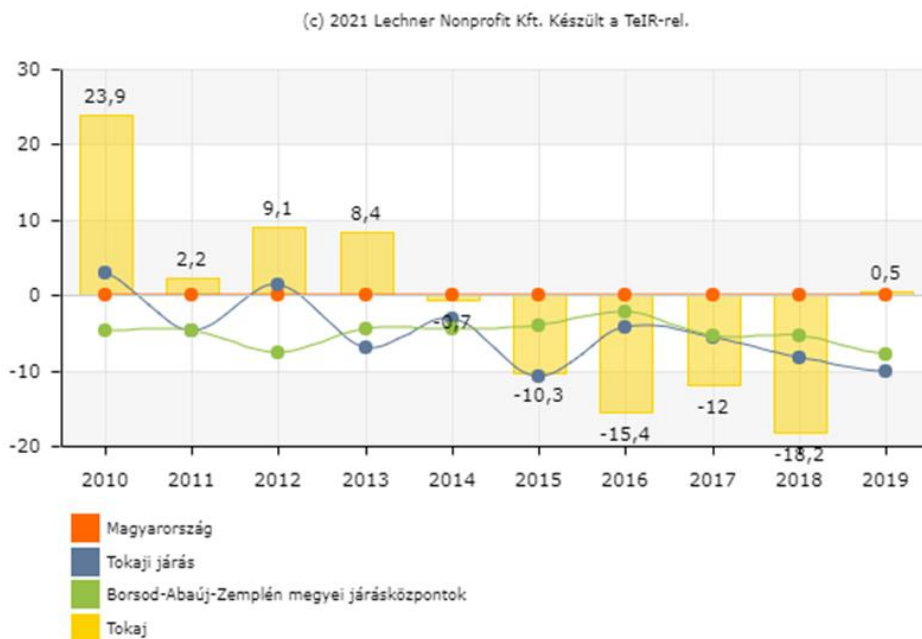
6. táblázat: Tokaj város népmozgalmi adatai 2010-2020

Mutatók	2010. év		2015. év		2020. év	
	Tokaji járás	Tokaj	Tokaji járás	Tokaj	Tokaji járás	Tokaj
Élveszületések száma (fő)	83	21	123	31	114	36
Halálozások száma (fő)	-233	-79	-210	-91	-246	-103
Természetes szaporodás (fő)	-150	-58	-87	-60	-132	-67

Mutatók	2010. év		2015. év		2020. év	
	Tokaji járás	Tokaj	Tokaji járás	Tokaj	Tokaji járás	Tokaj
Belföldi odavándorlások száma (eset)	635	327	768	311	948	338
Belföldi elvándorlások száma (eset)	-595	-210	-906	-355	-961	-361
Vándorlási különbözet (eset)	40	117	-138	-44	-13	-23

Forrás: KSHH

3. ábra: Vándorlási egyenleg 2010-2019 között (állandó, ideiglenes együtt)



Forrás: TEIR

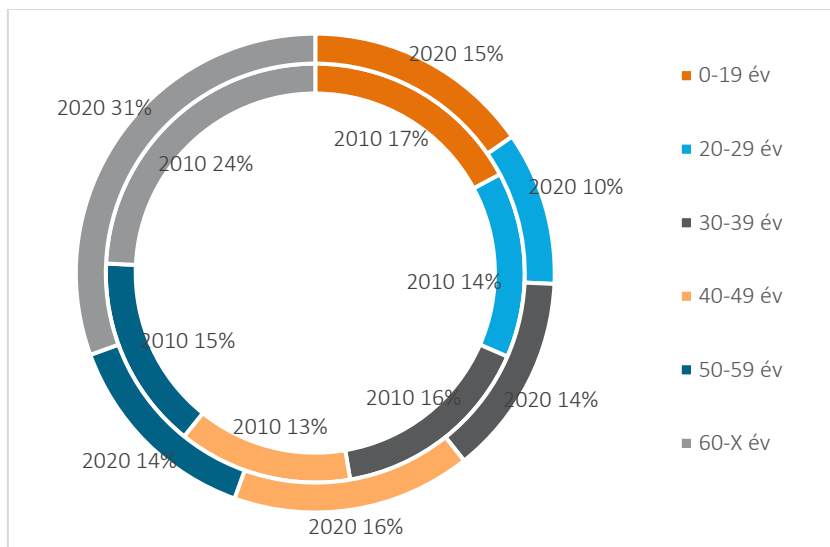
A korosztályra bontott vizsgálat alapján elmondható a népesség egyre gyorsuló előregedése.

Az idősek (60 év fölöttiek) esetében kiugró 30%-os növekedés mutatható ki az elmúlt 10 év alatt, amely a komoly szociális ellátási kihívásokat vet fel. 2020-ban a lakosság közel egyharmada volt 60 év feletti.

A legdrasztikusabban a 20-39 év közötti fiatal felnőtt korosztályba tartozó egyének csökkentek, arányuk 30%kal csökkent.

A fiatalok korosztályi csökkenése ellenére az oktatási kapacitás a városban továbbra is kihasználva, mivel a járásban egyedül Tokajban található középiskola, ahol fogadják a környékbéli továbbtanulni vágyó gyermekeket.

4. ábra: Népeség korösszetétel változása 2010-2020 között

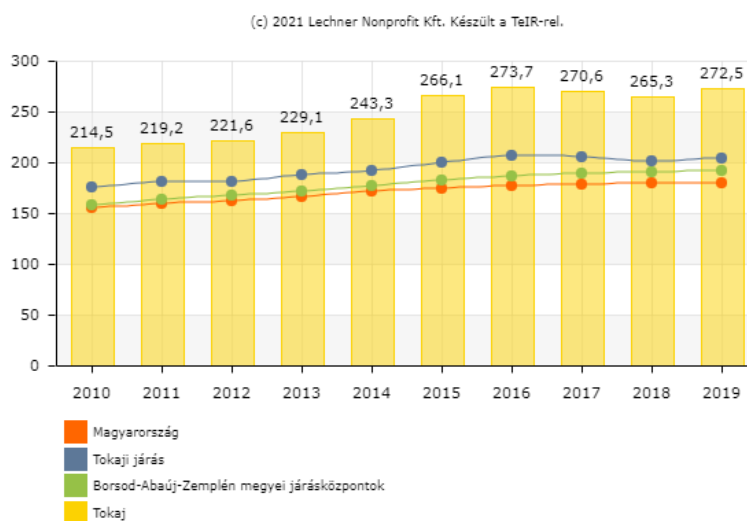


Forrás: KSH

A városban az eltartott népesség rátája (a gyermeknépesség (0–14 éves) és az idős népesség (60–X éves) összege a 15–64 éves népesség százalékában) 2010-ben 41 %, míg 2020-ban ugyanez a mutató 55% volt.

A város öregedési indexe (száz 0-14 évesre jutó 60-x éves) 2010-ben 214,5%, míg 2019-ben ugyanez a mutató 272,5% volt. Megállapítható, hogy a város öregedési indexe jóval meghaladja az országos, megyei értékeket, továbbá a település előregedésének mértéke is gyorsabb ütemű, mint az országos megyei trendek.

5. ábra: Öregségi index változása 2010-2019 között



Forrás: TEIR

A népesség nemek szerinti megoszlása 2010-ben a városban: népesség 53 % nő, 47% férfi. A nemek közötti arány 2020-hez képest nem változott.

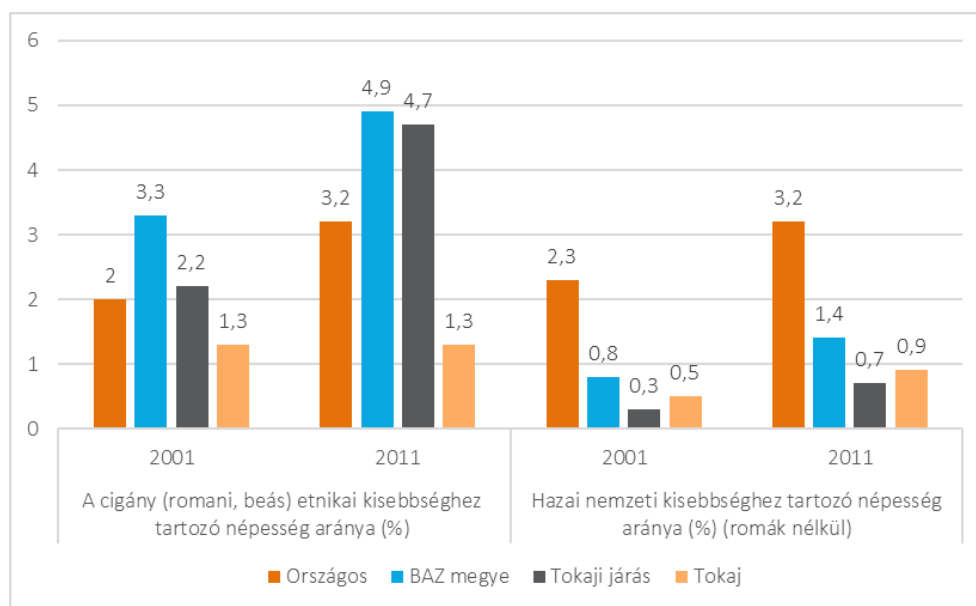
Összességében elmondható, az elmúlt 10 év alatt

- a demográfiai erózió tovább erősödött;
- lakó népességben drasztikus 20%-os csökkenése volt tapasztalható;
- az elmúlt 10 év alatt az addig pozitív vándorlási különbözet negatívvá vált, azaz míg 2010-ben a város és környéke egyértelműen befogadó térségnek számított, az elmúlt 5 évben az ideiglenes és állandó elvándorlások meghaladták az odavándorlások számát;
- az elöregedés mértéke az országos tendenciákat jócskán meghaladja, az idős (60- X) népesség aránya 30%-kal nőtt; mely a szociális ellátó rendszerre ró további kihívásokat
- a fiatal korosztály csökkenése ellenére az oktatási kapacitás a városban továbbra is kihasználta, mivel a járásban egyedül Tokajban található középiskola, ahol fogadják a környékbeli továbbtanulni vágyó gyermekeket.

2.6.1.2 Nemzetiségi összetétel

Nemzetiségekre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre a 2011 népszámlálásnál frissebb adatok.

6. ábra: Nemzetiségek változása 2001-2011 között



Forrás: KSH

A nemzetiségi összetétel vizsgálatakor az látható, hogy országosan szinten megközelítőleg azonos intenzitással nő mind a roma, mind a nem roma kisebbség aránya. Az adatok tanúsága szerint a Tokaji Járásban országos átlagot meghaladóan nő a roma és nem roma kisebbség aránya, de Tokajban a vizsgált időszakban ugyanolyan súllyal jelentek meg a kisebbségek, arányuk az összlakossághoz viszonyítottan nem változott.

A településen a lakosság több mint 98%-a magyar. A nem magyar származású lakosság (1,8%) jelentős része roma (1,325% - 60 fő), de kis számban élnek még itt németek (26 fő), szlovákok (9 fő), ukránok (4 fő), ruszinok (3 fő), oroszok (7 fő) örmények (2 fő) és 1 fő román nemzetiségű. A 2011-es népszámláláson a kisebbségek közül a kisebbségi nyelv használójának vallotta magát: 60 fő cigány (romani, beás), 26 fő német és 3 fő ruszin. Tokajban Cigány Nemzetiségi Önkormányzat működik.

Önkormányzati becslés szerint 2020-ban a nemzetiségek aránya tovább csökkent a romák aránya 0,7 %, a hazai nemzetiségekhez tartozó népesség aránya romák nélkül 0,22%.

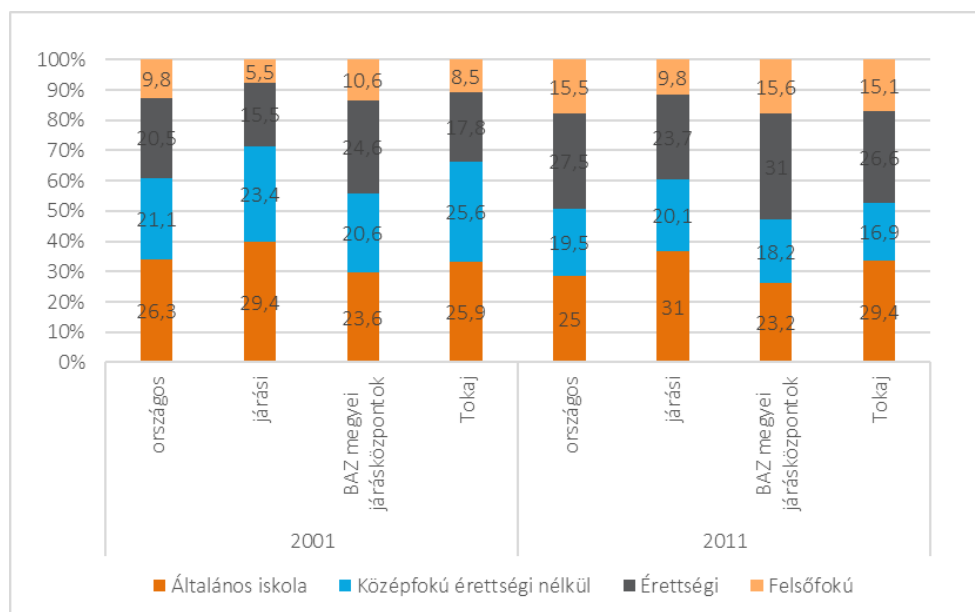
Összességében elmondható, hogy Tokajban a lakosság nemzetiségi összetétele nem jelent kiemelten kezelendő problémakört.

2.6.1.3 Képzettség

Képzettségi szintre vonatkozóan is részletes adatok csak a 2011 évi népszámlálásból vannak. A népesség életkörülményeit jelentősen befolyásolja a lakosok iskolázottsági szintje, mivel a képzettség napjainkban a munkavállalás legfőbb kritériuma.

Nőtt az érettségizettek, illetve felsőfokú végzettségűek aránya, így 2011-ben már elérte az országos átlagot. Kiemelkedő a felsőfokú végzettségűek arányának közel kétszeresére növekedése. Kedvezőtlen tendencia, hogy nőtt a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező aránya a 7 éves és idősebbek arányában, de az aktív korúakon belül csökkent. Ez utóbbi elmarad ugyan az országostól és a megye többi járási központjától, de a Tokaji járásra jellemző mutatónál jobban teljesít.

7. ábra: Lakosság képzettségi szintjének változása 2001-2011 között



Forrás: TEIR adatok alapján, saját szerkesztés

Összességében elmondható, hogy kedvező tendencia a legalább érettségivel rendelkezők körében tapasztalható: ezen belül a közel kétszeresére nőtt a felsőfokú végzettségűek aránya elérve ezzel az országos átlagot.

Kedvezőtlen tendencia, hogy a lakosság képzettségi szintjének javulása az alacsonyabb végzettségűek között nem tapasztalható: a szakképesítéssel rendelkezők közel 10% pontos csökkent, az alapfokú végzettségűek aránya, pedig az országos tendenciákkal ellentétben nőtt. Vélhetően a szakképesítéssel rendelkezők, kedvező munkalehetőségek hiányában elköltöznek, az új beköltözők pedig a környező falvak alacsonyabb státuszú népességéből.

2.6.1.4 Foglalkoztatottság

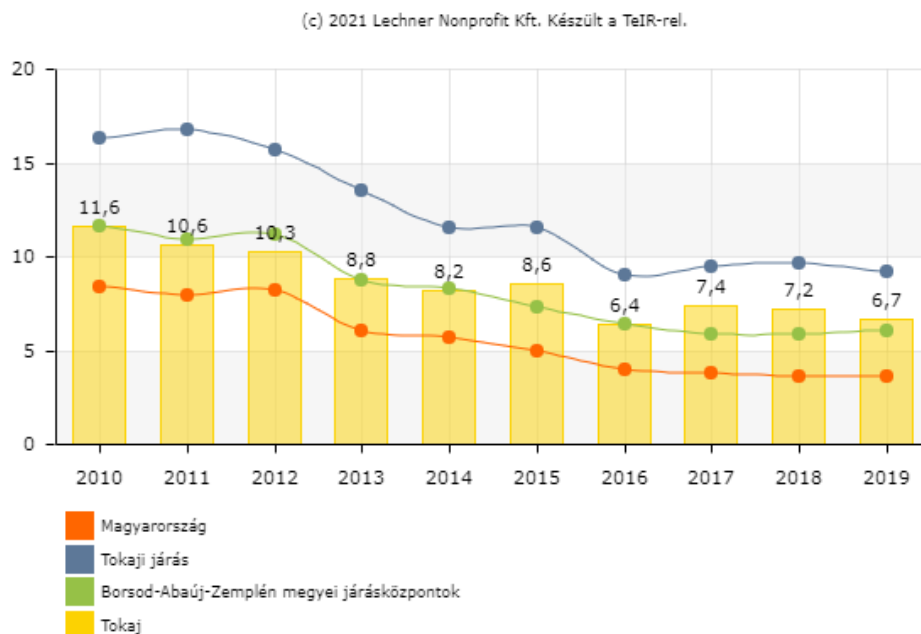
A munkaerő-piaci sajátosságok alapvető összetevői a lakosság jólét érzésének. A településen tartósodó foglalkoztatási problémák társadalmi feszültség forrásai lehetnek és az elvándorlás növekedéséhez vezethetnek. A foglalkoztatottság vizsgálatakor több szempontot, tényezőt vizsgálunk. Ezek során területi összehasonlításokat végzünk, valamint helyi folyamatokra, tendenciákra, jellegzetességekre is rámutatunk.

A város munkanélküliségi adatai 2019-ig javuló tendenciát mutattak, bár kissé meghaladták a megyei járásközponti adatok, illetve az országos értékeket.

A munkaerő-piaci sajátosságok alapvető összetevői a lakosság jólét érzésének. A településen tartósodó foglalkoztatási problémák társadalmi feszültség forrásai lehetnek és az elvándorlás növekedéséhez vezethetnek. A foglalkoztatottság vizsgálatakor több szempontot, tényezőt vizsgálunk. Ezek során területi összehasonlításokat végzünk, valamint helyi folyamatokra, tendenciákra, jellegzetességekre is rámutatunk.

A város munkanélküliségi adatai 2019-ig javuló tendenciát mutattak, bár kissé meghaladták a megyei járásközponti adatok, illetve az országos értékeket.

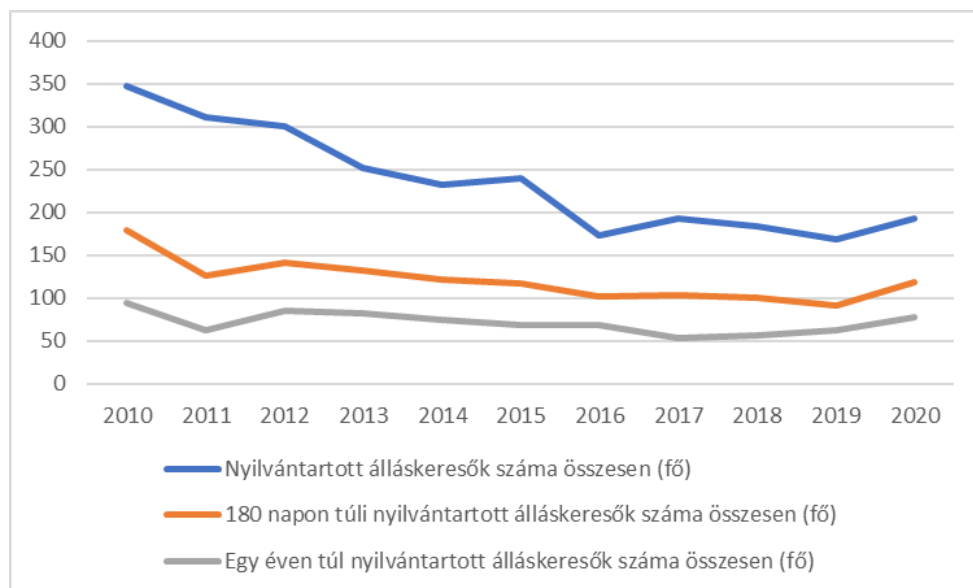
8. ábra: Regisztrált munkanélküliek száma a munkaképeskorú korú népesség százalékában



Forrás: TEIR

A regisztrált munkanélküliek száma csökkenő tendenciát mutatott egészen 2019-ig. 2020-ban a KSH adatai szerint a regisztrált munkanélküliek száma Tokajban 193 fő, amely a munkaképes korú népesség 12,5 %-a volt. Nem mutat túl kedvező képet, hogy a tartós munkanélküliek aránya folyamatosan romlott: 2020-ban a nyilvántartott álláskeresők 62%-a 180 napnál hosszabb ideje, 40%-a egy éven túl regisztrált.

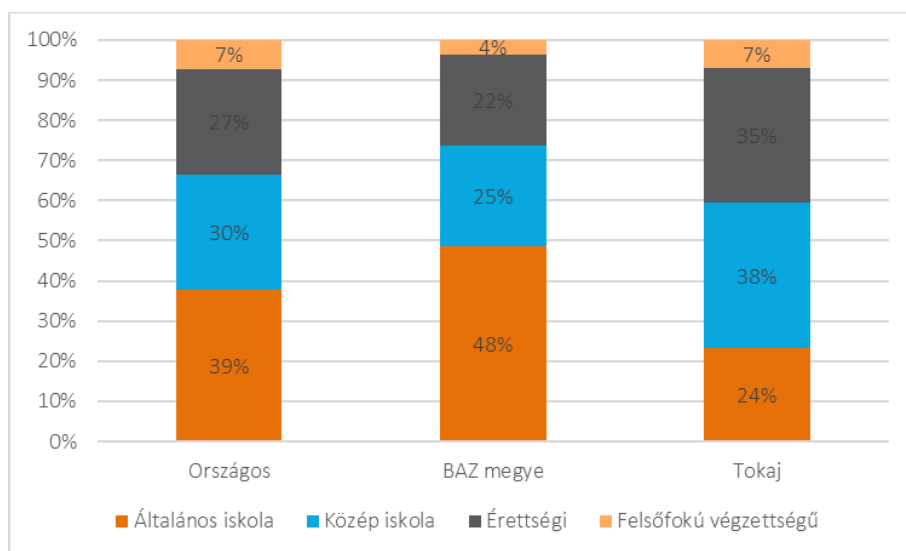
9. ábra: Regisztrált munkanélküliek száma Tokajban



Forrás: KSH

A 2020-ban a 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya 13%, míg a 45 év felettieké 42% az összes munkanélküli arányában, mely kedvezőbb az országos értéknél. A pályakezdők munkanélküliek aránya 7,77%, mely az országos adatoknak megfelel. A munkanélküliek képzettségi összetétele alapján elmondható, hogy az országos tendenciákkal ellentétben kiugróan alacsony legfeljebb általános iskolai végzettségű munkanélküliek aránya (fele a megyei adatoknak!), míg a közép és felsőfokú végzettségi szinten is munkanélküliek aránya magasabb az országos és a megyei átlagnál is.

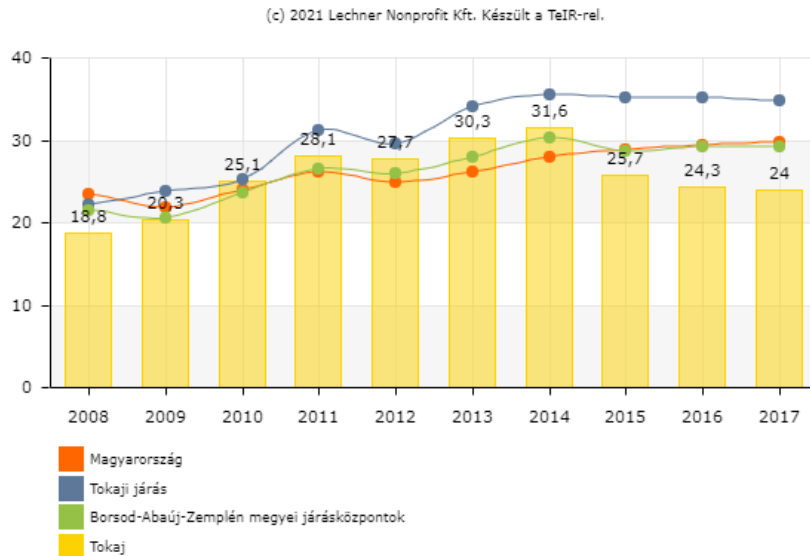
10. ábra: Munkanélküliek megoszlása képzettségi szintek alapján 2020-ban



Forrás: KSH

Megállapítható, hogy az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportban foglalkoztatottak aránya kedvezőbb irányú változást mutat az országos és a megyei adatokhoz viszonyítva is.

11. ábra: Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak megoszlása az aktív korúak arányában

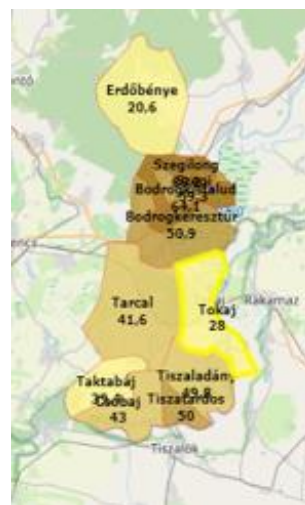


Forrás: TEIR

2021 júniusában a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) adatai szerint a munkaképes korúak 8,83%-a (relatív mutató) nyilvántartott álláskereső. Ez a munkanélküliségi ráta a nyilvántartott munkanélküliek számát tartalmazza, a tényleges munkanélküliek száma ettől eltérhet. A relatív mutató arányszáma 2,13 az országos relatív mutatóhoz viszonyítva. 2021 júniusában a nyilvántartott munkanélküliek száma 223 fő, amely a 2020-as adathoz képest emelkedést jelent.

A napi ingázásra vonatkozó legfrissebb adatok a 2011. évi népszámláskor kerültek felvételre. A naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya Tokajban 28 % volt, mely a megyei járásközpontokétól elmarad (18,4%). A járás más településeinél nyilván ez az arány jellemzően rosszabb 38,9%.

22. térkép: Naponta ingázó (eljáró) foglalkoztatottak aránya 2011(%)



Forrás: TEIR

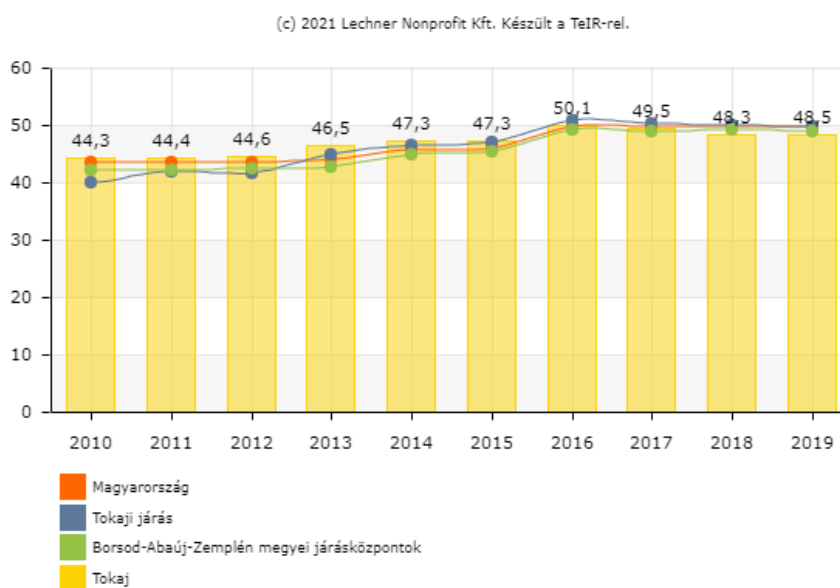
2011-ben Tokajban a helyben foglalkoztatottak száma: 1636 fő volt, melyből 1088 fő helyben lakó és helyben dolgozó, 548 fő pedig bejáró foglalkoztatott volt. Tokajból más településre ingázó foglalkoztatottak száma 423 fő.

Az eljárók főbb célpontjait a KSH járásközpontokra gyűjti ezek: Miskolc (45 fő), Nyíregyháza (42 fő) Szerencs (36 fő) Budapest (17 fő), Tiszaújváros (13 fő). Az eljáró foglalkoztatottak közül magasabb a legalább érettségizettek aránya (74%), mint a helyben lakó és foglalkoztatottak között (63%). A férfiak mobilisebbek munka szempontjából (69%), míg a helyben lakó és dolgozó férfiak aránya (46%).

2.6.1.5 Jövedelem

A jövedelmi viszonyokat alapvetően meghatározza a népesség gazdasági aktivitása, amelyet részletesen az 1.8 fejezet mutat be. Tokajban 2019-ben 48,5 adófizető jutott száz lakosra, ami kismértékben elmarad mind a megyei, járási és országos értéktől is.

12. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma (fő)

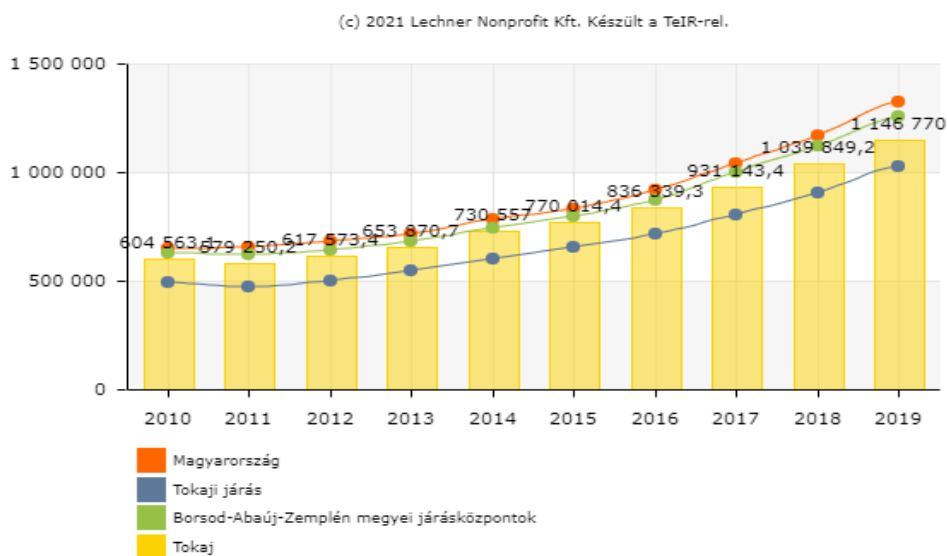


Forrás: TEIR

Az 2019-ben az egy adófizetőre jutó személyi belföldi jövedelemalap 1,146 millió Ft, mely a megyei járásközponti és országos adatoknál is kedvezőtlenebb.

Az adó alakulásában stagnálás volt látható 2010-2013-ig, azonban az elmúlt időszakban erőteljes növekedés volt tapasztalható a jövedelmi viszonyok tekintetében, azonban az egy főre jutó jövedelem növekedés Tokaj városban elmarad mind a megyei járásközpontok átlagától, mind az országos átlagtól: 2019-ben Tokajban az egy lakosra jutó jövedelem 15%-kal kisebb volt, mint az országos átlag, 10 %-kal kisebb, mint a megyei járásközpontokban elérhető jövedelem!

13. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem (Ft)



Forrás: TEIR

Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők arányára az aktív korúak között 2011 évi adatok állnak rendelkezésre. Ez alapján Tokaj mutatója (48,8%) kedvezőtlenebb a járási (48,6%), a megye más járásközpontjai (42,6%), országos adatoknál is (33 %).

Tokaj Város Önkormányzata biztosítja a jogszabályban megállapított rendszeres megélhetést nyújtó segélyeket (rendszeres szociális segély, ápolási díj), a meghatározott szükségletekhez igazodó támogatásokat (lakásfenntartási támogatás) valamint az eseti segélyeket (átmeneti segély).

A KSH adatokat és a települési adatszolgáltatást vizsgálva megállapítható, hogy a szociális rászorultságtól függő pénzbeli támogatások a lakosság viszonylag nagy részét érintik és közülük is a lakosságon belüli arányát tekintve felül reprezentáltak a roma származású személyek.

Az 8/2021. (VIII. 19.) a szociális ellátási formákról és támogatásokról, valamint a fizetendő térítési díjakról szóló rendelet értelmében az alábbi szociális ellátásokat nyújtja az önkormányzat:

- települési támogatás
 - lakhatási támogatás
 - gyógyszer-támogatás
- rendkívüli települési támogatás
 - eseti támogatás
 - téli tüzelőanyag biztosítása
 - temetési támogatás
 - karácsonyi segélyt (élelmiszer-csomag),
 - beiskolázási támogatás
- köztemetés

Szociális ellátásban részesültek összefoglaló adatait az 1. melléklet tartalmazza.

A személyes gondoskodás keretében biztosított szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások az alábbiak:

Szociális alapszolgáltatások:

- étkeztetés,
- házi segítségnyújtás,
- családsegítés,
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- nappali ellátás (idősek klubja)
- fogyatékosok nappali ellátása
- támogató szolgáltatás

Személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátások közül:

- ápolást-gondozást nyújtó ellátás (idősek otthona)

2.6.1.6 Életminőség

Születéskor várható élettartam, a lakosság egészség állapota

A születéskor várható élettartam Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2020-ban 77,1 év volt, az országos átlagtól 1,6 évvel kevesebb, tehát jelentős eltérés tapasztalható az ország többi részéhez képest.

Lakhatás, közműellátottság

A lakásállomány lényegében nem változott az elmúlt 10 év alatt, egyenesen arányosan az 1000 lakosra jutó lakások számával. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a legutolsó népszámláláskor magasabb volt, mint a megyei járásközpontok átlaga. A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya csökkent 2019-re, így ez alacsonyabb, mint a megyei átlag és mindhárom vizsgált évben 90% fölötti az érték. A közcsatornába bekötött lakások száma viszont majdnem 100%, ami jóval meghaladja a megyei járási városok átlagát. Átlagosan 27,5 liter vizet fogyaszt egy ember egy nap Tokajban, ami nagyjából a megyei átlagnak megfelelő. A városban 40,5 kilométer közvilágítású célú villamos energia hálózat van kiépítve, ami nem változott a 10 év alatt.

7. táblázat: Háztartások, családok életkörülményei (2010 és 2019)

Mutatók	2010		2015		2019	
	Tokaj	Megyei járás központok	Tokaj	Megyei járás központok	Tokaj	Megyei járás központok e
Lakásállomány (db)	1 710	150 276	1 685	150 277	1 685	151 988
1000 lakosra jutó lakások száma	350	437,6	393,5	459,8	429,4	480,4
Épített lakások aránya (éves lakásállomány százalékában)	0,18%	0,23%	0,00%	0,04%	0,12%	0,15%
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás) (%)	11,2% *	8,2%*	NA	NA	NA	NA
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)	95,1%	93,80%	97,20%	94,40%	91,20%	95,00%
Háztartásoknak szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége (1000m ³)	21	28,2	23,9	27,3	27,5	28,5
Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)	84,40%	82,60%	92,10%	89,50%	99,70%	88,70%
Közcsatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya a vezetékes ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások százalékában	88,70%	88,10%	94,50%	94,50%	92,48%	109,40%
A kifeszültségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza (km)	NA	NA	40,5	1979,5	40,5	1981,1

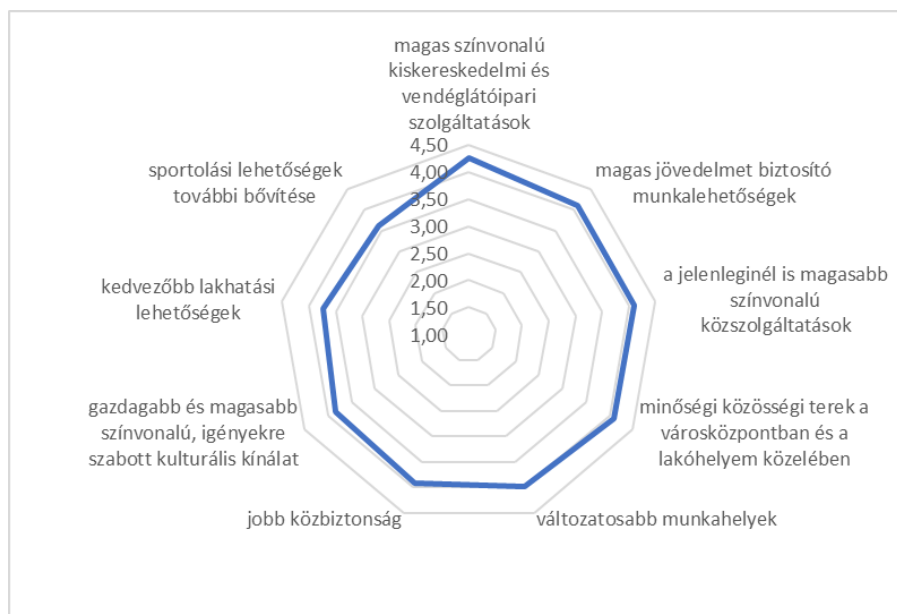
Mutatók	2010		2015		2019	
	Tokaj	Megyei járás központok	Tokaj	Megyei járás központok	Tokaj	Megyei járás központok e
Száz lakásra jutó háztartási gázfogyasztók száma	82,9	83,1	77,3	77,3	78,3	77,2
Egy lakosra jutó háztartások részére szolgáltatott villamosenergia mennyisége (1000 kWh)	1,06	0,91	1,01	0,85	1,16	0,92
Távfűtéses lakások aránya (%)	0,00%	35,20%	0,00%	35,10%	0,00%	35,20%

Forrás: KSH

2021. augusztusában lefolytatott online lakossági kérdőív válaszai alapján a lakosság életminőségével való elégedettségét az alább felsorolt tényezőkkel jelentősen lehet javítani:

A válaszadók szerint legjobban a kereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások színvonalának emelésével (4,25), magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek biztosításával (4,12), magasabb színvonalú közszolgáltatások (4,10), és minőségi közösségi terek kialakításával (4,10) lehetne ezt elérni.

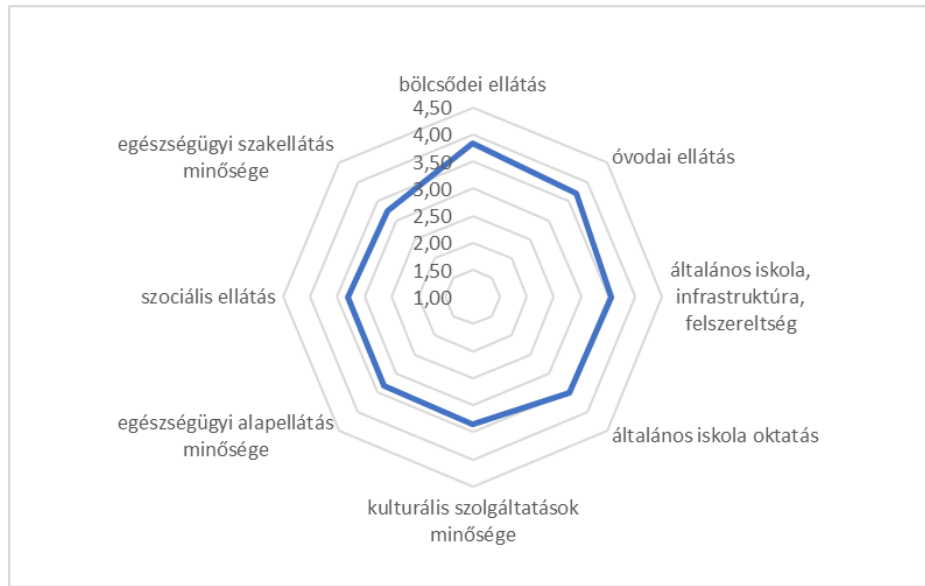
14. ábra: Életminőség javításának tényezői a lakosság véleménye alapján



Forrás: lakossági kérdőív

A közszolgáltatásokkal a lakosság közepesenél jobban elégedett. Az érintett lakosság leginkább elégedett a bölcsődei (3,84) és óvodai (3,69) szolgáltatással, míg a legkevésbé az egészségügyi alap (3,31) és szakellátás (3,21), illetve szociális (3,30) ellátással elégedettek.

15. ábra: Városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése - közszolgáltatások



Forrás: lakossági kérdőív

Az infrastrukturális feltételekkel voltak a legelégedetlenebbek a lakosok, közepesnél rosszabb eredmények születtek a parkolás (kereskedelmi létesítmény közelében 2,9, kiemelt közintézmények közelében 2,65), városi kerékpárutak (2,64), utak (2,21), járdák (2,37), zöldfelületek (2,37) és közterek (2,19) állapota terén. A lakosok a legrosszabbra a kerékpárosokat támogató infrastruktúrát (2,05) értékelték. Míg alapvetően elégedettek a városi közbiztonsággal, mely a legjobb értéket nappal a belvárosban (4,02) érte el.

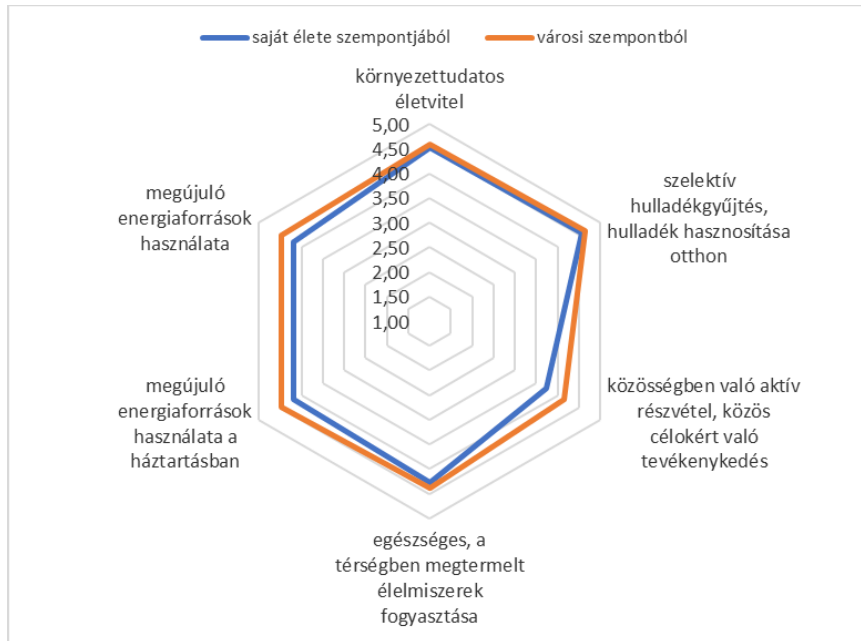
16. ábra: Városi életminőséget befolyásoló tényezők értékelése – infrastrukturális feltételek



Forrás: lakossági kérdőív

A lakosok a megítélésük szerint a környezettudatos szemlélet mind a saját életük, mind a város szempontjából is kiemelkedő fontosságú a helyi életminőség javítása érdekében.

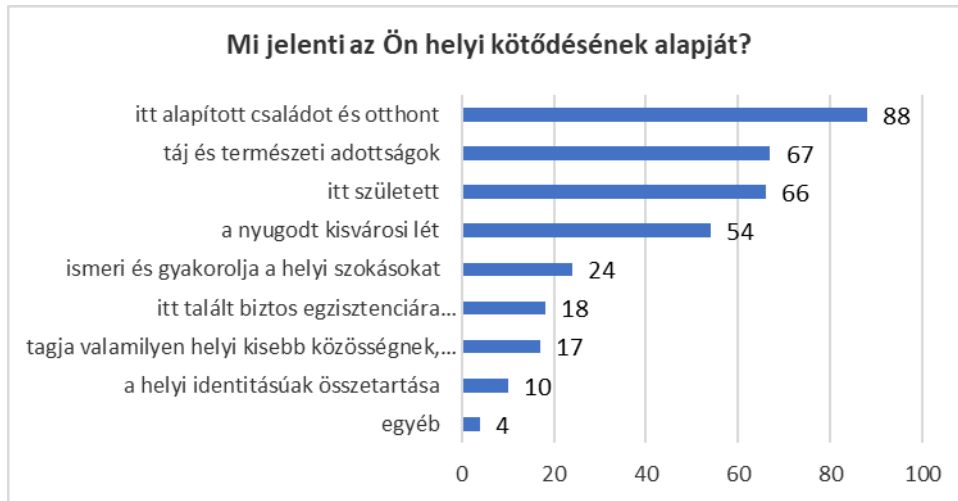
17. ábra: Környezettudatos szemlélet fontosságának megítélése



Forrás: lakossági kérdőív

A kérdőív alapján a lakosság helyi kötődését az alábbi főbb tényezők határozzák meg:

18. ábra A lakosság helyi kötődését meghatározó tényezők



Forrás: saját szerkesztés

A válaszok alapján a családi kötődés mellett az itt lakók számára a táji természeti adottságok, a nyugodt kisvárosi lét jelenti a helyi kötődésük alapjait.

2.6.2 Térbeli, társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Ebben a tárgyban készült legfrissebb tanulmány a Helyi Esélyegyenlőségi Program (2018-2022). A település Helyi Esélyegyenlőségi Programja (HEP) 2013-ban került kidolgozásra és 2020-ban pedig

elkészült a HEP felülvizsgálata. Tokaj város Önkormányzata a HEP elfogadásával érvényesíteni kívánja: az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

2011-es népszámlálási adatok alapján Tokajban szegregátum nem került beazonosításra, telepszerű lakókörnyezetek sincsenek a településen, amelyek belső lakossági konfliktusok forrásai lehetnének. Azóta újabb településrészekre lebontott népszámlálási adatok nem állnak rendelkezésre. A HEP felülvizsgálata szerint Tokajban kevés roma család él és rájuk is a teljes asszimilálódás a jellemző.

Jelentős társadalmi konfliktus forrás a település előregedése, mely az egész térségre vonatkozóan is jellemző. A 2020-ban a népesség egyharmada nyugdíjas, rendkívül magas a rokkantnyugdíjasok aránya is. Így a szociális szolgáltatások fejlesztésének középpontjában is az idősgondozás kell, hogy álljon.

Ezt támasztják alá a Szolgáltatástervezési koncepció megállapításai is, mely szerint a szociális szektor esetleges bővítésekor a szolgáltatói szektorból kikerült munkanélküliekre és inaktívakra lehet elsősorban gondolni, mint lehetséges munkavállalókra, ám leginkább az ipari és a mezőgazdasági üzemekből kikerült embereknek van szükségük az önkormányzat segítségére, mivel az e két szektorból elbocsátott munkavállalók általában alacsony végzettséggel bíró, korosodó, épp ezért a munkaerőpiacon igen kiszolgáltatott egyének.

Fontos megemlíteni még, hogy az állástalanok és inaktívak közül sokan szolgáltatói vagy kereskedelmi tevékenységet folytató munkahelyekről kerültek ki, ami valószínűsíti, hogy az e területeken dolgozó vállalkozások többsége gyenge lábakon áll, épp ezért nagy a munkaerő-fluktuáció e két szektorban.

A település egyik legjelentősebb problémája, hogy munkahelyek hiányában, valamint az alacsony bérek miatt az aktív korú népesség jelentős hányada elvándorol, ezáltal még kedvezőtlenebb helyzetbe hozva a helyben maradt lakosság kilátásait.

A KSH munkanélküliségi adatok alapján a szakképesítéssel, érettségivel rendelkezők számára a megyei átlaghoz képest sokkal nehezebb az elhelyezkedés, emiatt a tartós munkanélküliség is magasabb a megyei járásközpontokhoz képest.

A lakásviszonyok jellemző problémái a közműdíj-, illetve lakáshitel-tartozások, hátralékok felhalmozódása. Lakhatást segítő támogatás a normatív lakásfenntartási támogatás. A szegénység jellemzője a lakhatással összefüggő hátralékok felhalmozódása, és a lakossági adósságállomány folytonos újratermelődése. A legveszélyeztetettebb csoportok a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerülők, kedvezőtlen jövedelmi helyzetű családok, pályakezdők, nagycsaládosok, a lakásfenntartási nehézséggel küzdők, a lakhatással összefüggő adósságot felhalmozott háztartások és súlyos betegséggel küzdő családok.

2.6.3 Települési identitást erősítő tényezők

2.6.3.1 Történeti és kulturális adottságok

Településtörténet

Tokaj történelme összeforrott a nemzet történelmével. A város első írásos említése 1067-ben keletkezett. Tokaj vára pedig feltehetően a XII. században épült. A vár századokig vigyázta Felső-Magyarország egyik legfontosabb tiszai átkelőhelyét a tokaji révet. A vár sajnos végleg eltűnt a történelem viharaiiban, ma már nem látható.

A vár és a város sorsa szorosan összeforrott, mégis Tokaj igazi rangját világhíres termékének, az aszú bornak köszönhetette. A Tokaji Aszú egyik legkiválóbb méltatója XIV. Lajos, a francia "napkirály" volt. Állítólag tőle származik az a mondás, hogy "a Tokaji Aszú a borok királya, a királyok bora."

A város és környéke 1646-ban királyi adományként a Rákóczi család tulajdonába került. Mikor azonban a II. Rákóczi Ferenc vezette harc elveszett (1711), a király birtokait elkobozta (1715). A harcok után kamarai várossá lett Tokaj. A király számos kiváltsággal ruházta fel a várost. Innen eredeztethető büszkén viselt címe: "Kiváltságos Tisza-Tokaj város."

A kiegyezés utáni békés évtizedekben Tokaj fejlődött, polgárosodott, a két világháború azonban ezt félbeszakította. 1944-ben először a németek, majd az oroszok foglalták el Tokajt. A II. világháború után Tokaj csak lassan fejlődött, még a borkereskedelemben betöltött központi szerepét is egyre inkább Sátoraljaújhely vette át. 1952. február 1-jén elveszítette járási székhely szerepét.

Városi rangját csak 1986-ban kapta vissza. Ekkortól újra dinamikus fejlődésnek indult. Tokaj bájos történelmi városként a turistákat is vonzza. A borvidék a Világörökség része. (forrás: www.tokajkincsei.hu)

Identitást meghatározó történelmi, kulturális tényezők

Tokaj legmarkánsabb identitáserősítő tényezője, hogy a település a Tokaj Történelmi Borvidék „fővárosa”. Tokaj a legnevezetesebb, világszerte ismert borvidékünk. Bár a szőlészetnek és borászatnak évezredek hagyományai vannak e térségben, világhíre azonban csak 17. században emelkedett, amikor a kései szüret és borkészítési eljárás eredményeként híressé vált a borvidék rangos borkülönlegessége, a tokaji aszú. A tokaji aszú a 18. században vált világhírűvé. XIV. Lajos (Napkirály) „a borok királya, a királyok bora” elnevezéssel illette. (Forrás: www.geoturizmuscentrum.hu).

A gazdag természeti adottságokhoz jelentős építészeti kultúra társul. A gazdag kulturális és vallási sokszínűség jelentős identitás teremtő erővel bír. Kevés olyan 4000 főt alig elérő lakosságú település van hazánkban, amelyikben hat felekezetnek van temploma és ebből ötnnek élő gyülekezete. A vallás, mint összefogó kapocs, egy irányba húzza a szemléleteket, homogenizálja az elvárásokat. Tokajban is a hely szellemének igen lényeges, meghatározó, alkotó, hordozó, azt kommunikáló eleme a városkép, a különböző építészeti korok stílusjegyeit magán viselő épületek által képzett együttesek, az utcák, a terek rendszere, szerveződése. A városkép Tokajnak nemcsak múltbeli, hanem jelenbeli szellemiségét is hordozza. A városkép, a városforma mögött bonyolult, sokrétű tartalom rejtezik, mégpedig a helyi közösség múltja, társadalmi, gazdasági viszonyai, törekvései.

A Tokaji Borvidék (Tokaj-Hegyalja) a világ első zárt borvidékének számít 1737 óta, az UNESCO 2002-ben „Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj” névvel vette fel a világörökségi listára. 2012 óta az ország első és jelenleg még egyetlen történelmi tájjá minősített térsége, a 27 település teljes közigazgatási területével műemléki védelem alatt áll. A világörökségi terület a világban egyedülálló „ezeréves”, folytonos megújulásra képes szőlészeti-borászati kultúrával, több mint 3000 pincével, pincerendszerrel, változatos épített örökséggel, gazdag természeti értékekkel, régészeti kincsekkel és szellemi örökséggel rendelkezik, többek között nagy szerepe volt az adott településeknek a magyar irodalmi nyelv gondozásában. (forrás: www.tbft.hu)

1.1.2.1 Vallás

Tokajban a 2011-es népszámlálás során a lakosság mintegy 60%-a vallotta magát valamilyen vallási felekezethez tartozónak. A település lakosai jellemzően katolikus felekezethez tartozónak vallották

magukat ezen belül a római katolikus 1324 fő, görögkatolikus 457 fő, míg a református vallásúak száma kevesebb 908 fő, evangélikus 29 fő. Noha a településen jelen van a Magyar Ortodox (Görög Keleti) Egyház, illetve működik Tokaji Ortodox Hitközség is, izraelita, illetve ortodox vallásúnak senkinek vallotta magát a népszámlálás során. A nem válaszolók aránya 31% volt, vallási felekezethez nem tartozónak vallotta magát 9%.

Tokaj életben jelentős szerepet játszik a vallás, a vallási sokszínűség. Az egyházi építmények, hagyományok Tokaj identitásának alapját képezik. A városban áthalad két zarándok út is: a Csodarabbik útja, és a Szent Erzsébet Zarándok út.

1.1.2.2 Civil szerveződések, testvérvárosi kapcsolatok

A városban működő civil szervezetek tevékenységei kiegészíti, sok esetben helyettesíti a város által nyújtott szolgáltatásokat. A városban a bíróság nyilvántartása szerint 56 civil szervezet működik, amelyek között kulturális, sport, szociális, környezetvédelmi és egyéb alapítványok és egyesületek vannak.

A város kulturális életében legmeghatározóbb jelentőségű civil szervezet a több mint húszesztendő múltra visszatekintő Tokaj Város Vegyeskara, amely aktív nemzetközi kapcsolatokat ápol. A kórus tevékenységének köszönhetően számos kórusverseny helyszíne a városunk, ahol nemcsak a helyi vegyeskar, hanem vendégénekkarok is fellépnek.

A közel negyvenéves múltra visszatekintő Tokaji Íróklub is egyesületi formában tevékenykedik, s szervezi minden év augusztusában a több mint kétezer író-költőt Tokajba csábító találkozóját, amely mindig valamilyen aktuális kultúrpolitikai problémát választ témájául.

Ugyancsak aktív kulturális tevékenységet folytatnak az oktatási-nevelési intézményekhez kötődő alapítványok és egyesületek. Baráti körként működik a Kulturális és Konferencia Központ épületében az Eszencia Klub, amely aktív, véleményformáló közössége a városnak. Tokaj-Hegyalja, Taktaköz, Hernád-völgye Idegenforgalmi és Kulturális Egyesület a térség turisztikai vállalkozóit és önkormányzatait tömöríti, aktív szerepet vállal az egyes programok marketing tevékenységében és lebonyolításában.

Az utóbbi években egyre aktívabb szerepet vállal kulturális élet terén a Tokaj Alapítvány, amely szőlő és borkultúrához kapcsolódó programokat szervez, fotópályázatot hirdet, képeslapokat ad ki, és Tokaj város önkormányzatával közösen belevágott egy emlékpark kialakításába. Természetesen ezenkívül még nagyon sok olyan tokaji civil szervezet van, amely kulturális tevékenységet is folytat: Rákóczi Szövetség tokaji szervezete, Várbarátok Köre, Tokaji Borászok Asztaltársasága, Tokaji Országzászlóért Egyesület Tokaji Történelmi Borvidék Világörökségi Egyesület, Tokaji Pap Miklós Népfőiskola, Tokaj Kincsei Egyesület, Tokaj Hegyaljai Zsidó Hagyományőrző Egyesületet stb.

A térségi szociális ellátásban jelentős részt vállal a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Tokaji szervezete, amely működteti tokaj Kistérségi Támogató Szolgálatot és Napközi Otthont.

Tokaj évtizedek alatt kiterjedt és jól működő nemzetközi kapcsolatokat épített ki. Ezek közül legfontosabbak a testvérvárosi együttműködések, amelyekbe a város intézményei és civil szervezetei is bekapcsolódnak.

Tokaj város önkormányzata testvérvárosi kapcsolatot tart:

- Oestric Winkel (kapcsolatfelvétel: 1998. év) Németország
- Cormos (kapcsolatfelvétel: 1993. év) Olaszország
- Binyamina (kapcsolatfelvétel: 2006. év) Izrael
- Crosno (kapcsolatfelvétel: 2006. év) Lengyelország
- Roust (kapcsolatfelvétel: 2006. év) Ausztria
- Sonoma (kapcsolatfelvétel: 2013. év) USA
- Iwonich Zdroj (kapcsolatfelvétel: 2013. év) Lengyelország
- Supetar (kapcsolatfelvétel: 2013. év) Horvátország városokkal.

2.7 A település humán infrastruktúrája

2.7.1 Humán közszolgáltatások

2.7.1.1 Oktatás

Tokaj egyik markáns jellegzetessége az iskolavárosi arculat. A településen 3 középfokú oktatási intézmény is működik, ezenkívül egy önálló középiskolai kollégium, 1 általános és alapfokú művészeti iskola, továbbá 1 óvoda is biztosítja az új generációk oktatását nevelését.

A közoktatási reformot követően az egyes intézmények más és más fenntartókhöz kerültek (KLIKK, NGM, SZKC stb.) de általánosságban elmondható, hogy intenzív kapcsolatban vannak a korábbi fenntartó önkormányzattal és annak közművelődési intézményeivel.

Óvodai feladatellátás:

Tokaj városban az óvodai és bölcsődei feladatellátás egy intézményben történik, az intézmény fenntartója és működtetője Tokaj Város Önkormányzata. A feladat ellátási helyek száma egy. Az intézmény humán kapacitását 13 fő teljes állású dolgozó és 9 fő oktató nevelő munkát közvetlen segítő alkotja.

A városban elérhető összes óvodai férőhely száma 150 fő. A kihasználtság magas, bár 2012-től 2018-ig csökkenő tendenciát mutatott, 2019-től újra 90 % felé emelkedett.

Az intézményben a sajátos nevelési igényű (2 fő), hátrányos (4 fő) vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek (0 fő) aránya alacsony.

8. táblázat: Óvodai intézmények és azok legfontosabb statisztikai adatai (2020/21 tanév)

Intézmény neve és fenntartója	Feladatellátó hely és annak címe	Férőhely (fő)	2020-ban beíratott gyerekek száma (fő)	Kihasználtság (%)	Csoportszobák száma (db)	Torna-szoba léte (igen/nem, db)
Tokaji Gyermekkert Óvoda és Bölcsőde/Tokaj Város Önkormányzata	3910 Tokaj, Gróf Apponyi A. utca 13.	150	135	90%	6	I

Forrás: Oktatási Hivatal KIR adatbázis

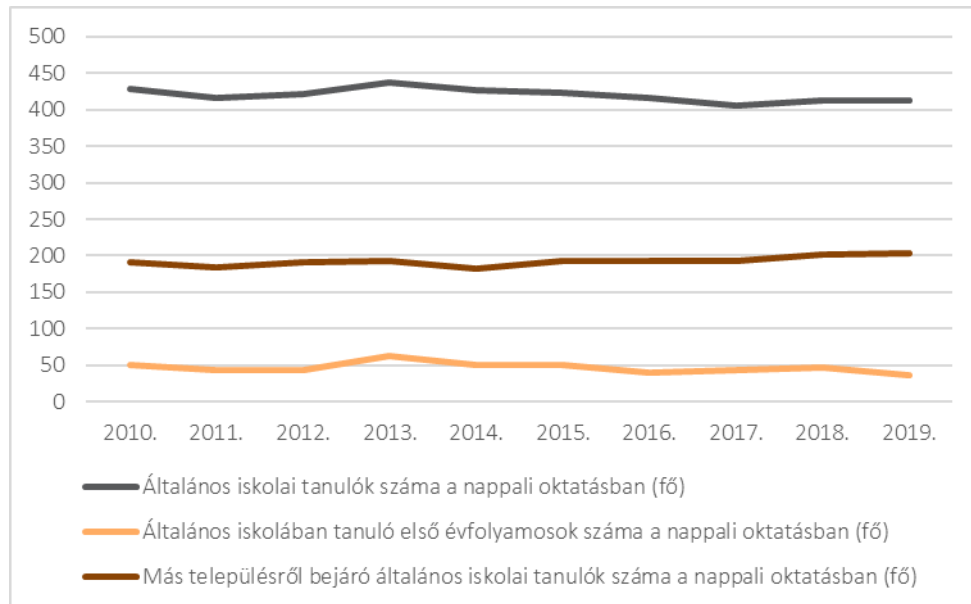
Alapfokú oktatás:

A városban egy általános iskola működik, mely 1996 óta alapfokú művészeti oktatási feladatokat is ellát. Az iskola jelenleg a KLIK fenntartása alatt működik. KSH adatok szerint a gyereklétszám tekintetében az elmúlt évek tendenciája lassú csökkenést mutat, mely tendenciát a beíratott 1. osztályosok száma is követ. A városi gyereklétszám csökkenést a más településről bejáró általános iskolai tanulók száma

kompenzálja, a bejáró gyerekek száma folyamatosan emelkedik, arányuk 2019-re eléri a 49%-ot (míg az országos átlag 16%). A közoktatási intézménybe 16 településről járnak diákok.

A KIR adatbázisa alapján a pedagógusok száma 40 fő, illetve 1 fő dolgozik nevelő oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben.

19. ábra: Az általános iskolai tanulók létszáma Tokajban 2010 és 2019 között



Forrás: KSH

Az intézményben a sajátos nevelési igényű (11 fő), hátrányos (27 fő) vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek (9 fő) aránya továbbra is alacsony.

9. táblázat: Általános iskolai intézmények és azok legfontosabb adatai (2020/2021 tanév)

Intézmény neve és fenntartója	Feladatellátó hely címe	Férőhely (fő)	2020/2021 tanévben beíratott gyerekek száma (fő)	Kihasználtság (%)	Tantermek száma (db)	Torna-terem léte (igen/nem, db)
Tokaji II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola/KLIK	3910 Tokaj Bajcsy-Zsilinszky Endre út 7-9.	690	427	61%	24	I

Forrás: Oktatási Hivatal KIR adatbázis

Középfokú oktatás:

Tokaj a térség jelentős középfokú oktatási központja, a városban 3 középfokú oktatási intézmény és kollégium működik.

Szerencsi Szakképzési Centrum Tokaji Ferenc Gimnáziuma és Szakközépiskolája és a Tokaji Gróf Széchenyi István Középiskolai Kollégium

Az intézmény képzési kínálata:

- Gimnáziumi képzés: matematika, biológia, idegen nyelv, belügyi-rendészet tagozat, illetve általános tanulmányi területeken
- Technikusi képzés: Informatikai rendszer- és alkalmazás-üzemeltető technikus, Szoftverfejlesztő és –tesztelő, Környezetvédelmi technikus, Vállalkozási ügyviteli ügyintéző, Pénzügyi-számviteli ügyintéző, Közszolgálati technikus, Fitness-wellness instruktork, Pedagógiai munkatárs (4 éves képzés).

2020/2021 tanévben tanulók létszáma a KIR-ben: 751 fő, ebből BTMN-es 19 fő, SNI-s 17 fő, HH-s 4 fő, HHH 1 fő, nevelésbe vett 5 fő. Kollégiumi férőhelyek száma 270 fő.

Pedagógusok száma: 65 fő, technikai dolgozók száma: 18 fő

A Szerencsi Szakképzési Centrum Tokaji Ferenc Technikum, Szakgimnázium és Gimnázium az Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában üzemel, míg a hozzá tartozó Tokaji Gróf Széchenyi István Középiskolai Kollégium fenntartója a KLIK.

Tokaj-Hegyalja Egyetem Tokaj Kereskedelmi és Idegenforgalmi Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium

Képzési kínálata:

- Szakközépiskolai képzés: kereskedelem-marketing, vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportokban. (4 év)
- Szakiskolai képzés: kereskedelem - marketing, üzleti adminisztráció és vendéglátás-idegenforgalom szakmacsoportokban. (3 év)
- Nappali tagozatos, érettségire adó képzés: már megszerzett szakmunkás-bizonyítványra épülő, érettségire nyújtó képzés (2 év)

Tanulók létszáma 344 fő Ebből: BTM-es 17 fő SNI-s 26 fő Hátrányos helyzetű 31 fő Halmozottan hátrányos helyzetű 46 fő Kollégiumi férőhelyek: 128 fő

Humánkapacitása 42 fő pedagógus, 3 fő pedagógiai munkát kiszolgáló munkatárs, Technikai dolgozók száma: 17 fő

Tokaj-Hegyalja Egyetem Tokaj Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium

Képzési kínálata:

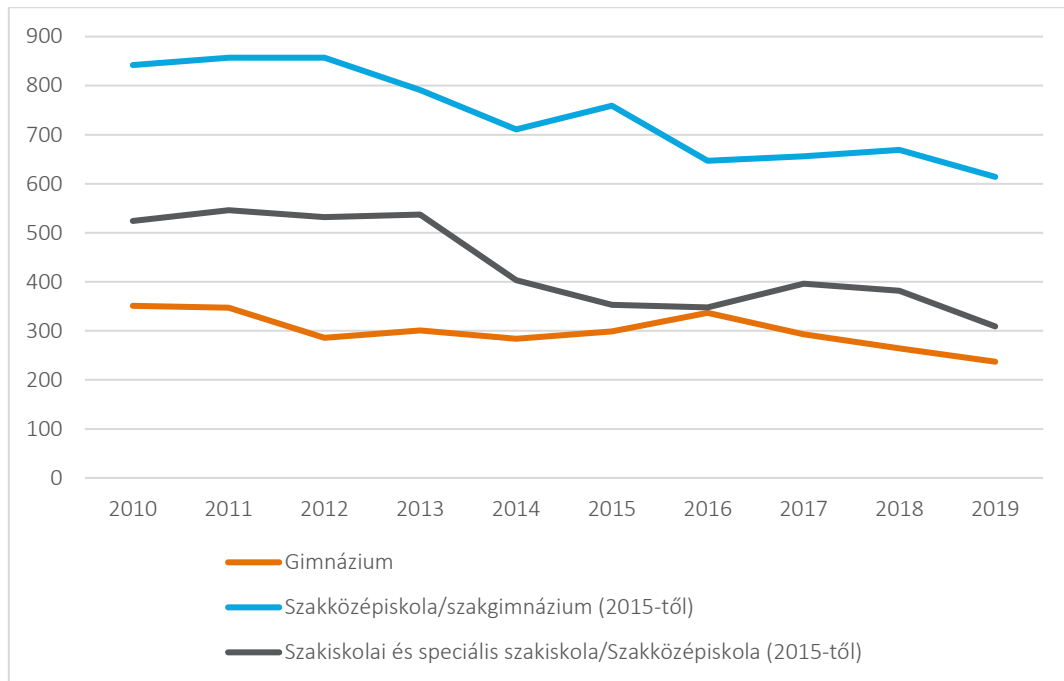
- Technikumi képzés: mezőgazdasági gépész (5 év)
- Szakképzés: hegesztő, gépi és CNC forgácsoló, szőlész-borász, panziós-fogadós, mezőgazdasági gépész, kistermelői élelmiszer-előállító, szakács tanulmányterületeken (3 év)

Tanulók létszáma 200 fő Ebből: BTM-es 5 fő SNI-s 30 fő, Kollégiumi férőhelyek: 50 fő

Humánkapacitása: 25 fő pedagógus, 4 fő pedagógiai munkát kisegítő munkatárs, Technikai dolgozók száma: 4 fő

A középfokú oktatási intézményekben tanuló gyereklétszám csökkenő tendenciát mutat, a legjelentősebb gyereklétszám csökkenést a szakgimnáziumi (volt szakközépiskolai) tanulók körében tapasztalható.

20. ábra: Középfokú oktatási intézmények nappali tagozatos tanulóinak száma Tokajban



Forrás: KSH

A csökkenő kapacitáskihasználtságból, illetve a gyereklétszám csökkenéséből adódó normatív bevételek kieséséből adódóan a jelentős oktatási intézményhálózat fenntartása évről- évre egyre komolyabb terhet ró az önkormányzatra, illetve a fenntartókra.

Az intézmények gyerekösszetételében egyre nő a vonzáskörzetben élő bejáró/kollégista gyerekek aránya, az intézmények térségi szerepe egyre erősödik. 2019-ben a középiskolákba más településről érkező diákok száma jóval magasabb, mint a helyi tanulóké:

- gimnázium/ szakgimnázium esetén 60 %,
- szakiskola/szakközépiskola esetén a 80%-ot is eléri,
- továbbá a kollégisták aránya is kiemelkedően magas: gimnazisták/szakgimnazisták esetén eléri a 30%-ot.

Az intézmények szoros kapcsolatot ápolnak a helyi gazdasági szereplőkkel, ebből kifolyólag az intézmények folyamatosan igyekeznek a képzési struktúrájukat a piaci igényekhez igazítani.

Felsőfokú képzés:

Jelenleg felsőoktatási tevékenység nem folyik Tokaj városban, de a 2021-ben alapított Tokaj-Hegyalja Egyetem fenntartásában működik Tokaj kereskedelmi és mezőgazdasági technikuma. Tervek szerint a campus Tokaj városban is indít felsőoktatási tevékenységet.

A térség felsőfokú oktatási intézménye Tokaj-Hegyalja Egyetem (THE), az Eszterházy Károly Egyetem Sárospataki Comenius Campusának (SCC) jogutódlással történő kiválásával jött létre. Az egyetem az Eszterházy Károly Egyetemből kiváló szakok továbbvitele mellett több új képzést is indít Sárospatakon:

- Csecsemő- és kisgyermeknevelő alapszak
- Gyógypedagógia alapképzés (pszichopedagógia szakirány)
- Óvodapedagógus alapszak
- Tanító alapszak
- Programtervező informatikus alapképzés (programfejlesztő szakirány) és felsőoktatási szakképzés
- Szőlész-borász mérnöki alapképzés (szőlész-borász felsőoktatási szakképzés)
- Turizmus-vendéglátás felsőoktatási szakképzés

2.7.1.2 Egészségügy

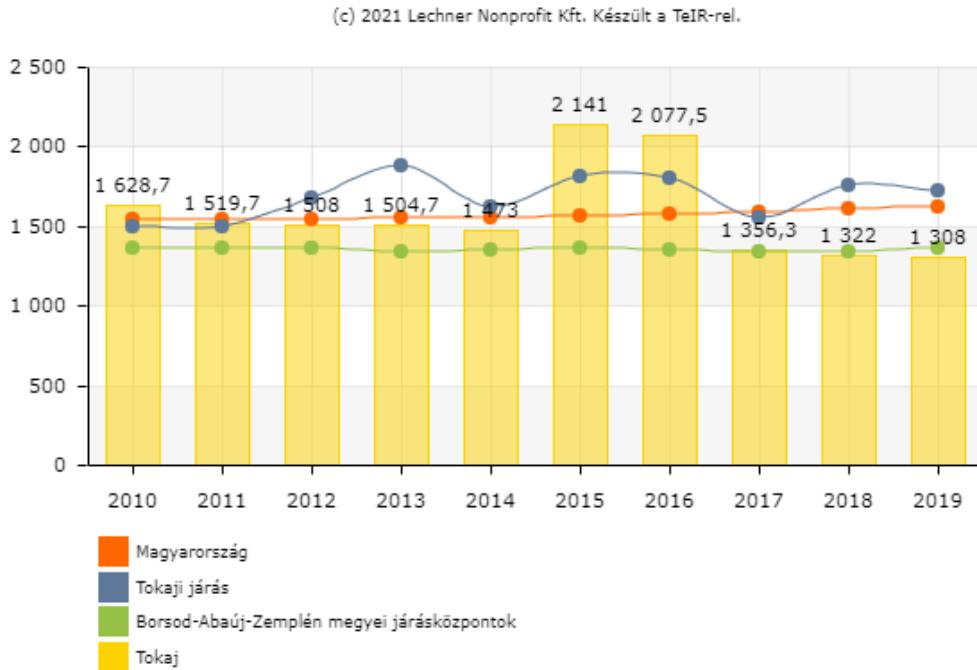
A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról, a védőnői ellátásról, az iskola-egészségügyi ellátásról. Az ügyeleti feladatok ellátása térségi szinten történik.

A városban összesen 2 háziorvos, 1 házi gyermekorvos, 2 fogorvosi praxis létezik. A betöltetlen praxis nincs. A 3 háziorvosból kettő 60 év feletti. Egy járóbeteg szakellátó intézmény, illetve egy gyógyszertár működik a településen. Kórház a településen nincs. A városban 3 védőnő dolgozik; 1 fő területi védőnői körzetben, 2 fő iskolai- és ifjúság egészségügyi védőnői körzetben; betöltetlen védőnői körzet nincs.

A védőnői ellátás kivételével valamennyi feladatot vállalkozói szerződéssel biztosít az önkormányzat, illetve a központi orvosi ügyeletet a társulási megállapodás alapján az egész járásra kiterjedően a Tokaji Többcélú Kistérségi Társulás szervezi.

2019-ben az egy háziorvosra/házi gyermekorvosra eső betegek száma 1 308 fő, ami a járási és a megyei, illetve országos adattól is kedvezőbb. A KSH adatbázisa alapján tíz éves intervallumot vizsgálva a háziorvosi ellátásban részesültek számát illetően 2015-2016 évi kiugró adatokat kivéve, egy lassú csökkenés tapasztalható.

21. ábra: Egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma Tokajban (fő)

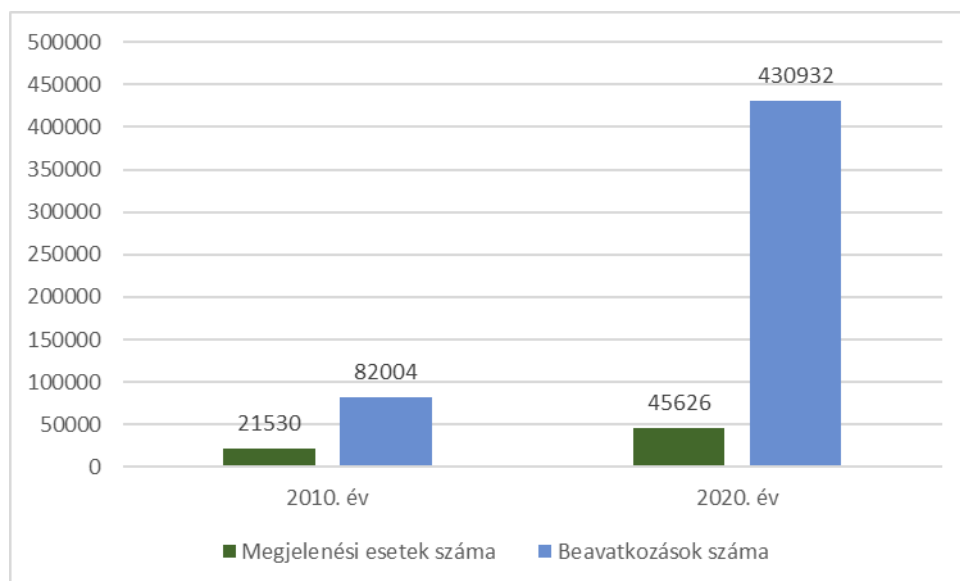


Forrás: TEIR

Szakellátás:

A járás járóbeteg szakellátását Dombi Sámuel Kistérségi Egészségközpont végzi. Az ellátottak száma, mind a beavatkozások száma is az elmúlt 10 évben jelentős növekedést mutat. A megjelent esetek száma 10 év alatt duplájára, a beavatkozások száma, több mint ötszörösére emelkedett.

22. ábra: Járóbeteg szakellátásban ellátottak száma Tokajban (fő)



Forrás: KSH statisztikai adatbázis

2.7.1.3 Szociális szolgáltatások

Bölcsőde

2020-ban TOP-1.4.1-16-BO1-2017-00014 megvalósításával került kialakításra bölcsőde Tokajban. A szolgáltatás szervezetenként a Tokaji Gyermekkert Óvoda és Bölcsőde közös igazgatású köznevelési intézményben, de az óvodától elkülönült épületben működik. A bölcsőde egy csoporttal jött létre, 12 fő kapacitással. Családi napközi a városban nem működik.

Szociális és gyermekjóléti alapellátások

A Tokaji Többcélú Kistérségi Társulás által működtetett Családsegítő és Gyermekjólét Szolgálat nyújtja a járási települési szociális és gyermekjóléti alapellátásokat, mely ellátja el családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatásokat, szociális étkeztetést nyújt a rászorultaknak, idősek klubját működtet, valamint házi segítségnyújtást biztosít és működteti a kiépített házi jelzőrendszeres segítségnyújtás szolgáltatást.

KSH adatai szerint a Tokajban a szociális alapellátásra vonatkozó főbb mutatók az alábbiak szerint alakultak 2020-ban: Házi segítségnyújtásban részesülők száma 30 fő, szociális étkeztetésben részesülők száma 26 fő, idősek nappali ellátásában részesülők 16 fő, jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma 35 fő volt. A szociális alapszolgáltatásban és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma 2020-ban 30 fő volt, melyből 26 fő végez ápolási, gondozási munkát.

A fogyatékosok nappali ellátását (gyermek- és felnőtt korúakét egyaránt) valamint a Támogató Szolgálatot együttműködési megállapodás keretében a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület látja el. Fogyatékosok nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek 20 db, ellátottak száma 22 fő. A területen foglalkoztatottak száma 4 fő.

Szakellátások

Otthoni Szakápolási Szolgálat Tokaj

Külső vállalkozás által kerül ellátásra.

Idősek otthona

Időseket is ellátó nappali intézmények és tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma 1 db. Az Ápoló-Gondozó Otthon az alapszintű ellátás mellett emeltszintű szolgáltatást is nyújt, befogadó képessége 150 fő. A gondozottak száma 2020-ban 130 fő. Az intézmény, bár működési területe Magyarország, a helyieken kívül jellemzően a járásból, főként Tarcaltól és Bodrogkeresztúrtól fogad lakókat.

Egészségügyi Gyermekotthon

Az egészségügyi Gyermekotthon (Fogyatékkal élők otthona) fenntartója Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat. Az intézménynek otthont adó régi pálos kolostor épület a Város tulajdona. Az Otthonnak felnőttek és gyermekek egyaránt lakói. Az Otthonban élők más épületben való elhelyezése után lehetővé válna a kolostor turisztikai célú hasznosítása, lakók elhelyezésére tervek szerint 12 fős lakóotthonokban kerülnek elhelyezésre Tokajban, Csobajon és Tiszaladányban.

10. táblázat: Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények kapacitása 2020-ban

Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények főbb adatai:	Érték
Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyei	280 db
Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézményekben gondozottak	257 fő
Tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézményekben 65 éves és idősebb gondozottak	116 fő
Tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok	2 db

Forrás: KSH

2.7.1.4 Közösségi művelődés, kultúra, sport

A település számos közművelődési intézménnyel rendelkezik, pezsgő kulturális élettel bír.

Kulturális és Konferencia Központ

A Kulturális és Konferencia Központ Tokaj város közművelődési és közgyűjteményi feladatait látja el. A Konferencia Központnak a volt Zsinagóga addig használaton kívüli épülete ad otthont. A Phare 2002-2003 keretében felújított és új funkciókkal ellátott, 2006-ben átadott, impozáns megjelenésű épület több száz fős rendezvények lebonyolítására is alkalmas.

Az intézmény részeként működik a 2008-ban átadott Paulay Ede színház, mely befogadó színház, állandó társulata nincs. A mintegy 300 fő befogadására alkalmas színház nem csupán külső jegyei, hanem minőségi, és a mai kor technikai szintjén felszerelt belső terei miatt is kiválóan alkalmas arra, hogy otthont adjon a város rangjához méltó kulturális eseményeknek. A színház az egykori Zsinagóga és Serház épületével együtt alkotja Tokaj Kulturális és Konferenciaközpontját.

Az igényesen felújított mór stílusú Zsinagógával különösen szép összképet alkot, ahogyan az építészet két korszaka egyszerre elevenedik meg együttesükben. A kulturális központ harmadik tagjával, a Serházzal egy kiállítótérként funkcionáló épületszárny köti össze.

Németi Ferenc Városi Könyvtár 1998-ban az általános iskola rekonstrukciója kapcsán szép, impozáns körülmények közé költözhetett. A galériával megosztott 300 négyzetméteres könyvtárban 28 000 kötet könyv és 1200 audiovizuális dokumentum várja az évente beiratkozó 1200 olvasót.

Tokaji Fesztiválatlan

Az egykori tokaji kőbánya helyén létrehozott Patkóbánya Fesztiválatlant 2014-ben adták át a közönségnek. A belvároshoz közel eső régi kőbányában egy több mint 2400 főt befogadó szabadtéri rendezvénykomplexumot építettek fel, ahol nagyszabású, nemzetközi szinten is jegyzett előadásokat láthat a közönség. Éves látogatószáma 2019-ben 36 000 fő volt.

Múzeumok:

Tokaji Múzeum

Tokaji Múzeum állandó és időszakos kiállítások megtekintése mellett egyéb események is várják a látogatókat (pl. filmvetítések, Múzeumok éjszakája rendezvénysorozatok). A múzeum két kultúrtörténeti és szempontból jelentős és komoly turisztikai vonzóerővel is bíró kiállítása: a hegyaljai szőlő-, és bortermelés múltját, illetve a borkereskedelem fejlődését bemutató néprajzi kiállítás és a Béres Béla egyházművészeti gyűjtemény, mely az észak-magyarországi egyházművészetről és a hazai metabizánci emlékanyagról ad átfogó képet. Éves látogatószáma 2019-ben 4068 fő volt.

Világörökségi Bormúzeum

A tokaji kulturális negyed egyik sarokköve, a valamikori Serház épületében 2.000 m² alapterületen kialakított Világörökségi Bormúzeum a világörökségi borvidékek történetével, kultúrájával és természetesen boraival is közelebbi kapcsolatot kínál. A tokaji mellett osztrák, német, svájci, olasz, francia és portugál termőterületek különlegességeiből szolgál ízelítőül, ahol illattéka, fűszertár és borpatika, illetve interaktív tárlat is segíti a felfedezést. Éves látogatószáma 2019-ben 4068 fő volt

Rendezvények:

Tokaj városa a lakosságszámhoz képest igen jelentős számú rendezvényt valósít meg és sok olyan program is megvalósul, amelyben a város és intézményei társszervezőként működnek közre.

A legjelentősebbek:

- Tokaji Bornapok
- Crescendo Nyári Akadémia és Fesztivál -
- Utcazene fesztivál
- Tokaj Hegyaljai Szüreti Napok
- Tokaj Hegyalja Piac
- Furmint fröccs és lecsó
- Zempléni Fesztivál
- Hal és Bor
- Tokaji Író tábor
- Pünkösdi Hangverseny
- Fesztiválatlan rendezvényei

Sport lehetőségek:

A városban két sportcsarnok található, melyeket a lakosság esténként és hétvégén használhat. A gimnázium sportpályája nemzetközi sportrendezvények megtartására is alkalmas. 2012-ben 2 műfüves sportpálya építése valósult meg az MLSZ támogatásával.

A Tokaji Vízitúra Központ a Bodrogsziget új kapuja. A Fesztiválatlan közelében található modern vízitúra megállóhely egyszerre a tokaji vízisport-egyesület bázisa a és a Tiszán és a Bodrogon szervezett kajak, kenu, sárkányhajó és SUP túrák kiindulópontja. Az infrastrukturális feltételei adottak a kajak kenu sportoknak, de a vízi-sportok háttere további fejlesztésre, bővítésre szorul.

Télen egy egyenletes lejtésű, gondozott sípálya áll a téli sportok kedvelőinek rendelkezésére a Kopasz hegy oldalában, ahol tárcsás felvonó és melegező ház is szolgálja a sportolni vágyókat – elsősorban

kezdőket és családokat. A sípályát Tokaj Város Önkormányzata pénzügyi segítségével a Síklub Tokaj tartja fent.

Magánvállalkozóknak köszönhetően teniszpálya és testépítő szalon is van a településen, továbbá lovaglási lehetőségek és sárkányrepülőzés is elérhetőek. A helyiek körében is elterjedt a túrázás és a kerékpározás.

2.7.2 Esélyegyenlőség biztosítása

Tokaj Város Esélyegyenlőségi Programja 2013 júliusában készült el, melyben a város rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat, illetve 2020-ban megtörtént a program felülvizsgálata is.

Célcsoportonként megfogalmazott szükséges intézkedések az alábbiak:

- Közfoglalkoztatás szervezése, tovább folytatása – Közmunkaprogram keretében folyamatos munkalehetőség biztosítása az érintett célcsoportok számára.
- Akadálymentes közlekedés – A városi intézmények akadálymentesítése folyamatos. A közút és a járdahálózat is akadálymentesen kiépített, viszont egyes helyeken a fák gyökérzete ezen járőfelületeket megrongálta, amely felületen a közlekedés az idősek és a rokkantak számára nehézkes és balesetveszélyes, ezért ezek javítása szükséges.
- Idősek fóruma – Idősek bevonása a közéletbe, számukra fórum létrehozása, mely keretében elmondhatják véleményüket, javaslatot tehetnek a különböző közügyekkel kapcsolatban.
- Hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetének javítása – Városunkban javítani szeretnénk a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci helyzetét. Olyan képzési programok indítása, melyekkel növelhetjük a hátrányos helyzetű lakosság elhelyezkedési esélyeit.
- Az időseket érintő bűncselekmények megelőzése – Az idős emberek többnyire egyedül élnek, ki vannak szolgáltatva a bűnözőknek ezért erősíteni kell biztonságérzetüket, növelni tájékoztatásukat és fejleszteni kell problémamegoldó képességüket.
- Kéz a kézben – A fogyatékkal élő, de munkaképes emberek részére munkavállalási lehetőségek biztosítása.
- Egészséges fogalomrendszer kialakítása a gyermekvédelem, az egészségügy és a köznevelési intézmények között – a „veszélyeztetett gyermek” megítélése szempontjából, valamint egyéb fogalmak objektív megítélése.
- Sikeres anyák – a nők munkavállalásának összeegyeztetése a gyermekvállalással, gyermekneveléssel, anyai feladatok ellátásával.
- Az idős lakosság egészségügyi állapotának javítása, egészségügyi szűrések népszerűsítése – Egészségügyi szűrésekkel, tanácsadásokkal szeretnénk az időseket segíteni az egészségük megtartásában
- Prevenációs szemlélet erősítése, szűrővizsgálatok biztosítása - Széleskörű tájékoztatás - minden nő legyen tisztában a szűrések elhanyagolásának egészségügyi következményeivel

2.8 A település gazdasága

2.8.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Tokaj a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tokaji járás székhelye. Borsod-Abaúj-Zemplén megye gazdasági teljesítményét tekintve a gyengébben teljesítő megyék között jelenik meg, országos átlaghoz viszonyítva az egy lakosra jutó teljesítményérték 79%-t éri el, ugyanakkor az Észak-Magyarországi átlagot jelentősen, 24%-kal meghaladja. Aktivitási mutatóját tekintve is elmarad az országos átlagtól, 92,5%-os arányával, foglalkoztatási rátáját tekintve 91,6%-os arányával. Mind aktivitási, mind foglalkoztatási rátáját tekintve nagyságrendileg a regionális átlag körül mozognak értékei.

11. táblázat: Összehasonlító adatok 2021. I. félév

Megnevezés	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Észak-Magyarország	Ország
Gazdasági aktivitás			
Aktivitási arány, %	60,5	60,9	65,4
Foglalkoztatási arány, %	57,5	57,4	62,8
Munkanélküliségi ráta, %	5,0	5,9	4,1
Regisztrált vállalkozások			
Regisztrált vállalkozások száma	77 545	151 041	1 840 577
Regisztrált vállalkozások számának indexe	100,9	100,9	102,4
1000 lakosra jutó vállalkozás	123	136	189
Beruházás			
Teljesítményérték, millió Ft	194 377	275 380	3 761 834
Beruházások volumenindexe	94,7	92,4	102,7
Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft	307,2	247,6	386,6

Forrás: KSH

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 16 járása közül a Miskolci, Tiszaújvárosi és Kazincbarcikai járás képviseli a gazdasági teljesítmény közel 80%-t, mind nettó árbevétel, hozzáadott érték, saját tőke és összes eszköz tekintetében is, a három legjobban teljesítő járás közül is kiemelkedik a Miskolci 40% körüli értékeivel. Exportképességben 90%-ot meghaladó a három járás teljesítőképesége.

23. ábra: A megye gazdasági mutatói



Forrás: TOP100 Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Ha tovább vizsgáljuk Tokaj helyzetét a megyei járások között, láthatjuk, hogy a Tokaji járás a legkisebb lakosságszámú járás, a vállalkozások száma azonban relatív magas, 6. a 13 további járás közül. Mind a saját tőke, mind a hozzáadott érték, mind az exportbevétel tekintetében a középmezőnyben helyezkedik el, az árbevételi mutató gyengébb a megyei járások közötti sorrendben. Ez összességében rámutat a Tokaji járás gyenge gazdasági kiinduló helyzetére, és Tokaj gazdasági pozíciójára.

12. táblázat: Járások gazdasági mutatói

A járások gazdasági mutatói 2018-ban

B.-A.-Z. megye járásai	Lakosságszám fő	Vállalkozások száma darab	Saját tőke, millió Ft	Nettó árbevétel, millió Ft	Export, millió Ft	Hozzáadott érték, millió Ft	Foglalkoztatottak, fő	Átlagbér, ezer Ft/fő
Miskolc	233 281	7 345	731 936	1 593 402	721 974	358 094	49 084	3 217
Kazincbarcika	61 036	898	420 028	750 358	512 247	250 196	8 479	4 055
Tiszaújváros	29 966	642	288 797	558 939	428 508	81 372	7 198	3 937
Kiemelték összesen	324 283	8 885	1 440 761	2 902 699	1 662 729	689 662	64 761	3 407
Ózd	50 730	579	33 035	93 933	33 329	19 982	2 883	2 414
Sátoraljaújhely	20 722	427	35 565	104 705	39 690	43 228	3 999	3 043
Mezőkövesd	40 024	728	109 531	140 190	63 507	39 198	5 233	3 378
Szerencs	38 250	782	45 006	77 565	2 113	16 149	3 250	2 429
Sárospatak	22 860	549	62 388	99 896	14 849	32 061	6 355	2 409
Szikszó	16 708	290	16 585	18 621	83	4 390	892	2 383
Encs	21 226	285	13 007	28 615	1 977	6 403	1 400	2 128
Edelény	32 522	527	26 865	49 307	6 140	13 873	2 498	3 054
Gönc	15 856	311	4 038	41 608	10 657	4 529	952	2 125
Cigánd	15 578	117	3 690	4 460	177	1 146	351	2 225
Putnok	17 612	201	7 999	8 671	750	2 504	649	2 257
Mezőcsát	13 807	166	12 459	13 517	1 422	4 845	1 070	2 218
Tokaj	12 269	347	20 846	26 071	2 779	9 447	1 206	3 025
Nem kiemelték összesen	318 164	5 309	391 014	707 159	177 473	197 755	30 738	2 701
Megye összesen	642 447	14 194	1 831 775	3 609 858	1 840 202	887 417	95 499	3 180

Forrás: TOP100 Borsod-Abaúj-Zemplén megye

2.8.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Tokaj térségében a borászat, a turizmus és az ehhez kapcsolódó szolgáltatások, valamint a faipar dominál, és változatlanul hangsúlyos szerepet tölt be a mezőgazdaság, melyre a nem minden esetben

megfelelő területi adottságok, és a korszerűtlen technológia alkalmazása is jellemző. Csak néhány ágazat rendelkezik tőkevonzó képességgel. A turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, a szálláshelyszolgáltatás és vendéglátóipar jelentősen fejlődött, ugyanakkor a magas színvonalú kiszolgálás érdekében további beruházásokra van szükség.

Tokaj hagyományosan kereskedő város, a Tisza és a Bodrog összefolyása, a négy tájegység találkozásánál elhelyezkedő fekvése, és a Tisza északi szakaszának jelentős folyami átkelőhelyeként évszázadok óta a kereskedelem központja. Ezt a szerepét a város a továbbiakban is megtartani és erősíteni kívánja.

A mezőgazdaság húzóágazatként volt jelen Tokaj-Hegyalja életében, jó minőségű termőföldek jellemzőek. Az ártéri szálfüves területek és hegyoldali fennsíkok alkalmasak a hagyományos állatfajták tenyésztésére, egyéb szabad tartásos állattenyésztési tevékenységekre is. Kevés a fejlődésre képes kis és középméretű gazdálkodás és vállalkozás a termelő és mezőgazdasági szektorban.

A nemfémes és ásványi nyersanyag bányászat tradicionális szereppel bír a térségben, az első bányák Tokajban az 1870-es években jöttek létre. Az elmúlt évszázadokban a hegy területén körülbelül húsz külszíni bánya, kőfejtő működött. Tokaj legismertebb bányáját, a bodrogkeresztúri úton található Patkó-bányát 1923-ban nyitották meg. Itt és a felette található Tarmag-bányából szállították a köveket a Bodrog és a Tisza folyók partfal rendezéséhez, ezért ezeket vízügyi bányáknak is nevezték. Ma a Patkó-bánya helyén találjuk a Fesztiválfalat, mely a térségét szolgáló, jelentős idegenforgalmi, kulturális központként funkcionál, Tokaj egyik húzó turisztikai terméke.

A bányászat jelentős természetátalakítással jár, tájsebek alakulnak ki, ami érinti mind a szőlőtermesztést, mind a természetvédelmet.

Meghatározó tokaji borászatok:

- Dobogó Pincészet 5 ha-s területtel,
- Hímesudvar családi pincészet 3 ha művelési területtel,
- francia tulajdonban levő Tokaj-Hétszőlőbirtok 55 ha szőlőművelési területtel
- Sauska Tokaj
- Gizella pincészet
- Balassa Bor
- Paulay Borház

Tokaj járásközpontként a járásban működő vállalkozások több, mint egyharmadának ad székhelyt. A korlátolt felelősségű társaságok száma 2010 és 2015 között nőtt nagyobb mértékben, míg az egyéni vállalkozók száma 2015 és 2019 között. A járás hét részvénytársaságából öt Tokaji székhellyel bír.

13. táblázat: Működő vállalkozások Tokajban

Időszak	Terület	Működő korlátolt felelősségű társaságok száma	Működő részvénytársaságok száma	Működő egyéni vállalkozók száma
2010. év	Tokaji járás	163	3	374
	Tokaj	57	3	174
2015. év	Tokaji járás	214	5	378

Időszak	Terület	Működő korlátolt felelősségű társaságok száma	Működő részvénytársaságok száma	Működő egyéni vállalkozók száma
	Tokaj	72	3	178
2019. év	Tokaji járás	229	7	511
	Tokaj	76	5	232

Forrás: KSH

14. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma adott nemzetgazdasági ágban (db)

Nemzetgazdasági ágazat	2015	2020
mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	216	220
bányászat, kőfejtés	0	0
feldolgozóipar	43	42
villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás		1
vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérsítés	0	0
építőipar	19	30
kereskedelem, gépjárműjavítás	69	70
szállítás, raktározás	16	14
szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	70	83
információ, kommunikáció	10	16
pénzügyi, biztosítási tevékenység	9	8
ingatlanügyletek	59	55
szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	55	65
adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	16	21
közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	0	0
oktatás	55	52
humán-egészségügyi, szociális ellátás	13	13

Nemzetgazdasági ágazat	2015	2020
művészet, szórakoztatás, szabadidő	15	16
egyéb szolgáltatás	17	29

Forrás: KSH

A regisztrált vállalkozások nemzetgazdasági ágankénti megoszlását tekintve jelentős bővülés az építőiparban, illetve a szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatban történt 2015-2020 között. A regisztrált vállalkozások száma a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás halászat területén a legmagasabb, itt elsősorban az őstermelői jelenlét jellemző. A kereskedelem, gépjárműjavítás, valamint szálláshely és vendéglátás ágazat képviselteti magát a második legmagasabb vállalkozásszámmal, ez esetben is jellemző az egyéni vállalkozások magas aránya. Ezt követi az ingatlanügyletek, feldolgozóipar, szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, valamint az oktatási ágazatban működő vállalkozások jelenléte. Két kisebb kijelölt ipari övezet van a településen. További területek kijelölését akadályozza, hogy a potenciálisan számba vehető területek rajta vannak az ivóvízbázison.

A vállalati struktúrát a kisvállalkozások túlnyomó jelenléte jellemzi, 50 főnél nagyobb foglalkoztató mindössze három működik Tokajban, míg 250 fő feletti munkáltató nincsen jelen. Ezt befolyásolja az a tény is, hogy a Tokaji borvidék örökségvédelmi terület, így az ipari tevékenység lehetősége erősen korlátozott.

15. táblázat: Regisztrált vállalkozások Tokajban

	1-9 fős regisztrált vállalkozások száma (db)	10-19 fős regisztrált vállalkozások száma (db)	20-49 fős regisztrált vállalkozások száma (db)	50-249 fős regisztrált vállalkozások száma (db)
2015. év	1678	15	9	1
2020. év	2008	27	8	3

Forrás: KSH

A város területén a következő adónemek vannak érvényben:

- Helyi iparűzési adó
- Idegenforgalmi adó
- Magánszemélyek kommunális adója
- Gépjárműadó
- Talajterhelési díj

16. táblázat: Tokaj iparűzési adóbevétele

Időszak	Realizált iparűzési adó bevétel (eFt)
2011. év	122 859
2015. év	87 559
2020. év	107 571

Forrás: Önkormányzat zárszámadása

17. táblázat: Egy főre jutó export értéke

Terület	Éves 1 főre jutó export értéke (Ft)		Országos átlag arányában (%)		Változás
	2017	2018	2017	2018	2018/2017
Tokaj	200 498	226 506	5,8	6,1	113,0
Megyei átlag	2 524 507	2864364	73,3	77,0	113,5
Országos átlag	3 444 194	3 718 911	100	100	107,9

Forrás: Megyei Területfejlesztési Koncepció Megalapozó vizsgálat

Borsod-Abaúj-Zemplén megye export képessége az országos átlag alatt marad, ugyanakkor 2017 és 2018 évek adatait vizsgálva bővülő tendenciát mutat. A Tokaji járás egy főre jutó export értéke az országos átlag viszonylatában 6,1%, a megye viszonylatában ez közel 8%-t képvisel. A borászati export integrátora a Grand Tokaj Zrt., borai a hazai boltok polcain túl a világ számos pontján megtalálhatóak. A Borvidéken több közepes és nagyobb családi pincészet is található, amelyek magas minőségű dűlőszektált borokat kínálnak. A gyümölcsültetvények terméseinek egy része a kereskedelmi pálinkafőző üzemben, a Tokaj Spiritben kerül feldolgozásra. A kézműves sörkészítést a BAZ Beer képviseli Tokajban.

A megyében szőlő művelési ágba 6 000 ha terület tartozik, a Tokaji borvidék mellett a Bükki a két legjelentősebb termőtáj. A Tokaji borvidék a világ első zárt borvidéke, 2002 óta az UNESCO Világörökség része. Támogatási jogosultsággal 4.657 ha rendelkezik, amit kifejezetten árutermő ültetvénynek tekinthető. A Tokaji borvidéken viszonylag kevés szőlőfajtából állítják elő a borfajtákat. A borvidék emblematikus bora a Tokaji aszú, a csapadékmentes, száraz időjárásnak köszönhetően 2019-t is jó minőségű és mennyiségű termés jellemezte, de az elmúlt években egyre ritkább és kevesebb I. osztályú aszúterméssel.

Turizmus

Tokaj egész területe a Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék kultúrtáj területe, névadó települése. Tokaj számára a borászatra és gasztronómiára épülő turizmus jelenti a kitörési pontot, azonban nem önálló

desztinációként, hanem a borvidék egyik desztinációs céljaként jelenik meg. A borászati-gasztronómiai vonalat az aktív turizmus egészíti ki, a Tisza és a Bodrog jelenléte számos fejlesztési lehetőséget nyújt, mellyel él is a város. Jelentős fejlesztések valósultak meg az elmúlt években, a legjelentősebb a Fesztiválatlan átadása, mely jelentős látogatóvonzó képességgel bír. A Fesztiválatlan keretében 2500 fős Nagyszínház és 1000 nm-es rendezvénytér működik, melyet egy 2300 nm-es parkoló szolgál ki. A közeljövő beruházási terve egy libegő megépítése. A Fesztiválatlan látogatószáma 2019. december és 2020. decembere között 32108 fő volt, mely jelentős ösztönzője volt a szálláshely kihasználtság növekedésének és a vendéglátói forgalom növekedésének.

További jelentős változást fog eredményezni a jelenleg fejlesztés alatt álló Minaro Hotel Tokaj, mely 100 szobával, wellness és élmény központ szolgáltatásával önálló desztinációként is meg fog jelenni, és jelentős szinergikus termékkapcsolási lehetőségeket fog eredményezni. Ezt egészíti ki a Hotel Tokaj négycsillagos szállodává fejlesztése 55 szobával. A magas kategóriájú szálláshelyfejlesztések kiegészítő szolgáltatásaikkal jelentős potenciált hordoznak az eltöltött időszak hosszabbítását tekintve.

Hátrányt jelent ugyanakkor, hogy a turizmus továbbra is szezonális, bár sok kezdeményezés történt a szezon meghosszabbítására, melyet az éghajlatváltozás, a téli hónapok lerövidülése is támogat. A szezonális csökkenésére is pozitív hatással lesz a wellness szálloda fejlesztés, mely a téli hónapokban is vonzó időtöltési lehetőséget biztosít. A borvidék nem rendelkezik egységes arculattal, nem jelenik meg a küldőpiacokon, valamint nagyon fontos tényező, hogy bár a térség programkínálata bővül, de ezek nincsenek összehangolva, egymásra torlódnak a borvidéki rendezvények.

A vendégek száma 2016 és 2019 között 50%-kal növekedett, az eltöltött idő hosszában nem történt változás a vizsgált időszakban. A Borvidékre látogató turisták 20%-a választ tokaji szálláshelyet, a vendégéjszakák száma esetén ez az arány alacsonyabb, vagyis a hosszabb tartózkodási idő a Borvidék egyéb, magasabb kategóriás szálláshelyein jellemzőbb. A külföldi látogatók aránya nagyobb mértékben növekedett a belföldi turistáknál, ugyanakkor látható, hogy a külföldiek által a térségben töltött idő korlátozott, jellemzően a budapesti látogatást kiegészítő egy napos kiegészítő programként jelenik meg. A Borvidék látogatóinak egyötöde külföldi vendég, a vendégéjszakák esetében ez az arány egyhated. A külföldiek által eltöltött vendégéjszakák esetében Tokaj részesedése alacsonyabb, 11,5%-os. A külföldi vendégek nagyobb arányban választanak magasabb kategóriájú szálláshelyeket, amely kategória Tokajban nincs jelen.

18. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek adatai

Terület	Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)		Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	
	2019	2019/2016 változás (%)	2019	2019/2016 változás (%)
Tokaj	16730	49,5	26546	50,4
Borvidék összesen	89001	28,36744407	168818	12,26467

Forrás: KSH

19. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyek adatai

Terület	Belföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)		Belföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)		Külföldi vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken (fő)		Külföldi vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken (db)	
	2019	2019/2016 változás (%)	2019	2019/2016 változás (%)	2019	2019/2016 változás (%)	2019	2019/2016 változás (%)
Tokaj	13584	45,6	21905	53,1	3146	69,6	4641	38,8
Borvidék összesen	67605	30,99	128378	15,76	21396	20,73	40440	2,5

Forrás: KSH

20. táblázat: Tokaj kereskedelmi szálláshely árbevétele

Időszak	Mutató	Összeg
2016	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállás díj árbevétele (1000 Ft)	131 710
	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	101 124
	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele	30 625
2017	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállás díj árbevétele (1000 Ft)	155 679
	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	107 021
	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele	26 803
2018	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállás díj árbevétele (1000 Ft)	196 178
	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	126 785
	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele	59 304
2019	Kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállás díj árbevétele (1000 Ft)	201 716
	Kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele (1000 Ft)	73 865
	Kereskedelmi szálláshelyek egyéb szolgáltatásokból és reggeliből származó bruttó árbevétele	100 207

Forrás: KSH

A kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele 1,6-szorosára nőtt 2016 – 2019 között, míg a kereskedelmi szálláshelyek vendéglátásból származó bruttó árbevétele csak 73%-a 2019-ben a 2016-os értéknek. Ennek oka, hogy az éttermi szolgáltatást a vendégek elsősorban a Borpincékben és a magasabb kategóriájú térségi éttermekben veszik igénybe, a szálláshelyi vendéglátás több esetben nem tudja ezt az igényt kiszolgálni.

21. táblázat: Kereskedelmi szálláshely kapacitások

Település	Szálláshelyek száma	Szobaszám	Férőhelyszám	Átlagos kapacitás férőhely	Átlagos kapacitás szoba
Tokaj	88	490	1 539	17,5	5,6
Borvidék összesen	449	2 470	7 010	15,6	5,5

Forrás: KSH

A település legfontosabb idegenforgalmi vonzerői:

- Tisza és a Bodrog Folyó,
- Kopasz-hegy,
- Szerelmi pincesor,
- Történelmi belváros,
- Borospincék,
- Tokaji Galéria (egykori Ortodox templom),
- Tokaji Múzeum (volt Karácsony-ház),
- Tokaji Borok Háza,
- Jézus szíve templom,
- Görögkatolikus templom,
- Köztéri szobrok,
- Finánc dombi kilátó,
- Erzsébet királyné hídja,
- Rákóczi - Desseffy kastély,
- Rákóczi pince,
- Széchenyi sétány,
- Kulturális és Rendezvényközpont (volt Zsinagóga),
- Paulay Ede színház,
- Patkóbánya Fesztiválfesztivál

A turizmus fejlesztése érdekében elsősorban a kínálat minőségi fejlesztése, és egységes desztinációba szervezése a fő feladat a világörökségi védettséggel összhangban. A kínálat szélesítése az aktív és tematikus programkínálat bővítésével valósítható meg, a kerékpáros, vízi programok, Rákóczi kultusz interaktív bemutatásával, bor és dűlőtúrákkal. A látogatók a kulturális, sport és szabadidő programokat

keresik, a meglévő desztinációk programkínálatának minőségi bővítése, a Kopasz hegy látogathatósága, a folyóparti sétautak fejlesztése, a kerékpáros infrastruktúra bővítése, és a fogadókészség négyévszakossá bővítése tudja ezt erősíteni. Ehhez összehangolt marketing tevékenységre és egységes brand kialakítására van szükség. A turisztikai desztináció menedzsment további fejlesztése, a marketing kommunikáció, és ebben az online jelenlét erősítése, valamint gasztronómiai szövetség kialakítása erősítheti Tokaj pozicionálását. Beruházások esetében figyelembe kell venni a terület világörökségi, illetve természetvédelmi jellegét.

Tokaj Borvidék Fejlesztési Tanács 2014. júliusában alakult. Célkitűzése, hogy kellő szakértelemmel és helyi beágyazódással központilag kerüljön koordinálásra a Tokaji Borvidéket érintő – annak kiemelt térségi, illetve világörökségi jellegéből, valamint a BOR-VIDÉK Tokaj-Hegyalja Nemzeti Programból fakadó – fejlesztések összessége. A Tanács átfogó célja a Tokaji borvidék táj- és környezetvédelmi, fenntarthatósági szempontjaival összehangolt, minőségi oktatási, szociális, gazdasági tevékenység ellátása, magas színvonalú és nagy volumenű turizmus fogadására alkalmas térség kialakítása. A fejlesztés gerincét és pontos fókuszpontjait a kiemelt térség fejlesztési stratégiája határozza majd meg, annyi azonban már most nagy biztonsággal állítható, hogy az országosan és nemzetközileg is egyedi természeti környezet, kulturális háttér és potenciális borászati termékportfólió, erre alapozva pedig a minőségi bortermelés kialakításával és értékesítésével a Tokaji borvidék turizmusának komplex és fenntartható fejlesztése kiemelt figyelmet kap.

Foglalkoztatás

A nyilvántartott álláskeresők aránya 8,83% 2021. júniusában, mely az országos átlag 2,13-szorosa. A nyilvántartott álláskeresők száma 2011-hez képest 38%-kal csökkent, a lakosságszám csökkenése ugyanebben az időszakban 20%.

Az álláskeresők számának csökkenése elsősorban a turizmus és kapcsolódó szolgáltatások bővülésének köszönhető. A 180 napon túli álláskeresők száma azonban csupán 7%-kal csökkent, ami mutatja, hogy a tartós munkanélküliségből való kilépés csak korlátozottan lehetséges. Az álláskeresők aránya az alacsonyvégzettségű csoportokban a legmagasabb, elsősorban az általános iskolai, szakmunkás és középiskolai végzettségűek körében. A pályakezdő álláskeresők aránya 7,7%, alacsonyabb a munkanélküliségi rátánál.

22. táblázat: Álláskeresők Tokajban

Mutatók	2011. év	2015. év	2020. év
Nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	311	240	193
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők száma összesen (fő)	127	117	119
Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettséggel rendelkező nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	6	2	1
Általános iskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	67	42	46
Szakmunkás végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	102	81	58
Szakiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	6	5	5

Mutatók	2011. év	2015. év	2020. év
Szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	100	85	68
Főiskolai végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	26	20	11
Egyetemi végzettségű nyilvántartott álláskeresők száma (fő)	4	5	3
Nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma (fő)	25	25	15

Forrás: KSH

2.8.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

23. táblázat: Regisztrált vállalkozások száma (db)

Mutatók	2011. év	2015. év	2020. év
Vállalkozások száma (db)	NA	682	735
Jogi személyiségű vállalkozások száma (db)	NA	134	149
Jogi személyiség nélküli társas vállalkozások száma (db)	NA	1	1
Kft-k száma (db)	83	93	113
Rt-k száma (db)	4	3	6
Egyéni vállalkozók száma (db)	210	223	263
Őstermelők száma (db)	167	127	119
Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek (db)	12	11	9
Nonprofit és egyéb nem nyereségérdekelt szervezetek száma (db)	85	85	73
Gazdasági szervezetek száma (db)	NA	779	817

Forrás: KSH

A regisztrált vállalkozások több, mint fele egyéni vállalkozás, vagy őstermelői vállalkozás, a társas vállalkozási formán belül a korlátolt felelősségű társasági forma a legjellemzőbb. Míg az egyéni vállalkozók száma 10%-kal nőtt, a kft-k száma 36%-kal, addig az őstermelők száma 30%-kal csökkent 2011-2020 vonatkozásában.

Legjelentősebb foglalkoztatók a településen:

- Micromark Ipari Es Marketing Kft (30-50 fő közötti foglalkoztatottal)
- Tokaji Egészségfejlesztő Központ Nonprofit Kft. (kb. 25 fő foglalkoztatottal)
- Penny Market Kft. - Tokaj (kb. 12-15 fő foglalkoztatottal)
- Tokaji Városüzemeltető Szervezet: (106 fő foglalkoztatottal)

24. táblázat: Legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozások

Legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozások 2019			Legtöbb iparűzési adót fizető vállalkozások 2020	
Rangsor	Vállalkozás neve	Fő tevékenységi kör	Vállalkozás neve	Fő tevékenységi kör
1.	Micromark Kft.	Fémmegmunkálás	Szerencsejáték Zrt.	Szerencsejáték
2.	Borsodvíz Zrt.	Víztermelés	Aktuál Bau Építőipari Kft.	Lakó és nem lakó épület építése
3.	Szerencsejáték Zrt.	Szerencsejáték	Micromark Kft.	Fémmegmunkálás
4.	Tokaji Egészségfejlesztési Nonprofit Kft.	Általános járóbeteg ellátás	Tokaji Egészségfejlesztési Nonprofit Kft.	Általános járóbeteg ellátás
5.	Penny Market Kft.	Élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem	Penny Market Kft.	Élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelem
6.	Tokaj Hétszőlő Zrt.	Szőlő, bor termelése	Borsodvíz Zrt.	Víztermelés
7.	Cs-ker Tranzit	Építési terület előkészítése	MÁV FKG Kft.	Vasút építése
8.	Magyar Telekom Nyrt.	Vezetékes távközlés	Magyar Telekom Nyrt.	Vezetékes távközlés
9.	Antenna Hungária Zrt.	Vezetéknélküli távközlés	Cs-ker Tranzit	Építési terület előkészítése
10.	Sauska Tokaj Kft.	Szőlő, bor termelése	Sauska Tokaj Kft.	Szőlő, bor termelése

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

A közműszolgáltatók, élelmiszerkereskedelmi lánc és hitelintézetek mellett a város húzóágazata, a borászat és kapcsolódó vendéglátás jelenik meg. A fémipari vállalkozás stabil gazdasági bázist képez a településen, az ágazat jelenléte egyediségnek tekinthető.

A tőkeerősebb vállalkozásokra jellemző, hogy a gazdasági válság ellenére is investálnak saját tevékenységük fejlesztésébe és - elsősorban technológiai – fejlesztéseket hajtanak végre versenyképességük megőrzése céljából.

Európai uniós támogatással a gazdasági szektorban jelentős fejlesztések valósultak meg a 2014-20-as időszakban:

- GINOP-1.2.3-8-3-4-16-Mikro-, kis- és középvállalkozások kapacitásbővítő beruházásainak támogatása kombinált hiteltermék keretében összesen kilenc projekt valósult meg összesen 184 655 050 Ft értékben,

- a GINOP-1.2.9-20-Hátrányos helyzetű településeken működő mikro- és kisvállalkozások fejlesztéseinek támogatása keretében ugyancsak kilenc projekt valósult meg összesen 77 021 084 Ft értékben,
- a GINOP-1.2.8-20-A mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása keretében két projekt valósult meg 137 854 462 Ft értékben,
- a GINOP-2.1.8-17-A KKV-k versenyképességének növelése adaptív technológiai innováció révén keretében öt projekt valósult meg 52 346 574 Ft értékben.

A fejlesztések összesen 451 877 170 Ft értékű kis- és középvállalati kapacitásbővítő és technológiai pályázatot képvisel.

GINOP-4.1.4-19-Megújuló energia használatát, energiahatékonyság növelését célzó épületenergetikai fejlesztések támogatása

- Napelemes rendszer és hőszivattyús rendszer kiépítése a Szőrmók Bt. telephelyén, 6 233 535 Ft
- A Tokaji Degenfeld Palota energetikai korszerűsítése, 26 626 635 Ft
- Energetikai korszerűsítés a Fókuszban Iroda Kft. tokaji fióktelepén, 8 497 500 Ft
- GINOP-4.1.3-19-Napelemes rendszer telepítésének támogatása mikro-, kis- és középvállalkozásoknak, Napelemes rendszer telepítésének támogatása az Micromark Kft.-nél, 3 000 000 Ft
- Napelemes rendszer telepítése a Svájci Lak Kft-nél, 3 000 000 Ft
- TOKAJ-EX Kft. napelemes rendszer telepítése, 2 996 000 Ft
- Napelemes beruházás az EGYETÉRTÉS COOP Zrt. Tokaj, Gróf utcai telephelyén, 3 000 000 Ft
- 12 kW névleges teljesítményű napelemes rendszer telepítése a MEDOP-GENERAL Kft. tokaji fióktelepén, 2 400 000 Ft

GINOP-1.3.4-17-Turisztikai fejlesztési térségek pozicionálása 395 001 966 Ft beruházási értékkel. A Kisfaludy 2030 Turisztikai Zrt. a Tokaj-Felső-Tisza-Nyírség kiemelt turisztikai térség profiljának kiszélesítését, a térségi identitás megteremtését, valamint az eddig jellemzően külön helyszínenként értékesített terület egységes desztinációként történő pozicionálását tűzte ki célul. További lehetőséget jelent a pályázat keretein belül az egységes térségi márka és arculat létrehozása és az ehhez kapcsolódó célzott marketingtevékenység megvalósítása, amelyek segítségével megújul a teljes információs és kommunikációs rendszer, amely a desztinációt mind a hazai, mind a nemzetközi piacon beazonosíthatóvá teszi, továbbá tartós és valós élményígéretet biztosít mind a visszatérő vendégkör, mint az új célpiacok számára.

A következő időszakban a megyében, benne a tokaji világörökségi területen mintegy 81 milliárd forint turisztikai beruházás valósul meg, többek között a tokaji belváros átalakítása, kerékpárút kialakítása a tokaji-hídon, a Felső-Tisza vízi turisztika fejlesztése. A 81 mrd-os fejlesztésből a Tokaj-hegylajai világörökségi borvidék helyszíneinek fejlesztésére 4,12 milliárd forintot fordítanak. A Wáberer csomagként ismert turisztikai fejlesztési csomag összesen 145,5 mrd Ft beruházást indukál a Borvidéken. 52 milliárd forintot fordítanak a közutak rekonstrukciójára, de a dűlőutak fejlesztésére is több mint 5 milliárd forint áll rendelkezésre.

Ezeket túl turizmus-, gasztronómia-, gyermek- és ifjúsági szállásfejlesztés valósul meg, elektromos töltőállomásokat telepítenek, valamint nosztalgia gőzöst is elindítanak. Több mint 13 milliárd forintos forrás áll rendelkezésre kerékpárút fejlesztésre, egy körpanoráma kerékpárút is épül a Zempléni hegységben, valamint a Trianon által megszakított összeköttetést Kassa és Tokaj közötti biciklis összeköttetést is megvalósítják.

A település alapadottságai alapján a gazdasági környezetére külön kiemelendő pozitívan ható tényezők lehetnek a további jogszabályi környezetből adódó alábbi lehetőségek, melyek hozzájárulhatnak a következő ciklus forrásainak megpályázhatóságához, fejlesztések megvalósításához:

- Tokaj Város szerepel A társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékében (240/2006 (XI.30) Korm. rendelet.). Tokaj az országos átlagot legalább 1,75-szörösen meghaladó munkanélküliségű települések között került nevesítésre.
- A település a településfejlesztési szempontból kedvezményezett Tokaji Járás tagja. (A Járás a kedvezményezett, valamint a fejlesztendő járások között van nevesítve a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendeletben.)
- Tokaj szabad vállalkozási zóna. Nevesítve van a 27/2013. (II. 12.) Korm. rendelet 1 sz. mellékletében meghatározott települélistában, mely a szabad vállalkozási zónák létrehozásának és működésének, valamint a kedvezmények igénybevételének szabályairól szól. A zónán belül a vállalkozások kedvezményeket kapnak, melyek egy része fejlesztési célú beruházásokhoz kapcsolódnak, más részük adókedvezmények formájában érhető el.

2.8.4 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Elérhetőség:

Tokaj közúton a 38-as úton érhető el. Stratégiaileg fontos ponton helyezkedik el a Tisza és a Bodrog találkozásánál, mely történelmileg az Alföld és a Zemplén-hegyvidék közötti árucseré helyszíne volt, komoly nemzetközi jelentőségű kereskedelmi útvonalként tartották számon. A város fontos tiszai kikötő, és fontos közlekedési hídfő, a Tisza észak-magyarországi szakaszán egyedül itt lehet átkelni közúton és vasúton is Borsod-Abaúj-Zemplénből Szabolcs-Szatmár-Bereg megyébe. Tokaj és Bodrogzug között komp is közlekedik. A Szerencs-Nyíregyháza vasútvonalon fekszik. Tokaj a Tokaj-Hegyalja központjaként és névadó településeként akkor tudja pozícióját betölteni, ha központi funkciókat ellátva, nyitottságot képviselve könnyen megközelíthető és a borvidék többi településével, valamint a térség nagyvárosaival is biztosítja közlekedési összeköttetését.

Munkaerő képzettsége

A település iskolázottsági mutatói – az országos átlaghoz közelítve – folyamatosan javulnak. Bár a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező aránya minimálisan nőtt, de e mellett növekedett az egyetemi és főiskolai oklevéllel rendelkezők és a felsőfokú végzettségűek száma is. Az érettségi nélküli középfokú végzettséggel rendelkezők aránya csökkent, és ezzel szemben növekedett az érettségivel rendelkezők száma. A nyilvántartott álláskeresőik között iskolai végzettség szerint, a legdominánsabban a szakmunkás, valamint a szakiskolai, technikai végzettséggel rendelkezők jelennek meg. A középfokú szakmai oktatás jelenléte a városban jelentős és próbálja követni a munkaerő-piaci folyamatokat.

Sárospatakon az egykori Tanítóképző Főiskola Tokaj-Hegyalja Alapítványként folytatja működését, ahol a szőlészet-borászat és a turizmus-vendéglátás is helyet kap a képzési palettában. Bár a képzési helyszín Sárospatakon lesz, a vérkeringésbe Tokaj is bekapcsolódik, a Tokaj főterén álló ÁFÉSZ épület lebontásával, állami tulajdonba kerülésével új ingatlan építése valósul meg professzorok háza funkcióval, ahol a külföldi vendég-professzorok lakhatnak majd.

Egyúttal az Egyetemi Alapítványhoz átkerül a tolcsvai székhelyű Grand Tokaj Zrt tulajdonjoga is, ahol már évente közel 5 millió palackbor készül, 2020-as forgalma megközelítette a 2,7 mrd Ft-t. A Grand Tokaj

Zrt biztosítja a gyakorlati oktatást Tokaj Wine Business Institute keretében és piaci szempontú kutatási háttérrel is biztosít az egyetem számára, melynek kulcs témakörei a fajtaszerkezet, a termelési-betakarítási módok átértékelése, valamint az éghajlati változások felmérése.

A felsőfokú szakember képzés várhatóan jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy sokan Tokajban és a borvidéken maradva kamatoztassák tudásukat, és hozzájáruljanak a borászat-szőlészet ágazat fejlődéséhez, minőségi bővüléséhez.

A Tarcali Szőlészeti és Borászati Kutatóintézet is az egyetemhez került, valamint két Tokaj-hegyaljai szakközépiskolát az egyetem átvette fenntartóként biztosítva hosszú távon a szakember utánpótlást.

K+F tevékenység:

A szakmai, tudományos, műszaki tevékenység nemzetgazdasági ágban regisztrált vállalkozások száma folyamatosan növekszik, kiemelkedő a számuk, ám ezek többnyire egyéni vállalkozások. Jelentős K+F tevékenység nem zajlik a településen, viszont Tokaj vonatkozásában is fontos K+F tevékenység zajlik a Tarcali székhelyű Tokaji Borvidék Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetben. Az Intézet szőlészeti-, borászati-, és növényvédelmi és egyéb ezekhez kapcsolódó témákban végez kutatásokat. A releváns partnerek bevonása mellett végzett kutatások eredményei, a kifejlesztett technológiák és létrehozott rendszerek közzétett eredményei a tokaji borászatokban is hasznosulnak és hozzájárulnak a borgazdaságok eredményességéhez.

2.8.5 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

25. táblázat: Lakásállomány Tokajban

Időszak	Lakásállomány	Egyszobás lakások	Kétszobás lakások	háromszobás lakások	Négy és több szobás lakások	Épített lakások	Épített üdülőegységek
2011.	1679	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5	1
2015.	1685	100	550	620	415	n.a.	n.a.
2020.	1685	99	547	622	417	n.a.	n.a.

Forrás: KSH

A lakásállomány Tokajban stabil, tíz éves viszonylatban minimális változás tapasztalható. A lakások alapterülete az országos átlagnál magasabb, legnagyobb arányban a háromszobás lakások jellemzőek, de a négy és annál több szobás lakások aránya jelentősen magasabb az országos átlagnál. Ugyanakkor a stabil lakásállomány utal a folyamatosan fogyó népességre is, nincsenek újonnan épülő lakások, mert nem jelentkezik rá a piaci igény. A lakhatási célú ingatlanok mellett az üdülőegységek száma sem bővül, kizárólag a borvidéki státusz miatt nem nőtt meg az ingatlanforgalom a térségben a vizsgált időszakban. A lakóépület állomány 1340 db egylakásos épületből, 47db 2-3 lakásos, 24 db 4-10 lakásos és 6 db 11 lakásnál többet magába foglaló lakóingatlanból áll. Az épület állomány közel fele összkomfortos, további 40%-a komfortosnak tekinthető. A fennmaradó félkomfortos vagy komfort nélküli lakások még így is kiteszik a teljes lakásállomány több mint egy tizedét (10,9%).

Az ingatlanárak több évben relatíve magasnak mondhatók, jelenleg is mintegy 100 db. eladó lakóingatlan van belterületen. Ezek elhanyagoltsága, gondozatlansága, településképp romboló és sik esetben az Önkormányzat számára is problémát jelent.

A lakásállományban az egyszobás lakások aránya kisebb, mint az országos átlag, ez kedvező mutató, ám a belvárosban található lakásállomány előregedő, többségében alacsony komfortfokozatú lakásokból áll.

2.9 Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz és intézményrendszere

2.9.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Az Önkormányzat gazdálkodását a demokratikus döntéshozatal és a széleskörű nyilvánosság jellemzi. Alapvető cél már nemcsak a pénzügyi egyensúly biztosítása, az önkormányzat és az általa fenntartott intézmények működőképességének minőségromlás nélküli fenntartása, hanem az előzőeken túlmutatva, a még jobb minőségű és magasabb színvonalú feladatellátás és szolgáltatásbiztosítás kell, hogy legyen.

Önkormányzat munkájának mércéje elsősorban a város lakosságának elégedettsége. Ezek érdekében már a költségvetések tervezésekor szükséges meghatározni a célokat és a követelményeket. A költségvetés tervezésének elsődleges követelménye, hogy az nem tervezhető bázisra alapon.

Költségvetés

Tokaj Város Önkormányzata költségvetésének főbb sarokszámai a következőképp alakultak az elmúltidőszakban az elfogadott zárszámadások alapján:

26. táblázat: Önkormányzati bevételek (eFt) 2010-2020 között:

Év	A	B	C	D	E	Összesen
	(Működési bevételek)	(Helyi iparűzési adó- A-n belül)	(Felhalmozási és tőke jellegű bevételek)	(Finanszírozási bevételek)	(Hitelbevételek D-n belül)	
2011	1 835 645	122 859	443 203	290 285	65 347	2 569 133
2012	2 212 353	65 803	533 330	653 634	350 289	3 399 317
2013	1 277 065	70 088	435 124	396 277	91 906	2 108 466
2014	1 359 816	67 382	1 515 060	523 542	273 785	3 398 418
2015	1 237 489	87 559	900 277	730 936	362 652	2 868 702
2016	1 285 616	85 738	253 533	703 745	588 141	2 242 894

Év	A	B	C	D	E	Összesen
	(Működési bevételek)	(Helyi iparűzési adó- A-n belül)	(Felhalmozási és tőke jellegű bevételek)	(Finanszírozási bevételek)	(Hitelbevételek D-n belül)	
2017	1 306 804	85 620	708 912	873 605	700 000	2 889 321
2018	1 448 307	111 833	1 808 776	966 628	470 124	4 223 711
2019	1 645 044	120 355	2 129 104	2 428 530	942 061	6 202 678
2020	1 818 695	107 571	162 751	4 251 848	814 677	6 233 294

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

27. táblázat: Önkormányzati kiadások (eFt) 2010-2020 között:

Év	A	B	C	D	E	Összesen
	(Működési kiadások)	(Felhalmozási és tőke jellegű kiadások)	(Beruházási kiadások B-n belül)	(Finanszírozási kiadások)	(Hitelek törlesztése D-n belül)	
2011	1 877 270	347 776	650 882	42 774	0	2 267 820
2012	1 947 836	466 060	380 880	570 511	570 511	2 984 407
2013	1 335 003	641 428	640 928	0	0	1 976 431
2014	1 410 791	1 306 111	1 306 111	333 267	333 267	3 050 169
2015	1 500 782	1 010 812	1 010 812	262 406	245 498	2 774 000
2016	1 470 079	124 561	85 930	499 085	479 061	2 093 725
2017	1 370 007	315 991	315 991	729 193	708 293	2 415 191
2018	1 427 330	653 709	616 198	684 818	660 383	2 765 857
2019	1 658 615	292 757	292 757	849 280	825 112	2 800 652
2020	1 553 282	770 375	770 025	1 018 188	991 366	3 341 845

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Mindenkor szükséges áttekintetni és gazdasági számításokkal alátámasztani az önkormányzat kötelező és önként vállalt feladatait, majd ezek után kell hozzárendelni a szükséges forrásokat. Tekintettel arra, hogy önkormányzat majdnem optimális szintre tudta hozni az elmúlt évek alatt intézményrendszerét,

feladatellátásának szerkezetét, a további négy év ennek finomítását kell, hogy szolgálja. Tehát, továbbra is keresni kell a költségtakarékos, racionális megoldásokat.

A továbbiakban is cél kell, hogy legyen az önkormányzati bevételek növelése; a rendszerben rejlő lehetőségek maximális kihasználása. Önkormányzatunk egyik legfőbb bevétele a helyi adókból keletkezik.

Az adótörvények alapján megalkotott helyi adórendeleteink messzemenőleg figyelembe vették adózóink teherbíró képességét. Megalkotásuk széles nyilvánosságot kapott és ezen az adópolitikán a képviselő-testület a továbbiakban sem kíván változtatni. A jó adófizetési morált meg kell őrizni. Adórendeleteink változtatása, esetleges új adó bevezetése mindenkor a törvényi előírásokon alapulhat. Törekedni kell arra, hogy a befolyt adóbevételek ne a működést szolgálják, hanem minél nagyobb százalékban képezzék a fejlesztési kiadásaink forrását.

28. táblázat: Önkormányzat által fenntartott intézmények költségei eFt (polgármesteri hivatal, bölcsőde, óvoda, szociális intézmények, kulturális intézmények stb.)

Időszak	Kiadás			Bevétel
	működtetés	karbantartás	felújítás	működésből származó bevétel
2011	1 877 270	19 366	0	1 835 645
2012	1 775 653	5 985	3 033	459 951
2013	1 116 279	12 159	0	449 451
2014	961 225	13 263	0	463 377
2015	1 136 602	12 950	0	501 807
2016	1 184 214	11 935	1 228	477 947
2017	1 046 354	8 354	33 782	446 712
2018	1 078 476	8 669	33 328	449 603
2019	1 124 597	7 304	24 596	383 756
2020	1 096 433	7 327	20 068	349 393

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Vagyongazdálkodás:

Tokaj Város Önkormányzat Képviselő Testülete 105/2013. (IV.18.) KT határozatával fogadta el a város 2013-2018 időszakra vonatkozó középtávú és a 2013-2023 időszakra szóló hosszú távú vagyongazdálkodási tervét.

Tokaj Város vagyongazdasági terve tartalmazza az Önkormányzat ingatlankezelési tervét, melyben az ingatlanelemek mellett azok középtávú és hosszú távú hasznosítási tervét is rögzítik.

A forgalomképtelen törzsvagyon körébe tartoznak: helyi közutak és műtárgyaik, terek és parkok, vizek és vízi közműnek nem minősülő közcélú vízi létesítmények.

A korlátozottan forgalomképes törzsvagyon körébe tartozó vagyontárgyak: a műemlékek, muzeális gyűjtemény és muzeális emlékek, köztemető, önkormányzati költségvetési szervek használatában lévő vagyon, önkormányzati gazdasági társaságokra rábízott vagyon, középületek, védett természeti területek, levéltári anyagok, tervtárak, terv- és iratanyagai, az a vagyon, melyet a képviselő-testület rendeletével annak nyilvánít.

Forgalomképes üzleti vagyon körébe tartoznak mindazon vagyonelemek, melyek nem tartoznak a törzsvagyonba.

29. táblázat: Az önkormányzati vagyon alakulása 2011-2020 között(eFt)

Év	Törzsvagyon	Üzleti vagyon	Kötvény és hitelállomány
2011	8 266 169	724 286	220 222
2012	8 287 131	965 920	0
2013	8 651 136	966 744	91 906
2014	8 715 216	2 186 845	32 424
2015	7 983 068	2 688 730	149 578
2016	7 331 639	2 693 932	258 293
2017	7 551 884	2 713 928	250 000
2018	8 201 280	2 328 402	59 741
2019	8 284 142	2 331 099	176 689
2020	10 225 203	2 341 393	0

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás

Gazdasági program

A jelenleg hatályban lévő, 2019-24 évekre szóló Gazdasági Programban a következő fejlesztési célok kerültek kijelölésre:

- A versenyképes város: Versenyképes, nemzetközi színvonalú gazdaság, értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése
- A gondoskodó város: Javuló életminőség és a társadalmi különbségek csökkentése
- A környezettudatos város: Energiahatékonyság és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

A versenyképes város átfogó cél a foglalkoztatási, munkaerő-piaci kérdéseket és a munkahelyteremtéssel kapcsolatos gazdaságfejlesztési célokat integrálja. A gondoskodó város átfogó cél a város társadalmi, szociális kérdéseire és a veszélyeztetett társadalmi csoportok problémáira fogalmazza meg a legfontosabb fejlesztési stratégiákat.

A környezettudatos város átfogó cél azt a fejlesztési irányt jelöli ki, amely a gazdasági és társadalmi fejlődés feltételeinek javítása közben is kiemelt figyelmet fordít a környezeti állapot megővésére.

Ezek alapján meghatározott beavatkozási pontok:

- Munkahelyteremtés és gazdaság fejlesztés
- Turizmus
- Közszolgáltatások, hatósági díjak
- Épített környezet és ingatlangazdálkodás
- Városműködtetés, gazdálkodás
- Helyi közösségek erősítése
- Fenntartható fejlődés

2.9.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Az önkormányzat és intézményei 2007 óta európai uniós pályázatból nyert támogatásból az arányos városfejlesztés elvének megfelelően felölelték többek között a közlekedés, az oktatás, a közegészségügy, a szociális ellátás és a kultúra területét, a köz- és közüzemi szolgáltatások infrastrukturális szintjének és színvonalának javítását, a turisztikai vonzerő fokozását, az energiahatékonysági fejlesztéseket, valamint a polgármesteri hivatal megújítását, ügyvitel modernizálását.

A településfejlesztés és a településrendezés a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó önkormányzati feladatok közé tartozik az önkormányzati törvény szerint. A településrendezésre vonatkozó alapjogszabály, az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (építési törvény, Étv.) a helyi önkormányzatok építésügyi feladatai között sorolja fel ezt a tevékenységet.

Tokaj Város Önkormányzata elkötelezett a település fejlesztése iránt. Ezt mutatja többek közt az elmúlt években a településre áramló fejlesztési pénzek, uniós források bevonása mellett finanszírozott projektek nagysága is. Településrendezési céljait településrendezési eszközökön és tevékenységeken keresztül valósítja meg, összhangban az országos, régiós és térségi fejlesztési dokumentumokkal.

Az Önkormányzat feladata kettős, hiszen a település egyben a Tokaji Járás közigazgatási központja is. A városban elérhető szolgáltatások, intézmények ellátási területe túlmutat a településen. A járásközponti szerepkör – amellyel, hogy felelősséget ró a településre – fejlesztési lehetőségeket is megnyit az önkormányzat és a városban működő intézmények előtt.

Tokaj Város Önkormányzatán belül két szervezeti egység látja el a településfejlesztéshez kapcsolódó közvetlen feladatokat.

Gazdasági Iroda felel a fejlesztések pénzügyi megvalósulásáért, feladatai:

- adóügy,
- költségvetési feladatok,
- bér-gazdálkodással összefüggő feladatok,
- belső ellenőrzés.

Városüzemeltetési és Műszaki Iroda felel a szakmai, műszaki szempontú feladatok ellátásáért, feladatai:

- egyéb helyi építési hatósági feladatok,
- kommunális feladatok,
- városrendészeti feladatok,
- város- és területfejlesztési feladatok,
- vagyongazdálkodási feladatok,
- idegenforgalmi feladatok,
- főépítési feladatok.

Az önkormányzat és intézményei 2007 óta európai uniós pályázatból nyert támogatásokból az arányos városfejlesztés elvének megfelelően felölelték többek között a közlekedés, az oktatás, a közegészségügy, a szociális ellátás és a kultúra területét, a köz- és közüzemi szolgáltatások infrastrukturális szintjének és színvonalának javítását, a turisztikai vonzerő fokozását, az energiahatékonysági fejlesztéseket, valamint a polgármesteri hivatal megújítását, ügyvitel modernizálását.

2.9.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Tokaj város Önkormányzatának gazdaságfejlesztési tevékenységét Gazdasági Programja és Vagyongazdálkodási terve határozza meg.

A hatályos gazdasági program így fogalmaz: „A város célja a lakosai számára megfelelő számú és minőségű munkahely létrehozásának segítése, ezáltal olyan kedvező munkaerő-piaci helyzet kialakítása, ahol a kereslet és a kínálat összhangban van, amely hozzájárul az életkörülmények minőségi javulásához, letelepedés ösztönzéséhez. Ehhez elengedhetetlen a gazdasági területek fejlesztése, az idegenforgalmat kiszolgáló infrastruktúra javítása, a turizmusban nyújtott szolgáltatások színvonalának emelése, több lábon álló gazdasági szerkezet kialakítása.

Tokaj Város Önkormányzatának a célja, hogy hatékony befektetés ösztönzési politikája révén a meglévő vállalkozásoknak (kis- és középvállalkozások, őstermelők) közösségi forrásokra támaszkodva segítséget nyújtson, valamint, hogy újonnan letelepülő vállalkozások jelenjenek meg, ezáltal növekedjen a városban ténylegesen működő vállalkozások száma, amellyel javulni tud a város gazdasági versenyképessége. Fontos szempont, hogy a befektetések elsősorban környezetkímélő, a helyi adottságokat figyelembe véve, a turisztikai vonzerőt nem rontó tevékenységeket célozzanak meg.”

A Középtávú vagyongazdálkodási terv h.) pontja szerint „Elő kell segíteni a helyi munkahelyteremtő vállalkozások működését az arra alkalmas terület biztosításával az Önkormányzat lehetőségeihez képest.” Tokaj Város Önkormányzata helyi gazdaságfejlesztési tevékenységének jelentős fókuszterülete az elmúlt években az idegenforgalom fejlesztése volt.

A település jelentős erőfeszítéseket tesz a települési infrastruktúra fejlesztése érdekében, akárcsak az idegenforgalom szervezettségének növelése érdekében.

2.9.4 Foglalkoztatáspolitikai

Az önkormányzat elsőszámú foglalkoztatáspolitikai eszköze az úgynevezett közfoglalkoztatás.

2020-ban az önkormányzat 71 fő közfoglalkoztatottnak adott munkát. A program elindulása óta a közfoglalkoztatottak száma 2015-ig növekedett, azóta pedig folyamatosan csökkent. A településen a közfoglalkoztatás kb. 60 családot érint. A közfoglalkoztatás szervezésében az Önkormányzat vesz részt. Kiemelt feladata a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők, és egyéb regisztrált álláskeresők munkába állítása.

30. táblázat: Közfoglalkoztatottak alakulása 2013-2021 között

Mutatók	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020.	2021. I. félév
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	17	43	62	54	46	34	42	39	32
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	50	48	70	49	42	25	19	18	16
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen	54	33	33	41	50	44	17	14	12
• Mezőgazdaság	6	11	16	17	15	15	10	8	8
• Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	-	7	5	0	27	7	1	5	4
• Szociális jellegű program	47	14	12	23	8	22	6	1	0
• Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-	-	-
• Magas hozzáadott értékű program	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen	121	124	165	144	138	102	79	71	61
Közfoglalkoztatási mutató	3,77%	3,88%	5,33%	4,85%	4,83%	3,77%	3,05%	2,80%	2,47%
Ellátásban nem részesülő álláskeresők száma zárónapon	169	142	140	123	99	89	84	93	96
Álláskeresési ellátásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	29	27	30	29	34	44	38	55	47
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő álláskeresők száma zárónapon	11-2	110	90	73	53	57	58	63	79
Regisztrált álláskeresők száma zárónapon	310	280	260	226	186	190	180	210	222

Mutatók	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020.	2021. I. félév
• Ebből tartós álláskereső	85	80	72	66	60	58	60	71	87
Nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója	9,63%	8,75%	8,38%	7,64%	6,53%	6,97%	6,94%	8,33%	9,15%
Munkavállalási korú (15-64 éves) népesség száma	3 216	3 195	3 100	2 961	2 851	2 721	2 588	2 525	2 422

forrás: kozfoglalkoztatasi.bm.hu

A táblázatból jól látszik, hogy a foglalkoztatás 3 formában valósul meg: hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás, Országos közfoglalkoztatási program és járási startmunka mintaprogram keretében.

Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében jelenleg 18 fővel van hatósági szerződés kötve. A bevont személyek tartós munkanélküliek, nemek szerinti arányuk kiegyensúlyozott. Jelenleg 3 fő dolgozik szakmunkás munkakörben. A munkavállalók többsége alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik. Feladatuk az intézményekben felmerülő karbantartási munkálatok ellátása, intézménytakarítás, konyhai kisegítés, irodai dolgozók munkájának támogatása, továbbá önkormányzati zöldterületek kezelés, közterületek karbantartása, tisztántartása, csapadékvíz elvezetés, parkoló sávok útburkolatának karbantartása.

A járási startmunka programban Tokajban az alábbi tevékenységeket végzik:

- mezőgazdasági területen 8 fő (7 férfi és 1 nő) dolgozik, akik tartós munkanélküliek, többségük alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik. Jelenleg 1 fő dolgozik szakmunkás munkakörben. Feladatuk: talaj előkészítés, kultúrnövények ültetése, növényápolás, permetezés, locsolás, kapálás, betakarítás, program során használt eszközök és gépek karbantartása parlagfű mentesítési feladatok ellátása.
- helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatási területen 4 fő (3 férfi és 1 nő) alacsony iskolai végzettségű, tartós munkanélküli dolgozik. Segédmunkás munkakörben dolgoznak. Feladatuk: kisegítő munkafolyamatok ellátása, szakképzett dolgozók mellett, ezen belül közterületen elhelyezett sérült, hibás szemetesek javítása, felújítása, padok helyének tisztítása, rögzítő elemek javítása, festése, elemek pótlása

Közfoglalkoztatott programokba bevontak száma az elmúlt néhány év során folyamatosan csökkent, mely megmutatkozik a közfoglalkoztatottsági mutatókban is.

2.9.5 Lakás és helyiséggazdálkodás

A vagyongazdálkodási tervben is rögzített vagyontaszter tartalmazza többek közt az önkormányzati lakásállományt és az egyéb ingatlanok állományát is.

A 2020-as KSH felé megküldött adatszolgáltatásban Tokaj 605 db ingatlant regisztrált. Forgalomképtelen 314 db, korlátozottan forgalomképes 71 db és forgalomképes 220 db.

Az önkormányzat 9/2017. (V.26.) Tokaj Város Önkormányzatának tulajdonában lévő lakások, helyiségek bérletéről és elidegenítéséről szóló rendelete alapján a város az alábbi célokra biztosít bérlakást:

- szociális helyzet alapján történő elhelyezésre
- költségelven pályázat útján
- közérdekű elhelyezés keretében
- EFOP–1.2.11-16-2017-00038 „Esély Otthon” pályázat keretében, mely a város jövője szempontjából értékes végzettséggel rendelkező fiatal szakemberek városba történő letelepedésének támogatását célozza

A város 9 db szociális bérlakással, 29 db költségelví első osztályú bérlakással, 33 db költségelví második osztályú bérlakással, 4 db Esély Otthon pályázat keretében hasznosított lakással rendelkezik, ebből 32 db lakás nem elidegeníthető, stratégiai vagyon. A lakások harmada komfortos, két harmada összkomfortos.

A költségelví lakások, illetve „Esély Otthon” lakások bérletét pályázat útján lehet elnyerni, melynek eredményéről a Képviselőtestület dönt. Városi célból az önkormányzat intézményeinél, illetve közfeladatot ellátó társszerveinél dolgozók számára (közérdekű elhelyezéssel) bérlakás utalható ki, a bérbeadható lakások 20 %-áig. A közérdekű elhelyezés tekintetében szintén a Képviselő testület dönt. Szociális bérlakások bérletéről lakossági igény bejelentése alapján a Humánpolitikai Bizottság dönt.

A lakbérek szociális, illetve nem pályázati úton hasznosított költségelví és közérdekű elhelyezésű lakások bérleti díja összkomfortos lakásnál: 210-220,- Ft/m²/hó, komfortos lakásnál: 185,- Ft/m²/hó, félkomfortos lakásnál: 150,- Ft/m²/hó, komfort nélküli szükséglakásnál: 45,- Ft/m²/hó. A költségelví pályázati alapon hasznosított lakások kiinduló árai I. osztályba sorolt lakás esetén 300 Ft/m²/hó, II. osztályba sorolt lakás esetén 250 Ft/m²/hó.

2.9.6 Intézményfenntartás

A településen meglévő intézményhálózat fenntartói szempontból – az utóbbi években bekövetkező változások eredményeként – a következők:

31. táblázat: Települési intézményhálózat

Intézmény	Fenntartó
Igazgatás, városüzemeltetés	
Tokaji Közös Önkormányzati Hivatal	Tokaj Város Önkormányzata
Tokaji Városüzemeltető Szervezet	Tokaj Város Önkormányzata
Közoktatás	
Tokaji II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola	Klebelsberg Iskolafenntartó Központ

Intézmény	Fenntartó
Szerencsi Szakképzési Centrum Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium	Innovációs és Technológiai Minisztérium
Tokaj Hegyalja Egyetem Kereskedelmi és Idegenforgalmi Középiskola	Tokaj Hegyalja Egyetem
Tokaj Hegyalja Egyetem Mezőgazdasági Szakképző Iskola és Kollégium	Tokaj Hegyalja Egyetem
Tokaji Nevelési Tanácsadó	Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Miskolc (megyei)
Tokaji Gyermekkert Óvoda és Bölcsőde	Tokaj Város Önkormányzata
Közművelődés	
Tokaji Múzeum	Tokaj Város Önkormányzata
Kulturális Központ, Németi Ferenc Városi Könyvtár	Tokaj Város Önkormányzata
Egészségügy, szociális ágazat	
Dombi Sámuel Kistérségi Egészségközpont	Tokaji Egészségfejlesztő Központ Nonprofit Kft.
Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat	Tokaji Többcélú Kistérségi Társulás
Időskorúak Otthona	Tokaj Város Önkormányzata
Otthoni Szakápolási Szolgálat	Vállalkozás tartja fenn
Egészségügyi Gyermekotthon (Fogyatékkal élők otthona)	B-A-Z megyei Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
Tokaji Időskorúak Otthona	Tokaj Város Önkormányzata
Házi- és házi gyermekorvosi szolgálat	Vállalkozás

2.9.7 Energiagazdálkodás

Tokaj Város Önkormányzatának képviselőtestülete 77/2013. (III.28.) KT határozattal fogadta el a település Fenntartható Energia Akciótervét.

Az akciótervben meghatározásra kerültek a lehetséges CO₂ kibocsátás csökkentő intézkedések, melyek alapjául 25,88%-ban határozta meg a települési szintű üvegházgázkibocsátás célértékét. A célérték elérése érdekében a következő területekre ad meg energiahatékonysági és/vagy megújuló energia beavatkozásokat:

- Önkormányzati érdekeltségű épületek
- Közvilágítás
- Lakosság épületei
- Közlekedés
- Energiatermelés

Iránymutatást ad továbbá a területhasználat-tervezés, a Zöld közbeszerzés és az Együttműködés, tudás- és tudatosságfejlesztés vonatkozásában, valamint javaslatot tesz a szervezeti kapacitási intézkedések tekintetében. Az Önkormányzat által megvalósított, a megújuló energia bevonására irányuló projektek, beruházások: A település közvilágításának túlnyomó része energiatakarékos, 2014-ben LED világító testek kerültek elhelyezésre a Bodrogkeresztúri út 2 km-es szakaszán. Megvalósult a Széchenyi sétány egy részén a díszvilágítás kiépítése.

Egyre több megújuló energiafelhasználást alkalmaz a város (pl. napelemek, hőszivattyús fűtési rendszerek, használati melegvíz hasznosítása). A közintézmények 65%-a használ megújuló energiát, míg a település energiafelhasználás 10 %-a megújuló. Megvalósult intézményi energetikai projektek:

KEOP 4.10.0/A/12 Helyi hő, és villamosenergiaigény kielégítése megújuló energiaforrásokkal - „Tokaji Idősek Otthona épületére napkollektoros rendszer telepítése.

KEOP 4.10.0/A/12 Helyi hő, és villamosenergiaigény kielégítése megújuló energiaforrásokkal - „Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium épületére napkollektoros rendszer telepítése.

2.10 Településüzemeltetési szolgáltatások

2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól - 13. § (1) A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladat különösen: településüzemeltetés.

Az önkormányzat a településüzemeltetési feladatokat a Tokaji Városüzemeltető Szervezeten (TVSZ) keresztül látja el. A TVSZ önállóan gazdálkodó intézmény, önkormányzati finanszírozással. A szervezet feladatai körébe tartozik az önkormányzati intézmények működtetése, karbantartása, közterület kezelése, adminisztratív tevékenység végzése az intézmények részére, gazdasági tevékenységek intézése, önkormányzati vagyonnal való gazdálkodása, közfoglalkoztatottak kezelése.

- További közszolgáltatás feladatot ellátó cégek:
- Ivóvízellátás: BORSODVÍZ ZRT.
- Szennyvízkezelés: Ravicsa Nonprofit Kht.
- Közvilágítás: ELMŰ-ÉMÁSZ Energiaszolgáltató ZRT.
- Gázszolgáltatás: OPUS TIGÁZ ZRT.
- Vezetékes telefonhálózat: digitális hálózaton, optikai vezetéken korlátlan forgalom bonyolítható. Szolgáltató: Magyar Telekom Nyrt. Budapest
- Mobilhálózat: A Magyarországon jelen lévő három legnagyobb mobilszolgáltató elérhető Tokaj bármely pontján.
- Szilárd hulladék:
 - Szilárd hulladék kezelése: Zempléni Hulladékkezelő Közhasznú Társaság
 - Szilárd hulladék gyűjtése: Zempléni Z.H.K. Hulladékkezelési Közszolgáltató Kft.

- Szelektíven gyűjtött EÜ hulladékot begyűjtő, ártalmatlanító szervezet neve, címe:
 - SEPTOX Kft. 1142 Budapest, Komáromi út
 - MEDITRADE Bt. 3508 Miskolc, Fogarasi u.1/A.
 - Zöld Zóna Kft. 1047 Budapest, Rózsa F. u. 9/A

2.11 A táji és természeti adottságok vizsgálata

2.11.1 Természeti adottságok¹

Tokaj város és külterülete az Alföld és az Északi-középhegység nagytájak találkozási vonalán, azon belül a Tokaji-hegy, a Bodrogtörzs és Taktaköz kistájak találkozási területein helyezkedik el. A Tokaj szimbólumaként is aposztrofálható Kopasz-hegy a Tokaji-hegység legfiatalabb vulkáni képződménye, s egyben hazánk egyik legnagyobb kiterjedésű és legmagasabb sziget-hegye. Keleti része az igazgatási terület középső egységét foglalja el. A kúp formájú Kopasz-hegy gerincvonulata közel sugárirányban fut le az alacsony domblábi háton és lejtőkön át a településhez. A hegy alapkőzete andezit (dacit), riolit, perlit, andezit tufa, melyet változó nagyságban lösz borít. A tengerszint feletti magasság 98 és 512 m között változik.

A Taktaköz és a Bodrogtörzs (ez utóbbi a Bodrog-köz részét képezi) a Kopasz-hegy észak-keleti és dél-keleti oldalán kialakult haránttörések mentén a felszín süllyedésének a következményei, melyen a többnyire Észak-Dél irányú folyóvízhálózat alakult ki. A Bodrogtörzs az igazgatási terület északkeleti, észak-keleti, a Taktaköz a déli, dél-keleti részein terülnek el. A síkságok jelenleg is töltődő, alluviális síkságok. Felszínük elhagyott mederszakaszokkal és morotvákval változatos. A Taktaköz felszíne élő vízfolyásokkal (Prügyi-főcsatorna, Ivelly-éri csatorna) és állóvízzel gazdagabb. Területe enyhén dél felé lejtő.

A Kopasz-hegyen öt állandó (Csurgó-kút, Lencsés, Csepegő, Bárka-kút, Murat-völgyi) és több időszakos (Vörös-árok, Nagy-parti, Lencsés-felső, Thurzó oldali, Ördög-bányai, Szilvölgyi) forrás található. Vízhőmérsékletük csekély, 0,5-5,0 l/perc. A tavaszi hóolvadás után időszakos vízfolyásokként eléri a hegy lábát, olykor a Bodrogtörzset is. A források sziklahasadékokból fakadnak. Ivásra alkalmasak.

A Bodrogtörzsnak a vízrajzi adottságait a Tisza és a Bodrog közül alapvetően a Bodrog vízjárása határozza meg. A Bodrog és a vele kölcsönhatásban levő Tisza nagy árhullámainak következtében évente 40-50 napig, erősebb esztendőknél 100-150 napig is víz alatt áll az egész terület. Az árvíz kártételének csökkentésére a meglévő nyári gátak, és a víz levezetésére kiépített csatornarendszer szolgál. Az árvizek levonulása után számos holtágban egész évben megmarad a víz. A morotvákban az évente többször ismétlődő elöntések ellenére stabil állóvízi ökoszisztémák jöttek létre.

A Bodrogtörzs jelen vízrajzi és vízjárási viszonyai a vízszabályozás előtti állapotokra hasonlítanak, ezért a természetvédelem számára pótolhatatlan értéket képviselnek. A Taktaköz területe ármentesített. Mezőgazdasági területeit a Tiszába torkolló Prügyi- és Ivellyéri csatornák belvízmentesítik, illetve öntözéssel segítik. A Tisza-közeli morotvák vízmagassága a jó vízellátás és a vízutánpótlás következtében

¹ Forrás: Tokaj Város Településrendezési Terve, Régió Kft. 2006

biztosított az élővilág számára. A területen 8 db artézi kút működik a Borsodvíz Rt. tulajdonában és kezelésében. A kutak 11 települést látnak el ivóvízzel.

A Kopasz-hegyen a genetikai talajtérkép szerint a Raman-féle barna erdőtalaj jellemző, amelyet az erózió nagymértékben veszélyeztet, felszínre hozva az alapkőzetet, és a löszet. A talaj mechanikai összetétele agyagos vályog. Vízgazdálkodására a gyenge vízvezető képesség mellett a nagy vízraktározó és az eróziós képesség jellemző. Erősen savanyú kémhatású. Rajta a szőlőtermesztés jelentős. A Bodrog és Tisza völgyeiben az alluviális anyagokon kialakult nyers öntéstalajok találhatóak túlnyomórészt, kis kiterjedésben öntésréti talajok. Ez utóbbi a Taktaköz területére jellemző. A talajok gyp- és szántóterületekként hasznosulnak.

Tokaj területe az eltérő morfológiai adottságokból eredően a növényföldrajzi térbeosztás tekintetében egyrészt a Tokajense, másrészt az észak-alföldi flórajárásba tartozik. Tokajense potenciális erdőtársulása a Kopasz-hegy délies kitérte oldalain a melegkedvelő tölgyesek. A jelentős területen található erdők a déli oldalon a sztyeppréttel váltakozva uralkodó növénytársulások. Ez utóbbiak azokon a helyeken, ahol közvetlenül érintkeztek a felhagyott gyümölcsös és szőlőterületekkel, a degradált területekbe visszatelepültek. Figyelemre méltó a melegfekvésű oldalakon a törpemandula és a cseplesz meggy előfordulása is. Az észak-alföldi flórajárás potenciális erdőtársulása a tölgy-kóris-szil ligeterdők, melyeknek nyomait csak a „hagyásfák” jelzik régi helyeiken. Általánosan elterjedt fás társulás a Bodrogzugban, a Taktaközben a rekettyefűzes és a fűz ligeterdő. Külön kell szólni a Bodrogzug aljnövény társulásairól, melyek egy érintetlen élettér társulásai a morotvákban, mocsárréteken, nádasok, nedves kaszálók és fűzligetek területein. Ezen természeti értékek a Kopasz-hegy száraz, meleg oldalain található növénytársulásokkal együtt 1986-tól a Tokaj- Bodrogzug Tájvédelmi Körzet védett értékei.

A város igazgatási területének mérnökgeológiai-hidrológiai viszonyait a többszáz méteres, tufás mélységi kőzetösszleten áttört Tokaji Nagy-hegy felszín alatt tovább terjedő vulkáni kőzettömege, valamint az Alföld helyét egykor borító Pannon-beltó homokos rétegösszlete, és az ebbe bevágódó negyedidőszaki folyóvízi tevékenység néhány tíz méter vastagságú kavicsos-homokos üledéksora határozza meg. A talajvíz-tározó réteg a felszín borító mocsári agyag alatti lencsésen váltakozó minőségű felső holocén korú ártéri homokos összlet. Vastagsága 3-8 méter között változik. Teleptanilag és hidraulikailag közvetlen kapcsolatban áll a Tisza élővízi medrével. Feküszint mélysége hullámosan váltakozik 5-9 méter között. A folyóvízi duzzasztás következtében az 1954 után kialakult terepalatti vízszintmélység 2-2,8 méter között ingadozik. Főként az árvizes időszakokban kialakuló 1 métertől sekélyebb, tehát magas talajvízállásokat 1962 óta 25 esetben észleltek hónapos tartóssággal. Az átlagos nagygyakorúságú talajvíztükör a kertvárosi terület túlnyomó részén hidraulikailag nyomás alatti. Ezt munkagödör mélyítésnél és épület körüli szivárgó létesítésénél szükséges figyelembe venni. A talajvíz minőségére vonatkozó adat nem áll rendelkezésre, távolabbi analógiák alapján feltételezhetően szikes, emelkedett sótartalmú, nátriumkloridos, hidrokarbonátos, mérsékelten szulfátos, északon nitrátos, délebbre ammóniás, lúgos, helyenként mérsékelten agresszív.

A talajvíz-tározó alatt, közvetlenül azzal érintkezve települő alsóholocén-felsőpleisztocén korú változóan homokos, helyenként kavicsos üledékekben tározódó ún. sekély rétegvíz hidraulikája nagymértékben összefügg a talajvíz-tározóval és a Tiszával. Minősége erősen mocsári jellegű.

2.11.2 Tájhasználat, tájszerkezet

2.11.2.1 Táj történeti vizsgálat

Hegyalja már az ősidőktől fogva lakott volt. Az őskor végén beköszöntő utolsó jégkorszak idejében a Kárpátok védelmet nyújtó bérceinek köszönhetően itt nem alakult ki jégtakaró. Kr. e. 5500 körül vették művelés alá az itt élők a Tokaj környékén található földeket. Ők kezdték el bányászni Tokaj környékén az obszidiánt, mely igen jó minőségű, így már a neolitikumban virágzó cserekereskedelem alakult ki. Tokaj fontos stratégiai szereppel bírt már a Kr.u. 1. sz-ban is, erre haladt az ország egyik legfontosabb, rómaiak által is használt kereskedőútja észak felé és itt volt a kelet felé tartó út tiszai átkelőhelye is. Alig 150 évvel azután, hogy honfoglaló őseink birtokba vették hazánk területét, már kialakult a hegyaljai települések többsége, Tokajt és Tarcalt már a 11. században említik oklevelek. Ezek a korai települések később, a tokaji bornak köszönhetően híres Hegyaljai mezővárosokká, máig élő kulturális és idegenforgalmi központokká váltak. Számos kultúra keveredett e tájon. Sok szlovák élt itt, de sváb (Rátka, Herceggút) és ruszin (Komlócska, Mogyorócska) falvakat is találunk a területen, melyek a mai napig őrzik kultúrájukat, folklóriumukat. Tokaj-Hegyalja településein görög, orosz, olasz, zsidó kereskedő lakosság is élt. Az Árpád-kortól számos nemesfém bánya működött a hegység területén, melynek aknáit, tárnáit, feldolgozó egységei máig láthatóak. A Hernád és a Bodrog köze igazi hegyaljai vidék, a települések zártak, a külterületen nem találunk sem gazdasági, sem lakóépületeket. A tájhasználat (szőlőtermesztés) miatt jellemző kőgátak, kőbástyák a határ jellegadó építményei a kőkeresztek és a boltozott, támpilléres kőhidak mellett. A völgyi falvak tipikusak erre felé, amelyek jellemzően patak mentén kezdtek kialakulni, majd párhuzamos utcákkal terjeszkedtek a domboldalon. Ezeket a rétegvonalon ülő utcákat gyakran keskeny közökkel, ún. futókkal (pl. Mád) kötötték össze. Az utcák, az egykori legeltetési állattartás lenyomataként tölcésesednek (a falu szélé felé megnyílnak), a központban pedig több helyütt orsó teresedést képeznek (az állatok itatása, illetve vásárok tartása érdekében). A települések legősibb részén az utcák esetleges vonalvezetésében és a kis telekméreteken még érződik a szeres telekosztás. A táj kiemelkedő értéke a pincék sokasága. Tokaj-Hegyalja kilométeres pincéi a nemespénész borította járataikkal, gönci hordóban érlelt aszúkkal a Világörökség részét képezik. Az épületek formálásába is beleszóltak a domborzati viszonyok, a lejtőirányú tetőgerinccel épülő lakóházak a legtöbbször három osztatúak és alapincézettek a lejtésviszonyok, valamint a szőlő- és borkultúra igényei miatt. A terület építészeti értékei a középkorig nyúlnak vissza. A hegyaljai valamikori mezővárosok polgári házait a 18-19. században építette a helyi nemesség, a zsidók és más kereskedő népek. (Druzsina József, 2020)

2.11.2.2 Tájhasználat értékelése

Az igazgatási terület a páratlan természeti adottságaiból adódóan a Kopasz-hegy déli, délkeleti oldalán szőlő- és gyümölcsstermesztésre, a Bodrogzug gyepművelésre, a Taktaköz pedig szántó- és gyepművelésre ad lehetőségeket.

Gyepterületek:

Gyepterületek nagysága 729,46 ha, település területének 26%-a, ez az uralkodó területhasználat. A város Bodrogközbe eső mélyfekvésű részein ártéri rétek és legelők terülnek el, amik a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet részét képezik. A folyók jobb partján fekvő várost veszélyezteti a Tisza és a Bodrog árvize, belvízveszélyes a város vasútvonaltól délre lévő, mélyfekvésű kistokaji városrésze és külterülete.

Az ártéri gyepterületek nemzetközileg védett vizes élőhelyek, Ramsari területek is egyben. A Bodrogzugban az árvizek miatt csak időszakosan hasznosítható a terület, elsősorban legeltetésre és kaszálásra. Ötven évvel ezelőtt jelentős volt az állattartás és a rétek kaszálása, ma csupán töredéke

mindennek. A védett területen nádgazdálkodás nem folyik. A település déli periferiáját kísérő gyepfelületek magántulajdonban lévő legelőterületek. A legelőre alapozott szarvasmarhatartásra különösen igény van, mely elsősorban a tejtermelést szolgálja, melynek alapfeltételei (a jelentős nagyságú gyep- és legelőterületek) adottak a város külterületén.

Szántóterületek:

Szántóterületek nagysága 658,07 ha, település területének 23%-a. A szántóterületeket a Taktaközön, a Tiszaladányi Magyar Róna MgTsz műveli 653,59 ha nagyságon magántulajdonosokkal vegyesen. A szántóterületek aranykorona értéke a csatornák környezetében 10-20 AK, míg a Tisza mentén csak 4-6 AK. Ezeken a területeken szántóföldi növénytermesztés (búza, árpa) és abrak, takarmánynövénytermesztés (kukorica, napraforgó) folyik.

Vízfelszínek:

Tokaj folyói a Tisza és a Bodrog, a két folyó a Kopasz hegy lábánál találkozik. Tokaj folyói árterületén és holtágaiban gazdag élővilág található. A Tisza folyón Tokaj rendelkezik kikötővel, hajóállomással. Kisebb merülésű vízi eszközökkel a Bodrog folyón Sárospatak irányából is megközelíthető. A folyók mellett a holtágak, valamint a mesterséges halastavak (a Tiszaladányi közút és a Tisza védőgátja között) is jelentős (92ha) területet foglalnak el.

Erdőterületek:

Tokaj területén az erdők a Kopasz-hegyen, a szőlőterületek feletti részen és a vízfolyások mentén láthatók. A 300 méter feletti területeket a Zempléni-hegységre jellemző lombos erdők borítják. Zárt állománnyal a hegy csúcsa környezetében található, míg a szőlőskertekig húzódnó tagolt hegyláb felszínen az erdőállomány mozaikos, fás-bokros területei váltakoznak a sztyepprétekkel, felhagyott gyümölcsösökkel és szőlőkkel. Molyhos tölgyes-bokorerdők, törpemandulások jellemzőek a fás-bokros területeken. A Kopasz-hegyen levő erdők természetes eredetűek, sarjztatottak és részben mag eredetűek. Mesterséges erdősisítés (kopárfásítás) történt 1960-65 közötti időben, ami a terület értékcsökkenését okozta. Beerdősisítették az értékes sztyeppréteket, maradvány löszgyepeket tájidegen fajokkal. Jelentős területen történt az akác, fekete és erdei fenyő telepítése.

A telepítés nem sikerült teljesen, mert mára főleg a fenyvesek összeomlottak, és az akác is igen beteg. Erdők húzódnak a Tisza és a Bodrog folyók mentén is. Az ártéri erdők zárt és ligetes fedettséggel gazdagítják a sík területek egyhangú képét. Az igazgatási terület közel 11%-án lévő erdők állami és magánerdők. Az Erdőfelügyelőség adatszolgáltatása alapján Tokaj területén üzemtervezett erdő 213,3 ha-on van, melyből 118,0 ha állami, és 95,3 ha magántulajdonú.

Az erdőállomány jellemzői:

- 12,2 ha gazdasági
- 48,8 ha védelmi (tájvédelmi)
- 20,3 ha parkerdő
- 13,0 ha egyéb célokat szolgálnak.

Jellemző fajok:

- kocsánytalan tölgy 8,6 ha-on
- akác 24,0 ha-on
- fenyő 42,6 ha-on
- puhafák (nemes és hazai nyár)

- fűz 58,7 ha-on
- egyéb 8,5 ha-on

Szőlőterületek:

A szőlők a hegynek a 15-30 fokos lejtőin foglalnak helyet 250-300 méter magasságig. A hegybíró adatszolgáltatása alapján Tokajban ma 175 ha szőlőterületből 105 ha termő, 5 ha új szőlős, a megmaradó vegyes művelésű (szőlős és gyümölcsös), illetve felhagyott terület (összesen 248ha, a település területének 9%-a). A tokaji és hegyaljai szőlőterületek átlagos aranykorona értéke 39 AK. A szőlőterületeken, elsősorban a K-i és ÉK-i részeken a szőlőültetvények elöregedésének jelei mutatkoznak. Termőképességük csökken, tőkehiányuk fokozódik és az újratelepítések üteme nem felel meg az életkor szerinti kívánalmaknak. Új telepítéseket csak a tőkeerős vegyes vállalatok hoznak létre a déli, dél-keleti területeken.

Bányák:

Világörökségi és világörökségi várományos területek övezetében új külfejtéses művelésű bányatelek, célkitermelőhely nem létesíthető, meglévő külfejtéses művelésű bányatelek területe horizontálisan nem bővíthető; a felszíni tájsebeket rendezni kell (MaTrT. 31.§ (2) bek. b) pont).

Jelenleg bányatelek, hatósági engedély alapján üzemelő bánya, bejelentett szilárdásvány kutatás, előkutatás ugyan nincs, de korábban főként az andezit-kitermelés jellemző volt a területen, ezért a bányatelkek rekultivációja, geológiai értéként való megőrzése fontos részét képezi a tokaji fejlesztési elképzeléseknek. Ennek keretében például uniós források bevonásával az elhagyott Patkóbánya területén a közelmúltban egy fesztiválatlan került kialakításra. A felhagyott kőfejtőkben költ az uhu, kövirigó, házi rozsdafarkú, holló. Természetes sziklafalak hiányában ezek a fajok itt fészkelnek biztonságosan. A felhagyott tokaji bányák az alábbiak:

- Lencsés: volt vízépítési andezit bánya, Hétszőlő Zrt. tulajdonában
- Curgó-völgyi bánya: 9 ha 854 m² területén andezit, majd dácit kitermelése folyt. Az állami nyilvántartásban lévő telephelyet a bányászat megszüntetése után rekultiválták. A felső meddőt, lösz „patkóban” elterítve fásítható területet hoztak létre, a rekultiváció során.
- Patkó bánya: 9,06 ha területén andezit kitermelése folyt, az ásvány-vagyon elszámolásának megtörténte után a bányakészletekből törölték. A rekultivációt követően 2014 óta Fesztiválatlanként működik, az Önkormányzat tulajdonában van.
- Tarmag bánya: 10,67 ha területű felhagyott, rekultivált bányahely, ma védett madarak élőhelye (kuvik, kövirigó). A terület védetté nyilvánítását kezdeményezik a természetvédők.
- Hubertus bánya és Binét bánya: felhagyott területeit ugyancsak a természet foglalta el különleges állat- és növényfajaival.
- Szarka-dűlői kőbánya - Kőbánya Vállalat andezit bányája
- Cigánygödör: a település déli részén működő agyagbánya volt, majd mint felszíni vízgyűjtő működött. A közelmúltban megtörtént a gödör rekultivációja.

2.11.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

2.11.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek²

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetébe a 27 borvidéki település teljes közigazgatási területe beletartozik. Ez meghatározóan fontos, mivel a történeti hagyományokon alapuló tájkarakter, tájhasználat megőrzése kiemelten fontos feladat. Bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni, közművezetéseket és járulékos közműépítményeket csak a tájba illesztett módon lehet folytatni.

A kiemelkedő egyetemes érték attribútumai kielégítően épek. Ilyenek a különleges szőlőművelési módot lehetővé tevő környezeti tényezők (földtani, felszínalaktani, vízrajzi és klimatikus viszonyok), a történelmi szőlőbirtokok, a nagy múltú települések hálózata, az etnikai sokszínűséget tükröző gazdag kulturális örökség, a pincék és a szőlészeti-borászati kultúrához kapcsolódó egyéb, a tájkaraktert meghatározó építmények (teraszkok, támfalak, szárazon rakott kőkerítések, víztározó medencék stb.) gazdag változatossága. Fontos érték továbbá a város zeg-zugos, kisebb terekkel tarkított, a terepalakulatokat változatosan követő városias utcaszerkezete. A hagyományos földhasználat a változó gazdasági viszonyok közepette is élő formájában fennmaradt.

(Forrás: Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi Kezelési terv szakmai előkészítésére szolgáló Megalapozó dokumentáció 2014)

Egyedi tájértékek:

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. 6. § (3) bekezdése alapján egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

A település teljes közigazgatási területére készült felmérés alapján az alábbi egyedi tájértékek találhatóak a területen (Forrás: Rendezési eszközök, Tokaj):

1. Kilátás a Kereszt-hegyről
2. Zsaró-ér
3. Bodrogzugi kaszálók
4. Nepomuki Szent János-szobor
5. Bartus-dűlői mélyút
6. Szeles-tető kilátópont
7. Borostyán-tanösvény
8. Nepomuki Szent János-szobor a hidfőnél
9. A tokaji Nagy-hegy látképe
10. Csurgó-völgyi kút és kőtábla
11. Veres-árok sziklafala
12. Tisza-Bodrog összefolyása
13. Donard-dűlői löszmélyút
14. Finánc-dombi kilátó

² Forrás: Tokaj-Hegyalja Történelmi Borvidék Kultúrtáj Világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi Kezelési terv szakmai előkészítésére szolgáló Megalapozó dokumentáció 2014

15. Csurgó-forrás
16. Mélyút
17. Csepegő-dűlő idős fái
18. Csepegő-forrás
19. Barka-kút
20. Kilátás a Tehéntánc-tetőről
21. Lencsés-völgy kőteraszai
22. Lencsés-völgy löszteraszai
23. Tisza-parti nyárfasor
24. Rakóczi-völgyi mélyút és aszó
25. Turistaút melletti teraszos művelés nyomai

2.11.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló terület, Natura 2000-es területek

Tokaj Bodrogzug Tájvédelmi Körzet nemzetközi egyezmény alá eső terület sorszáma: HUBN10001 Bodrogzug-Kopasz-hegy-Taktaköz különleges madárvédelmi Natura 2000 terület, HUBN20072 Tokaji Kopasz-hegy, HUBN20071 Bodrogzug és Bodrog hullám tere kiemelt jelentőségű természetmegőrzési Natura 2000 terület; RAMSARI terület (3782 ha). A terület kiterjedés: 5058 ha (fokozottan védett: 724 ha)

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 területek egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához. A Natura2000 hálózat két típusa a madárfajok védelmére kijelölt Különleges Madárvédelmi Területek (SPA), valamint a növény-, és egyéb állatfajok védelmére érdekében kijelölt Különleges Természetmegőrzési Területek (SCI és SAC) területek alkotják.

A települést érintő SPA terület a Zempléni-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel (HUBN 10007) az egyik legfontosabb ragadozómadár-élőhely Magyarországon. Élőhelyek az egykori felhagyott szőlők helyén kialakult gyepek, cserjések, bokorerdők és ligetek. Ezek számos madárfajnak nyújtanak fészkelő területet, és a nyílt gyepes területek rendkívül fontos táplálkozó helyei a ragadozó madaraknak.

A települést érintő SCI területek:

- Bodrogzug és Bodrog hullámtere (HUBN20071), kiterjedés: 7371,6 ha
- Natura 2000-es jelölő élőhelyek: Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétegei 6440, Enyves éger (Alnus glutinosa) és magas kőris (Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők
- Natura 2000-es jelölő fajok: Nagy patkósdenevér (Rhinolophus ferrumequinum); Tavi denevér (Myotis dasycneme); Csonkafülűdenevér (Myotis emarginatus); Közönséges denevér (Myotis myotis); Széles tavicsíkbogár (Graphoderus bilineatus).

Specifikus célok:

- Az ártéri mocsárrétegek fennmaradását az időszakos vízállástól függően évenként legalább egyszer történő kaszálással, illetve szakaszoló, vagy pásztorló legeltetéssel szükséges biztosítani.

A kaszálóréteken megjelenő özönnövény fajok eltávolítandók, cserjésedés esetén a megjelenő fásszárúak is. A degradálódott foltokon az özönnövényeket (pl. gyalogakác) visszaszorításával szükséges az állapotukat javítani.

- A puhafás ligeterdők esetében a zavartalanság biztosítása mellett az élőhelyen esetlegesen megjelenő invázív fásszárú növények (*Acer negundo*, *Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítandók. A puhafás ligeterdők területarányát a nemesnyaras állományok rovására növelni szükséges. Meglevő ligeterdők helyén a továbbiakban idegenhonos állományok nem alakíthatók ki. Tarvágás helyett mindenütt szálaló jellegű gazdálkodás (szálalás, szálalóvágás) végezhető.
- Minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása a és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülő nyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében az épületek díszkivilágítása mellőzendő.
- A lehető legnagyobb számban meghagyandók az erdőkben a denevérek számára alkalmas odvas fák. A denevérek táplálékául szolgáló szúnyogok irtása mellőzendő.
- A széles tavicsíkbogár állományának megőrzése céljából szükséges fenntartani a tisztavízű holtmedrek és azok vegetációjának zavartalanságát, biztosítani kell az átöblítő hatású árvizek számára a tavak szabad átjárhatóságát.
- A prioritás fajok esetében szükséges az állományok változásának monitorozása.

Tokaji Kopasz-hegy (HUBN2072), kiterjedés: 350,77 ha

- Natura 2000-es jelölő élőhelyek: Szubpannon sztyeppék 6240, Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*) 6190, Szubkontinentális peripannon cserjések 40A0, Szálkaperjés rozsnokos xero-mezofil gyepek 6210, Szubpannon sztyeppék 6240, Pannon molyhos tölgyesek
- Natura 2000-es jelölő fajok: nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*); eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), bíbor sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*); magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*).

Specifikus célok:

Az eurázsiai rétisáska jelenlegi állományának megőrzése céljából a szubpannonsztyeppék és szilikátszikkasztépek lejtők sztyepplejtő jellegének fenntartása szükséges, mely cél eléréséért a cserjésedő sztyepp területeken szelektív cserjeirtás alkalmazandó. A sztyepplejtő jelleg fenntartásával ellentétes hatású antropogén zavarás korlátozása szintén szükségszerű.

A bíbor sallangvirág állományának megőrzése céljából azon szubkontinentális peripannon cserjések, pannon molyhostölgyesek megőrzése és kedvező természetvédelmi állapotban tartása szükséges, melyekben a faj számára szükséges pionír felszínek is megtalálhatóak. A sallangvirág élőhelyein nyomon kell követni a cserjésedést és szükség esetén az erősen záródott cserjések felnyitandók. Teljes cserjeirtás nem végezhető.

A magyar nőszirm (*Iris aphylla* subsp. *hungarica*) és egyéb védett növényfajok esetében a szubpannon sztyeppékkal mozaikoló pannon molyhostölgyesek fenntartása szükséges. Ezen élőhelyek megőrzését a szubkontinentális peripannon cserjésekben és a pannon molyhostölgyes-szubpannon sztyepp mozaikos területeken megjelenő idegenhonos fajok visszaszorításával lehet elérni. A cserjésekben és a gyepekben megjelenő erdei- és feketefenyő, valamint az akác és ezüstfa egyedek eltávolítandók, szükség esetén a túl nagy árnyékolással bíró cserjésekben egyéb szelektív cserjeirtást is lehet alkalmazni, mely során kímélendő a molyhostölgy (*Quercus pubescens*), a rezgő nyár (*Populus tremula*), a vastaggallyú körte (*Pyrus nivalis*) és a törpemandula (*Amygdalus nana*).

A felsorolt élőhelyek mindegyikében a természetközeli állapotú foltokon a kedvező természetvédelmi helyzet fenntartása érdekében a megjelenő idegenhonos fafajok (akác, erdei- és fekete fenyő, ezüstfa, bálványfa) visszaszorítása szükségszerű.

A szubpannon sztyeppék fenntartása érdekében szintén szelektív cserjeirtás alkalmazandó, melyet 3-4 évente októberben kézi módszerrel történő kaszálással is ki lehet egészíteni, illetve a cserjésedés megakadályozása céljából pásztroló, vagy szakaszolt legeltetést szintén lehet alkalmazni megfelelő legelőállat sűrűség mellett.

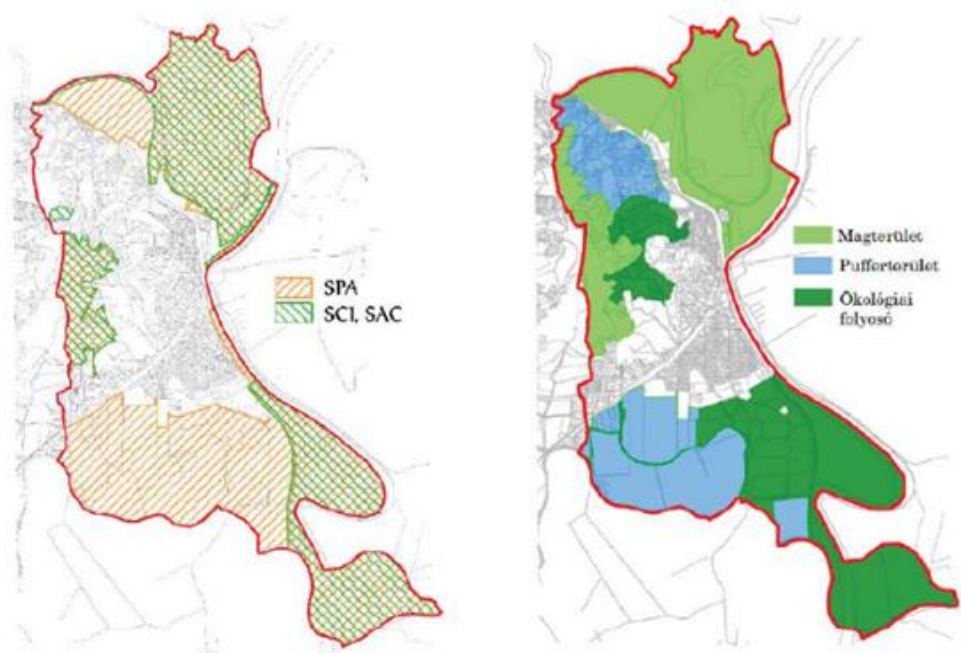
A szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek megfelelő természetvédelmi helyzetének fenntartása érdekében a cserjésedés megakadályozása miatt vegetációs időszakon kívüli cserjeirtással, illetve a gyepek évenkénti egyszeri, nyárvégi, őszi kaszálásával szükséges fenntartási munkákat végezni.

Minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű berepülőnyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérkolónia esetében az épületek díszkivilágítása mellőzendő.

A prioritás fajok esetében szükséges az állományok változásának monitorozása.

23. térkép: Természetvédelmi területek Tokajban

A TELEPÜLES TERMESZETVEDELMI TERÜLETEI TERKEPEKEN



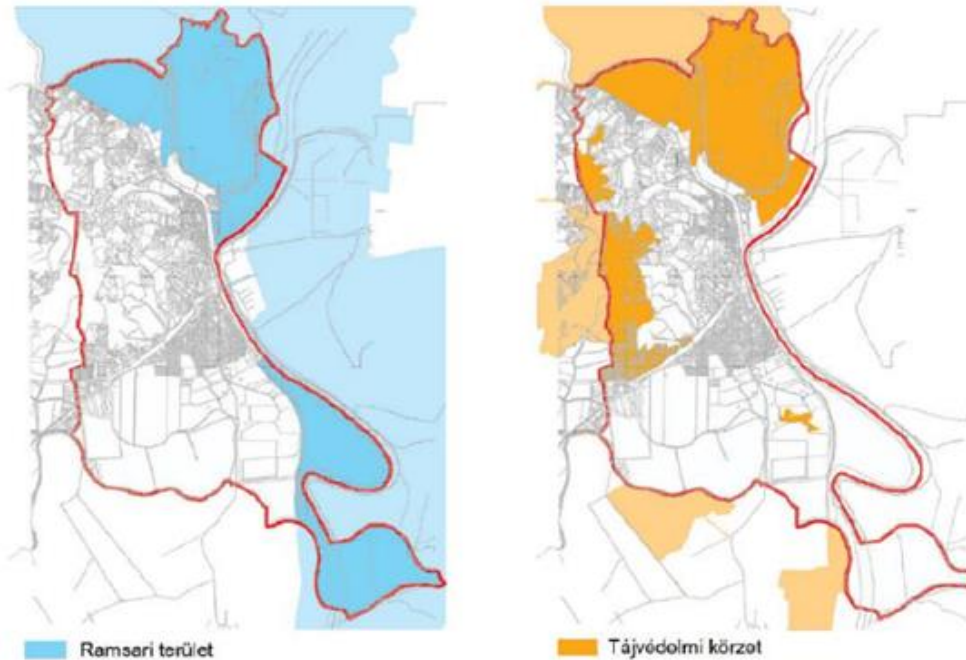
Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

Országos jelentőségű védett természeti terület

A Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzetnek két nagy területe van, egyik a Tokaj-Hegyaljához tartozó Nagy-Kopasz hegy, amely a táj egyik szőlőtermesztési központja és a Bodrogzug, amely a Tisza szabályozása előtti ártéri mocsárvilágának maradványa.

A tokaji Kopasz-hegy szigetszerű kiemelkedése, a hegyvidék, az Alföld és két nagy folyó találkozási potenciális erővel ruházta fel ezt a hegyet, s ennek köszönhető kiemelkedően gazdag flórája és faunája is. A hegy különleges növényföldrajzi helyzete adja a hely gazdagságának magyarázatát. Hasonló klimatikus és geológiai adottságú lejtők többfelé is adottak a Hegyalján, fajgazdagság szempontjából mégis a Nagy-Kopasz emelkedik ki közülük. Ezt az magyarázza, hogy az Alföld felé előretolt helyzete folytán kiváló 'flóracapda'. Ezen felül a keleti elterjedésű fajok elterjedési centrumához a mai országterületen belül a legközelebb eső hegy. Nem véletlen, hogy a hegy ritka növényei egytől-egyig keleti elterjedésű sztyep és erdősztyep-növények. A makroklimatikusan a hegyet a kontinentális klíma jellemzi, kúpos volta és mély völgyekkel szabdalta oldalai miatt mikroklímájában jelentős különbségek vannak a hegy északi és déli oldalán, a mély völgyek alján és a kisebb gerincek által védett déli és nyugati részeken. A meredek déli lejtőket különösen meleg és száraz éghajlat jellemzi. A szigorúan védett déli oldalon a sajmeleggel elegyes melegkedvelő molyhostölgyesek és a sziklagyepek társulásai uralkodnak, míg a hegy szoknyáján értékes sztyepprétek húzódnak. Ezekben a társulásokban gazdag lágyszárú flóra él, amelyben tucatnál is több kosborfaj és számos ritka, védett növény virít. Még ebből az igen értékes flórából is kiemelkedik a gyapjas őszirózsa, ami a Kárpát-medencében csak itt található. A hegy északi oldalain bükkkegyes gyertyános-tölgyesek, és hársas törmelékerdők találhatóak, az aljnövényzetben turbánliliom virít. Az erdei tisztásokon és kis kaszálókon kornistárnics és kosborok díszlenek. A Kopasz-hegy állatvilága is igen gazdag. A vízben szegény hegyen több hullófaj él, a homoki, zöld és fürgegyík mellett különösen értékes a rézsikló és keresztesvipera előfordulása.

A Bodrogzug ma az országban ez az egyetlen olyan nagy kiterjedésű terület, amelyet rendszeresen elöntenek az árvizek. Természeti értékei, háboríthatatlansága mellett, részben ezért került fel 1989-ben, fokozott jelentőségű vízimadár élőhelyként a nemzetközi Ramsari területek listájára. Évente legalább kétszer (tél végén és nyár elején), de esetenként többször is víz alá kerülnek a Bodroköz legmélyebben fekvő részei, így elsősorban a Tisza és a Bodrog találkozásánál elterülő több ezer hektáros Bodrogzug, amely a Tisza szabályozása előtti ártéri mocsárvilág töredékeit őrzi. A Bodrogzug területén mocsaras foltok, nedves, üde rétek, morotvatavak, lápos tocsogós területek váltják egymást. A fűz-nyár puhafaligetek és ártéri erdők mellett itt-ott még a jellegzetes, egykor hatalmas területeket uraló tölgy-kőris-szil ligeterdők maradványfoltjai is megtalálhatók. A mocsaras részeken nádasok, magassásos társulások élnek, a morotvák vizét gazdag hínártársulások jellemzik. A sekély, elmocsarasodó vizeken sulyom, békalencse és rucaöröm él, tündérrózsa, tündérfátyol és tavirózsa virágzik; a tocsogókban kornistárnics, többféle boglárka és Tisza-parti margitvirág, a nedves réteken szibériai nőszirmos virágzik. A Bodrogzug vízjárta világában több békafaj és vízisikló, mocsári teknős, a sekély, gyorsan felmelegedő vizekben lápi póc és réti csík él. A gazdag állatvilág igazi látványosságai persze itt is a madarak: szürke- és vörös gém, bakcsó, bölömbika, kis- és nagy kócsag költ a területen, a nedves réteken haris, a szárazabb helyeken fűz. A kevésbé járt erdőkben fekete gólya is fészkel. A védett területen gazdálkodás folyik, így erdő-művelés, rétgazdálkodás, állattartás. Ezek hagyományos módon történnek, egyeznek a természetvédelem érdekeivel. A védett terület jelentős része szabadon látogatható, az oktatást, bemutatót is szolgálja. A fokozottan védett területek látogatása tilos, indokolt esetben engedéllyel lehetséges.



Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 6. § (3) bekezdése értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van. Tokaj-Hegyalja történelmi borvidéke bővelkedik a szőlőtermesztéshez és borászathoz kapcsolódó egyedi tájértékekben, mindezek pedig az UNESCO által is elismert módon, a világ kulturális örökségének részét képezik.

A Tokaji borvidék világörökségi területének természeti adottságai rendkívül változatosak, amelyek számos jövőbeli hasznosítási lehetőséget rejtnek magukban. A térség világörökségi státusza alapvetően megköveteli azt, hogy megmaradjon a térség kultúrtáj, természetközeli jellege, s a fejlesztésekhez kapcsolódó intézkedések a legmagasabb szintű fenntarthatósági szempontokat figyelembe véve valósuljanak meg. A térség természeti értékei a sokoldalú tájhasznosítás, az évszázadok óta folyó kőbányászat és hagyományos szőlőművelés ellenére is jelentős kiterjedésben maradtak fenn.

2.11.3.3 Ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat területeit az MaTrT jelöli ki. Az ökológiai hálózatot a védett természeti területek, azok pufferterületei és az őket összekötő ökológiai folyosók alkotják. Az ökológiai hálózat a természetben előforduló növény- és állatfajok egyedeinek élet- és szaporodási feltételeit kielégíteni képes azonos vagy különböző élőhelyeket összekötő tér azon része, amelyen keresztül az összeköttetés megvalósulhat. A folyosó két hasonló, magterületként számba vehető, azonos típusú élőhely közötti tér

azon része, amelyen keresztül a két magterület között, az arra képes fajok populációi között génkicserélődés jöhet létre. A kiemelten értékes élőhelyek Magyarországon már védelem alatt állnak, így a következő feladat a természetes élőhelyhálózat megőrzése. Magterületként Tokaj északi területe azonosítható, míg az ökológiai folyosó nagyjából a város déli területén.

2.11.3.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák

Tájhasználati konfliktusoknak tekintjük azokat a tájhasználatokat, melyek egy helyen és időben jelennek meg, azonban egymásra zavarólag hatnak, vagy egymást kifejezetten ellehetetlenítik.

- Ökológiai konfliktust okoz, mikor egy tájhasználat az ökológiai rendszerek működését gátolja, ellehetetleníti.
- Funkcionális konfliktust okoz, mikor egy tájhasználat olyan helyen jelenik meg, melyre az adott terület nem alkalmas, vagy több tájhasználat egymást kedvezőtlenül befolyásol, ellehetetleníti.
- Esztétikai konfliktust jelent, mikor egy tájhasználat a táj kedvező képét, esztétikai karakterét rontja, megszünteti.

Jelleg tekintetében egy-egy tájhasználati konfliktus nem feltétlenül csak az egyik kategóriába sorolható, gyakran előfordul, hogy egy, vagy több tájhasználat, amellyel, hogy egymás működését gátolják, az ökológiai rendszerek működésében is zavart idéznek elő, és látványuk sem kedvező. A települési léptékű, jelentőségű konfliktusokra a településrendezési eszközök választ adhatnak.

38. sz. főút lakóterületi terhelése: A 38. sz. főút Tokaj belvárosát átszelő nyomvonala mára nehezen tartható helyzetet hozott létre, a főúton jelentős teherforgalom is zajlik. Ez a környező lakóterületekre jelentős zaj-, rezgés- és légszennyező hatást, terhelést fejt ki, a lakóépületek idő előtti leromlását okozza, a gyalogos közlekedést, a turisztikai vonzerőt rontja, akadályozza. A konfliktus mérséklése a tervezett új országos főút megépítésével oldható meg, mely el fogja kerülni Tokaj belvárosát. A fejlesztés Tokaj jövőjére meghatározó jelentőséggel bír. A Tisza-hídon, és ezáltal a városon átmenő teher és személyautó forgalom jelentős gondot okoz a Kis-Tokaj városrész falusias, és kertvárosias beépítésű területein is. A konfliktus régóta fennáll, a lakosság és a természeti értékek védelme érdekében minél hamarabb megoldást kell találni.

Az országos ökológiai hálózat övezete ráfed meglévő szőlőterületekre és szőlőkataszteri területekre. A szőlőkataszteri, szőlővel még nem betelepített övezeti területen a szőlőtelepítés gátját jelenti, hogy az adott terület az ökológiai hálózat része. Azon belül is a magterület okozhat konfliktusokat.

Tokaj vízerózióval erősen veszélyeztetett települések közé tartozik. A vízerózió, a talaj lemosódásának megakadályozása a meredek, löszös hegyoldalokon a szőlőtermesztés szempontjából meghatározó feladat.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területrendezési tervében Tokaj város földtani veszélyforrás területe. A megyei övezetbe való sorolás egyik oka a Tokaji-hegyen található löszfalak csuszamlása, ami élet- és vagyonbiztonság szempontjából konfliktust okozhat.

Az őshonos erdőtársulások helyett sok helyen telepített akác és fekete fenyves található. A tájidegen, invazív fajfaj kiszorítja az őshonos fajokat, csökkentve ezzel a biodiverzitást.

A zártkerteknél, egyes esetekben megfigyelhető a birtokok elhagyatottsága. A rendezetlen körülmények tájképvédelmi szempontból okozhatnak problémát.

A Taktaközben található nagyüzemi művelésű szántókon sok helyen nincs se fasor, se mezsgye. Gondosan megtervezett mezővédő erdősávok telepítése nem csak a biodiverzitás növelése miatt fontos, de hatással lehet többek között a hőmérsékletre, a levegő víztartalmára, a talajéletre, a párolgásra és a termésmennyiségre is.

2.12 Zöldfelületi rendszer vizsgálata

2.12.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

2.12.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A zöldfelületi rendszer alatt a növényzettel időszakosan egy tartósan fedett, biológiailag aktív, természetesi, illetve kondicionáló célú felületek összességét értjük egy településen belül. Egy település „élhetőségét”, az ott élők életminőségét, a település képét nagymértékben meghatározza a zöldfelületek aránya és azok állapota. A zöldfelületi rendszer elemei között térbeli helyzetük szerint megkülönböztetünk sávós, vonalas és szigetes helyzetű zöldterületeket. Használatuk módja szerint megkülönböztetünk korlátlan és korlátolt közhasználatú zöldterületeket, illetve a közhasználat elől elzárt zöldfelületeket.

Sávós helyzetű zöldterületek: a telkes lakóterületek.

Vonalas helyzetű zöldterületek: a folyókat kísérő zöldsávok, az utcai zöldsávok, a vasút vonalát kísérő zöldsáv és a hegylábrol lefutó keskeny völgyvégek.

Szigetes helyzetű zöldterületek: apró közkertek, temető, intézmények és erdő.

Korlátlan közhasználatú zöldterületek: Az öszteteplülési szinten használható és élvezhető zöldterületi elemeket soroljuk ebbe a csoportba. A zöldterületek a növények által kondicionáló, rekreáló és pszichikai hatásukon túl városkép-formáló feladatokat is ellátnak. Erdő a település területén csak a temető ÉNy-i részén található. Sávós elhelyezkedésű közparkként fogható fel a Tisza mellett kialakított, fehér nyárrakkal kísért hangulatos sétányt. Ezen kívül Tokaj több apró és szigetes helyzetű közkerttel rendelkezik az útkereszteződésekben, teresedésekben, a település területén elszórtan. A település utcái közül rendezett és fasorral ellátott zöldsávval a Dózsa György, Bajcsy-Zsilinszky, Ady Endre, Vasút mellett és a Szepessy utcák rendelkeznek. A történelmi városrész szűk keresztsszelvényű utcái nem nyújtanak lehetőséget zöldsáv létesítésére.

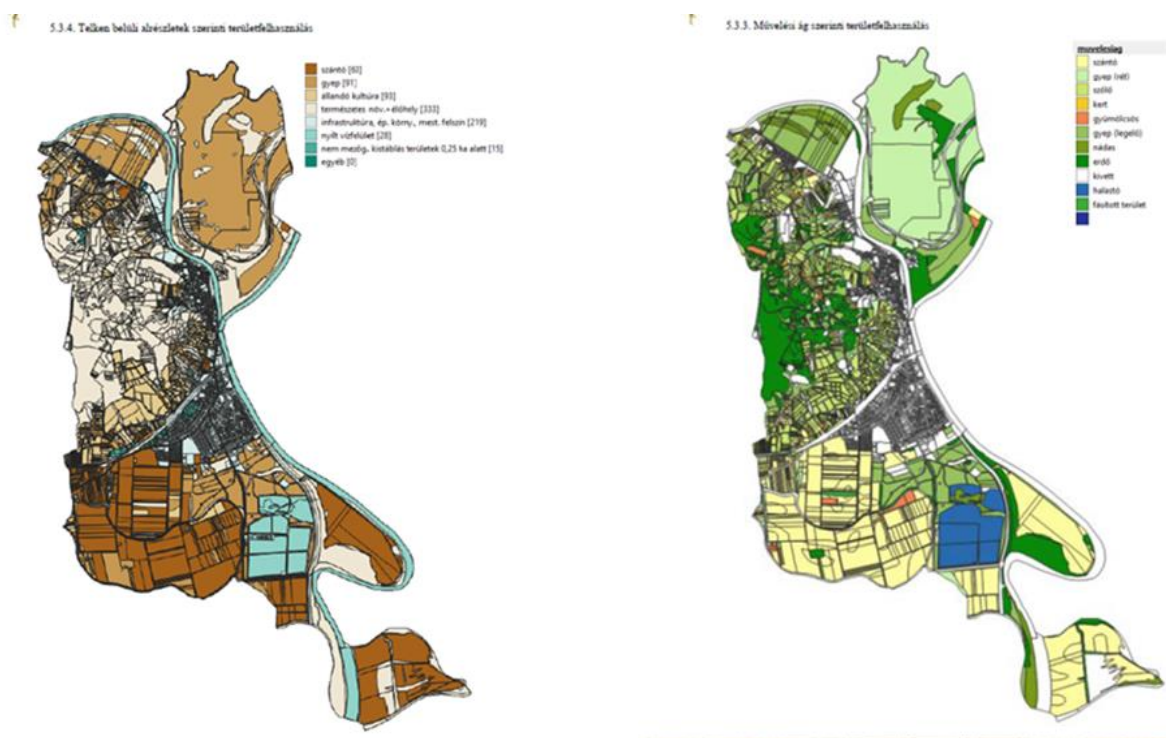
Korlátozott közhasználatú zöldterületek: A település zöldterületi rendszeréből azokat a jelentős zöldterülettel rendelkező intézményeket soroljuk ebbe a csoportba, melyek kondicionáló hatásukat öszteteplülési szinten korlátlanul, rekreáló pszichikai és esztétikai hatásukat lokálisan és korlátozott időben fejtik ki.

Zöldterületi jellegű intézmények: A temető szigetesen helyezkedik el a történelmi város-rész nyugati periferiáján. A völgykatlan helyzetű temetőkert erdős környezetével páratlan tájképi értéket nyújt, bár a kellő mértékű fenntartás hiánya miatt a kelleténél egy kicsit vadregényesebb.

Zöldterülettel rendelkező intézmények: E csoportba soroljuk azokat a templomkerteket, oktatási és szociális létesítményeket, melyek a településben szigetesen és elszórtan helyezkednek el, valamint természeti értéket hordozó zöldterülettel rendelkeznek. A templomkertek rendezett, kicsiny zöldfelületeinek városképformáló szerepe fontos a település életében, ezért a zöldterületi jelentőségük a közkertekével megegyező. Valamennyi oktatási és szociális célú létesítmény zöldterülete ápolott növényállományukkal és sport-, játszókertjeikkel megfelelőek. A kertek lombtömeg fedettsége változó, fejlesztésük a zöldfelületi rendszer kialakítása miatt kívánatos.

Közhasználat elől elzárt zöldterületek: azok a kiterjedt nagyságú zöldterületek, melyek a település egészére együttesen fejtik ki kondicionáló hatásukat. Ezek a város kertés lakóterületei, melyek kiterjedt nagyságuk miatt a település uralkodó zöldterületi elemei. A vonalas utcákat sávosan kísérő telkek a kertvárosban egységes területet képeznek. A lakosság haszon- és díszkertekként vegyesen használja, de eltérő minőséggel gazdálkodik. Ez az állapot a kertek lombtömeg fedettségében tükröződik vissza. A kertváros átlagos zöldfelületi fedettsége 30%-os. A történeti városrészben a kertek mozaikos elrendezésűek. Ez abból adódik, hogy az apró telkek közel 35%-a teljesen burkolt, mely a lakosság gazdasági tevékenységével (borgazdálkodás, kádár és egyéb) van összefüggésben. A lakóterület kertjei dísz- és haszon-kertek. Itt is jellemző a kertek eltérő minőségű gondozottsága. E városrészben igen alacsony a zöldterületek (lakókertek) lombtömeg fedettsége, közel 10%-os átlagosan. Kedvezőbb a zöldterületi és zöldfelületi helyzet az északi kertvárosban, ahol a kertek gondozottak, növényállománnyal jól ellátottak és egységes területet képeznek. Üdülőterület a Bodrog közelében létesült, a 38. sz. közlekedési út mellett. A rendezett zöldterülettel és zöldfelülettel jól ellátott terület Tokaj egyik legkultúraltabban használt területi eleme.

25. térkép: Területhasználat Tokajban



32. táblázat.: Önkormányzati infrastruktúra

Mutató	2011.	2015.	2019.
Önkormányzati tulajdonú összes zöld terület (m ²)	19062	19062	19062
Önkormányzati kiépített út és köztér hossza (km)	21,2	21,2	21,2
Önkormányzati kiépítetlen út és köztér hossza (km)	25	25	25,9
Önkormányzati kerékpárút, közös gyalog- és kerékpárút hossza (km)	1	1	1
Önkormányzati kiépített járda hossza (km)	18,1	18,1	18,2
Állami közutak hossza (km)	7,046	7,579	7,566

Forrás: KSH

A közhasználatú zöldfelületek kategóriába tartozó, nagyobb kiterjedésű, valódi közpark, közkert nem található a településen. A városi szövetbe szorosan beékelődő kisebb zöldterületek fellelhetőek ugyan, de arányuk elenyésző, és szigetszerű elhelyezkedésük miatt ökológiai szerepük szintén kismértékű. Az óváros területén található kondicionáló hatású zöldterületek gondozottak, ilyen például a Litván emlékpark, a Bethlen Gábor út és Vasvári Pál út találkozásánál lévő, főként díszcserjékből és évelőkből álló kiültetés. A város D-i kertvárosi részén hasonlóképpen az útkereszteződésekben, kisebb teresedésekben találhatóak zöldterületek. Ilyen többek között a Tarcali út és a Benedek Pál út találkozásánál, illetve a Klapka út és a Dr. Apponyi Albert út találkozásánál. Általánosságban elmondható, hogy a kistokaji részen lévő zöldterületek kevésbé gondozottak. A vasútállomás épülete mellett található egy nagyobb kiterjedésű zöldfelület, azonban a terület elhanyagolt.

A korlátozottan közhasználatú zöldfelületek közül kiemelkedő az Óvoda előkertje. A kertben hatalmas, idős gesztenyefák találhatóak. A D-i kertvárosi részben jelentős zöldfelülettel rendelkezik a Tokaji Mezőgazdasági Szakképző Iskola udvara.

A nem közhasználatú zöldfelületek közé sorolhatjuk a lakó-, üdülő-, és hétvégi házak kertjeit. Ezek a város kertés lakóterületei, melyek kiterjedt nagyságuk miatt a település uralkodó zöldterületi elemei. A vonalas utcákat sávosan kísérő telkek a kertvárosban egységes területet képeznek. A történeti városrészben a kertek mozaikos elrendezésűek, mivel itt nagyobb burkolt felületek találhatóak, köszönhetően a gazdasági tevékenységeknek. Itt is jellemző a kertek eltérő minőségű gondozottsága. Üdülőterület a Bodrog közelében létesült, a 38. sz. közlekedési út mellett. A rendezett, zöldfelülettel jól ellátott terület Tokaj egyik legkulturáltabban használt területi eleme.

2.12.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A városi zöldfelület nagysága 5091 m², mely a település teljes területének 0,018 %-a, ebből külterületen lévő 3971 m², a belterületen 1120m². A közjóléti erdők területe 11,37 ha, a védelmi erdő területe 333,74 ha, a legelők, rétek területe 333,89 ha, míg a szőlőtermő terület 814,78 ha. Kiterjedt szőlőművelési, réti és legelő célú gyepterületek találhatóak a város külterületi részein, egy kisebb erdősávval a város észak-nyugati peremén.

A közkertek a történeti városrészben gondozottak, a kertvárosban többségük elhanyagolt. Nincs valódi városi park a településen, a kertvárosban a zöldítésre alkalmas teresedések nincsenek kihasználva. A közparkok növényállománya sok esetben felújításra szorul, a város utca fásítása nem kielégítő, a városi zöldfelületi rendszerben az utak melletti védőfásítások hiányosak.

Az utcai zöldsávok és fasorok nem képeznek összefüggő rendszert a településen. A hiányos zöldhálózati elemek nem kötik össze a szigetszerűen elhelyezkedő zöldfelületi elemeket. A település uralkodó zöldfelületi elemei a közterülettől elzárt kertes lakóterületek. A lakott terület és az üdülőterület között található elhanyagolt rendezetlen területek városképprombolóak.

A lakott terület és az üdülőterület között található elhanyagolt rendezetlen területek városképprombolóak. A bányaterületeken a művelés felhagyását követően megmaradt tájsebek nagy részén nem végezték el a rehabilitációt, vagy nem kaptak értéknövelő fejlesztéseket.

33. táblázat: Egy lakosra jutó zöldterület

Mutató	2016	2017	2018	2019
Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m ²)	3,9	4,2	4,2	-

Forrás: KSH

A zöldfelületi rendszer fejlesztésére vonatkozó javaslatok a rendezési eszközök alapján:

- az utcáfásításoknál csak a honos, tájra jellemző fafajok, esetleg azok változatai, elsősorban gyümölcsfák telepítése engedhető meg.
- gondoskodni kell az értékes növényzet, fák, fasorok helyi védelem alá helyezéséről és ezt követően azok szakszerű fenntartásáról
- törekedni kell a régi gyümölcsfák megőrzésére, fajtagyűjtemény kialakítására
- a belterületen lévő kereszttek, szobrok helyi védelme, környezetük méltó módon való kialakítása fontos feladat
- a településközpont a borvidéki hangulat megőrzésével, zöldfelületi eszközökkel tovább fejleszthető saját arculat kialakításával. A település területére egységes arculatterv készítése javasolt. Az arculatterv feladata meghatározni, egységes fejlesztési keretekbe foglalni a település közterületeinek burkolatait, berendezési tárgyait, térbútorozását. Az arculattervnek foglalkoznia kell a belterületi zöldfelületek, fasorok, fafaj- és közterületi cserjefajok alkalmazásával elősegítendő a település sajátos, egyedi arculatának továbbfejlesztését. Az arculatterv intézkedési javaslatot kell tartalmazzon – projektjavaslatokkal – a megvalósíthatóság és a továbbfejlesztési feladatok meghatározására.
- a teresedések útkapcsolatainak újragondolása a jobb minőségű zöldfelületek létrehozásának érdekében - a folyóparti sétány kialakítása fontos zöldfelületi rendszerfeladat
- a sziget vár melletti déli területén városi közpark kialakítása jelentős zöldfelület növelést eredményezne
- a város és a folyók kapcsolatát zöldfelületi fejlesztéssel erősíteni kell

2.12.1.3 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A város belterületén a zöldfelületek aránya alacsony, a magántulajdonú kertek állapota nem kielégítő.

Nincs valódi városi park a településen. Az utcai zöldsávok és fasorok nem képeznek összefüggő rendszert a településen, hiányosak. A város a sávos-szigetes elrendezésű zöldterületi rendszer megteremtéséhez területi adottságokkal rendelkezik, a rendszerré formáláshoz a kihasználatlan, rendezetlen területi lehetőségeket is fel kell használni.

2.13 Az épített környezet vizsgálata

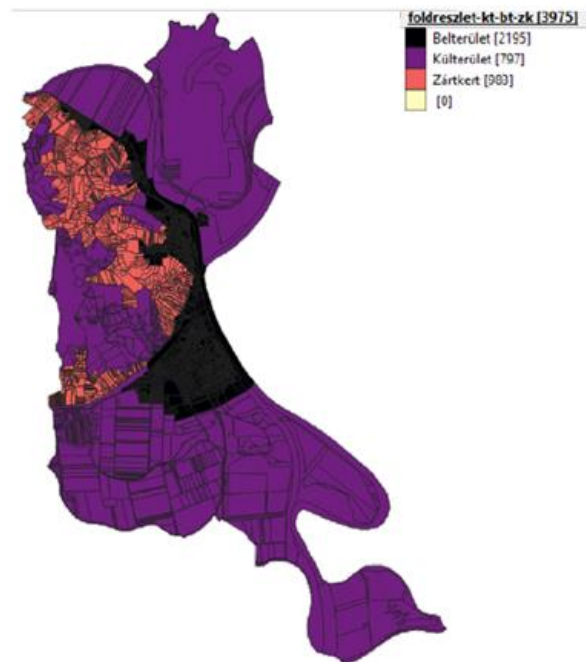
2.13.1 Területfelhasználás vizsgálata

2.13.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Tokajnak a mai napig megmaradt a középkori településszerkezete a Bodroggal és a Tiszával párhuzamos főutca tengelye körül, ami jellegzetes hegyaljai utcás települési elrendezést mutat. Ennek megőrzésére - utak, járdák, terek, épületek - folyamatos fejlesztések irányultak és irányulnak, ezzel kívánja a város nem csak az önkormányzati, hanem a lakosok tulajdonában lévő ingatlanok értékét megtartani és növelni. Tokaj városának egyik sajátossága és értéke az építészetében határozottan tükröződő hagyományos kisvárosi jelleg. A település szerkezete, az úthálózat rendszere, az útvonalvezetés olyan főérték, ami Tokaj fennmaradt örökségéként megőrzendő.

26. térkép: Belterület és külterület Tokajban

E változások a jogi állapotot rögzítő alaptérképen csak akkor jelennek meg, ha ezt az érintett tulajdonos(ok) kérelmezi(k).



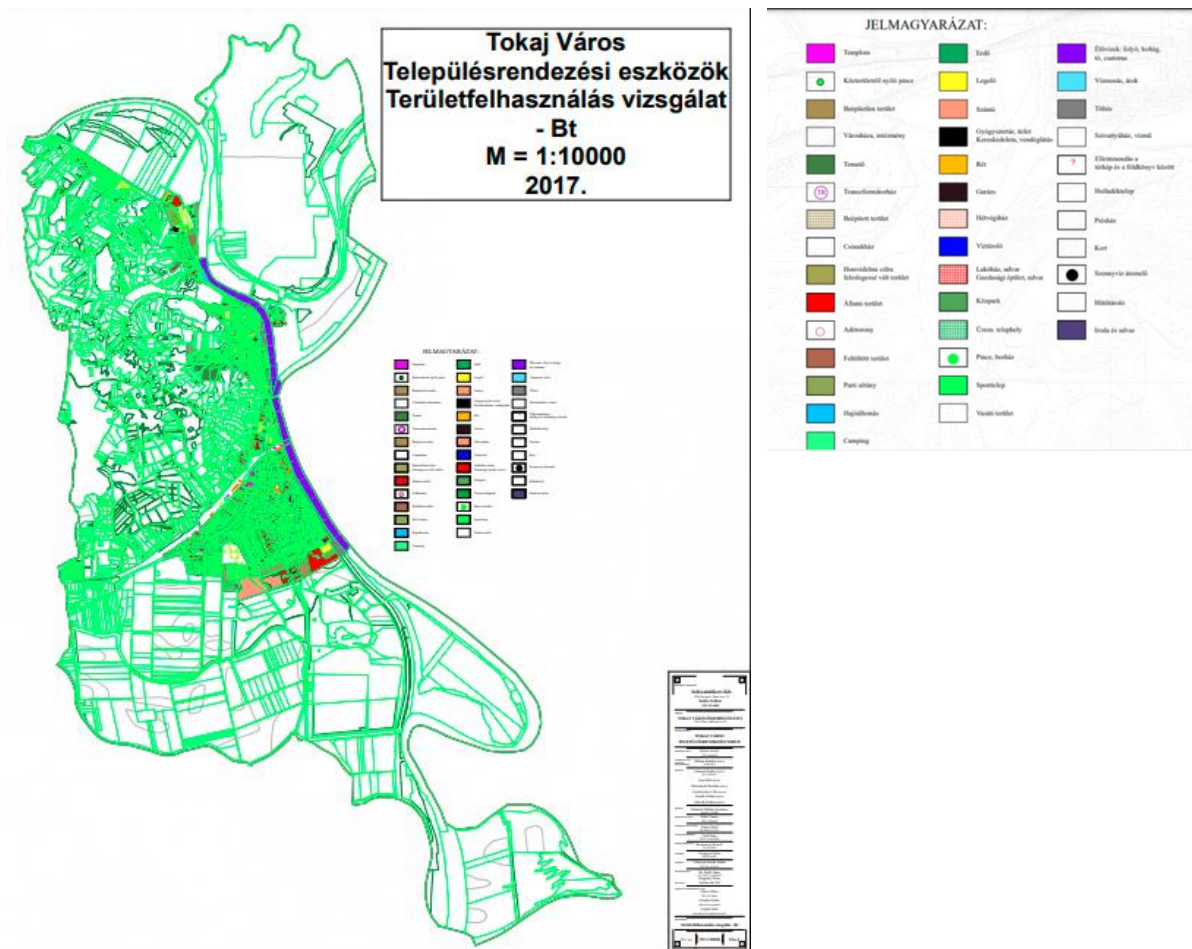
Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

2.13.1.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok

A város észak-keleti külterületi része állami tulajdon, mely a Tokaj-Bodrogzug Tájvédelmi Körzet erdős területe. A település nyugati külterületi részén található még kiterjedt állami tulajdon (Nagy-Kopasz hegy), valamint az országos főutak is állami kezelésben vannak.

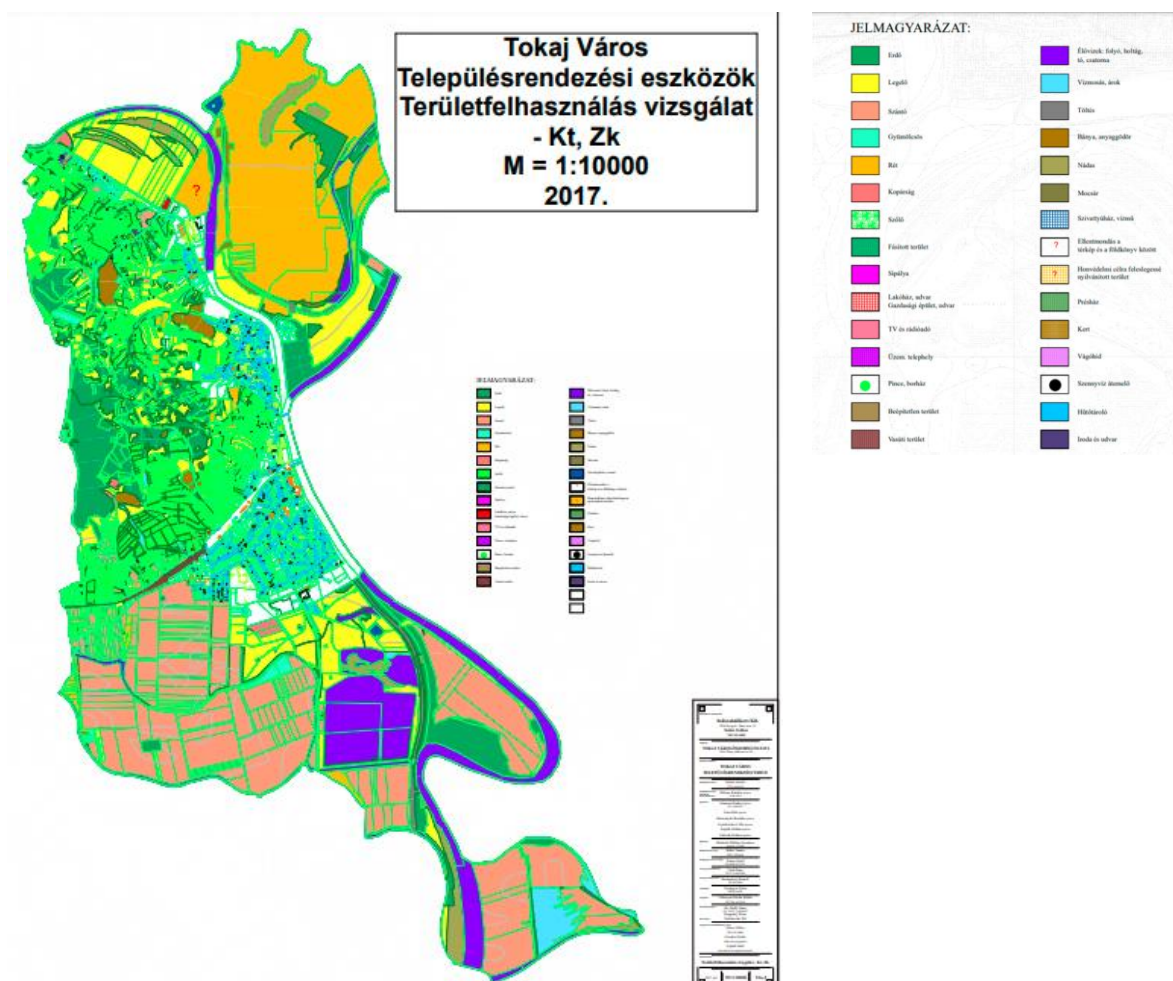
Önkormányzati ingatlanvagyon az észak-nyugati zártkertes övezetben, valamint belterületen található. Alacsony az iparterületnek kijelölhető ingatlanok aránya, nagyobb összefüggő terület a 38-as út mentén Nagy-Tokaj területén található. Ennek bővítésére nagyon korlátozottak a lehetőségek.

27. térkép: Területhasználati vizsgálat - belterület



Forrás: Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

28. térkép: Területhasználati vizsgálat – külterület



Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei

34. táblázat: Tokaj művelési ágainak minőségi osztályok szerinti besorolása

Kód	becslőjárás/ osztályozási vidék	művelési ág	1	2	3	4	5	6	7	8
			minőségi osztály							
184	Tokaji becslőjárás									
	első osztályozási vidék	szántó	26,1	22,6	19,1	13,9	10,4	7,0	3,5	2,4
		rét	29,5	26,1	22,6	17,4	10,4	5,2	3,5	2,4
		szőlő	73,0	59,1	48,7	41,7	34,8	24,3	17,4	13,2

Kód	becslőjárás/ osztályozási vidék	művelési ág	1	2	3	4	5	6	7	8
		kert	29,5	26,1	20,9	15,6	10,4	7,0		
		gyümölcsös	29,5	26,1	20,9	15,6	10,4			
		legelő	17,4	13,9	10,4	7,3	5,9	4,5	3,5	1,7
		nádas	2,1							
		erdő	5,9	4,2	2,4	1,7	1,0	0,3		
		fásított terület	5,9	4,2	2,4	1,7	1,0	0,3		
185	Tokaji becselőjárás második osztályozási									
	vidék	szántó	29,5	26,1	22,6	19,1	13,9	10,4	7,0	3,5
		rét	30,4	26,1	22,6	17,4	12,2	9,0	5,2	3,0
		szőlő	73,0	59,1	48,7	41,7	34,8	24,3	17,4	13,2
		kert	33,0	27,8	20,9	15,6	10,4	7,0		
		gyümölcsös	33,0	27,8	20,9	15,6	10,4			
		legelő	17,4	13,9	10,4	7,3	5,9	4,5	3,5	1,7
		nádas	5,2	2,1						
		erdő	5,9	4,2	2,4	1,7	0,3			
		fásított terület	5,9	4,2	2,4	1,7	0,3			
186	Tokaji becselőjárás harmadik osztályozási									
	vidék	szántó	36,5	29,5	24,3	19,1	14,8	11,1	7,6	4,2
		rét	30,4	26,1	22,6	19,1	15,6	12,2	7,0	3,8

Kód	becslőjárás/ osztályozási vidék	művelési ág	1	2	3	4	5	6	7	8
		szőlő	52,1	41,7	34,8	27,8	20,9	13,9		
		kert	34,8	31,3	24,3	19,1	13,9	7,0		
		gyümölcsös	34,8	31,3	24,3	19,1	13,9			
		legelő	18,2	14,8	11,1	7,3	5,6	4,2	2,8	1,7
		nádas	13,2	10,4	8,7	6,3				
		erdő	5,9	5,2	4,2	3,3	2,4	1,7		
		fásított terület	5,9	5,2	4,2	3,3	2,4	1,7		

Forrás: 47/2017. (IX. 29.) FM rendelet a földminősítés részletes szabályairól

2.13.1.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

35. táblázat: Beépítésre szánt területek

Beépítésre szánt területek:	Terület, ha
Ln-nagyvárosias lakó	1,1207
Lke – Kertvárosias lakó	54,8160
Lf – Falusias lakó	60,6537
Vt-Településközpont vegyes	65,1218
Gksz-Gazdasági-kereskedelmi-szolgáltató	56,3565
Gip-Gazdasági ipari	23,4252
Különleges beépítésre szánt terület – Oktatási központ	5,0443
Különleges beépítésre szánt terület – Sport terület	4,4827
Különleges beépítésre szánt terület - Temető	5,4166
Különleges beépítésre szánt terület – Turisztikai központ	12,0203

Beépítésre szánt területek:	Terület, ha
Különleges beépítésre szánt terület - Vízmű	2,7135
Különleges beépítésre szánt terület – Vár, régészeti központ	2,6491
Különleges beépítésre szánt terület – Aquapark, uszoda	7,2123
Különleges beépítésre szánt terület – Pince, vásártér	0,1938
Különleges beépítésre szánt terület – Vásártér	2,3681
Különleges beépítésre szánt terület – Garázs	0,0142
Különleges beépítésre szánt terület – Hajókikötő	10,7796
Összesen	314,2839

Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

36. táblázat: Beépítésre szánt területek

Beépítésre nem szánt területek:	Terület, ha
Közlekedési területek – Kö-1-4	59,5286
Közlekedési területek – Kö-5-8	71,3142
Közlekedési területek - vasút	20,3984
Felhagyott bányaművelés területe	16,6292
Különleges beépítésre nem szánt terület – Temető	0,2723
Különleges beépítésre nem szánt terület – Hajókikötő	1,1982
Különleges beépítésre nem szánt terület – Sport terület	7,0835
Különleges beépítésre nem szánt terület – Turisztika	7,6743
Különleges beépítésre nem szánt terület – Vízmű	3,6939
Különleges beépítésre nem szánt terület – Vízparti terület	0,6630
Különleges beépítésre nem szánt terület – Sípálya	1,3487
Különleges beépítésre nem szánt terület – Trafó	1,3299
Eg – erdő - gazdasági	10,0469

Beépítésre nem szánt területek:	Terület, ha
Ek – erdő - közjóléti	11,3715
Ev – erdő - védelmi	333,7472
Zkp – Zöldterület - közpark	11,1841
Má-1 – mezőgazdasági általános – legelő, rét	333,8931
Má-sz – mezőgazdasági általános – szántó	814,7848
Mk – mezőgazdasági kertés	329,9307
Jelenlegi, majdani felhasználású terület – Gip	38,7787
Jelenlegi, majdani felhasználású terület – Lke	6,2937
V – vízgazdálkodási terület – töltés	36,6992
V – vízgazdálkodási terület – élővizek	301,7869
V – vízgazdálkodási terület – vízmosás, árok	55,9667
V – vízgazdálkodási terület – mocsár	1,6463
V – vízgazdálkodási terület -nádas	34,9453
Összesen	2511,3137

Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

2.13.1.4 Funkció vizsgálat

Intézmények illetékességi területei:

Tokaj:

- Polgármesteri hivatal
- Járási Hivatal
- Munkaügyi központ kirendeltsége
- Gyámhivatal

Miskolc:

- Építésügyi Hivatal
- Fogyasztóvédelmi Felügyelőség
- Katasztrófavédelmi kirendeltség
- Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség
- Megyei földhivatal
- Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

- Megyei Kormányhivatal
- Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv
- Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága
- Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
- Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága
- Megyei Kormányhivatal Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság
- Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ
- Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága
- Megyei népegészségügyi szakigazgatási szerv
- MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügy.
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal Megyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága
- Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Adó Főigazgatósága
- Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság
- Szociális és gyámhivatal
- Vízügyi Igazgatóság

Szerencs:

- Körzeti Földhivatal
- Városi Bíróság
- Rendőrkapitányság

Sárospatak:

- Építésügyi körzetközpont
- Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal

Tokaj városa saját költségvetéséből hat intézmény működését finanszírozza. Az oktatási intézményeket, mint a II. Rákóczi Ferenc Alapfokú Oktatási Intézményt, a Tokaji Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumot, és a Kereskedelmi és Idegenforgalmi Középiskolát, emellett még az Egyesített Népjóléti Intézmény (Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, Szakorvosi Rendelő Intézet), és az Idősek Otthona tartozik a Tokaji Polgármesteri Hivatal irányítása alá. Ezekon kívül a Művelődési Ház, a Tokaji Kulturális és Konferencia Központ (amelyben mozi is működik), a Városi Könyvtár, valamint a tokaji Tourinform Iroda költségeit fedezi a város. Állami vagy megyei fenntartású, de szintén a Polgármesteri Hivatal költségvetésében van megtervezve a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat, a Körzeti Gyámhivatal, és a Körzeti Építési Hivatal kiadásai is. A 2000-s évtől mindez kiegészült a Városi Okmányhivatallal. E három utóbbi természetesen módon a környező települések közszolgáltatás iránti igényeit is hivatott kielégíteni.

A város emellett rendelkezik rendőrőrssel, két bankfiókkal (OTP ill. Tokaj és Vidéke Takarékszövetkezet), benzinkúttal, gyógyszerházzal, Tourinform irodával, galériával, valamint egy kisebb bevásárló csarnokkal.

Összességében kijelenthető, hogy méreteihez képest Tokaj nem funkciószegény település, ugyanakkor a szolgáltatások néhány szegmensében (pl: árukinálat, tömegközlekedés, parkolóhelyek) jelentős elmaradásokkal bír.

2.13.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek

A korábbi, megszűnt gazdasági tevékenységek rendezetlen, hátra maradt területei a kisebb részben a Bodrogkeresztúri út, nagyobb részben a Ladányi út mentén találhatóak. A település határában épült

üzemi területek kihasználtsága alacsony, jellemzően a nagyobb épület állományból csak néhány épületben folyik tevékenység. A nem használt épületek állaga folyamatosan romlik.

2.13.1.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

A város települési környezetének minősége inhomogén. A település központjában, valamint a frekvenciált térrészek környezetében (pl.: a Bajcsy-Zsilinszky Endre utca) igen kedvező a településkép. Rendezett, burkolt közterületek, felújított szolgáltató épületek jellemzik a város ezen területét. A kevésbé vonzó területek egyrészt – vizuális megjelenés szempontjából - a Bodrogkeresztúri út településről kivezető szakaszának egy része, valamint az üdülőterület közúttól távolabb eső területei. Másrészt a lakónépesség anyagi teherbírásának korlátai is rányomják egy-egy területre a bélyegét. Azok a területek, amelyek a szegregáció valamely szintjén állnak, egyáltalán nem vonzóak az épített környezet szempontjából (pl.: Váradi utca).

2.13.2 A telekstruktúra vizsgálata

2.13.2.1 Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A város két jól elkülöníthető részében eltérő morfológia és struktúra alakult ki. Nagy-Tokaj részen a beszűkült települési tér a helykihasználás maximalizálására törekvő utcahálózatot alakított ki. A létrejött tömbökben viszonylag kisebb méretű, jellemzően 600nm alatti a telekméret. Elhelyezkedésük szabálytalan, de jellemzően lejtésirányban alakultak ki. A Kis-Tokaj részen a helyzet ezzel szemben egy rendezettebb, a történelmi struktúra lenyomatát kevésbé magán viselő településrészt találunk. Az ingatlanok változó méretűek, nem ritkák az 1200nm feletti ingatlanméretek, ami inkább a falusias jellegre utal. Az építési telkek jellemzően az utcára merőleges kialakításúak, egymással párhuzamos elrendezésűek.

2.13.2.2 Tulajdonjogi vizsgálat

A város épített környezetét meghatározzák a magas számban megtalálható műemlékek (templomok, kolostor, házak, zsinagóga), helyi védetség alatt álló épületek (kereskedőházak, kúria, kaszinó, posta, templomok) amelyek nem csak önkormányzati tulajdonban, hanem magán illetve a településen jelenlévő intézmények tulajdonában állnak, ennek következtében a város közös feladata az állagmegóvás, felújítás, épületrekonstrukció.

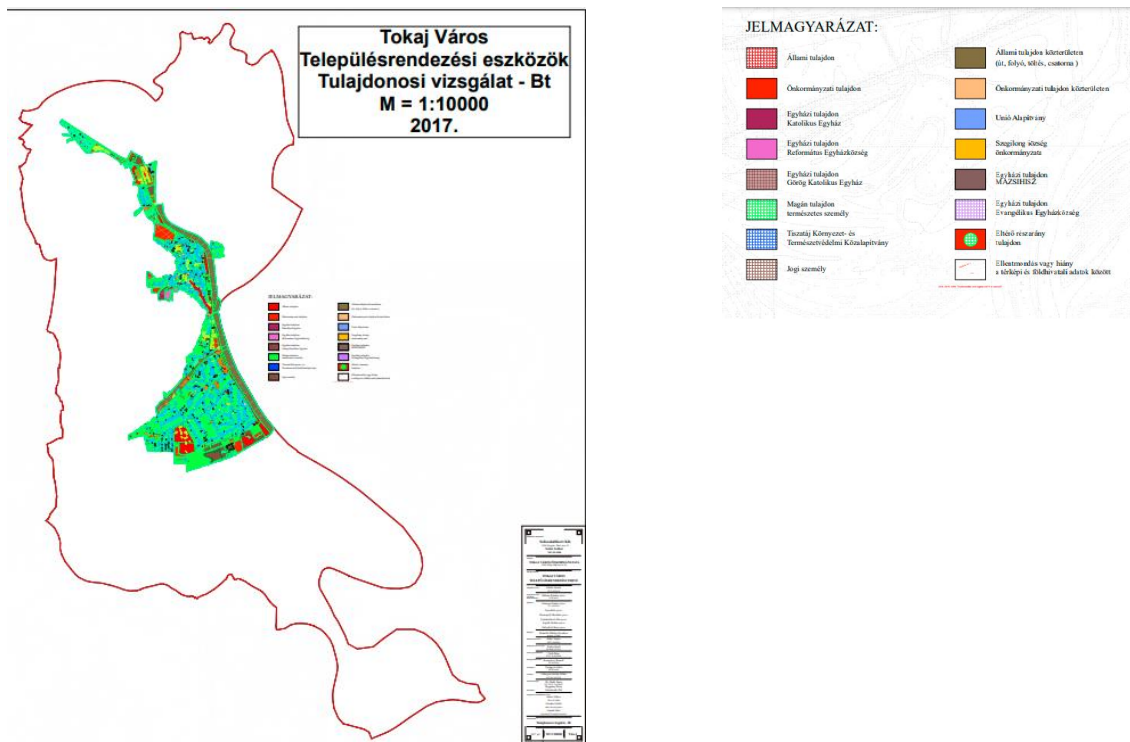
A település belső közúthálózatát nagymértékben befolyásolja az átmenő forgalom. Egykoron a történelmi városból való kivezetése, csak átmenetileg oldotta meg az egyre nagyobb számú és súlyú teherforgalommal terhelt közlekedést. Az elviselhetetlen zaj és rezgésterhelés, por és kipufogógáz okozta szennyezés hatására az épületek repedeznek, állapotuk romlik. Ezért elkerülhetetlenné válik a teljes elkerülő út (39. számú) megépítése, a 38-as számú főút bevezető szakaszának komplex rehabilitációja.

A közút és járda hálózat kiépített, egy részük Európai Unió forrásból felújításra került az előző években, azonban jelentős részük további felújításra szorul. Tokaj parkolóhelyekkel való ellátottsága kielégítő,

számuk közel 600 db. A tervezett fejlesztések során kapacitásukat szükséges növelni, hogy a turisztikai szezonban ne okozzon gondot a nagyszámú gépjármű elhelyezése.

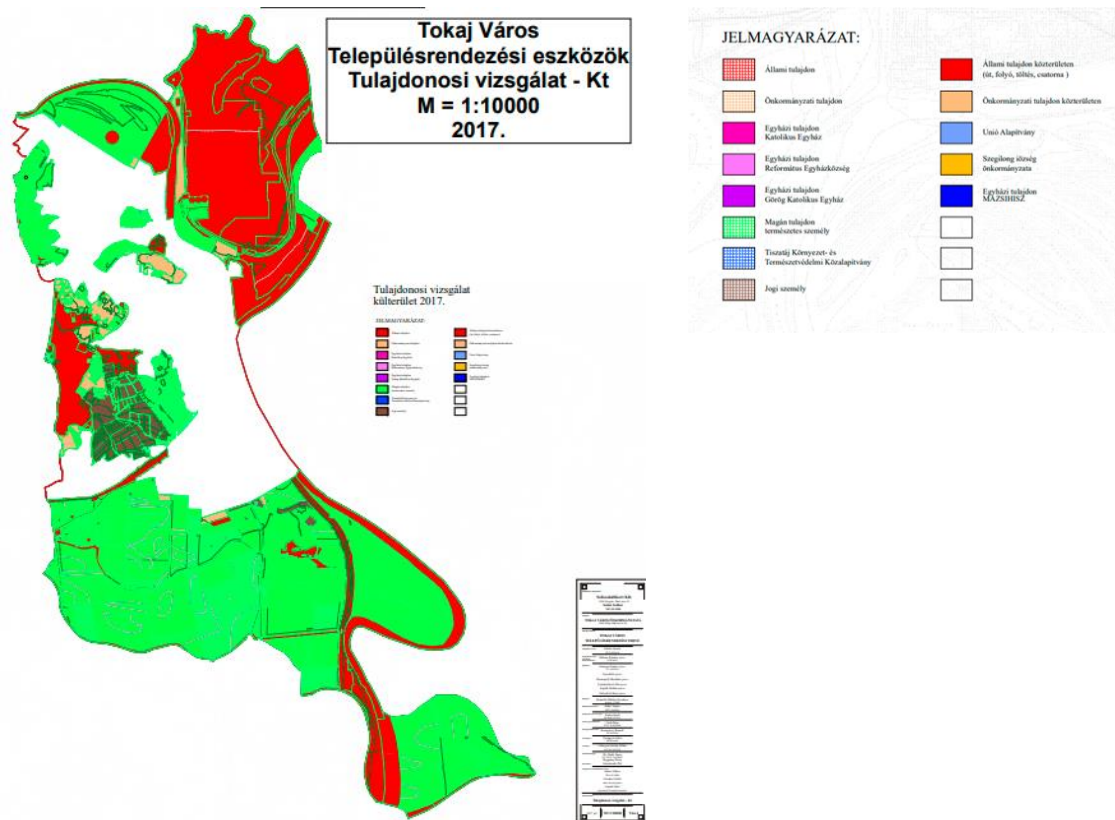
Mind belterületen, mind külterületen, mind zártkerti területeken sok a nem tokaji tulajdonos aránya, legyen az természetes vagy jogi személy. Ezt mutatja a belváros elnéptelenedése az év nagy részében, ezzel párhuzamosan az életminőséget javító szolgáltatások visszaszorulása. A külterületen és zártkertben az elmaradó iparűzési adó jelentkezik.

29. térkép: Tulajdonosi szerkezet - Tokaj belterület



Forrás: Rendezési terv megalapozó vizsgálat 2017

30. térkép: Tulajdonosi szerkezet - Tokaj külterület



Forrás: Rendezési terv megalapozó vizsgálat 2017

2.13.3 Önkormányzati tulajdon kataszter

Az Önkormányzati tulajdon belterületen főleg intézmény területeket és beépítetlen területeket képvisel jelentős fenntartási, üzemeltetési költséggel. Külterületen, zártkertben a Kopasz-hegyen feltűnően sok az önkormányzati tulajdon. Ez összefüggésben lehet az elmúlt évtizedek hektikusan változó mezőgazdasági támogatási rendszerével, a település lakosságának előregedésével és a nehezen megművelhető területekkel. Ez a körülmény az önkormányzat vagyongazdálkodása számára nagy feladat és egyben nagy lehetőség.

Önkormányzati ingatlanok jelenős része forgalomképtelen vagy korlátozottan forgalomképes, amelyek között közterek, parkok, utak, szobrok és egyéb köztéri létesítmények mellett a közigazgatási és közszolgálati funkciókat kiszolgáló épületek ingatlanok találhatóak. Az üzleti vagyon csoportjába tartoznak többek között az önkormányzati tulajdonú lakások, telkek, eladható és/vagy fejleszthető területek, amelyek hasznosítása jelentős potenciált rejt magában. Az önkormányzati tulajdonban lévő lakások száma jelenleg 76 db, alapterületük összesen 3651 m². Elhelyezkedésüket tekintve a város belterületi részén helyezkednek el, közel 75 %-uk összkomfortos, komfortos besorolásban szerepel. Beépíthető vagy erre kijelölt helyen az önkormányzat nem rendelkezik, magántulajdonban, telek átalakítással megbecsülhetetlen költségekkel lehetne csak kialakítani.

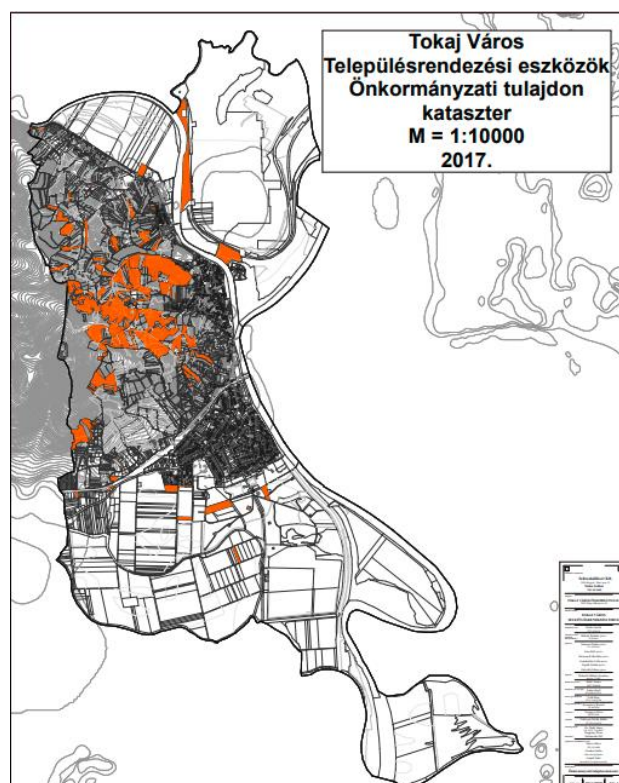
A Tokaj Város Önkormányzata az elmúlt években megvalósított fejlesztésekkel, beruházásokkal megőrizte, illetve növelte a tulajdonában levő ingatlanok számát.

37. táblázat: Önkormányzati vagyon

Önkormányzati vagyonkataszter	Ingatlanok száma	Ingatlanvagyon könyv szerinti értéke
Önkormányzati ingatlanok	605	12 526 957 000 Ft
>ebből forgalomképtelen ingatlan	314	3 882 697 000 Ft
>ebből korlátozottan forgalomképes ingatlan	71	6 372 506 000 Ft
>ebből forgalomképes ingatlan	220	2 341 393 000 Ft
Forgalomképes önkormányzati vagyon	Száma (db)	Nagysága (ha)
>ebből földrészlet	n.a.	39,7357
>ebből önálló ingatlan	71	n.a.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

31. térkép: Önkormányzati tulajdonvizsgálat



Forrás: Településrendezési eszközök

2.13.4 Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A település jelenlegi történelmi épületállománya zömmel a XVIII–XIX. században épült. A néhány díszes copf–stílusú épület mellett Tokaj meghatározó épülettípusai a főutca déli szakaszán az utcára üzletajtókkal nyíló XIX. századi kereskedő-, vagy üzletházak. A hegyoldali beépítésben néhol folyamatos sorokat alkotó szőlősgazda kétszintes házak a XVII. század kialakult típusát tükrözik.

A lakóépületek 20%-a 2. világháborút megelőző évekből származik, a 70-es évek előtti időkből további 23%. Az épületállomány közel negyede (24,5%-a) a 70-es, 80-as évekből származik. A lakóépület állomány fennmaradó egynegyede a rendszerváltást követő években épült.

2.13.5 Az építmények vizsgálata

2.13.5.1 Beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

Az utcák hálózata sajátos, a környezetre érzékeny. A szűk utcákon több kiszögellés, kidomborodás vagy beszőkülés tapasztalható, amelynek eredete már homályba vész, pedig annak idején lényeges folyamatok eredményeképp jött létre. Például a Rákóczi u. 46. szám előtt az utcának érdekes beszőgellése van, ami lehet, hogy a városkapu belső oldalán egykor volt kis teresedés emlékét őrzi.

A főutca városias szakaszát a Rákóczi utca és a Hajdú köz csomópontjában egymással szemben álló két emeletes épület indítja. A Rákóczi u. 50. sz. körül induló szűkülő szakasz képe már valóban városias hatású. A főutcának a főtérre kivezető utolsó szakasza viszont már egyszerűbb földszintes üzletházakkal szegélyezett. A Kossuth tér hangulatához hozzátartozó XVIII. századi copf lakóházak tulajdonképpen már nem is a téren, hanem a Rákóczi utca folytatásában, a Bethlen Gábor utcában állnak. A Bethlen Gábor úttól és a Zákó köztől a Szepesy közig terjedő szakaszon az addig zömmel emeletes, zárt sorú beépítés után egyre inkább a hézagossabb földszintes beépítésnek adja át a helyét. A Szepesy köz bal oldalán álló, Bethlen Gábor út 7. szám alatti Sasarátház után a beépítés egyre inkább fésűs jellegű, oldalhatáron álló, hosszú, vagy L alakú házakkal tűzdelt.

A városban jellemzően földszintes kialakítású lakó épületeket találunk, a többszintes lakóépületek kevesebb, mint 2%-át teszik ki az állománynak. Az intézményi funkciót betöltő épületek jellemzően többszintes kialakításúak.

A nagyvárosias lakóterületen a megengedett legnagyobb beépítési sűrűség 3,0 nm/nm, a kertvárosias lakóterületen 0,6 nm/nm, a falusias lakóterületen 0,5 nm/nm. A településközponti vegyes területen 2,4 nm/nm, az intézményi vegyes területen 3,5 nm/nm ez az érték.

2.13.5.2 Magasság, szintszám, tetőidom

A helyi védettségű belső, történelmi városmag hagyományainak megfelelő településkarakter megőrzése érdekében az alábbi utcákban az egyedi építési telkeken a Borsod – Abaúj - Zemplén Megyei Kormányhivatal Állami Főépítészeti Iroda eltérési engedélye alapján max.60 %-os, házas telkeken max. 75 % -os beépítettség engedélyezhető:

Bajcsy-Zsilinszky E. út, Rákóczi út, Bethlen G. út, (Gyermekotthonig), Serház út, Vasvári P. út, Szepessy L. út, Mosolygó J. út, Óvár utca, Bem J. út, Váradi út, József A. út, Városház köz, Szepessy köz, Hajdú köz,

Liget köz, Zákó köz, Görög utca. Táncsics M. út. Danczka köz, Kossuth L. tér; Dózsa Gy. utca, Aranyosi Út, Bodrog utca, Bodrog-part, Temető köz, Rózsa köz, Rév-köz. 130

Helyi védelem tárgyát képezi mindaz az érték, melyet az önkormányzat rendelete településtörténeti, helyi építészeti, néprajzi, ipartörténeti vagy régészeti értéke miatt védendőnek minősít, és annak alapján az építésügyi hatóság annak nyilvánít.

Tokaj Városának 18/2017 (XII.1.) Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról önkormányzati rendelete alapján a nagyvárosias lakóterületen a megengedett legnagyobb beépítési magasság 12,5m, míg a kertvárosias lakóterületen maximum 7,5 m.

2.13.6 Az épített környezet értékei

Tokaj városa a XIX. században nyerte el mai arculatát. Ekkor készültek el a Kossuth tér palotái és az Arany Sas Fogadó, hogy aztán majd a 20. század elején a római katolikus templommal kiegészülve önálló teret alkossanak. A főtéren a Jézus Szíve róm. kat. templom mellett a Rákóczi Pince és a Rákóczi-kút, előtte a Szt. István emlékmű található. A Rákóczi Pincében választotta királlyá 1526-ban Szapolyai Jánost az ide összehívott országgyűlés. A központban, Karácsony-Sasarát görög kereskedő család házában működik a Tokaj Múzeum helytörténeti, szőlészeti-borászati kiállításával. A régi ortodox templomban a Tokaji Galériát láthatjuk. A város különlegessége a 19. század végén épült Zsinagóga, mely ma Kulturális és Konferencia Központ, mögötte az új Paulay Ede Színház. Itt található a Világörökségi Bormúzeum is. A Vasvári utcában áll a Szent Miklós püspök görög katolikus templom. Az 1700 körül épült Rákóczi-Desseffy-kastély a Bajcsy-Zsilinszky utca elején van.

Tokaji Rákóczi Vár A várat a 15.század elejétől az 1705-ös felrobbantásáig használták. A felszínen egy bástya romja látható, az ún. Merítő-bástya. A vár területén helyezkedik el a 19. századtól a 20. század elejéig használt régi izraelita temető.

2.13.6.1 Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Tokaj település szerkezetének kialakulását a katonai felmérések alapján rekonstruálhatjuk. (3 melléklet) Tokaj történelmi városmaga a Tisza és Bodrog összefolyásánál alakult ki a település középső részén. Az óvárosi területet nyugatról az újkori város fogja körbe, míg a Tisza parton a középkori halászfalu épületegyüttese található, az óvárostól északra pedig a középkori bányászfalu. A település terjeszkedését a Tisza folyó hosszanti elnyúlása határozta meg, és a középkori városmagból északra és délre is terjeszkedni kezdett.

A Tokaji északi városrész a Bodrog folyó mentén húzódik, nyugatról az északi pincesor húzódik mellette, és a Tokaj-Csurgó völgyi terület nyúlik be nyugati irányban, mely elsősorban üdülőterület.

A város természetes terjeszkedési iránya dél felé történik, az újkori alsóváros és a déli pincés terület jelöli ki Nagy-Tokaj városhatárát, melynek természetes szerkezeti lezárója a 38-as út. Az országos főúttól délre az egykor önálló település Kis-Tokaj helyezkedik el az Ófalui területtel, illetve a köré épült kertvárosi területtel. Kisebb területű kertvárosi rész az utóbbi évtizedekben Tokaj központi területén, az Óvárostól nyugati irányban kezdett el kiépülni.

2.13.6.2 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Országos jelentőségű, védett régészeti lelőhely Tokajban a Rákóczi-vár, feltárásai 2007-ben kezdődtek el. Tokaj közigazgatási határában található nyilvántartott régészeti lelőhelyek jelenleg az alábbiak:

38. táblázat: Tokaj közigazgatási határában található nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Tokaj közigazgatási határában található nyilvántartott régészeti lelőhelyek azonosító	Név	Helyrajzi szám
15887	Vízvezető árok és a Kisfaludy út metszése közelében	2463/8, 2439, 2453/2, 2453/1, 2454, 2455, 2463/6, 2463/5, 2456/4, 2456/3, 2456/1, 034, 032/12, 032/13, 032/14, 1539, 1544/1, 1541/1, 1542, 1541/2, 1543, 594/25, 592/4, 592/3, 592/5, 594/26, 591/8, 591/2, 592/2, 593
15880	Lebuj	3468, 3483/1, 3379, 4020, 3380, 044/2
16907	Állomással szemközti szőlő	0141/17, 0143/1, 0143/4, 2873, 2874/5, 2874/1, 2874/3, 2875/1, 2875/3, 2872, 2870/2, 2870/1, 2874/4, 2875/4, 2870/3, 0142/2, 0143/2, 0143/3
16908	Ménésoldal	0114/2, 061, 0110, 0109/1, 0109/7, 0109/6, 0109/8, 0109/3, 0109/2, 0109/4, 0109/5
16909	Lencsés-tető	2091, 2088, 2090, 2087, 2086, 2085/1, 2085/2, 2083, 2081, 2085/3, 0126
76209	Aranysas-Szálló	242/1, 244/1, 242/2, 244/2, 241/2, 241/3, 266
78483	Volt Belvárosi Óvoda (Szapolyai-ház)	278

Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

A HOM Régészeti Adattárának adatai alapján az elmúlt 31 évből összesen 13 bejegyzés található Tokajjal kapcsolatban (forrás: 2017. Rendezési eszközök megalapozó vizsgálata). Ezek időrendben a következők:

1986-ban a Lencsés-tetőn őskori telepnyomokat találtak, melyek valószínűleg erődített középső-bronzkori telephez tartoznak. Ezt megerősítik 2013 utáni gyűjtések, amikor több alkalommal gyűjtöttek bronzkori cseréptöredékeket, valószínűsíthetően a Hatvani-kultúra időszakából.

1994-ben a tokaji Nagy-kopasz hegyen a Ménesoldalban került elő korongolt, szürke edény, nyakán borda, kora: LT C első fele, kelta kor.

1996-ban a szerelmi pincesor kialakításakor (0147/2-3 hrsz.), pinceásás közben kerültek elő bölény csontmaradványai, valamint bekarcolással díszített kerámiatöredékek, seprődíszes bronzkori hombár töredékei. Valószínűleg bronzkori telep emlékei.

A 2003-ban bejelentett 7939 feldolgozási számú dokumentum, mely a 600/15 hrsz. ingatlanról említ leleteket: téves lelőhelybejelentés. Ezt később helyszíni szemlék sorával igazoltuk, a cserepek vagy a gáttöltés építéskor odahordott földben vagy a területfeltöltéskor odahordott homokban voltak, ugyanis ez a terület még a XVII. században is több méterrel mélyebben helyezkedett el, itt voltak a koraújkori fa és só kirakodás kikötői.

A 8604, 9596, 9609 feldolgozási számú dokumentumok a tokaji Rákóczi-vár feltárásának megindulásáról (2007), a terület helyrajzi számainak lelőhelybejelentéséről (2007), a feltárás eredményeképpen pedig a védett régészeti lelőhelyé nyilvánításról (2011), majd a kiemelten védett műemlékké nyilvánításról szólnak. A Rákóczi-vár kutatása 2007-2016 között folyamatosan zajlott, Makoldi Miklós vezetésével.

A 9442 és 9469 feldolgozási számú adattári iratok a Tokaj, Aranysas-szálló 2010-2011 közötti régészeti kutatásáról szólnak, ahol többretegű (rézkor, császárkor, Árpád-kor, Középkor, Újkor) települést és egy későcsászárkori temető két sírját tárta fel.

2012-ben a Tokaji Kávemanufaktúra építésénél (az Aranysas-szálló mellett), végeztek régészeti megfigyelés keretében leletmentő ásást. A területen ugyanaz a többretegű XII-XX. századot átfogó lelőhely folytatódik, amelyet a két házzal odébb, az Aranysas-szálló építkezésénél is megtaláltak, azzal a különbséggel, hogy ezen a lelőhelyen hiányzott a császárkori településréteg és a temető, de a későrézkor Baden kultúra kultúrreégei jelentkeztek. Nagy valószínűséggel ez a többretegű lelőhely Tokaj egészvárosmagjára kiterjed, továbbá bizonyítást nyert, hogy Tokaj városa már az Árpád-korban is létezett, ahogy azt Anonymus is említette.

A 11052 feldolgozási számú regeszta arról tanúskodik, hogy 2015-ben Bodrogkeresztúr és Tokaj között ivóvízvezeték cseréltek, ami Bodrogkeresztúr településen többkorszakú régészeti lelőhelyet érintett, de a Tokajt érintő szakaszok régészetileg negatívnak bizonyultak.

A 11229 és 11237 számú dokumentumok pedig arról tanúskodnak, hogy a Hegyalja és a Bartók Béla utcán is végeztek régészeti megfigyelést nyomvonalas vezeték építéskor, de régészeti lelőhelyet ekkor nem találtak.

2013-ban végzett ivóvízfejlesztéses nyomvonal régészeti megfigyelése Tokaj közigazgatási határának déli részén, ahol a Tokaj-Tarcal közút mentén három lelőhelyet is megfigyeltek: 1: Tokaj, Újrét-dűlő 1.lh: császárkori szórányleleteket találtak; 2.: Tokaj, Újrét-dűlő 2.lh: az előzővel összefüggő lelőhely, ahol őskori, császárkori és középkori szórányleleteket találtak; és 3.: Tokaj, Téglaszín- dűlő-észak, ahol őskori és középkori szórányleleteket és császárkori, illetve Árpád-kori felszíni telepnyomokat találtak.

2.13.6.3. védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Tokaj Településképi Arculati Kézikönyve ajánlásokat tartalmaz az épített környezet formálására vonatkozóan. A város rendelkezik egy településképi védelméről szóló rendelettel, mely előírásokat tartalmaz és követelményeket fogalmaz meg a város településképi védelme érdekében, melyeket az építmények tervezése és kivitelezése során figyelembe kell venni. A helyi rendeleteken, szabályozásokon kívül a világörökségi területen világörökségi tervtanács működik, mely véleményezi az új épület építéséhez, vagy a meglévő épület bővítéséhez, valamint a meglévő építmény közterületről látható homlokzatának felújításához, vagy közterületről látható homlokzata legalább 20%-át érintő átalakításához szükséges építészeti-műszaki dokumentációkat.

Tokaj településszerkezetében számos archaikus elemet őriz, tipikus hegyaljai település. A folyóval párhuzamosan kialakult utcahálózata már önmagában is védendő érték. A Bethlen Gábor út, Rákóczi út, Serház utca, Városház köz vonalvezetése már a XVIII. századi térképeken is nyomon követhető. A történeti településmag központjában a Rákóczi út és Bethlen Gábor út találkozásánál kialakult teresedést találjuk.

Örökségvédelmi szempontból igazán értékes település részt is elsősorban itt találunk, a fent felsorolt utcákban. Tokaj életében mindig jelentős szerepet játszott a kereskedelem, ennek városképi hozadéka a XVIII-XIX. századi polgári építészet emlékei. A történeti településmagban a részben barokk, jelentős részben copf stílusú lakóházak a város arculata szempontjából meghatározóak. A hegyaljai városok polgári építészetének kiemelkedő darabjai. A Bethlen Gábor út, Rákóczi út igazi kisvárosi hangulatot áraszt a zárt sorú beépítéseknek köszönhetően. A főutcára a gazdag kereskedő és polgárházak jellemzőek.

A történeti településmag építészeti karakterének megőrzése szempontjából az országos műemléki védelemnek és a helyi védelemnek is jelentős szerepe van. Az országos és a helyi védelmi rendelkezések így biztosítani tudják, hogy a településképi szempontjából értékes épületek esetén az örökségvédelmi szempontok teljes körű figyelembevételével történhessen meg azok modernizálása. A helyi szempontból értékes épületek esetén az egyedi arculatot, eredeti arányokat, homlokzati beosztásokat, nyílászorúkat megőrző korszerűsítések, felújítások valósulhassanak meg.

A település arculatának kialakulása szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak a közeli dombokon húzódó pincesorok, a szőlősgazdák lakóházai.

2.13.6.3 Világörökségi és világörökségi várományos terület

Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék kultúrtáj (2002) világörökségi helyszín névadó települése. A terület a világ első zárt borvidéke, mely összesen 88.124 hektár kiterjedésű. A hegyaljai borvidék 27 települést foglal magába, magterületébe 8 település (Bodrogkeresztúr, Bodrogkisfalud, Mád, Mezőzombor, Szegi, Tállya, Tarcal, Tokaj) és 6 világörökségi objektum tartozik.

Tokaj teljes közigazgatási területe a magterületbe tartozik.

A 13. századtól folyamatosan épülő pincék, pincerendszerek egyedülálló sűrűsége, a több ezer objektumból álló pince-együttes:

- többségében hozzáadott építőanyag nélkül, a vulkáni tufába vagy löszbe (Tokaj-hegy) vájt, vágott pincék;
- az egyedülálló sűrűségben és változatos megjelenési formában fennmaradt pincék négy alaptípusa:
 - az egyágú (paraszt) pince,
 - a főtengelyre felfűzött celláspince,
 - az egymással párhuzamosan futó ágakból álló pince,
 - a pinceágak és az eltérő pinceszintek összekötéséből kialakult labirintuspince, az ún. pincerendszer;
- a településeken belül található nagyméretű pincerendszerek, közvetlenül a települések határában kiépült pincesorok, pinceutcák;
- a kőzetben kiépült pincék borérelésre, bortárolásra alkalmas páratartalma, hőmérséklete, a sajátos, egyedi mikroklimát szabályozó pincepenész (*Cladosporium cellare*);
- a máig tartó történelmi folytonosság: a 13-18. századi pincék, pincerendszerek, a 16-20. századi borházak, a 20-21. századi új, korszerű szőlőfeldolgozók, pincészetek.

Az egykori mezővárosok láncolatára épülő településhálózat települési, építészeti, tárgyi öröksége:

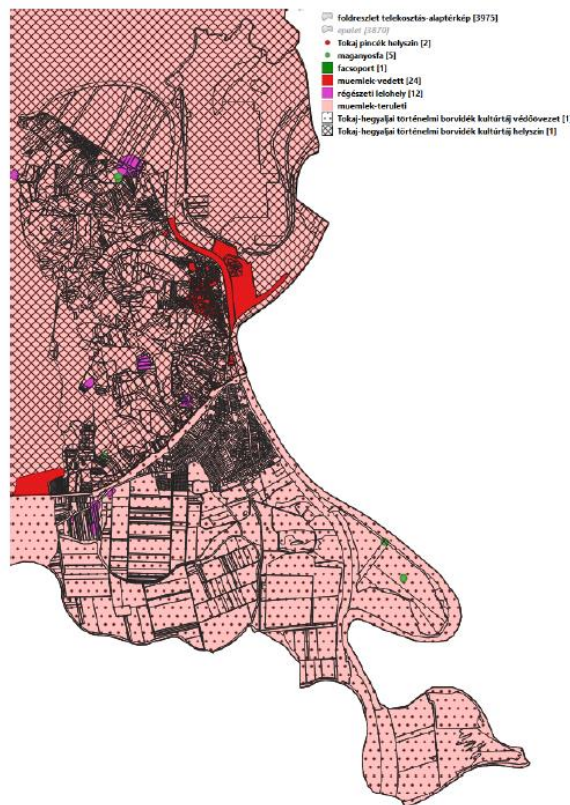
- az Erdély és Felvidék, illetve Kárpátalja közötti kereskedelmi útvonalra szerveződő egykori mezőváros-hálózat és a rájuk épülő térszerkezeti értékek: kivételes sűrűség, intenzív, sokrétű tájhasználat, kompakt településtartományok, közel azonos nagyságú mezőváros-karakterű mikroközpontok láncolata;
- középkori szerkezetüket őrző hézagosan zárt sorú, egyutcásból kinőtt településszövetek felvidéki (kassai) mintákat követő orsós főterekkel, templomegyüttesekkel, zegzugos, kisebb terekkel tarkított, a terepalakulatokat változatosan követő városias utca- és térhálózáttal;
- az ország kiemelkedő értékű műemlékeinek sűrű csoportjai, amelyek történelmi rétegzettségük, kulturális, műfaji és stiláris sokszínűségük miatt a kultúrtáj kiemelkedő elemei:
 - a középkori eredetű egyházi emlékek;
 - a középkori és reneszánsz eredetű világi emlékek: a várak, várkastélyok;
 - a 18-19. és a kora 20. századi építkezések emlékei: a mezővárosokban megtelepedő kereskedők építkezései, több felekezetű copf és késő-barokk templomai, barokk és klasszicista kúriák, városi lakóházak és egyéb épített örökségi elemek (így különösen kőfalak, támfalak, szárazon rakott kőkerítések);
 - a példaszerű kortárs felújítások és kiegészítések: borászatok, kulturális és városközponti együttesek;
- a kortárs építészeti kultúra emblematikus öröksége;
- a ma is élő vagy ismeretanyagban, szókincsben, eszközkészletben, más emléktárgyban és kapcsolatrendszerekben részlegesen megőrzött hagyományos kézműves iparok;
- az etnikai-vallási és néprajzi-táji sokféleség, illetve a társadalom rétegződésének sokszínűségét őrző épített és szellemi kulturális örökség, tradíciók, hagyományteremtés, ezen belül kiemelkedő jelentőségű:
 - a holokauszt következtében elpusztult zsidó közösség emléktárgya; a máig élő német nemzetiségi kultúra; a balkáni (főleg szláv) ortodox hagyomány és hatás emlékei;
 - a külföldi és belföldi „birtokosság” rendszerváltás óta újjáéledt hagyományai;
 - a helyi sajátosságokhoz adaptálódott urbánus kulturális sokszínűség szerves részét képező színházak, köz-, egyházi és magángyűjtemények;
- a tokaji bortermelés felfuttatásában döntő szerepet játszó Rákóczi-dinasztiának a világörökségi terület számos településén megtalálható épített és szellemi öröksége.

2.13.6.4 Műemlék, műemlékegyüttes

24 védett műemlék található a városban, legjelentősebbek a Vár, illetve az óvárosban található védett épületek:

- Serház, Serház u 53, hrsz.379
- Kerti Kapu, Bajcsy-Zsilinszky E. u 18, hrsz. 1287/2
- Volt Rákóczy-Dessewffy kastély, Bajcsy-Zsilinszky u 15-17, hrsz. 660,656/1,657/4
- Református templom, Bem J. u, hrsz. 239
- Lakóház, Bethlen G. u 1, hrsz. 305
- Volt Arany-Sas fogadó, Kossuth Lajos tér 6, Bethlen G. u 2, hrsz 242/1, 242/2
- Volt Dessewffy ház, Bethlen G u 3, hrsz 304
- Egyemeletes sarokház, Bethlen G u 5, hrsz 292
- Egyemeletes lakóház, Bethlen G u 7, hrsz 290
- Görög-keleti templom, Bethlen G u 23, hrsz. 272/2
- Tüdőbeteggondozó, volt kolostor, Bethlen G u 36, hrsz.553
- Nepomuki Szt János szobor, Kossuth tér, hrsz.2
- Generális ház, Kossuth L. tér 54, hrsz 81/1, 81/2
- Római katolikus plébániaház, Kossuth L tér 52, hrsz. 80/1, 80/2
- Lakóház, Hajdú köz 4, hrsz 663
- Egyemeletes sarokház, Rákóczi F u 38, hrsz 23/1, 23/2, 23/3
- Lakóház, Rákóczi F u 48, hrsz 15, 16
- Községháza, Rákóczi F. u 54, hrsz 13/1, 13/2
- Várrom, Sziget, hrsz 602, 606, 607/1, 607/2, 03, 08, 09, 595, 601/1, 603, 604, 605, 608, 609/1, 609/2, 610, 611, 612/1, 612/2, 613, 614, 615, 616, 617, 618
- Zsidó temető, benne sírkövek, Sziget, izraelita temető, hrsz. 605
- Lakóház, Vasvári Pál u 3, hrsz 453
- Görög katolikus templom, Vasvári Pál u 15, hrsz. 468
- Volt zsinagóga épület, Serház u 53, hrsz. 379, 381/2
- Bethlen G. u 3-5-7 és a Rákóczi u 54. Épületek közös műemléki környezete

32. térkép: Műemlékek Tokajban



Forrás: Tokaj Településrendezési Eszközei, 2020

2.13.6.5 Műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

Tokaj közigazgatási határában a műemlékvédelem sajátos tárgyai közé sorolt történeti kert nem található. A Szigeten húzódó izraelita temető országos műemléki védelem alatt áll.

2.13.6.6 Műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A település teljes területe a Tokaj-Hegyalja történelmi borvidék kultúrtáj része, területi műemléki jellegű. A Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék, mint történeti táj területét az 5/2012. (II.7.) NEFMI rendelet jelölte ki.

A 2.13.6.5. pontban felsorolt műemlékek környezete minden esetben műemléki környezetként jelenik meg Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatában.

2.13.6.7 Nemzeti emlékhely

Tokaj területén a kulturális örökség védelméről szóló 2001. LXIV. törvény alapján kijelölt nemzeti emlékhely nem található.

2.13.6.8 Helyi védelem

TOKAJ VÁROS ÖNKORMÁNYZATÁNAK 17/1996. (XII. 30.) számú rendelete az építészeti értékek helyi védelméről tartalmazza a helyi védelem fogalmát, mely szerint a helyi védelem tárgyát képezi mindaz az érték, melyet az önkormányzat jelen rendelete településtörténeti, helyi építészeti, néprajzi, ipartörténeti vagy régészeti értéke miatt védendőnek minősít, és annak alapján az építésügyi hatóság annak nyilvánít.

A helyi védelem az alábbi minősítéssel sorolandó:

- helyi védelmi terület:

HT - A város olyan összefüggő része, amely a jellegzetes településszerkezet történelmi folyamatosságát képviseli, továbbá jelentős mértékben található védendő épületek.

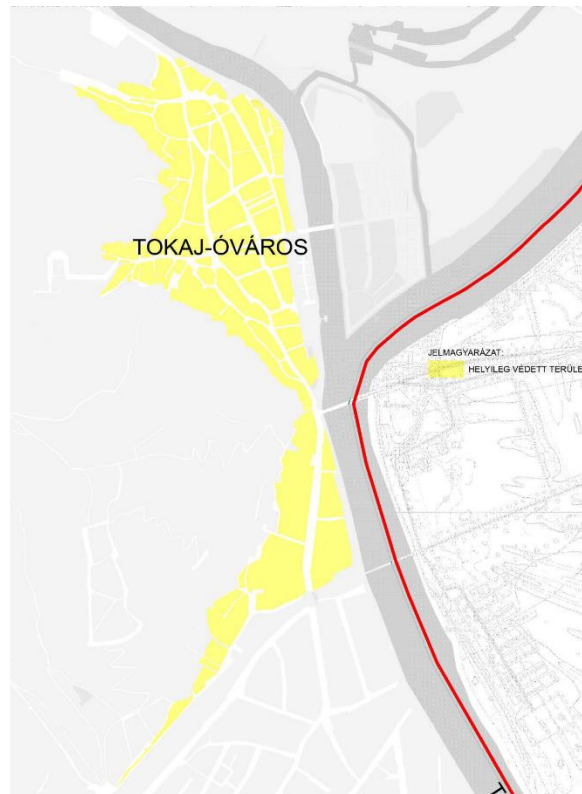
Javasolt: Bajcsy-Zsilinszky E. út vasúti felüljáró -Bethlen G. út Gyermekotthon közötti, a hegy és a Bodrog, illetve Tisza folyók által határolt terület.

- egyedi védelem:

H 1 - A védelem az épület, építmény teljes tömegére és részleteire, valamint a hozzá tartozó földrészletre is kiterjed.

H 2 - A védelem csak az épületre (objektumra), illetve az épület vagy építmény valamely részértékére vonatkozik.

33. térkép Helyileg védett területek



Forrás: Településképi rendelet

A H - 1 VÉDELEM ALATT ÁLLÓ EGYEDI VÉDETT ÉPÜLETEK

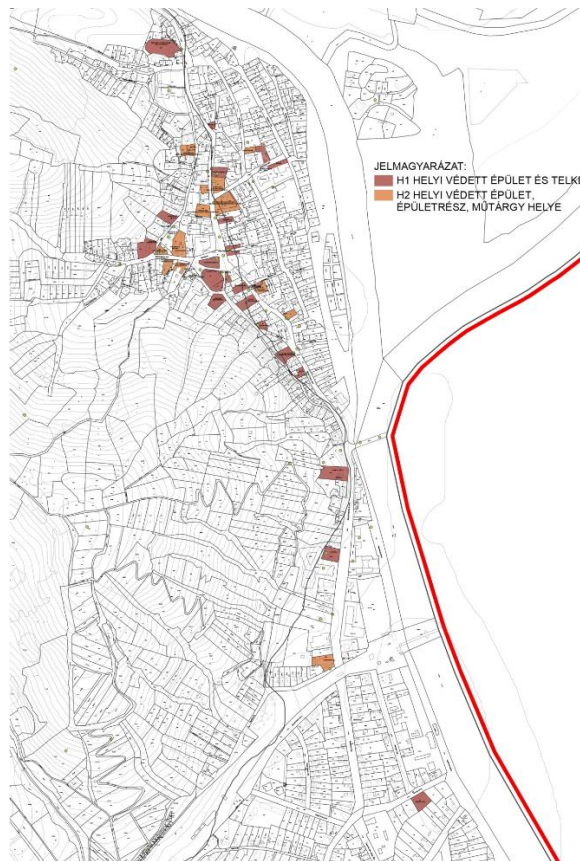
- Bajcsy-Zsilinszky E. út 5. - A XIX. sz. elején épült, szép klasszicista fa kapuzattal.
- Rákóczi út 38. - Koraeklektikus lakóház, 1856-ban épült.
- Rákóczi út 39. - Későbarokk kereskedőház füles kőkeretes bejárattal, kőkeretes bolt-, illetve raktárajtókkal.
- Rákóczi út 52. - Eklektikus stílusú volt takarékpénztár.
- Rákóczi út 56. - Későbarokk kereskedőház szegmens záródású kőkeretes nyílásokkal.
- Óvár utca 48. - Nagyméretű kúria, pincével. Valószínűleg XVIII—XIX. századi eredetű.
- Kossuth tér 7. - Neoromán katolikus templom. 1912-ben épült Zóbel Lajos tervei alapján. A középkori eredetű templom helyén áll.
- Kossuth tér 15. - Rákóczi pince, klasszicista eredetű tornácos házzal, alatta hatalmas pincével.
- Kossuth tér 1. - Un. Zákó ház (Degenfeld palota), koraeklektikus, XIX. sz. második fele.
- Bethlen G. út 15. - Volt tisztii kaszinó, eklektikus.
- József A. út 10. - Koraklasszicista lakóépület, 1800 körül épült.
- Vasvári Pál út 15 - Görögkatolikus templom, plébánia, gazdasági épület. Épült: 1747-ben, harangja 1790-es.
- Bethlen G. út 42. - Un. "Bercsényi vadászkastélya". Valószínűleg a XVII. sz.-ban épült egytraktusos emeletes épület, szép kőkeretes pincelejárattal, a homlokzati veranda és a saroktoronyok újabb toldásként építve.

- Bem József út 10. - Un. "Honétzy—ház", XVII—XVIII. sz.-i eredetű jellegzetes bortermelőház, nyitott, fedett lépcsőfeljáróval. Pincéjében 1460-as évszám; kőkeretei kibontva, csak az északi fal vakablakánál maradt meg egy. Az 1840-es években Szemere Bertalan húgáé, Szemere Máriaé volt.
- Bem József út 2. - Un. "Szapolyai vadászkastélya", valószínűleg XVI—XVII. sz.-i eredetű épület, földszinti helyiségein lőrésekkel, falakkal, 1 m vastag nyitott, fedett lépcsőfeljárattal. Az ablakok kőkeretei hiányoznak.
- Kossuth tér 4. Rótfuchs gyógyszerész családról elnevezett egyemeletes sarokház. Ma gyógyszerészertár.
- Óvár utca, Római katolikus plébánia. Egyemeletes, lizénás díszítéssel, a XVIII. század végén épült.
- Dózsa Gy. út, Református templom. 1802—1821. között épült, tornyát 1896-ban építették hozzá.
- Rákóczi út, Posta épülete.
- Hajdú köz, Paulay ház.
- Rákóczi út, Német ház, ma vas-műszaki bolt. Valószínűen e házban volt Klapka tábornok főhadiszállása 1849-ben. A ház falába becsapódott ágyúgolyó mellett emléktábla őrzi a Klapka-Schlick győzelem emlékét.
- Bethlen G. út 25. Lenau ház. Az osztrákok nagy költője Strahlenau Nimbsch Miklós, ismert nevén Nicolaus Lenau 14— 15 éves korában lakott benne.
- Vasvári P. út 3. Copf stílusú földszintes épület, régebben Tittesz-Schickednaz ház.
- Bethlen G. út 9. un. Batzkó ház a múzeum mellett. Az 1802— es térkép jelöli Batzkó György tulajdonaként.
- Gr. Apponyi A. út, óvoda épülete. A Benedek család lakott benne, a Benedek mérnökök foglalkoztak először a Tisza szabályozásának lehetőségével.
- Evangélikus templom. 1890.—ben épült.
 - Hősök tere 1. - Lakóház, XIX. Szd. második fele, jellegzetes kovácsoltvas erkélykorláttal, öntöttvas konzolokkal.

A H - 2 VÉDELEM ALATT ÁLLÓ EGYEDI VÉDETT ÉPÜLETEK

- Rákóczi út 27. Eklektikus fakapu, az épület homlokzati kialakítása rossz.
- Bethlen G. út 7. Felirati tábla a homlokzaton.
- József A. út 10. XVIII. sz. végén épült sör- és pálinkafőző ház megmaradt szárnya. Később izraelita hitközségi épület, iskola. Kőkeretes ablakai kibontva, csak a vakablak alatt maradt meg.
- Bem utca 8. Jellegzetes fartácsos pincelejárát.
- Temető (parcellaszám hiányzik) XIX. századi sírkő, öntöttvas ráccsal körülkerítve.
- Tenkács Tibor: Szüreti fémkompozíció

34. térkép Védelem alatt álló egyedi védett épületek



Forrás: Településképi rendelet

2.13.7 Az épített környezet konfliktusai, problémái

Tokaj városának egyik sajátossága és értéke az építészetében határozottan tükröződő hagyományos kisvárosi jellege. Tokajnak a mai napig megmaradt a középkori településszerkezete a Bodroggal és a Tiszával párhuzamos főutca tengelye körül, ami jellegzetes hegyaljai utcás települési elrendezést mutat. A település szerkezete, az úthálózat rendszere, az útvonalvezetés olyan főérték, ami Tokaj fennmaradt örökségeként megőrzendő.

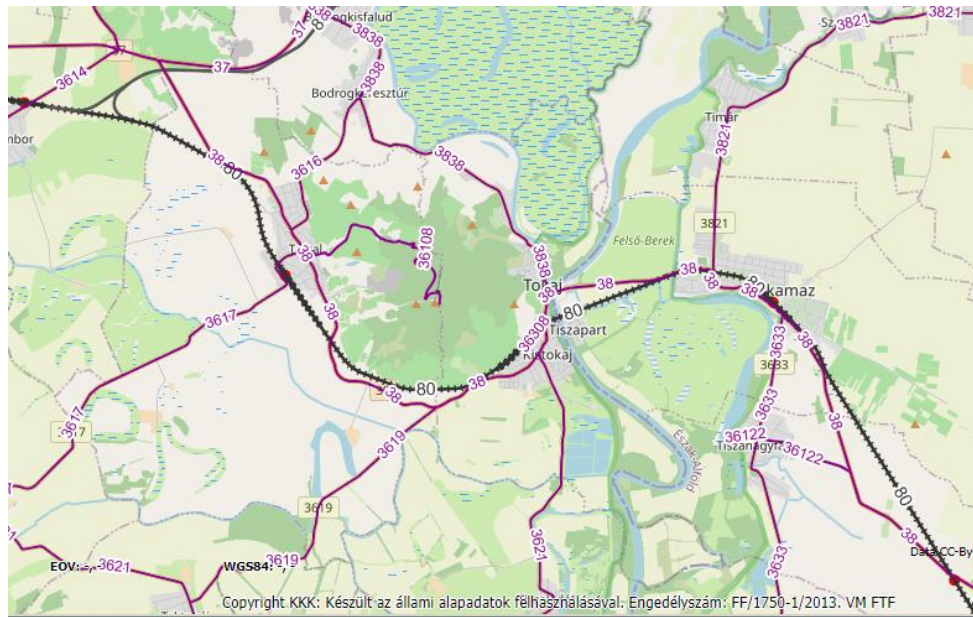
Tokaj világörökség helyszín és borvidék státusza miatt jogszabályi kötöttségekkel bír fejlesztési beruházások megvalósítása során. Az épített örökség romló állapota, kihasználatlan ingatlanok funkcióval megtöltése sürgető feladat, melyet a védettségi szabályoknak megfelelően lehet megvalósítani.

Egymást zavaró területhasználatok jelennek meg, a gazdasági területek beépítései, épületeinek építészeti kialakításai jelentős kihívást jelentenek Tokaj-Hegyaljára, mint világörökségi területre nézve. Az energetikai korszerűsítések (épületszerkezetekre szerelt napelemek elhelyezései) során olyan megoldásokat szükséges alkalmazni, mely nem eredményezi a világörökségi értékek sérelmét, nem jelent kilátási, rálátási problémákat. Az illegális építkezéseknek, engedély nélkül épült épületeknek, építményeknek jelentős településképet romboló hatásaik vannak.

2.14 Közlekedés

2.14.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

35. térkép: Tokaj közlekedési kapcsolatai



Forrás: KIRA (kozut.hu)

Ha Tokaj elérhetőségét a térségébe ágyazva, a Tokaj-Hegyalja borvidékkel együtt vizsgáljuk, a tervezett főút megépítése stratégiai jelentőségű a térség számára. Az átmenő M30 és M3 közötti (Encs-Tiszanagyfalu/Nyíregyháza) észak-déli irányú, nemzetközi tranzitforgalom elkerüli a települések belterületeit, érzékeny táji környezetét, megkímélve azokat mind a jelentős forgalmi és környezetterheléstől, mind pedig a történelmi központok közterületeit, épületeit, pincéit a fizikai tönkretételtől. A meglévő 38-as számú országos főút már az új út egyes szakaszainak megépítése után azonnal a belső gazdaság és turizmus-szervező tengelyévé válik. A tervezett új főút tehermentesítheti a 38-as út forgalmát, és ezáltal Tokaj történelmi belvárosát a tranzitforgalom alól, mely jelentősen növelné a település élhetőségét, és turisztikai attraktivitását.

Kiemelendő továbbá a tervezett főút térségi jelentősége. A 39-es főút a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tiszanagyfaluig való meghosszabbításának célja, hogy a világörökség részét képező tokaji borvidék és a hozzá tartozó települések megszabaduljanak az átmenő teherforgalomtól, és a nemzetközi személyforgalom és áru fuvarozás színvonalasabb kiszolgálása valósulhasson meg. 40 km-en új nyomvonalon épül kétszer egysávos út, 10 km-en pedig az eddigit újítják fel. Tokaj térsége és Tiszanagyfalu között 190 méter hosszú új Tisza-híd épül, valamint egy 4,3 kilométer hosszú kerékpárút is készül. A tervezési folyamat során figyelembe kell venni, hogy a terület nagy része nemcsak a világörökség része, hanem régészetileg kiemelt, természetvédelmi és Natura 2000 minősítésű térség is.

2.14.2 Közúti közlekedés

A város elérhetőségét biztosítja a területén áthaladó 38-as számú országos főút, mely biztosítja Nyíregyháza és Debrecen felé a kapcsolatot, valamint csatlakozva a 37-es úthoz, a Szerencs – Sárospatak, illetve Miskolc útvonalon történő megközelíthetőséget. Az elmúlt években a 37-es főúton és 38-as főúton a Tokaji hídon keresztül jelentősen megnövekedett az észak-déli irányú nemzetközi

tranzitforgalom, amelynek településen kívüli elvezetését egy új híd és elkerülő út megépítésével tervezik megoldani.

Tervezett egy Tisza-híd építése Tokaj térségében egy új főút kialakításával a Tokaj belterületén átmenő közúti, döntően teherforgalom elterelése érdekében.

A települési összekötőutak a szomszédos településekkel jelentenek összeköttetést, a Bodrogkeresztúr felé vezető 3838 jelű, a Tiszaladány felé tartó 3621 jelű, és a Taktabáj felé tartó 3619 jelű települési összekötőút.

A város forgalmi úthálózatát az országos közutak átkelési szakaszai jelentik.

Ennek megfelelően forgalmi út funkciót tölt be:

- 38.sz. főút Tokaji átkelési szakasza a Tarcali út, Ady Endre út, Bajcsy-Zsilinszky Endre út, Hősök tere útvonalon.
- 3838.sz.út Tokaji belterületi szakasza a Hősök tere, Rákóczi út, Mosolygó József utca, Szepsi László utca, Vasvári Pál utca, Bethlen Gábor utca, Bodrogkeresztúri út Bodrogkeresztúr irányában.
- 3838.sz.út Tokaji belterületi szakasza a Bodrogkeresztúri út, Vasvári Pál utca, Serház utca, Kis Albert tér, Mosolygó József utca, Rákóczi út, Hősök tere a város irányában.
- 3621.sz.út Tokaji belterületi szakasza a Ladányi út útvonalon.
- 36308.sz.út Tokaj-állomáshoz vezető út – Baross Gábor utcának a vasútállomás és az Ady Endre utca közötti szakasza.

A város területén az alábbi utak töltenek be gyűjtőút funkciót:

- Báró Hirsch út
- Baross Gábor út
- Gróf Apponyi Albert utca
- Klapka utca

Közúti csomópontok: A város legjelentősebb és legforgalmasabb csomópontja a Hősök terén lévő körforgalmú csomópont. A legújabban, legjobban kialakított csomópont a Bethlen Gábor úton a Tokaji Fesztivál katlan megközelítését biztosítja.

Hidak, felüljárók, aluljárók

Aluljárók, felüljárók

Különszintű közúti csomópont a városban nincsen.

Az Ady Endre úton a közút vasút kereszteződésének különszintű megoldására vasúti felüljáró épült. A közúti úrszelvény a vasút alatt biztosított korlátozástól mentes.

Közúti hidak

A város keleti részében folyik a Tisza, illetve a Bodrog folyó. A Tisza folyón a Hősök tere hídfővel az 1959-ben átadott 2x1 sávós közúti híd áll. A hídon mindkét oldalt gyalogjárda is épült.

Vasúti hidak

A Közúti hídtól a folyón lefelé található az egynyomsávós alsópályás rácsostartós híd mely 1949-ben épült.

2.14.3 Közösségi közlekedés

2.14.3.1 Közúti közösségi közlekedés

Tokaj környékén több olyan település is van, melyek nem rendelkeznek vasúti megállóhellyel, azonban igényük van a város szolgáltatásaira, az ő ingázásukat Tokaj és lakóhelyük között autóbuszok biztosítják. A helyközi autóbusz tömegközlekedést a Volán biztosítja. A 3853-as jelzésű autóbuszvonal Szerencs és környéke egyik helyközi járata, amit a Volánbusz Zrt. lát el a vasútállomás és Tokaj között, a Taktaköz településeinek érintésével.

2.14.3.2 Kötőpályás közösségi közlekedés

A vasúti infrastruktúra kiépítettsége Borsod-Abaúj-Zemplén megyében jónak mondható, a nagyobb városokat - Miskolc, Edelény, Szerencs - vonattal meg lehet közelíteni. A megye Budapest irányából a 80-as számú vasúti főútvonalon érhető el, mely Miskolcon keresztül éri el Tokaj városát, és tovább halad Nyíregyháza felé. A Tokaji térséget két vasútvonal érinti: egyrészt a Mezőzombor-Nyíregyháza (100. sz. vonal) transzeurópai vasúti áruszállítási hálózat részeként működő országos törzshálózati útvonal, másrészt a Mezőzombor-Sátoraljaújhely (80. sz. vonal) egyéb országos törzshálózati vasútvonal.

A Sátoraljaújhelyről és Tokaj-Hegyaljáról elsősorban Nyíregyháza-Debrecen felé (és onnan visszairányban) irányuló közlekedési igény kielégítéséhez (elsősorban egyetemista-, gyógykezelési- és belföldi turistaforgalom) szükséges a közvetlen vasúti kapcsolatot lehetővé tevő Bodrogkeresztúr-Tarcal közötti vasúti deltaág megépítése, illetve rekonstrukciójának szükségessége a (még) meglévő alépítményen. Természetesen ez csak a megfelelő menetrend, közvetlen vonatjárat indításával együtt ésszerű megoldást jelent. Vasúton IC vonattal elérhető Tokaj.

Fontos, hogy hosszú távon a közúti és a vasúti személyszállítás mindjobban kiegészítse egymást. Jelenleg a vasúti személyszállítás a megyében a Sátoraljaújhely - Szerencs - Miskolc - Budapest, illetve Tokaj - Szerencs – Miskolc viszonylatokban tekinthető versenyképesnek az autóbusz közlekedéssel szemben.

Térségi jelentőségű közforgalmú kikötő található Tokajnál a Tiszán.

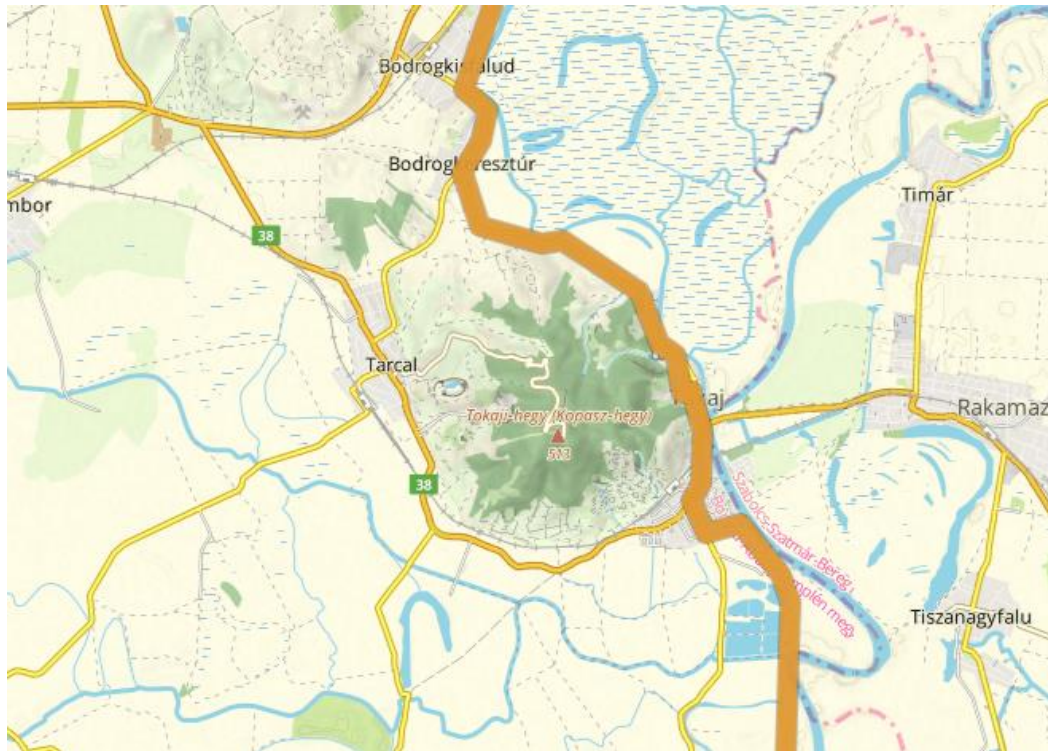
2.14.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Országos jelentőségű kerékpárút hálózat a város területén: Zemplén-Bodrog-Tiszamenti kerékpárút (EuroVelo hálózat 11. sz. útvonalának része): Szlovákia-Tornyosnémeti-Telkibánya-Sátoraljaújhely-Tokaj-Tiszafüred-Szolnok-Tizsakécske-Csongrád-Szeged-Röszke. A hálózatot mintegy átvágja a Ladányi út forgalma, ami a kerékpárút használatát nehezíti. Romló állapotú kiépített kerékpárút van Bodrogkeresztúr irányába. A kerékpáros turizmus terjedését figyelembe véve megfontolandó lenne egy a Kopasz hegyet körbejáró, mintegy 20 km-es hálózat kialakítása, három település (Tarcal – Tokaj - Bodrogkeresztúr) érintettsége mellett.

2018-ban az Önkormányzat beruházásában kerékpárút hálózat kialakítása valósult meg Hegyalján csatlakozva Tokaj- Nyíregyháza kerékpárúthoz 1 840 102 800 Ft értékben. A NIF Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. pedig Tokaj kör kerékpáros útvonal I. ütemét valósította meg ugyancsak 2018-ban 2 099 995 000 Ft értékben, mely jelentős előrelépést jelentett Tokaj számára a kerékpárhálózat fejlesztésében.

2020-ban TRE. módosítás történt Tokaj-Bodrogkeresztúr kerékpáros útvonalfejlesztése érdekében.

36. térkép: Eurovelo szakasz Tokajban



Forrás: <https://eurovelo.hu/ev11>

2.14.5. Vízi közlekedés

A Bodrog és Tisza folyók közvetlen közelsége lehetőséget biztosít a város vízi úton való megközelíthetőségére. Állandó vízi járatok ugyan nincsenek, de az idegenforgalmi szezonban az elérhető nevezetességek – pl. Sárospatak, Szabolcsi földvár stb. – látogatása napi rendszerességgel, illetve igény szerinti nonstop hajójáratokkal látogathatók. A rendszeres hajójáratok, mint jellemzően az egész ország területén, nem kerültek kialakításra.

A vízparti települések a személyhajó kikötésére alkalmas stégekkel rendelkeznek. A Tisza folyó melletti megyék kezdeményezték a folyó nemzetközi hajóúttá történő nyilvánítását. További kikötők (pl. jachtkikötő) építése a turisztikai vonzerők fejlődését követően, látogatószám növekedésével indokolt lehet.

2.14.6. Parkolás

A városban kiépített parkolóhelyek - a kereskedelmi létesítményeken kívül - főleg a 38. főút Szerencs felé vezető szakaszán, az út két oldalán van kialakítva. Az út menti parkolósávon kívül jelentős parkoló

még a vasútállomás melletti és a Tisza partján, a Bonchidai Csárda parkolója. A parkoló számok az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként – azokon a napokon, amikor az ide látogatók száma nem jelentős – elegendők. Azonban a turisztikailag frekvenciált időszakban a legtöbben a főút mellett elérhető parkolótól indulva csak egy kis szeletét járják be a központnak, így tulajdonképpen ezzel a kis területtel azonosítják a várost. Ennek a problémának az orvoslására a város a Tüzép telep északnyugati oldalán lévő üres telekterületen parkolókat alakít ki 3 nagybusz és 80 személyautó részére, mely már kielégíti a színházi és központi funkcióhoz rendelhető igényt. A parkoló déli területéhez park kapcsolódik két hársfasor ültetésével és zenepavilon elhelyezésével.

2.15 Közművesítés

2.15.1 Víziközművek

2.15.1.1 Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A város ivóvízhálózatát az 1920-as években kezdték építeni, napjainkra szinte valamennyi háztartásba bevezetésre került (95%). A régi, elavult és korszerűtlen vezetékek cseréje részben megtörtént, megmaradó részük a nagy forgalmú főközlekedési útpályák alatt fekszik, ezért magas költséggel cserélhető vagy javítható. A kiépített ivóvízhálózat meglévő kútjainak kapacitása 2.530 m³/nap, ami nem csak Tokajt táplálja, hanem még 10 település háztartásainak biztosít ellátást. Az ivóvízrendszer hossza 30,2 km, a teljes felhasznált vízmennyiség évente: 198.400 m³. Szolgáltató GW-Borsodvíz Kft.

39. táblázat: Közülemi szolgáltatások Tokajban

Mutató	2011.	2015	2019.
Háztartásoknak szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	101,5	102,5	107,91
Közülemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	1630	1643	1536
Összes szolgáltatott víz mennyisége (1000 m ³)	177,8	178	166,42
A közülemi szennyvízgyűjtő-hálózatban elvezetett összes szennyvíz mennyisége, mely tisztított (1000 m ³)	146,4	145,87	147,95
A közülemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások száma (db)	1451	1552	1680
Közműves szennyvíztisztító telepek tervezett kapacitása (kgO ₂ /nap)	1700	950	950

Forrás: KSH

Tokaj közigazgatási területének jelentős részét érintik a város ivóvízellátását biztosító Tokaj Kistérségi Vízmű vízbázisvédelmi védőövezetei, melyet a vízügyi hatóság 4905-1/2007. Számú határozatában jelölt ki.

2.15.1.2 Szennyvízelvezetés

Tokajban a 11 települést kiszolgáló szennyvíz-csatornahálózat és tisztítómű működik. A biológiai víztisztítómű napi teljesítménye 2000 köbméter, ami hosszú távon fedezi a települések igényeit. A megépült csatornahálózat hossza 226 km. A létesítmény összesen 5700 ház és intézmény bekötését teszi lehetővé. A tisztított szennyvizek befogadói a Bodrog és a Tisza folyó. Teljes összegyűjtött szennyvíz mennyiség évente 162 600 m³, ebből lakossági 98 400 m³, ipari 64 200 m³. A csatornahálózat hossza 24,9 km. A lakosság rákötési aránya 83%.

40. táblázat: Szennyvíztisztító telep adatai

Szennyvíztisztító telep	Üzemeltető	Kapacitás m ³ /d	Éves szv. em ³	Éves iszap
Tokaj városi	Borsodvíz Zrt.	2500	259	400

Forrás: Helyi hulladékgazdálkodási terv

A közcatornába vezetett szennyvizek minőségének ki kell elégítenie a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004. (XII.25) KvVM rendelet előírásait. Szükség esetén gondoskodni kell az ipari jellegű szennyvizek megfelelő fokú előtisztításáról.

2.15.1.3 Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A belterületi csapadékvizek elvezetésére elválasztott rendszerű zárt, valamint nyílt árkos csapadékcsatornán történik. A hálózat teljes hossza 7000 fm, ebből zárt rendszerű 2570 fm. A település csapadékvíz elvezetésének kettős feladatot kell megoldani: egyrészt a Tokaji hegyről vízmosásokon lejövő csapadékvizek elvezetését, másrészt a terület felszíni vízvezetését.

A városban, a vasútvonaltól északra eső területeken a csapadékvíz elvezetés részben zárt szelvényű csapadékcsatornával ellátott.

A területeken kívül jövő csapadékvizek a felszíni lejtésviszonyok miatt keresztülfolyanak a lakott területeken. A vízmosások vizei nagyrészt nyílt árkokon keresztül kerülnek levezetésre.

A gimnázium építés során épült ki részben nyílt árkos vízvezetés, mely az épület hegy felőli oldalán lévő vízmosás vizét vezeti el. Az Ady Endre utat zártszelvényű csatorna keresztezi, egészen a Gyepszál utcáig tart. Egy másik vízmosás vize a Baross Gábor – Tokaji Ferenc utca térségében kerül levezetésre, keresztezve a vasúti vágányokat. Ez az árokrendszer a Tarcali út mentén folytatódik, majd eléri a Petőfi utcát és a Gyepszál utcát. Ettől délre a Báró Hirsch utca térségében szintén egy vízmosás keresztezi a vasutat egy áteresszel. Ez az árok a Deák Ferenc utcán halad végig egészen az Ivély-érig.

A város északi részén vízlevezető árok keresztezi az Esze Tamás utcát, majd egy áteresszel a közlekedési utat, és a Bodrog árterébe vezeti a felszíni vizeket. Ettől keletre szintén van egy árok, ami áteresszel keresztezi a közlekedési utat.

A temetőtől északra lévő beépítés mellett két vízfolyás átvezetése van a közlekedési út alatt. Mindkettő a Bodrog árterére vezet.

A csapadékvizek végső befogadója az Ivély ér és a Tisza, illetve a Bodrog folyó.

A városban igen kevés zárt szelvényű csapadékcsatorna van. A belvárosi rész térburkolása során épült ki zártszelvényű csapadékvíz-elvezető rendszer, valamint az Ady Endre utca rekonstrukciója során az út két oldalán lévő nyílt árkok kerültek lefedésre.

A Bodrog jobbpartján három gravitációs zsilip található. A lezárt zsilipek esetén gondoskodni kell a szivárgó vizek és a csapadékvizek átemeléséről. Itt az ÉKÖVIZIG telepít és üzemeltet provizórikus szivattyúállomásokat.

A város csapadékvíz elvezetésére, a vízmosások rendezésére, és megkötésére vízrendezési tanulmány készítése szükséges. Ennek keretében megtervezendők a város védő övárkok és vízmosások rendezése és bevezetésük a befogadóiban.

A települési csapadékvízgazdálkodás korszerű műszaki megoldásaira kell törekedni. A csapadékvíz elvezetés helyett a talajvízviszonyok, vízbázisvédelem, vízminőségvédelmi előírások, belvízveszélyeztetettség figyelembevételével szükséges előtérbe helyezni a csapadékvíz-gazdálkodást, a kül és belterületi csapadékvíz gazdálkodás összhangjának megteremtése mellett. Fontos, hogy a települési csapadékvíz gazdálkodás is részét képezze a területrendezési terveknek.

Vonatkozó jogszabály: 147/2010 (IV.29) Kormány rendelet a vizek hasznosítását, védelmét és egyéb kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekről és létesítményekről.

2.15.2 Energia

2.15.2.1 Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Gázellátás

A város szinte valamennyi utcájában kiépült a vezetékes gázhálózat. A szolgáltatásba bekapcsolt háztartások száma 1156. A településen működő intézmények, vállalkozások és kereskedelmi-, vendéglátó üzletek túlnyomó része is csatlakozott a rendszerhez. A középnyomású vezetéken a Nyírtelek melletti elosztótól érkezik a gáz, a fővezetékek átmérője további gázigények kielégítésére is alkalmas. A rendszer a TIGÁZ tulajdona, üzemeltetője szintén a TIGÁZ. Fogyasztásuk évi 43000 m³, ebből lakossági felhasználás 24000 m³.

Villamosenergia ellátás

A lakosság villamos energia ellátottsága 99%-os. Az éves villamosenergia-fogyasztás 12236 MWh, ebből nem lakossági 7095 MWh. Helyi villamosenergia-termelő kapacitás nincs.

Távhő ellátás

Távhő rendszer nem működik a településen.

2.15.2.2 Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

A megyei rendezési terv nem támogatja a világörökségi és tájképvédelmi területen erőmű építését, melyek tájképre, környezetre, kultúrtájra és benne a tokaji világörökségi területre gyakorolt hatása kiszámíthatatlan. A területrendezési tervre vonatkozó ajánlások meghatározzák, hogy az ökológiai hálózat területén a tájképvédelmi övezetben, továbbá a világörökségi és borvidéki területeken erőmű nem létesíthető. Ez korlátozza Tokajban a megújuló energiaforrások alkalmazhatóságát. Szőlőtermő területen napelemes erőmű nem helyezhető el. Napelempark, napelemes erőmű – településképi szempontból meghatározó területen – csak az állami főépítész engedélyével helyezhető el. Ezek egybefüggő, együttlátású felülete nem lehet nagyobb, mint 4 hektár, de ha elválasztó erdősáv van közöttük, akkor a területük elérheti a 10 hektárt. Viszont bortermő terület felett, illetve domb- és hegygerincen lévő erdő területén ilyen elhelyezni nem lehet. A naperőműtől csak földkábelrel vezethető el a megtermelt áram.

Tokaj számára az elkövetkező évek egyik fontos kihívásai közé tartozik, hogy miként tudja az energiafelhasználást és a károsanyag-kibocsátást csökkenteni és milyen megújuló energiaforrást tud felhasználni, hogy a város a fenntartható fejlődés útján haladjon tovább.

A környezetvédelem fontosságát jelzi a Környezetvédelmi Alap létrehozása és működtetése. A rendelet szerint az elkülönített forrást az alábbi meghatározott célokra lehet felhasználni: a környezetvédelmi szempontból károsodott környezet javítása, helyreállítása érdekében, vízminőség védelmére, talajvédelem céljaira, környezeti nevelés, oktatás, tájékoztatás céljára, környezetvédelmi felmérések, elemzések, tanulmányok finanszírozására.

2.15.2.3 Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

41. táblázat: Tokaji önkormányzat energiafogyasztása területenként

A Tokaji önkormányzat energiafogyasztása (MWh/év, 2008)	
Épületek	5292
Közvilágítás	94
Flotta	343
Összesen	5729

Forrás: Tokaj Energetikai terve

2014-20 között megvalósult energetikai projektek:

- Szerencsi Szakképzési Centrum kollégiumának épületenergetikai korszerűsítése 104 251 116 Ft
- Tokaj Város Idősek Otthonának és Óvodájának energetikai fejlesztése 390 600 501 Ft
- Épületenergetikai fejlesztés a Tokaji Kereskedelmi és Idegenforgalmi Szakgimnáziumában 398 284 448 Ft
- Tokaj II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és tornacsarnok energetikai korszerűsítése 274 652 740 Ft

2.15.3 Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A telefonhálózat jól kiépített légekábeles telefonhálózat van, melyet a Magyar Telekom Nyrt. folyamatosan bővít, korszerűsít. Több helyen már földkábeles hálózatot is kialakítottak és folyamatosan történik a kábeles hálózatra történő átállítás.

2.16 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

2.16.1 Talaj

A legidősebb kőzeteket agyagpala és homokkő alkotja, kevés vulkáni kőzettel. Felettük helyezkednek el a triász karbonátos kőzetek, melyek egy része kovás átítatású a miocén vulkanizmus hatására. Ezen vulkáni kőzetanyagok felnyomulása a miocén második felében következett be és átnyúlt a pannonba. A legidősebb vulkáni kőzetek andezites összetételűek, a fiatalabbak többségben riolitosak. A láva- és tufaképződmények összvastagsága mintegy 3 km. Tömegét tekintve leggyakoribb az andezit. Perlitszerű kőzetváltozatok az alegység északi peremén Hollóházánál, déli részen Tolcsvánál, Erdőbényénél, a keleti oldalon pedig Mádnál és Abaújszántónál gyakoriak.

A Zemplén-hegységben két talajtípus kialakulásának voltak meg a feltételei. A belső területeken az erdőtalajok, míg a periférikus ún. kultúrtájakon a mezőszégi talajok jellemzőek. Mindkét talajtípus az ún. zonális talajokhoz tartozik, és sokféle módosulásban előfordul. Magasabb területeken a tápanyagokban szegény fakó erdei talaj, egyéb területeken az agyagbemosódásos barna erdei talaj a jellemző. Hegyalján a barnaföld, a löszfelszínen a mezőszégi talajok az általánosak.

A Bodrogek a Tokaj Hegyalja peremlépcsős tájától a Tiszáig terjedő kb. 700 km² terület az ún. galszécsi törésvonal mentén süllyedt le a harmad-negyed időszerkezeti mozgások eredményeként. A felszínének 90 %-át fiatal holocén kori képződmények borítják. A magasabb homokfeltöltődések az ősi települési szintek. A Tokaji-hegységben leginkább az agyagos-vályog-agyag jellemző.

A Tisza és Bodrog szabályozása megszüntette a terület ártéri jellegét, ezáltal kultúrtáj lett, kiterjedt rétekekkel, legelőkkkel. Galériaerdők, ártéri füzesek vannak a folyók mentén.

Az alegység területére a hegy- és dombvidéki jelleg miatt jellemző az erózió. Az alegység területéből 2004 ha az erózióval veszélyeztetett terület, ami a teljes terület 3,8%-a. A Tokaji-hegy és a Zemplén Hegyalja területein elsősorban a szőlőtermelésre használt domboldalak erózióiból származhat foszforszennyezés.

2.16.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Vízminőség védelmi terület: Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. Évi CXXXIX. Törvény értelmében Tokaj város közigazgatási területe érintett a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete által, és nem érintett a felszíni vizek vízminőség védelmi vízgyűjtő területének övezete által.

A város közigazgatási területét érinti a sérülékeny földtani környezetben található Tokaj Kistérségi Vízmű védőterület és védőidom rendszere, amelyet az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség 4905-1/2007 számú határozatában jelölt ki.

A település területén 27 db érvényes vízjogi engedéllyel rendelkező felszín alatti vízhasználatot tartunk nyilván. Továbbá 9 db érvényes vízjogi engedéllyel rendelkező felszíni vízhasználat van.

Vízgyűjtő gazdálkodási szempontból Tokaj közigazgatási határa a Tisza részvízgyűjtőn belül az alábbi tervezési alegységeken helyezkedik el:

- Tokaj ÉNy-i része: 2-5 Tokaj-Hegyalja
- Tokaj ÉK-i része: 2-4 Bodrogek

- Tokaj középső és D-i része: 2-7 Hernád, Takta
- Tokaj DK-i része: 2-17 Hortobágy-Berettyó

Vonatkozó jogszabály: 1155/2016. (III.31.) Kormány határozat.

2.16.3 Levegőtisztaság és védelme

A településen gázbekötéssel rendelkező ingatlanok aránya 69%, azonban ennek ellenére még mindig jelentős elsősorban téli időszakban a hagyományos vegyes tüzelési technológia. A lakossági fűtés mellett lokális terhelést jelentő légszennyező forrás az átmenő forgalom. Ez gyakorlatilag a közlekedési utak közvetlen környezetében belterületen a beépítési vonalig, az első házsorig, külterületen 50-100 m széles sávban jelentkezik. A mezőgazdasági eredetű portterhelés nem jellemző.

2.16.4 Zaj- és rezgésterhelés

A településen a zajkibocsátás elsősorban közlekedési eredetű. Tokaj zajterhelését a 37. és 38. számú főutak befolyásolják. Mindkét út nyomvonala az észak – déli irányú tranzitforgalom Sátoraljaújhely-Nyíregyháza, valamint Szerencs-Nyíregyháza irányok közötti közúti személyforgalom lebonyolítására is szolgál, zajkibocsátása a jelentős forgalomszám, valamint a védendő homlokzatok közelsége miatt zavaró. Ezek az útvonalak jelenleg átszelik a települést, részben ezek tekinthetők a település főutcájának. A tokaji térség gyorsforgalmi kapcsolati lehetőségeit is biztosítja. Az elmúlt években a 37-es főúton és 38-as főúton, azon belül is a Tokaji hídon keresztül jelentősen megnövekedett az észak-déli irányú nemzetközi tranzitforgalom, amelynek településen kívüli elvezetését egy új híd és elkerülő út megépítésével tervezik megoldani 39-es főútként, melynek nyomvonala a területrendezési tervben is szerepel. A településen áthaladó közlekedési utak szakaszán a közlekedési zaj meghaladja a közlekedési zaj határértékét. Az átmenő forgalom jelentős port ver, valamint a zajkibocsátásuk is megnő.

2.16.5 Sugárzás védelem

A természetes háttérsugárzás Magyarországon egy embert átlagosan 2,4 mSv/év effektív dózissal terhel. A testünket érő sugárzás származhat a világúrból, a talajból, a növényekből, élelmiszerekből, környezetünk tárgyaiból vagy akár a saját testünkből is. Az országon belül a geológiai viszonyoktól, az időjárástól, a táplálkozástól függően akár két-háromszoros különbségek is lehetnek a háttérsugárzás mértékében. Mértéke, hatása települési szinten nem befolyásolható.

Élettani hatás szempontjából, a távvezetékeknek két jellemzőjét kell figyelembe venni a villamos és a mágneses terét. A villamos térerősség nagyságát a feszültség szinten kívül egyéb körülmények is befolyásolják:

- a vezetékek föld feletti magassága
- a fázisvezetők és védővezető geometriai elrendezése
- magas objektumok pl.: faszor árnyékoló hatása jelentősen csökkenti a térerősséget
- épületek (a villamos teret 85-90%-ban leárnyékolják)

A Magyarországon érvényben lévő védőtávolság különböző feszültség szintű távvezetésektől: 750 kV - 40 m, 400 kV - 20 m, 220 kV - 10 m, 120 kV - 5 m. Ezen védőtávolságok betartását a településrendezési

eszközök és az építéshatósági engedélyezési eljárások során figyelembe kell venni. Az alacsonyfrekvenciás mágneses tér áthatol az épületeken és szemben a villamos térrel kiterjedt objektumoknál nem, vagy csak nagyon költségesen árnyékolható. Az alacsonyfrekvenciás mágneses tér ellen a legjobb védekezés a megfelelően nagy védőtávolság tartása. Bázisállomások esetén, Magyarországon érvényben lévő egészségügyi határértékek: 900 MHz 4.500.000 $\mu\text{W}/\text{m}^2$ 1800 MHz 9.000.000 $\mu\text{W}/\text{m}^2$. A határértékek megállapításakor a különböző kutatási eredményeket vették alapul. A frekvencia növekedésével a behatolási mélység csökken, ezért állapítottak meg két értéket.

2.16.6 Hulladékkezelés

A település elfogadott hulladékgazdálkodási tervvel (2007) rendelkezik. A településen a hulladékkezelési közszolgáltatást Zempléni Z.H.K. Nonprofit Kft. látja el. A Zempléni Z.H.K. Nonprofit Kft. 100 %-ban önkormányzati tulajdonú cég, 81 önkormányzat területén látja el a hulladékkezelési közszolgáltatást. A Zöld Zemplén program keretén belül 4 hulladékgyűjtő udvar létesült a megyében, Bodrogkeresztúron, Sárospatakon, Sátoraljaújhelyen és Tokajban KEOP forrásból. A településen 10 db szelektív hulladékgyűjtő sziget működik a keletkezett kommunális hulladékok Bodrogkeresztúri válogató (feldolgozó) telepre kerülnek, majd innen további hasznosításra, felhasználásra, tovább szállításra kerülnek. A településen működő vállalkozások üzemeléséből elvileg nem keletkezik veszélyes hulladék. A szolgáltató évente 2 alkalommal lomtalanítást végez. A település területén nem található rekultivációra szoruló lerakó. A település helyzete hulladékkezelési szempontból kedvezőnek mondható.

Veszélyes hulladékok típusát tekintve Tokaj egészségügyi hulladékkal érintett, mennyisége 905 kg/ év. A Tokaji éves kommunális hulladék mennyisége 1,108 (et/év). A tokaji településcsoport a bodrogkeresztúri regionális lerakóba szállítja hulladékát. A Tokajban tervezett gyűjtőszigetek száma 10.

42. táblázat: A Tokaji lerakó jellemzői

Település	Átlag- vastagság /m/	Depónia magassága /m/	Depónia mélysége /m/	Használt terület /m ² /	Lerakott térfogat /m ³ /	Lerakott tömeg /t/
Tokaj	3	1	2	5000	12500	3750

Forrás: Helyi hulladékgazdálkodási terv

43. táblázat: A hulladékok kezelését végző vállalkozások

Szolgáltató	Szolgáltató címe	Kezeli hulladék
Zempléni Hulladékkezelő Kft.	3910 Tokaj, Rákóczi 54	szilárd kommunális hulladék
Nyír-Csatorna Kft.	4511 Nyírbogdány, Alkotmány út 34.	szippantott szennyvizek

Szolgáltató	Szolgáltató címe	Kezeli hulladék
BORSODVIZ Rt.	3527 Miskolc, Tömössy út 2.	hálózati szennyvizek
SEPTOX Kft.	1142 Budapest, Komáromi u.	egészségügyi hulladékok
MEDITRADE Kft.	3508 Miskolc, Fogarasi u. I/A	egészségügyi hulladékok
Zöld Zóna Kft.	1047 Budapest, Rózsa F. u .9/A	egészségügyi hulladékok

Forrás: Helyi hulladékgazdálkodási terv

44. táblázat: Települési hulladék adatok

Időszak	Rendszeresen tisztított közterület (1000 m ²)	Összes elszállított települési hulladék (tonna)	A lakosságtól elszállított települési hulladék (tonna)
2011.	14	1816,1	1674,4
2015.	17,5	1237,6	1195,7
2019.	17,5	1375,3	1142,2

Forrás: Helyi hulladékgazdálkodási terv

2.16.7 Vizuális környezetterhelés

A vizsgálatok irreverzibilis vizuális konfliktust nem tártak fel. A tartós konfliktusok közé sorolhatók a roncsolt, felhagyott területek (elsősorban majorsági területek) és elhagyott külterületi lakó épületek okozta konfliktusok. A tartós konfliktusként tekinthetünk az illegális hulladéklerakásból eredő konfliktusokra, mely a szelektív hulladékgyűjtők (Gróf Apponyi utca, Dienes utca – Bodrogkeresztúri út) nem rendeltetésszerű használatából fakad, valamint a városon belül rendszeresen jelentkező közterületi károkozások miatti vizuális környezetterhelésekre. A település belterületének utcaképét esztétikailag negatívan befolyásolja az elektromos légkábelek, telefonkábelek jelenlegi megjelenése. Szükséges a légkábel hálózat egy részét térszín alá áthelyezni. Ez egyrészt esztétikailag elfogadhatóbb, másrészt az átvonuló madarak védelmét szolgálhatja. A városi zöldfelületek és azok kapcsolati hiánya, térségi szinten a zöldfolyosó hálózat hiányosságai (védő- és takarófásítások hiányai) egyaránt okoznak vizuális konfliktusokat. Tartós konfliktust jelentenek a bányászat felhagyása utáni tájsebek. A világörökségi területet tekintve vizuális környezetterhelést okoznak a különböző méretű és stílusú reklámtáblák, melyek kifejezetten nem kívánatosak Tokaj bel- és külterületén. A fényszennyezés problémája is megoldandó az OTÉK rendelkezéseinek megfelelően.

2.16.8 Árvízvédelem

A város közigazgatási területén halad át a Tisza és a Bodrog folyó. Tokaj város közigazgatási területét három nagyvízi mederszakasz érinti: az É-i részen a Bodrog folyó 08.NMT.03, a Tokaji Erzsébet királyné híd feletti Tisza folyó 07.NMT03, és az az alatti 08.NMT.01. Mederkezelési szakasza.

A 08.NMT-03-mal érintett településrész a Bodrog folyó jobb, illetve bal partján fekszik a Bodrog 0,0-5,4 fkm szelvényei között. A belterületi településrész főként a Bodrog folyó jobb partján található a 0,0-5,0 fkm szelvények között. A belterület É-i részén levő folyómenti töltéssel nem védett ingatlanokat a nagyvízi meder érinti, valamint a településrész Bodrog bal parti külterületi részét is.

A 07.NMT.03-mal érintett külterületi rész a Tisza jobb partján fekszik, a Tisza 545,585-543,640 fkm szelvényei között. A Tisza jobb parti külterület, töltéssel nem védett részén levő ingatlanokat érinti a nagyvízi meder. A nagyvízi meder a FETIVIZIG kezelésében van.

A 08.NMT.01-gyel érintett településrész a Tisza folyó 534,850-543,640 fkm szelvények között, a Tisza jobb partján fekszik. A 08.04. Számú Inérvát-Tokaji árvízvédelmi szakaszhoz tartozó Tisza jobb parti töltés 35+690 tkm és a 45+381 tkm között érintik a nagyvízi medret.

Vízügyi szempontból betartandó jogszabályi követelmények:

A nagyvízi mederrel érintett területek használatával és hasznosításával kapcsolatban a nagyvízi medrek, parti sávok, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról szóló 83/2014. (III.14) Kormányrendelet előírásai az irányadók.

Vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. Törvény

A vizek és a közcélú vízellátási létesítmények fenntartására vonatkozó feladatokról szóló 120/1999 (VIII.6.) Kormányrendelet

A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó műszaki szabályokról szóló 30/2008. (XII.31.) KvVM rendelet.

A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010 (IV.29) Kormányrendelet

Figyelemmel kell lenni az árvízvédelmi töltések 10-10 m-es védő, és 60-110 m-es biztonsági sávjaira, valamint a nagyvízi meder használatára vonatkozó korlátozásokra.

2.16.9 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

Számos a környezet számára megterhelő probléma megoldásra vár a következő években. Tokaj esetében legnagyobb gondot a közlekedésből eredő légszennyezés és zajterhelés jelenti, amely a települést kettészelő 38. számú főközlekedési út, valamint a városon keresztülhaladó alsóbb rendű utak forgalmi túlterheltségéből ered.

Megoldandó problémaként kell kezelni a talaj erózió okozta károk megakadályozását. Jelentős vízgazdálkodási kockázatot a nem csatornázott települések ellenőrizetlen szennyvízgyűjtése és elhelyezése, valamint a már csatornázott területeken felhagyott szennyvíztárolók nem szakszerű felszámolása jelenti. Környezetterhelési kockázat továbbá a nem megfelelően kezelt szennyvíziszap elhelyezése.

A városi zöldfelületek és azok kapcsolati hiánya, térségi szinten a zöldfolyosó hálózat hiányosságai, védő- és takarófásítások pótlása jelent feladatot az önkormányzat számára.

2.17 Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést befolyásoló, vagy korlátozó tényezők)

2.17.1 Építésföldtani korlátok

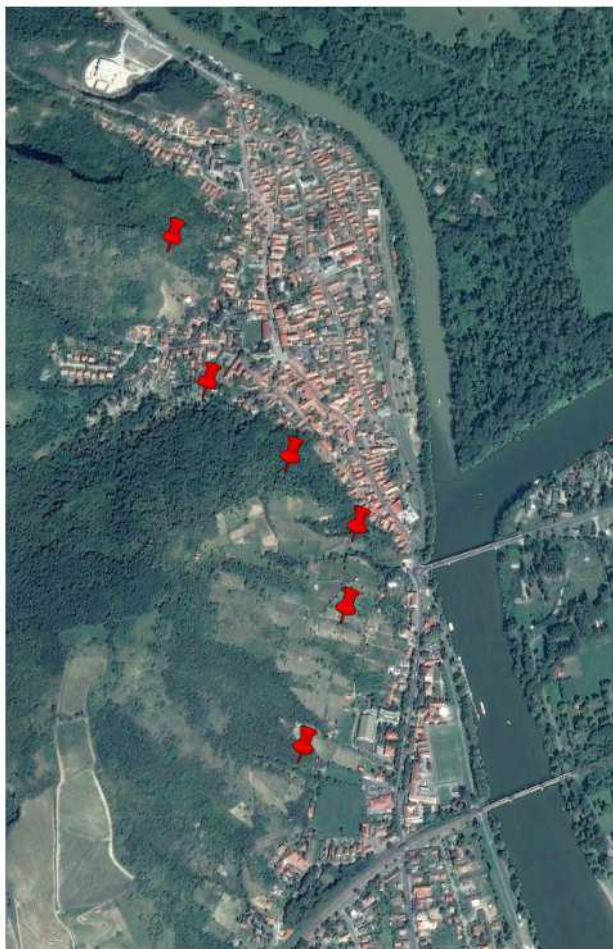
Az Országos Barlangnyilvántartás adatai szerint a város területét nem érintik barlangok és alábányászott területek. Pinceterületek mind a város északi részén, mind délen találhatóak.

Az Országos Felszínmozgás Kataszter nyilvántartása szerint a város területén több felszínmozgásos esemény is történik, löszomlás, természetes folyamatok a város nyugati peremén a külterületi zónában, a város teljes hosszában. A város nyugati részén végig húzódó hegyes táj lejtése 17%-os, mely indokolja a felszíni természetes mozgásokat, löszszakadásokat.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területrendezési Terve a település teljes területét földtani veszélyforrás területének övezetébe sorolta. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Hatósági osztály, Bányászati Főosztály adatszolgáltatása szerint az érintett területen löszomlást és felszínmozgásokat tart nyilván, amit építésföldtani korlátozó tényezőként kell figyelembe venni. Ezek a területek a Tokaji hegy K-i lábánál találhatóak. A MÁFI által készített „komplex földtani területfejlesztési térképsorozat – M 1:25000” című kéziratos jelentéséből pontos leírást kapunk a felszínmozgásra érzékeny területekről:

„A Tokaji-hegy oldalán a piroxéndácitra 5-30 méter lösz települt. Ez a lösz száraztérzíni típusos lösz, vagy áttelepített lösz. Mindegyik meredek falakat képez. 10-30%-os lejtő, jobbra szőlővel fedve. A lösz alaptulajdonsága, hogy a mélyutaknál, völgyekben, vagy emberi beavatkozásra (épületek részére hely kialakítása végett) meredek falakban áll meg. A több méter magas löszfalon, különösen tél végén sok omlás figyelhető meg, amelyek létrejöttében a víz és a fagy játssza a főszerepet. Okozott kár: az utak eltorlaszolása, esetleg épületekben vagy mezőgazdasági területekben károsodás. A mozgás közvetlen oka az őszi csapadékvíz, amely télen a lösz hézagaiban és pórusai között megfagy.”

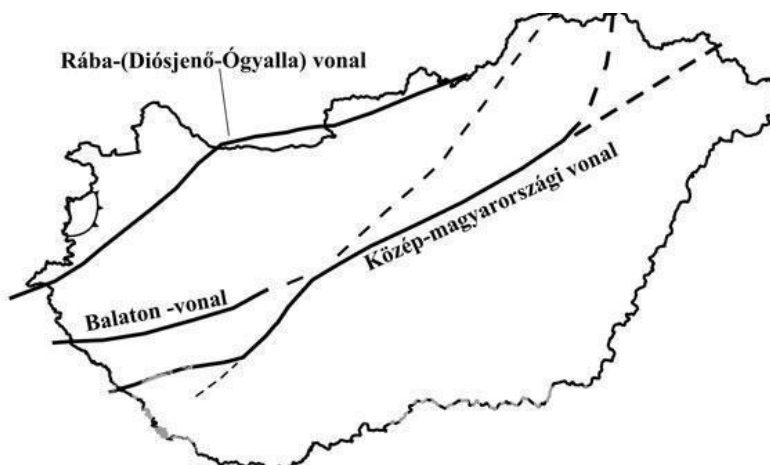
37. térkép: Regisztrált felszínmozgásos események



Forrás: Országos Felszínmozgás Kataszter

Magyarország földrengéssel veszélyeztetett területei közül a Közép-Magyarországi vonal a térségben húzódik, Tokaj az enyhén aktív területnek minősülő magyarországi értékek közel átlagát mutatja.

38. térkép: Magyarország földrengés veszélyeztetett területei



Forrás: Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság

2.17.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

A vízerózió Borsod-Abaúj-Zemplén megye területének jelentős részét veszélyezteti. Az 5%-nál nagyobb lejtésű területekről hordhatja el legkönnyebben a lehulló csapadék a termékeny talajréteget, ami hosszú távon a terméketlenné válás kockázatát hordozza magában. A folyamatos szőlőművelés biztosíthatja az erózió megakadályozását, mértékének csökkentését, mely véd a termőréteg elhordása ellen. Tokajban, mint a megye alacsonyabban fekvő déli és délkeleti területét a belvíz (főként a Tisza közelében fekvő területek) és a szélerózió veszélyezteti.

2.17.2.1 Árvízveszélyes területek

39. térkép: Árvízveszélyes területek



Forrás: MTrT

A közigazgatási határon belül ÉMVIZIG kezelésében levő elsőrendű árvízvédelmi művek találhatóak: a Bodrog jobb parton a 0,35-1,25 fkm szelvények között a 08.04. Sz. Inérvát-tokaji árvízvédelmi szakasz részét képező Bodrog jobb parti töltés szakasz a 0+000-1+394 tkm szelvények között.

A Tisza jobb parton az 533,200-543,640 fkm szelvények között a 08.04. Sz. Inérvát-tokaji árvízvédelmi szakasz részét képező Tisza jobb parti töltésszakasz a 35+690-45+381 tkm szelvények között.

A folyók mértékadó árvízszintjeiről szóló 74/2014 (XII.23.) BM rendelet alapján az érintett folyószakaszra érvényes mértékadó árvízszintek az alábbiak szerint alakulnak:

Tisza: MÁSZ (mBf) 98,79 – 100,10

Bodrog: MÁSZ (mBf) 99,35 – 99,51.

Tokaj város közigazgatási területének egy részén a FETIVIZIG az illetékes Vízügyi Hatóság.

2.17.2.2 Belvízveszélyes területek

Tokaj a megye belvízjárta területei közé tartozik sík, enyhe lejtésviszonyokkal rendelkező területként, ahol a természetes helyi csapadék egy részét a talaj nem tudja befogadni, és amelynek mélyebb,

lefolyástalan részein az átmeneti vízfelesleg összegyűlik. A megye síkvidéki (belvizes) területei közé tartozik Prügy-Taktaföldvári belvízvédelmi szakasz is. Tokaj az erősen veszélyeztetett területek közé tartozik. A belvízelvezető rendszer működtetésével és megfelelő karbantartásával enyhíthetők a belvizek okozta problémák.

Tokaj város közigazgatási területének Miskolc-Nyíregyháza vasútvonaltól délre eső részét érinti a 08.05. Számú Prügy-Taktaföldvári és a 08.06. Számú Bodrozug-Törökéri belvízvédelmi szakasz, amely a Pálfai-féle belvíz veszélyeztetettségi térkép besorolása szerint belvíz által mérsékelten és erősen veszélyeztetett.

Tokaj város közigazgatási területén található az ÉMVIZIG vagyongazdálkodásba tartozó Taktaközi-öntöző-főcsatorna, Ively-ér, Ively-ér - Tokaji összekötő csatorna, Vár-árok és a Bodrozugi főcsatorna.

Tokaj város bel- és csapadékvíz védelmi rendszerének infrastruktúra-fejlesztésére az önkormányzat két ütemben közel 250 millió Ft Uniós támogatást fordított 2018-20 folyamán.

A város terület belvízi öblözetre esik a 95 mBf szintvonalától az Ively-érig. Belvízi elöntések árvízmentes időszakban is kialakulnak a fagyott talajon kialakult jelentős helyi hó felhalmozódást követő hirtelen felmelegedések, vagy helyi esőzések hatására. A felső mocsári eredetű talajréteg mészmentes, magas szerves anyag tartalmú, ezért rossz a vízszikkasztó képessége. Ha emellett a talajvíz szintje a homokos réteg tetején áll, akkor tovább romlik a talaj vízbefogadó képessége. A hegy felől vonalasan levonuló vizet a Binét-árok folytatását képező függőmedrű, szakaszosan karban- tartott nyílt csatorna vezeti el. A lepelvizek a vasúti töltés déli oldalán kialakult nádasokban halmozódnak, ill. ráfolynak a szélső telkekre.

Tokaj város területén 3 db vízrajzi állomás (001719 felszíni, 001838 felszín közeli, 004407 hidrometeorológiai) működik.

2.17.2.3 Árvíz és belvízvédelem

A Tisza és Bodrog folyók medreinek mai vonalát elsősorban a XIX. században végrehajtott szabályozások határozzák meg. A város- széli jobb parti védvonal fokozatosan épült ki és jelenleg is folyamatban van a fejlesztése a kertvárosi szakaszon. Településfejlesztési szempontból hangsúlyozandó, hogy az árvédelmi vonal nem- csak magából a töltésből áll, hanem annak mindkét oldalán húzó- dó sávból: a víz felőli oldalon a mederig, a mentett oldalon a láb- vonaltól számított 10 m szélességű kisajátított sáv szélességig, ezeken belül található anyagnyerő gödrökből, leterhelő és szivárgó rendszerekből stb. Tágabb értelemben figyelembe kell venni a védvonalhoz csatlakozó kiszolgáló, intézményi területeket is. A Kertvárosnál ezek a Szakaszmérnökség, a Gátórház állandó, vagy provizórikus szivattyús átemelő pontok, kikötőhelyek megközelítő útjai építési, védelmi anyagok depónia területei. A tokaji árvédelmi szakasz jelentősége országos szintű.

Vízfolyások megközelítésénél, illetve esetlegesen a vízfolyások mentén tervezett épületek, építmények létesítésénél a 83/2014 (III.14.) Kormány rendeletben foglaltakat, míg vízfolyások tervezett keresztesítésénél a 147/2010 (IV.29) Kormány rendeletben foglaltakat be kell tartani. A fejlesztéssel érintett területeken a keletkezett csapadékvíz elvezetését meg kell oldani.

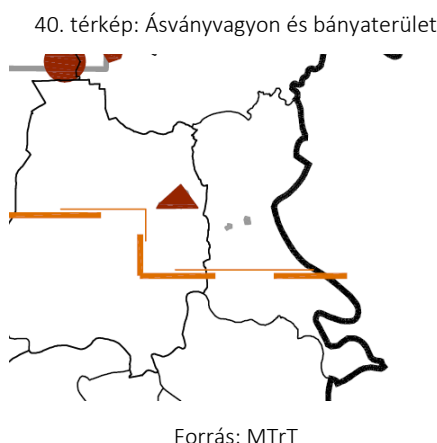
Konfliktusok

A megyében konfliktusként jelentkeznek a nagy kiterjedésű belvízre érzékeny területek (Bodroγκöz, Taktaköz), melyek meghatározzák a szántók művelhetőségét és a település fejlesztését. A felső talajréteg rossz a vízszikkasztó képességű. Ha emellett a talajvíz szintje a homokos réteg tetején áll, akkor tovább romlik a talaj vízbefogadó képessége

2.17.3 Ásványi nyersanyaglelőhely

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal hatósági nyilvántartása alapján Tokaj közigazgatási területe nem érintett bányászati területtel, és alábányászott területtel sem. Megkutatott ásványi nyersanyag lelőhely az alábbiak szerint található:

- 05-09-200-03-5613 kódszámon, Tokaj, Lencsés (Hubertusz bánya) vízépítési andezit
- 05-09-200-04-5614 kódszámon, Tokaj, Vasúti előfordulás elnevezéssel, zúzott andezit



2.17.4 Városi klíma

Magyarország a szoláris felosztás alapján a mérsékelt éghajlati övben fekszik, az országon belül jelentős különbségekkel. A város földrajzi helyzete különleges, mert a Zempléni–hegyvidék és az Alföld közötti találkozási pontján fekszik, a Tisza és a Bodrog találkozásánál. Tokaj éghajlata mérsékeltlen meleg, száraz, a környező alföldi tájakkal mutat rokonságot. Az éves középhőmérséklet jól tükrözi a domborzatot, Tokajban és környékén az éves 10-11 C körüli érték jellemző, kevés a csapadék, a nyár forró és száraz, a tél hideg. Az őszt gyakran hosszú és meglehetősen csapadékszegény, napfényes, a reggelek párásak, a ködös napok száma október végén a legnagyobb. Az évi csapadékösszeg országosan DNy-ról ÉK felé csökken, Tokaj Hegyalja az alacsonyabb csapadékértékű térségbe tartozik évi 550 mm-es átlagértékkel, amely az Alföld peremi helyzetre utal. A téli hótakarós napok száma 25- 40 nap körül várható, a várható hóréteg vastagsága a 20–30 cm. Az uralkodó szélirány északnyugati. A leggyakoribb szélirány az ÉK-i. A déli fekvésű, sűrűn tagolt domborzat védelmet nyújt a hideg északi szelek ellen, és biztosítja a sok napsütést. A napsütéses órák száma 1900 -2000 között van. Kontinentális jellegű, makro- és mikroklimája az optimális déli, délnyugati fekvésben kedvező tenyészfeltételeket biztosít a szőlőnek. Sajátságos éghajlata kedvez a nemesrothadásnak. Az éghajlati adottságok nem minden évjáratban biztosítják az aszúsodáshoz szükséges feltételeket.

A klímatudatos településfejlesztés alapelvei közé tartozik, hogy törekedni kell a vegyes területfelhasználás megvalósítására, ösztönözni kell a koncentrált beépítéseket és biztosítani kell a szabad, biológiailag aktív felületek hálózatát. A klímatudatos tervezés célkitűzése, hogy megvalósítsa az összehangolt lakó és ipari-, kereskedelmi fejlesztések gyakorlatát. Az övezetes településfejlesztés

helyett a többletközlekedési igényeket kevésbé (vagy egyáltalán nem) gerjesztő vegyes beépítések preferálandók. Az egyes koncentráló törekvéseket fékezni, szükség esetén tiltani szükséges. Ilyen intézkedés például a bevásárlóközpontok, hipermarketek alapterületének maximalizálása, településterületi súlyozása, településszéli létesítés tiltása. De ilyen intézkedés a tisztán lakó funkcióval rendelkező övezetek (lakóparkok) kialakításának tilalma, azoknak a szükséges munkahellyel, az oktatási és kulturális létesítményekkel, a vásárlás helyeivel való vegyítése, azaz a vegyes területfelhasználás.

3 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

3.1 A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése

3.1.1 A település társadalma

Tokaj népességszámában és összetételében tapasztalt negatív tendenciák, a demográfiai erózió megállítása a város egyik legfontosabb problémává fajult az elmúlt évtizedben. A népesség tartós fogyása és elöregedése jelentősen meghaladja a megyei és országos szintet is: a település az elmúlt 10 évben elvesztette a lakónépességének 20 %-át, a lakosság közel egyharmada 60 év feletti.

A lakónépesség jelentős csökkenése a növekvő természetes fogyás mellett, a vándorlási folyamatokban történő kedvezőtlen változásnak is köszönhető. A város 2014-ig egyértelműen befogadó településnek számított, az elmúlt 5 évben az ideiglenes és állandó elvándorlások rendre meghaladták az odavándorlások számát.

A népesség korösszetétele a helyi társadalom jövőbeli demográfiai trendjeit vetíti előre, az aktív korú népesség aránya a helyi gazdaság társadalmi és gazdasági fenntarthatóságának fontos indikátora. Tokaj városában az egyre gyorsuló elöregedés következtében az 60 évnél idősebbek aránya 30 %-kal nőtt. Ebből kifolyólag az eltartott népesség rátája jelentősen, 55%-ra romlott.

A népesség képzettségi szintében javuló tendenciák mutatkoztak: közel kétszeresére nőtt a felsőfokú végzettségűek aránya, javult az érettségizettek aránya is. Kedvezőtlen viszont, hogy a legfeljebb alacsonyfokú végzettséggel rendelkezők aránya nőtt, illetve jelentősen lecsökkent a szakképesítéssel rendelkezők aránya.

Ugyan a foglalkoztatottsági helyzetet reprezentáló mutatók pozitív irányba tolódtak, vagyis általánosságban csökkent a munkanélküliség, azonban ez nem az aktív gazdaságfejlesztési tevékenységeknek, hanem döntően a közmunkaprogramnak volt köszönhető. Kedvezőtlen tendencia, hogy az évek során a tartós munkanélküliek aránya folyamatosan emelkedik. Jelentős arányú a szakképesítéssel rendelkező munkanélküliek aránya. A tartós munkanélküliek elhelyezkedési esélye igen alacsony, esetükben a munkanélküli státuszt gyakran az inaktivitásba vonulás követi.

A jövedelmi nivåóban is kisebb mértékű pozitív változás következett be, bár a növekedés mértéke kisebb, mint a megyei átlag.

A település életében a nemzetiségek továbbra sem jelentenek kiemelkedő problémakört. A településre a cigányság teljes asszimilációja jellemző. A települése vallási sokszínűsége, kulturális és épített öröksége rendkívül jelentős, azonban a vallás szerepének csökkenése jellemző a lakosság mindennapi életében, ami a társadalmi kohézió gyengülését fokozza.

3.1.2 A település humán infrastruktúrája

Tokaj Város közszolgáltatásokkal való ellátottsága kedvező, a mindenki számára egyenlő eséllyel elérhető szolgáltatások minősége magas. A szolgáltatásokat az önkormányzat társulásai, gazdasági társaságai, illetve költségvetési szervei (nevelési, egészségügyi, szociális, kulturális intézmények)

biztosítják. A humán közfeladatok és közszolgáltatások ellátását a város tudatos és átgondolt módon tervezi és valósítja meg. Az intézmények infrastrukturális fejlesztésében, felújításában az elmúlt években folyamatosan történtek korszerűsítések (napkollektoros rendszerek kiépítése, külső homlokzati hőszigetelések) főként pályázati forrásokból, azonban további a hatékonyabb működés és a szolgáltatás minőségének emelése céljából további fejlesztések szükségesek.

Tokaj egyik markáns jellegzetessége az iskolavárosi arculata: a településen három középfokú oktatási intézmény, egy önálló középiskolai kollégium, egy általános és alapfokú művészeti iskola, továbbá egy óvoda és bölcsőde is biztosítja az új generációk fejlődését. Ezek az intézmények csökkenő gyereklétszám mellett is jelentős térségi szerepkört töltenek be, a más településről bejáró, illetve kollégista tanulók aránya kiemelkedően magas.

A közoktatási reformot követően az egyes intézmények más és más fenntartókhoz kerültek, de általánosságban elmondható, hogy intenzív kapcsolatban vannak a korábbi fenntartó önkormányzattal és annak közművelődési intézményeivel.

A város önkormányzata a kultúrát, a lakosság életminőségét, életesélyeit, meghatározó tényezőjének tekinti. Szükségesnek tartja, hogy a kulturális élet lépést tartson a város fejlődésével, mely nem csupán a hagyományok ápolását, a meglévő programszerkezet megőrzését jelenti, hanem a változó lakossági igényeknek való megfelelést is. A közművelődési intézmények által a lakosság, és a szűkebb vonzáskörzet számára nyújtott szolgáltatásokon, programlehetőségeken túl a településen jelentős nagyszámú látogatót vonzó rendezvény, fesztivál, egyéb kulturális esemény valósul meg minden évben.

A város elöregedő társadalma egyre nagyobb terhet ró mind az egészségügyi mind pedig szociális infrastruktúrára. A település egészségügyi és szociális intézményi ellátottsága magas. A szociális szolgáltatások fejlesztésének középpontjában is az idősgondozás kell, hogy álljon.

3.1.3 A település gazdasága

Tokaj gazdasági súlya alacsony megyei viszonylatban is, elmaradott, fejlesztendő térségben fekszik. Tokaj térségében a borászat, a turizmus és az ehhez kapcsolódó szolgáltatások, valamint a faipar dominál, és hangsúlyos szerepet tölt be a mezőgazdaság, mely technológiai modernizáció előtt áll még. Csak néhány ágazat rendelkezik tőkevonzó képességgel. A borászatban jelen vannak a tőkeerős külföldi befektetők, és az export is bővült az utóbbi években, ugyanakkor további tőkevonzás szükséges Tokaj borászatának fejlesztésére és exportképességének növelésére. A turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások, a szálláshelyszolgáltatás és vendéglátóipar jelentősen fejlődött, ugyanakkor a magas színvonalú kiszolgálás érdekében további beruházásokra van szükség.

Kevés a fejlődésre képes kis és középméretű gazdálkodás és vállalkozás a termelő és mezőgazdasági szektorban. Jellemző az egyéni vállalkozói gazdasági forma alacsony foglalkoztatotti létszámmal, valamint jellemző az őstermelői státusz a mezőgazdaságban és borászatban.

Tokaj számára a borászatra és gasztronómiára épülő turizmus jelenti a kitörési pontot, azonban nem önálló desztinációként, hanem a borvidék egyik desztinációs céljaként. A borászati-gasztronómiai vonalat az aktív turizmus egészíti ki, a Tisza és a Bodrog jelenléte számos fejlesztési lehetőséget nyújt. A vendégek száma 2016 és 2019 között 50%-kal növekedett, az eltöltött idő hosszában azonban nem történt változás a vizsgált időszakban, ami jelzi, hogy továbbra is kevés az egymásra fűzött attrakció, időtöltési lehetőség, ami hosszabb tartózkodásra ösztönözné a látogatókat. A Borvidékre látogató turisták 20%-a választ tokaji szálláshelyet, a vendégéjszakák száma esetén ez az arány alacsonyabb,

vagyis a hosszabb tartózkodási idő a Borvidék egyéb, magasabb kategóriás szálláshelyein jellemzőbb. A turizmus fejlesztése érdekében elsősorban a kínálat minőségi fejlesztése, és egységes desztinációba szervezése a fő feladat a világörökségi védettséggel összhangban. A kínálat szélesítése az aktív és tematikus programkínálat bővítésével valósítható meg, a kerékpáros, vízi programok, Rákóczi kultusz interaktív bemutatásával, bor és dűlőtúrákkal. A látogatók a kulturális, sport és szabadidő programokat keresik, a meglévő desztinációk programkínálatának minőségi bővítése, a Kopasz hegy látogathatósága, a folyóparti sétautak fejlesztése, a kerékpáros infrastruktúra bővítése, és a fogadókészség négyévszakossá bővítése tudja ezt erősíteni. Ehhez összehangolt marketing tevékenységre és egységes brand kialakítására van szükség. A turisztikai desztináció menedzsment további fejlesztése, a marketing kommunikáció, és ebben az online jelenlét erősítése, valamint gasztronómiai szövetség kialakítása erősítheti Tokaj pozicionálását. Beruházások esetében figyelembe kell venni a terület világörökségi, illetve természetvédelmi jellegét.

3.1.4 A település környezete

Tokaj közigazgatási területe országos jelentőségű tájképvédelmi terület, 2002 óta „Tokaji borvidék történeti kultúrtáj” néven UNESCO világörökségi terület. A település jelentős épített történelmi emlékekkel, értékkel bír, a város zeg-zugos, kisebb terekkel tarkított, a terepalakulatokat követő utcaszerkezettel bír. Örökségvédelmi szempontból legértékesebb településrész az óváros és a Vár. A történeti településmag építészeti karakterének megőrzése fontos feladat. A település beépítési vonala, kiterjedése észak-dél irányú.

A Tokaj világörökségi értékei többek közt a történelmi szőlőbirtokok, a pincék és a szőlészeti-borászati kultúrához kapcsolódó egyéb, a tájkaraktert meghatározó építmények (teraszok, támfalak, szárazon rakott kőkerítések, víztározó medencék stb.).

A korábbi, megszűnt gazdasági tevékenységek rendezetlen, hátra maradt területei a kisebb részben a Bodrogkeresztúri út, nagyobb részben a Ladányi út mentén találhatóak. A település határában épült üzemi területek kihasználtsága alacsony, jellemzően a nagyobb épület állományból csak néhány épületben folyik tevékenység. A nem használt épületek állaga folyamatosan romlik.

Nincs valódi városi park a településen. Az utcai zöldsávok és fasorok nem képeznek összefüggő rendszert a településen, hiányosak. A város tájszerkezeti adottságai által nyújtott sávos-szigetes elrendezésű zöldterületi rendszer megteremtéséhez területi adottságokkal rendelkezik. A rendszerré formáláshoz a kihasználatlan, rendezetlen területi lehetőségeket is fel kell használni, így a lakott terület és az üdülőterület között található elhanyagolt rendezetlen területeket is.

Kiterjedt szőlőművelési, réti és legelő célú gyepfelületek találhatóak a város külterületi részein, egy kisebb erdősávval a város észak-nyugati peremén. A város belterületén azonban a zöldfelületek aránya alacsony, az utak melletti védőfásítások hiányosak.

Tokaj város a Tokaji-hegy, a Bodrogköz és Taktaköz kistájak találkozási területein helyezkedik el, talajtani adottságai kedveznek a szőlőtermesztésnek, de a terület a vízerózióknak erősen kitett. A több évszázada jelentős szőlőművelésű területeket a rendszerváltás idejére szántók, gyepterületek, erdők váltották fel, de az azóta eltelt időszak a természeti adottságoknak megfelelő kultúrák telepítése felé mutatnak, a különleges szőlőművelési módot lehetővé tevő környezeti tényezők, a földtani, felszínalaktani, vízrajzi és klimatikus viszonyok kedvezőek.

3.1.5 Települési infrastruktúra

A város elérhetőségét biztosítja a területén áthaladó 38-as számú országos főút, mely biztosítja Nyíregyháza és Debrecen felé a kapcsolatot, valamint csatlakozva a 37-es úthoz, a Szerencs – Sáropatak útvonalon történő megközelíthetőséget. Az elmúlt években a 37-es főúton és 38-as főúton a Tokaji hídon keresztül jelentősen megnövekedett az észak-déli irányú nemzetközi tranzitforgalom, amelynek településen kívüli elvezetését egy új híd és elkerülő út megépítésével tervezik megoldani.

Tervezett egy Tisza-híd építése Tokaj térségében egy új főút kialakításával a Tokaj belterületén átmenő közúti, döntően teherforgalom elterelése érdekében, mely nagymértékű zaj, rezgés és porterhelést okoz a településen, jelentős levegőszennyezettséget, illetve a rezgésterhelés révén az épületállomány állagromlását okozva.

A Bodrog és Tisza folyók a vízi úton való megközelíthetőséget is biztosítják, a város személyhajó kikötésére alkalmas stéggel rendelkezik, kompikötő is működik a városban.

A településen elérhető közműszolgáltatások kiépítettsége egyre javul. Az ivóvízhálózat a közigazgatási területen belül minden utcában elérhető. A csapadékvíz elvezető rendszer teljesen kiépített, de megújításra szorul. A szennyvízhálózatba a lakóingatlanok 82,2 %-a bekapcsolásra került. A vezetékes gázhálózatba a lakóingatlanok 68,7 %-a. Az intézményes hulladékgyűjtés a település teljes területén megoldott, a szelektív hulladékgyűjtés lehetőség területét bővíteni szükséges. A telefonhálózat jól kiépített léghálós telefonhálózat van, melyet a Magyar Telekom Nyrt. folyamatosan bővít, korszerűsít. Több helyen már földkábeles hálózatot is kialakítottak és folyamatosan történik a kábeles hálózatra történő átállás.

A településen az idegenforgalom jelentős turisztikai látogató számot indukál éves szinten, a kommunális, műszaki infrastruktúra kiépítettsége kiszolgálásukat is biztosítani tudja. Ugyanakkor fontos hangsúlyt kell helyezni arra, hogy a turizmus fejlesztése összhangban történjen a természeti, táji, épített környezet megóvásával, és a terhelést ellensúlyozó intézkedések valósuljanak meg

3.1.6 Az Önkormányzat gazdálkodása

Az önkormányzat éves költségvetése és gazdálkodása a 2013-as önkormányzati feladat ellátási rendszer átrendeződése után jelentősen átalakult. Tokajt – iskolaváros lévén – nagymértékben érintette, hogy a közoktatási feladatok átkerültek a KLIK-hez. Az Önkormányzat közhatalmi bevételei között az IPA a legjelentősebb. Ez a bevétel a 2010-es nagy visszaesést követően folyamatos növekszik. Vagyongazdálkodására jellemző, hogy a forgalomképtelen és korlátozottan forgalomképes törzsvagyont jelentő létesítmények fejlesztésére, állagmegóvására törekszik, forgalomképes üzleti vagyonával közép- és hosszútávra szóló vagyongazdálkodási terv alapján gazdálkodik.

Tokaj Város Önkormányzata elkötelezett a település fejlesztése iránt. Ezt mutatja többek közt az elmúlt években a településre áramló fejlesztési pénzek, uniós források bevonása mellett finanszírozott projektek nagysága is. Településrendezési céljait településrendezési eszközökön és tevékenységeken keresztül valósítja meg, összhangban az országos, régiós és térségi fejlesztési dokumentumokkal. Tokaj Város Önkormányzatának településfejlesztési tevékenysége kiterjed nem csak a kötelezően és önként vállalt feladatainak mind magasabb színvonalú ellátására, a járásközponti szereppel járó szolgáltatások lakossági igényeket kiszolgáló intézmények fejlesztésére, hanem közvetett módon hatással van a település gazdaságának fejlődésére is. Az elmúlt években végrehajtott turisztikai vonzerőt generáló fejlesztések várhatóan a település gazdaságára is mérhető hatással lesznek. Mivel a településen magas

a munkaképes korúak arányában a munkanélküliek aránya, ezért a település foglalkoztatáspolitikájában továbbra is kiemelt szerepet kap a közfoglalkoztatás.

4 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

4.1 A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

4.1.1 A folyamatok értékelése

Tokaj helyzetét és fejlődési lehetőségeit meghatározza fekvése, adottságai és a gazdasági – társadalmi környezete. Négy tájegység találkozásánál fekszik, Tiszai átkelőhely évszázadok óta, mely kereskedelmi-szolgáltató jelleg szerepét alakította ki és erősítette meg. Ez a pozíciója jelenleg is adott, gazdasági szerkezetében azonban kisebb szerepet játszik. Gazdaságilag elmaradott környezetben fekszik, Borsod-Abaúj-Zemplén megyén belül is az alacsonyabb jövedelmi kategóriába tartozó település. Jelentős népességszám csökkenés jellemzi évtizedes távlatban, mely a város jövőjére kiható meghatározó tényező. A lakosságcsökkenés megállítása és megfordítása, jelentős bővítése képezi a városi fejlődési perspektívájának alapját. Közszolgáltatási intézményrendszere járásközponti szerepkört betöltve 20 ezer fő kiszolgálására alkalmas, mind az egészségügyi, szociális és oktatási infrastruktúra és szolgáltatások minőségi fejlesztése folyamatos. Az ellátórendszerének fenntartásához szükséges annak kapacitáskihasználtságának biztosítása is. A lakosságvonzóképeség erősítéséhez lakóterület kijelölések, és a fiatalok számára vonzó életkörülményeket biztosító lakhatási feltételek biztosítása szükséges, mely új területkijelölésekkel és fejlesztésekkel valósítható meg.

A helyi gazdaságfejlesztés is a város megtartóképeségének figyelembevételével zajlik, szükséges további nagy foglalkoztatók városba vonzása a világörökségi helyszín korlátozásainak figyelembevételével. Az UNESCO terület védettségi szabályai miatt az iparfejlesztés, az ipari területek kijelölése korlátozott lehetőséget rejt magában, ezért az itt működő elsősorban egyéni vállalkozások és kisvállalkozások jelentős számbeli bővülésére nem lehet számítani. Nagyfoglalkoztatóként Tokaj adottságaihoz igazodóan a kereskedelmi, feldolgozóipari és könnyűipari vállalkozásokat lehet megcélozni, melyek nem járnak jelentős károsanyagkibocsátással. A lakosságcsökkenését csak a felsőfokú végzettségűek számára is megélhetési, munkalehetőséget kínáló munkahelyek megteremtésével, vagy elérhetőségének biztosításával tudja a város megvalósítani. A jelenlegi munkavállalói szerkezet az alacsonyabb presztízsű foglalkoztatási lehetőségek túlsúlyát mutatja.

Tokaj jelentős iskolaváros, gimnázium, kereskedelmi-vendéglátói, valamint mezőgazdasági szakközépiskolai és szakiskolai képzés is jelen van, melynek beiskolázási közege járasi, esetenként járáson túlmutató. Jelentős fejlődési potenciált hordoz a Sárospatakon létrejött egyetemmel való együttműködési kapcsolatok erősítése, a középiskolai és felsőoktatási kínálat közötti egymásra épülés erősítése, a középiskolai képzési kínálat munkaerőpiaci elvárásokhoz való igazítása

A Tokaj-Hegyalja Borvidék névadó településeként, a Nagy-Kopasz hegy szőlőtermő területei révén a szőlészet – borászat jelenti a fejlődés lehetőségét a városnak. Tokaj az UNESCO védettség alá tartozó Borvidéken belül azonban bár névadó, nem rendelkezik központi szerepkörrel, a város pozicionálása, és a Borvidék ökoszisztémájának erősítése fontos feladatként jelentkezik. Ezt a folyamatot támogatja egyrészt az ötszillagos wellness szálloda fejlesztés, mely hozzájárul Tokaj önálló desztinációként való pozicionálásához és az egy főre jutó eltöltött vendégéjszakák számának növeléséhez. Az ehhez kapcsolódó nagyléptékű turisztikai infrastruktúrafejlesztés a minőségi idő eltöltését erősíti Tokajban, hozzájárulva a turisztikai kínálat alapját képező borvidék népszerűsítéséhez is.

A Borvidék mind a mezőgazdaság, élelmiszerfeldolgozóipar, kézművesipar irányában lehetőséget biztosít a fejlődésre, mind a szőlőhegyekben és a borászatban rejlő borturisztika és gasztronómiai

turizmus jelentős potenciált rejt. A város exportképessége az elmúlt években bővült, erre a tendenciára építve további előrelépési lehetőségek rajzolódnak ki.

A borászat mellett a természeti környezet, a Nagy-Kopasz-hegy mellett a Tisza és a Bodrog folyók, a Bodrogzug térsége jelentős öko- és aktív turisztikai potenciált rejt magában. A turisztikai attrakciók önmagukban rövid tartózkodási lehetőséget biztosítanak, melyet alátámasztanak a kereskedelmi szálláshely adatok is, ugyanakkor az egységes desztinációba szervezés, közös brand kialakítása tudja erősíteni Tokaj pozícióját. Bár számos kereskedelmi szálláshely és étterem működik a városban, a magas kategóriás szálláshely, és magas kategóriás étterem még hiányelemként jelentkezik.

A város elérhetősége kedvező mind közúton, mind vasúton, azonban az országos főforgalmi út Tokaj központjában, a történelmi óvárost is érintve halad keresztül, jelentős terhelést jelentve a mind a tehergépkocsi, mind az átmenő személyautó forgalom révén. Ez jelentős zajterhelést, az épületállományra rezgésterhelést, valamint levegőszennyezést eredményez. A várost elkerülő 39-es főút megépülése hozhat megoldást a fennálló problémára. Tokaj fejlődésének, élhető kisvárosi pozíciójának megerősítéséhez elengedhetetlen a városon átvezető kamionforgalom kivezetése. A város terhelése jelenleg olyan mértékű negatív hatással van, ami akadályozza Tokaj lakosságvonzó és letelepítő céljainak megvalósítását, és turisztikai desztináció pozíciójának erősítését is. A forgalmi problémák megoldása nem halogatható, előfeltételét képezik Tokaj jövőbeli pozitív fejlődési pályájának.

Tokaj településszerkezete, hosszanti irányban a folyók mentén elnyúló fekvése, számos helyi védettségű épülete és a középkori struktúrát megőrző utcavonalai mind értékkel jelentkezik a város turisztikai termékfejlesztésében. Ugyanakkor az épületek többsége felújításra és energetikai korszerűsítésre szorul, melyet nehezít, hogy az önkormányzati tulajdon és így a közvetlen intézkedési lehetőség alacsony. Jelentős értéket képez pincerendszere, melynek feltárása és hasznosítása jelentős turisztikai és szolgáltatói potenciállal bír. A város élhetőségének erősítése érdekében zöldfelületi rendszerének fejlesztése, egységes hálózattá alakítása, a meglévő felületek minőségi megújítása fontos elemét képezik Tokaj élhető kisvárosi pozíciójának erősítésében.

A város elkötelezett a környezeti fenntarthatóság és a zöld átállás mellett, ennek érdekében már számos ingatlan esetében energiahatékonysági felújításokat végzett Uniós támogatás felhasználásával, és számos vállalkozás is napelem kihelyezésével megújuló energiaforrást használ energiaigényének kielégítésére. Ugyanakkor a világörökségi helyszín státusz számos korlátozást tartalmaz, és így naperőmű létesítésére sincs lehetősége. A komplex energetikai átállási terv kidolgozása a következő évek feladataként jelentkezik.

4.1.2 település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

A település fejlesztésének belső és külső tényezőit a SWOT elemzés módszertanával összegezzük, melyben a fenti megalapozó munkarészekre támaszkodva azonosítjuk azokat a legfőbb erősségeket, melyek Tokaj adottságai, és melyek alapját képezik jövőbeli fejlesztésének, összefoglaljuk azokat a gyengeségeket, melyek Tokaj fejlődési potenciálját gátolják, és melyekre az Önkormányzatnak lehetőségei szerint intézkedésekkel, beruházásokkal szükséges reagálni a stratégia megvalósításának időszakában. Meghatározzuk azokat a lehetőségeket, melyek Tokaj számára feltárulnak a jelenlegi problémák kezelésére, és a város fejlődésének kitörési pontjaiként jelentkeznek és összegezzük azokat

a veszélyeket, melyek negatív hatást gyakorolnak a település jövőjére, amennyiben nem sikerül azok megfelelő intézkedésekkel, beavatkozásokkal egy pozitív pályára terelni.

45. táblázat: SWOT

Erősség	Gyengeség
Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> • A lakosság Iskolázottsági szintje javult • Nőtt a felsőfokú végzettségűek aránya • A lakosság jövedelemszintje nőtt • Az egy főre jutó jövedelemszint térségi szinten kedvező • Csökkent a munkanélküliek aránya • Szegregálódás nem jellemző 	<ul style="list-style-type: none"> • Folyamatosan csökkenő népességszám • Gyorsuló ütemben előregedő társadalom • Magas az elvándorlás • Inaktivitási arány romlott • Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya magas • Magas tartós munkanélküliek száma
Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> • Világörökség helyszín névadó települése • „Tokaj” nemzetközileg ismert név • Egyházi hagyományok, 2 zarándok út • 6 egyház temploma, 5 élő vallási közösség • Aktív, és sokrétű civil társadalom • Pezsgő kulturális élet • Országosan jelentős kulturális események • Rákóczi kultusz • Helyi legendák, hagyományok szokások 	<ul style="list-style-type: none"> • Nincs kiaknázva a világörökségben rejlő hírnév, adottságok • Települési kohézió erősítése szükséges •
Intézményrendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> • Kiemelt térségi besorolás • Járásközponti szerepkörből adódóan közigazgatási, közszolgáltatási funkciók jelenléte • Jól kiépített, folyamatosan megújuló humán infrastruktúra járási ellátási körzettel mind köznevelési, mind egészségügyi, mind szociális területen • Iskolaváros jelleg, jelentős középiskolai képzési kínálattal • Jelentős pályázati források érkeztek a térségbe 	<ul style="list-style-type: none"> • Hagyományos képzési szakok népszerűsége visszaesett • Intézmények kapacitás kihasználtsága romlott
Gazdasági szerkezet és dinamika	
<ul style="list-style-type: none"> • Kereskedelmi központ • Tokaj-Hegyalja Borvidék központja • Borászat-szőlészetre alapozott jelentős idegenforgalmi potenciál 	<ul style="list-style-type: none"> • Nincsenek jelen a városban nagyfoglalkoztatók • Alacsony a felsőfokú végzettséget igénylő munkahelyek aránya

<ul style="list-style-type: none"> • Víziturizmusra alapozott jelentős idegenforgalmi potenciál • Elmúlt években turisztikai látogatószám folyamatos bővülése • Turisztikai infrastruktúra kiépítettsége, magas kategóriájú szálláshelyfejlesztések folyamatban vannak • Turisztikai attrakciók bővülése (Fesztiválfesztivál, Libegő, TV Torony hasznosítása) • Bővülő exportképesség • Rákóczi vár turisztikai desztinációba való bekapcsolása 	<ul style="list-style-type: none"> • Kereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások színvonala alacsony • Alacsony a Tokajban eltöltött turisztikai célú tartózkodási idő • Nem tölti be a borvidék névadójaként központi szerepkörét, a legjelentősebb intézmények nem Tokajban találhatóak (Tokaj-Hegyalja Egyetem, KFI központ, Grand Tokaj Zrt) • Gyenge az együttműködés a Borvidék települései között, nincs egységes turisztikai desztinációmenedzsment
Épített és természeti környezet	Épített és természeti környezet
<ul style="list-style-type: none"> • fekvése az Alföld és Zemplén találkozásánál, páratlan a tájképi adottsága • megyeszékhelyek közvetlen elérhetősége és közelsége közúton és vasúton • Tiszai kikötő, átkelőhely, folyami szállítási potenciál • Óváros területének folyamatos megújulása, vonzó építészeti örökség • Natura 2000-es területek, természetvédelmi területe • műemlékek, Rákóczi vár maradványai, izraelita temető • Bodrogzug, Bodrog és Tiszafolyók tájképi adottsága, városi infrastruktúrába bevonhatósága 	<ul style="list-style-type: none"> • városi infrastruktúra, utak, járdák, zöldfelületek, kerékpárutak minősége alacsony • biztonságos kerékpárutak elérhetősége • az elmúlt évtizedben nem történt jelentős számú lakásépítés • megszűnt gazdasági tevékenységek rendezetlen területei a Bodrogkeresztúri út és a Ladányi út mentén, felhagyott ingatlanok • fő közlekedési útvonalak városközponton való áthaladása, mely környezetszennyezést, épületállomány állagromlását okozza, biztonsági kockázatot jelent • magas a környezetterhelés – levegő, zaj és rezgésterhelés vonatkozásában • átmenő kamionforgalom városi infrastruktúrát terhelő folyamatos jelenléte • A szőlőhegyeken a dűlőutak minősége gyenge, turisztikai attrakcióba bevonhatóságot gátolja
Lehetőség	Veszély
Társadalom: demográfiai viszonyok és tendenciák	
<ul style="list-style-type: none"> • Célzott fejlesztések az életszínvonal növeléséhez • A fiatalok városban tartása, mellyel a település munkaerő megtartó képessége javul • Fiatalok letelepedésének, lakhatásának elősegítése 	<ul style="list-style-type: none"> • Népszécsökkenés nem áll meg, Tokaj nem tudja megtartani kisvárosi pozícióját • Humán infrastruktúra kapacitáskihasználtság hiányában leépíteni kényszerül • Alacsonyabb státuszú népesség beköltözése

	<ul style="list-style-type: none"> • Az alacsony átlagkereset miatt a szakképzett munkaerő elvándorlása folytatódik (
Települési közösség (kohézió, kultúra, hagyományok, civilek) – a közösség, mint településfejlesztési erő	
<ul style="list-style-type: none"> • Magasabb minőségű közösségi terek kialakítása • A meglévő közművelődési potenciálra épített további minőségi kulturális program fejlesztése • Helyi identitás erősítése, hagyományörzés 	<ul style="list-style-type: none"> • Nem javul a térségi együttműködés • Civil szervezetek működése forráshiány miatt veszélybe kerül • Jövőképpel rendelkező képzett fiatalok és a munkaképes korú népesség elvándorlásával csökken az identitástudattal rendelkező közösségek aktivitása • Továbbra sem javul a területi kohézió
Intézményrendszer (közszolgáltatások) és városüzemeltetés	
<ul style="list-style-type: none"> • Középfokú szakképzés erősítése a munkaerőpiac igényeinek megfelelően • A tokaji középfokú oktatási intézmények és a Tokaj-Hegyalja Egyetem közötti kapcsolatok erősítése • Közszolgáltatások színvonalának emelése • Bérlet program a képzett fiatalok számára 	<ul style="list-style-type: none"> • Középfokú oktatási intézményeinek modernizációja elmarad, tanulói létszám fogyatkozik • Szociális ellátó rendszer nem kellően felkészült a meredeken növekvő idős korosztály ellátására • Elhúzódó pályázatok, fejlesztések
Gazdaság	Gazdaság
<ul style="list-style-type: none"> • adottság aktív és ökoturizmus fejlesztésére • Turizmus diverzifikálása, nem kizárólag a borászatra épülő látogatóvonzás • Tokaj önálló desztinációként való pozicionálása együttműködésben a térség településeivel • gazdasági szerkezet diverzifikációja • iparterület fejlesztéssel alacsony környezetterhelésű vállalkozások bevonása feldolgozóipar, könnyűipar területén • vállalkozásfejlesztés, mentorálás, inkubáció • kereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások színvonalának növelése 	<ul style="list-style-type: none"> • Tokaj-Hegyalja Borvidék névadójaként nem tudja kellő mértékben pozicionálni magát • Tokaj nem tud nagyfoglalkoztatókat a városba vonzani • gazdasági szerkezet diverzifikációja nem lesz sikeres
Épített és természeti környezet	Épített és természeti környezet
<ul style="list-style-type: none"> • környező megyeszékhelyekre eljutás biztosítása, elektromos tömegközlekedés, autómegosztó rendszerek bevezetésével • lakóterület fejlesztési potenciál kihasználásával fiatalok megtartása, bevonása 	<ul style="list-style-type: none"> • üdülőtérlet jellege erősödik, ingatlanokat turisztikai, pihenési céllal vásárolják fel • nem valósul meg lakóterület fejlesztés

<ul style="list-style-type: none"> • magas minőségű, bérleti rendszerű lakhatás fejlesztése • városi közszolgáltatások digitalizációja, digitális átállás megtervezése • városi karbonlábnyom csökkentése, rendszerszintű zöld átállás megtervezése • 39-es számú elkerülő út megépülése, átmenő, elsősorban teherforgalom városból való kivezetése 	
---	--

Forrás: saját szerkesztés

4.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

Tokaj településrendezési eszköze:

- Tokaj Város Önkormányzata által 18/2017. (XII. 1.) önkormányzati elfogadott rendelete Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról
- HÉSZ módosítás 12/2019.(VIII.30.) önkormányzati rendelet
- 145/2019.(VIII.29.) határozat, Tokaj város 266/2017.(XI.30.) számú önkormányzati határozattal jóváhagyott településszerkezeti tervének módosítása
- 10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról
- 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról

Jelenleg a város életében legfontosabbak az alábbi fejlesztések lennének, részben a csatlakozás megteremtése, vagy javítása az országos és nemzetközi hálózatokhoz (1, 5.), részben pedig a település alkalmassá tétele a turizmus fogadására (2, 3, 4, 6, 8, 9).

A legfontosabb javasolt fejlesztések:

1. 39-es út és Tisza-híd
2. Bodrog-híd a szigetre
3. Bodrog-zug és a sziget fejlesztései: vár
4. Csurgó-bánya
5. Bodrog-zug és a sziget fejlesztései: kikötő és pavilon
6. Tervezett felvonó
7. Tarmag bánya
8. Kajak-kenu pálya.
9. Sípálya meghosszabbítása
10. Canopy-pálya

A jelenlegi várostestben a fenti fejlesztéseket az alábbi terület-felhasználási egységek kijelölésével kívánja Tokaj biztosítani (forrás: Tokaj Szerkezeti terv leírás)

BEÉPÍTÉSRE SZÁNT TERÜLETEK

- Ln-nagyvárosias lakó Ln
- Lke-Kertvárosias lakó Lke
- Lf-Falusias lakó Lf
- Vt-Településközpont vegyes Vt
- Gksz-Gazdasági-kereskedelmi-szolgáltató Gksz

Gip-gazdasági ipari Gip
 Különleges beépítésre szánt terület - Okt. közp. K-Okt
 Különleges beépítésre szánt terület - Sport ter. K-Sp
 Különleges beépítésre szánt terület - Temető K-T
 Különleges beépítésre szánt terület - Turisztikai közp. K-Tur
 Különleges beépítésre szánt terület - Vízmű K-V
 Különleges beépítésre szánt terület - Vár, régészeti közp. K-Vár
 Különleges beépítésre szánt terület - Aquapark, uszoda K-Aq
 Különleges beépítésre szánt terület - Pince K-P
 Különleges beépítésre szánt terület - Vásártér K-Vás
 Különleges beépítésre szánt terület - Garázs K-G
 Különleges beépítésre szánt terület - Hajó kikötő K-H

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Közlekedési területek (Kö-1-4) Kö
 Közlekedési területek (Kö-5-8) Kö
 Közlekedési területek - vasút Kök
 Felhagyott bányaművelés területe Kb-B
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Temető Kb-T
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Hajó kikötő Kb-H
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Sport ter. Kb-Sp
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Turisztika Kb-Tur
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Vízmű Kb-V
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Vízparti ter. Kb-Vp
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Sípálya Kb-Sí
 Különleges beépítésre NEM szánt terület - Trafó Kb-Tr
 Eg - erdő - gazdasági Eg
 Ek - erdő - közjóléti Ek
 Ev - erdő - védelmi Ev
 Zkp-Zöldterület-Közpark Zkp
 Má(-l) - mezőgazdasági általános - legelő, rét Má
 Má(-sz) - mezőgazdasági általános - szántó Má
 Mk - mezőgazdasági kertes Mk
 Jelenlegi/majdani felhasználású terület -Gip Má/Gip
 Jelenlegi/majdani felhasználású terület-Lke Má/Lke
 V - vízgazdálkodási terület - töltés V/t
 V - vízgazdálkodási terület – elővizek V/tv
 V - vízgazdálkodási terület – vízmosás, árok V/vm
 V - vízgazdálkodási terület - mocsár V/m
 V - vízgazdálkodási terület - nádas V/n

46. táblázat Települési célok rendezési tervi illeszkedése

Települési célok	Jogszabályi illeszkedés
Gazdaságfejlesztés	Az UNESCO terület védettségi szabályai miatti korlátozások 362/2019. (XII.30) Kormányrendeletnek megfelelően: az iparfejlesztés, az ipari területek kijelölése korlátozott Déli városrészben további iparterület kijelölésre lehetőség

Települési célok	Jogszabályi illeszkedés
Turizmus fejlesztés	<p>10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról és 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról alapján</p> <p>jelentős beépítésre szánt (12 ha) és nem szánt (7 ha) turisztikai fejlesztési célú ingatlan áll rendelkezésre</p> <p>jelentős jóváhagyott, rendezési eszközökhöz illeszkedő tervezett vagy folyamatban levő fejlesztés: libegő, TV torony turisztikai hasznosítása, víziturizmus fejlesztése, Rákóczi vár feltárása és látogatóközpont kialakítása</p> <p>szükséges: pincekataszter kialakítása</p>
Népességmegtartás	<p>10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról és 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról alapján</p> <p>lakóterületfejlesztési tartalékok, szükséges fejlesztési terület kijelölése</p>
Városi infrastruktúra fejlesztése	<p>10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról és 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról alapján</p> <p>utak, járdák, zöldfelületek fejlesztése, egységes rendszerbe szervezése, további parkolóhelyek kialakítása</p>
Közlekedésfejlesztés	<p>10/2020 (VII.3) Önkormányzati rendelet Tokaj Város Helyi Építési Szabályzatáról szóló 18/2017 (XII.1) önkormányzati rendelet módosításáról és 26/2020 (VII.2.) határozat Tokaj város 266/2017 (XI.30) határozattal jóváhagyott Településszerkezeti tervének jóváhagyásáról alapján új 39-es főút nyomvonalának kijelölése megtörtént, tervezés megkezdése várható</p>
Energetikai átállás	<p>Az UNESCO terület védettségi szabályai miatti korlátozások 362/2019. (XII.30) Kormányrendeletnek megfelelően:</p> <p>Szőlőtermő területen napelemes erőmű nem helyezhető el. Napelempark, napelemes erőmű – településképi szempontból meghatározó területen – csak az állami</p>

Települési célok	Jogszabályi illeszkedés
	főépítész engedélyével helyezhető el. Ezek egybefüggő, együttlátszó felülete nem lehet nagyobb, mint 4 hektár, de ha elválasztó erdősáv van közöttük, akkor a területük elérheti a 10 hektárt. Bortermő terület felett, illetve domb- és hegygerincen lévő erdő területén nem lehet elhelyezni. A naperóműtől csak földkábelen vezethető el a megtermelt áram.
Településkép, vonzó környezet	Településképi rendeletnek megfelelően - Tokaj Város Önkormányzat Képviselő-testületének 21/2017. (XII.28.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről

Forrás: saját szerkesztés

4.2 Problématérkép/értéktérkép

4.2.1 A település problémáinak és értékeinek összefoglalója térképi formában, a területi lehetőségek és korlátok térképi ábrázolása

A település értékei

Kiemelt értékek:

- Tokaj-hegyaljai történelmi borvidék, mint történelmi táj
- Világörökségi helyszínek
- Szigeten húzódó Rákóczi vár és izraelita temető országos műemléki védelem alatt áll
- Natura 2000 területek a város külterületén
- Bodrozug Természetvédelmi Terület
- Iskolaváros jelleg

A település legfontosabb idegenforgalmi és kulturális vonzerői:

- Tisza és a Bodrog Folyó,
- Kopasz-hegy,
- Szerelmi pincesor,
- Történelmi belváros,
- Borospincék,
- Tokaji Galéria (egykori Ortodox templom),
- Tokaji Múzeum (volt Karácsony-ház),
- Tokaji Borok Háza,
- Jézus szíve templom,
- Görögkatolikus templom,
- Köztéri szobrok,
- Finánc dombi kilátó,
- Erzsébet királyné hídja,

- Rákóczi - Dessewffy kastély,
- Rákóczi pince,
- Széchenyi sétány,
- Kulturális és Rendezvényközpont (volt Zsinagóga),
- Paulay Ede színház,
- Patkóbánya Fesztiválföld
- Kulturális és Konferencia Központ
- Németi Ferenc Városi Könyvtár
- Világörökségi Bormúzeum
- Városi sportcsarnokok, gimnázium sportpályája, 2 műfüves sportpálya
- Kajak-Kenu Sortközpont
- Nyaralóhajó Központ
- Sípálya a Kopasz hegy oldalában

A település problémái:

- fő közlekedési útvonalak városközponton való áthaladása
- levegő, zaj és rezgésterhelés
- belterületen átmenő utak rossz állapota az átmenő forgalom terhelése miatt
- szőlőhegyi dűlőutak rossz állapota, nehéz megközelíthetősége
- kereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások színvonala alacsony
- biztonságos kerékpárutak hiánya
- megszűnt gazdasági tevékenységek rendezetlen területei a Bodrogkeresztúri út és a Ladányi út mentén, felhagyott ingatlanok
- városi infrastruktúra, utak, járdák, zöldfelületek, kerékpárutak minősége alacsony

A probléma és értéktérkép 3. és 4. mellékletben került csatolásra.

4.3 Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

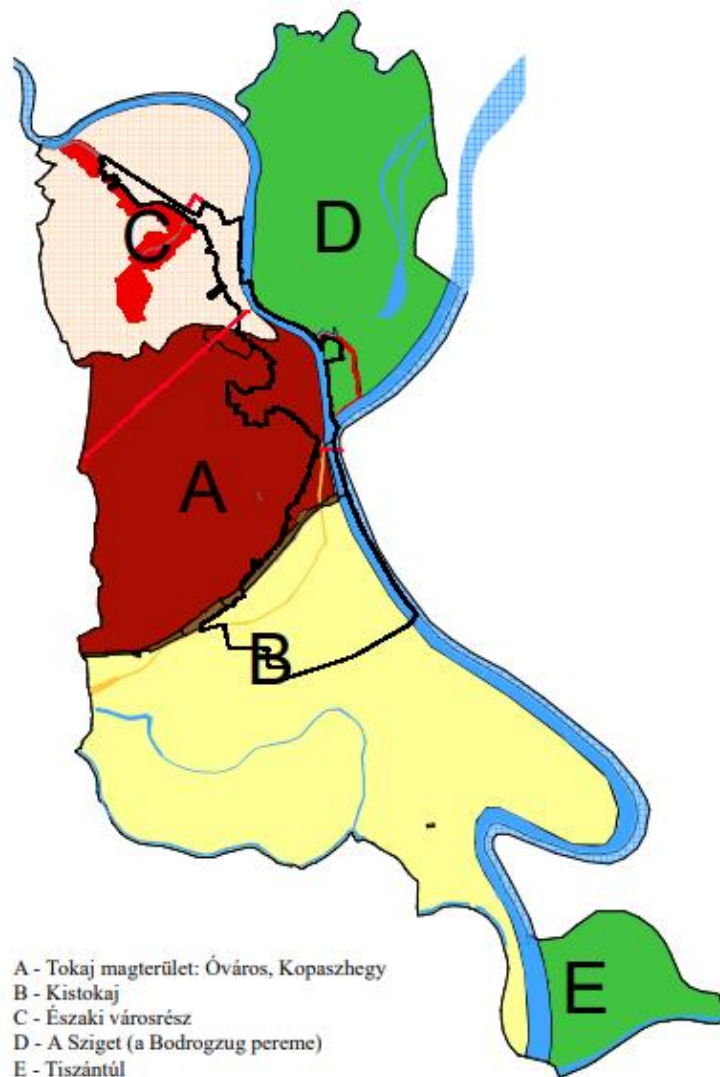
4.3.1 Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

Tokaj településszerkezetét tekintve a Bodrog és Tisza folyók mentén hosszanti irányban elhúzódó terület, kiterjedését a földrajzi adottságok és domborzati viszonyok határozzák meg, így a Nagy-Kopasz hegy, és a további szőlőhegyek, valamint a két folyó elhelyezkedése.

Tokaj nagy kiterjedésű külterülettel rendelkezik, mely borászati-szőlészeti tevékenységgel, és turisztikai potenciállal rendelkezik.

A településrészi lehatárolás alapját a Tokaj város 2017-ben elkészült rendezési tervéhez Szerkezeti leírás képezi:

41. térkép. Településrészi bontás



A.) Központi városrész - Tokaj magterület

A város középkori magja a két folyó összefolyásánál, az Erzsébet királyné hídjánál alakult ki, a város kereskedelmi központ jellegére utalva. A Tokaji Óváros a középkori magból, az egykori bányászfaluból, halászfaluból és újkori városközponti részből áll. Ehhez kapcsolódnak az Újkori alsóváros, a déli pincésterületek és a gazdasági területek, határvonalát a 38-as főút képezi. A központi területhez szervesen kapcsolódik a Kopasz-hegy. Máig ez tekintendő Tokaj központi területének, és a városrészi lehatárolásnál önálló egységként mutatjuk be.

Utcaszintű lehatárolások az alábbiak:

- Tokaj - Középkori városrész: Kopasz-hegy - Hajdú köz - Rákóczi u. - Kis Albert tér - Serház u. - Vasvári Pál u. - Görög u. - Bethlen Gábor u. - Táncsics u. - Táncsics köz közötti terület
- Tokaj - Újkori városrész: Vasvári Pál u. - Szepsy László u. - Mosolygó János u. - Kis Albert tér - Serház u. - Vasvári Pál u. - Görög u. - Bethlen Gábor u. - Táncsics u. - Váradi u. - Rákóczi u.
- Tokaj - Halászfalu: Rév köz - Szepsy L. u. - Mosolygó J. u. - Zákó köz – Bodrogpart közötti terület
- Tokaj - Bányászfalu: Táncsics köz - Táncsics Mihály utca - Váradi utca - Bethlen G. utca legészakibb része közötti terület
- Tokaj – Alsóváros: A Kopasz-hegy, a Tisza folyó és Tokaj város két meglévő hídja közötti városrész.
- Tokaj – Déli pincés terület: Hegyalja utca
- Tokaj – legújabb kori kertváros: Aranyosi utca

A Középkori városrész a város központi magja, a település legvárosiasabb része jellemzően kétemeletes beépítéssel, a település négy temploma is itt található, jellemzi a zárt sorú beépítés. A középkori városmag mellé épült újkori városrészben található a település további három temploma és egyes középületei. Mind az egykori halászfalu, mind az egykori bányászfalu területét szerény építészeti jellegű lakóházak jellemzik.

A központi városrészben jelentős pincerendszerek találhatóak, melyek Tokaj specifikumai, feltárásuk és hasznosításuk fontos feladat. Mind a biztonsági szempontok, a vizesedésük és állagromlásuk megállítása, mind turisztikai célú funkcióbővítésük napirenden van.

Az óvárostól délre elhelyezkedő újkori alsóváros ad otthont számos középületnek, kereskedelmi szálláshelyeknek és vendéglátóhelyeknek. Ehhez a területhez csatlakozik a 38-as út mentén a déli pincés terület, a szerelmi pincesor, mely pincefalu jellegével turisztikai vonzerőként jelentkezik.

Külterületi részként kapcsolódik a központi városrészhez a Nagy-Kopasz hegy, melynek keleti lábánál ugyancsak újabb lakóterületek kialakulása lehetséges, ahogy ezt a legújabbkori kertváros is mutatja.

A Nagy-Kopasz hegy ad helyet a TV-toronynak, melynek étteremmé és panoráma kilátóhellyé alakítása napirenden van, valamint itt üzemel a sípálya, melynek fejlesztése, további bővítése várható. A két funkciót támogatja a tervezett libegő építése.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A Bodrog partról a hegy felé haladva emelkedő terepen fedezhetők fel a település egyre régebbi és régebbi házsorai, míg elérkezünk a Nagy-Kopasz keleti ölének legnyugatibb pontjához, ahonnan a

temetőkhöz juthatunk fel. Az óváros belső tömbjei vegyes településközponti funkciót látnak el, míg a peremeken kistelkes, kertés családi házak sorakoznak.

TERÜLET HASZNOSÍTÁS

Az óváros központjában vegyes forgalmú utakon sétálhatunk. Templomok, múzeumok, intézményi épületek, kávézók, éttermek, pincék, egyéb szórakoztató és vendéglátóipari egységek, boltok és nagyáruház, ill. lakóépületek vegyesen kaptak itt helyet. A telkekről általánosságban elmondható, hogy kevés zöld felülettel rendelkeznek.

JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

Javasoljuk továbbá a "sétáló-utcákat" északi-déli és keleti-nyugati irányba is kiterjeszteni, és díszburkolattal ellátni. Javasolt az óváros házainak legalább az utca felé eső homlokzatait felújítani (felújíttatni), hogy a város rendezett és ápoltságát megmutassa. A nagyáruház felújítását, humanizálását is célszerű elvégezni. A Zákó-köz vonalát folytatva meg kell építeni a Szigetre vezető hidat, hogy az óváros "fellélegezhessen" - zöld, ligetes, szabadon bejárható területtel gazdagodhasson.

Jelentős turisztikai fejlesztési potenciált rejt magában Tokaj pincerendszere. Első lépésként annak feltárása, hasznosíthatóságának vizsgálata és egy pincekataszter elkészítése a feladat. A déli belvárosi rész peremén található, magántulajdonban lévő Szerelmi pincesor infrastrukturális fejlesztése is a turisztikai vonzerő részét képezi.

B.) Déli városrész

Tokaj Kistokaj városrésze egykor önálló településként funkcionált, a 38-as főút jelenti a határvonalat. Kistokaj városrész ófalui központját kiépült kertváros veszi körbe. Kis-Tokaj településközpontja a harangláb és a fészület, a városrészben ugyanúgy megtalálhatóak a hosszú parasztház jellegű épületek, mint a 80-as évek kockaházai, valamint a városias jelleget kölcsönző zárt sorú beépítést képviselő épületek is. A településrész jellemző létesítménye a Vízmű, valamint az egykori művésztelep, a Tenkács ház. Itt található a rendőrség és a Mezőgazdasági Középiskola is.

Utcaszintű lehatárolás szerint:

- Kis-Tokaj – Ófalu: Benedek Pál u. - Tarcali u. (rövid szakasza) - Ladányi u. - Tisza folyó
- Kis-Tokaj – Kertváros: a Vasút nyomvonala - Tisza folyó rövid szakasza - Benedek Pál u. - Tarcali u. (rövid szakasza) - Ladányi u. - Petőfi u. - Báthori u. - Bartók Béla u. - Zrínyi utca

TELEPÜLÉSSZERKEZET

A Tarcal felől érkező országos mellékút végighalad e településrészen települési gyűjtőutak és lakóutak forgalmát gyűjtve magába. Miután a településnek ezen része fiatalabb (cca 250 éves), így szerkezete többé-kevésbé katonás rendben kiosztott lakótelepekből és nagyobb osztatlan területtel rendelkező ipari vagy kereskedelmi szolgáltató tömbökből áll. A déli területek mezőgazdasággal és halászattal érintettek.

TERÜLET HASZNOSÍTÁS

A déli városrész fő funkciójaként lakóterület, a lakosság nagy része itt él. Ez teszi szükségessé a városrész decentrummá fejlődését, közösségi funkciók és alközponti terület kialakítását, továbbá ez a terület alkalmas a gazdaságfejlesztési célú fejlesztésre is.

JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

A 39-es út megépülte esetén a déli körforgalomig megmarad a Tarcali út jelenlegi forgalmi szerepe, de mentesül az átmenő forgalom jelentős részétől, a nehézgépjárművektől pedig teljesen. Ezek miatt az átmenő forgalom által használt eddigi funkciókat az új mellett biztosítani kell (benzinkút, vendéglátás, kamionpihenő, stb). Külön figyelmet érdemel a tervezett tiszai teherkikötő, mely lehetőséget teremt a kor technikai körülményei között a tradíció újraélesztésére (lásd sóházak, raktárak, stb). A geotermikus adottságokat figyelembe véve a tanuszoda területen Aquaparkra tettünk javaslatot.

C.) Északi városrész

A város Nagy-Tokaji része északra terjeszkedve az északi városrészt, az északi pincés területet és a Csurgóvölgyet foglalja magába, jelentős fejlődési potenciállal bír, önálló városrészszé nőheti ki magát a következő évtizedben, egyre komplexebb funkciók ellátásával. A terület egykor üdülőtelep volt, mely fokozatosan lakóterületté alakult át. A város északi kiterjedése mára önálló decentrummá vált.

Utcaszintű lehatárolások az alábbiak:

- Tokaj – Északi városrész: Bodrogkeresztúri út két oldalán fekvő telkek, valamint a Dobó, az Esze Tamás és a Dienes Pál utcák.
- Tokaj – Északi pincés terület: Csalogány utca, Dobó utca és a Bodrogkeresztúri út északi csücske.
- Tokaj – Csurgó-völgy: Csurgó-völgy utca

A Kelep szálloda és a Vendéglátóipari és Kereskedelmi Szakközépiskola volt Honvédségi épületek átalakításával jött létre. Emellett jelentős egészségügyi és szociális ellátó infrastruktúra is jelen van a területen, így itt található a Dombi Sándor Egészségügyi Centrum, orvosi rendelők és idősek otthona is.

Az északi városrészben található a Kajak-kenu Sportközpont, valamint a Lakóhajózás központja is, jelentős fejlesztési potenciállal felruházza a városrészt.

Az északi városrészhez kapcsolódva, a Csurgó-völgy végében felhagyott kőbánya területen kezdődött meg egy ötcsillagos szálloda fejlesztés, mely száz szobájával prémium kategóriában egyedi magas minőségű kereskedelmi szálláshelyet biztosít Tokaj-Hegyalján, és amely jelentősen hozzájárul Tokaj természeti és kulturális értékeinek megismertetéséhez.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

Az Északi városrész a Bodrogkeresztúri út Váradi utcától északra eső része. Szerkezetét meghatározza a 38-as számú országos közút és a Kopasz-hegy felé haladó két gyűjtőút délen a Váradi utca a Tarmag bányáig, északon a Csurgó völgyi utca a Csurgó bányáig.

TERÜLET HASZNOSÍTÁS

Az elmúlt évtizedek jelentős fejlesztéseket hoztak e területen. Ezek közül felemás eredménnyel zárult a kis telekkel rendelkező üdülők kiépítése, hiszen kénytelen volt az önkormányzat lakóterületté átminősíteni az amúgy arra mérsékelten alkalmas telkeket. A régebbi városvezetés azon célja, hogy a jelentős tömegforgalommal járó intézményeket az amúgy is parkolási gondokkal küzdő óvárosból kitelepítse sikeresnek mondható, így az öregek otthona, az egészségügyi központ, valamint a Fesztiválkatlan egyéb intézményekkel kiegészülve Tokaj város legsikeresebb beruházásai közé sorolható.

JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

Tarmag bánya, a Csurgó bánya turisztikai célú hasznosítása, valamint a Bodrog parton lévő kajakkenu központ továbbfejlesztése. Csurgó-völgy városi terület lehet belterületbe vonással újabb lakóterület fejlesztés helyszíne, mely a fiatalok megtartásának egyik kulcs elemeként jelenhet meg.

D.) Sziget Bodrozug peremével

A Kisbodrog és a Tisza által határolt területen helyezkedik el a Sziget a Bodrozug peremével. Önálló egységet képez, ugyanakkor a központi területhez szervesen kapcsolódik. Természetvédelmi terület, a Rákóczi vár és a műemléki védelemmel bíró izraelita temető található itt. A Rákóczi vár maradványa kiemelkedő történelmi – régészeti -kulturális jelentőséggel bír. A területen lévő várromnak mára egyetlen faldarabja maradt épségben a Bodrog folyó bal oldalán, ahol még egyébként lakóházak állnak. A vár mellé látogatóközpont építése tervezett. A 605-ös hrsz.-on található izraelita temető országos műemlékvédelem alatt áll. A benne álló sírkövek műemléki értékek.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

Településszerkezet szempontjából a Tisza és Bodrog által körülölelt terület. A Bodrozug északi határa a közigazgatási határ. Jelenleg csak a Bodrogon keresztül (komppal, vagy csónakkal) érhető el a városból, a tervezett új híd megépültével ez a helyzet alapvetően változik

TERÜLETHASZNOSÍTÁS

Tokaj területének egy negyedét teszi ki ez a forgalomtól elzárt településrész. Ökológiailag védett kvázi érintetlen területeket foglal magában. Itt van a műemléki és régészeti védelem alatt álló Szapolyai - Rákóczi vár területe is.

JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

A Szigetet egy gyaloghíd megépítésével kívánja a város a belvárosi területhez kapcsolni, mely a Bodrogon a Zákó köz folytatásában épül. A javasolt híddal a Sziget elérhetővé válik. A Macskaér és észak-keleti meghosszabbítással a Tiszába kötése által újra kirajzolódik a Sziget az eredetitől némileg eltérő (ugyan mindig változó) kontúrral. Szükséges a Sziget északi területén levő vár régészeti parkként való bemutatását a szükséges kiszolgáló és szociális kiépítésekkel, turistaútvonalakkal. Innen indulhat az a Lombkorona-sétány, ami ehhez a környezetismereti témához kapcsolódik, majd kalandos úton eljut a déli fizikai és szellemi kikötőbe a Szigetcsúcson.

E.) További külterület: Tiszántúli rész

TELEPÜLÉSSZERKEZET

Ökológiailag védett, érintetlen terület.

TERÜLET HASZNOSÍTÁS Zöldterület.

JAVASOLT FEJLESZTÉSEK

A 39-es út és Tisza hídja megépültével a tiszántúli terület város felőli megközelítése jelentősen rövidül, könnyebbé válik.

4.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A szegregátumok és a szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolását a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 10. mellékletében meghatározott módszertan szerint a jelenleg hatályos ITS kidolgozásánál a KSH végezte el a 2011. évi népszámlálási adatok alapján, az ún. szegregációs mutató kiszámításával. Jelenleg ennél frissebb szegregációs adatok nem érhetők el.

A KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján szegregátumként azon egybefüggő, körülhatárolható területek kerültek meghatározásra, ahol legalább 50 fő népességet alapul véve, a szegregációs mutató (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) értéke az érintett területen 35% feletti. A 30-34% közötti szegregációs mutatóval rendelkező helyek veszélyeztetett területnek számítanak.

A legutóbbi népszámlálási adatok alapján a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 16,9%, a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 48,8%.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 13,3%. Tokajban a beazonosított szegregációval érintett területek lakossága nem haladja meg az 50 főt, tehát beavatkozási tervet igénylő valódi szegregátum nem található a városban. Az adatok alapján 5 területet jelölt meg a KSH, mint szegregáció szempontjából érintett területet, a területeken a népesség előregedése, a kis lakosságszámból fakadó adattorzulás, illetve egy esetben bentlakásos intézmény jelenléte okozta a magas szegregációs mutatókat.

A jelenleg hatályos ITS kidolgozásánál bekért 2011-es népszámlálási adatokból előállított KSH adatszolgáltatás alapján Tokajban nem található olyan terület, amely a szegregációs mutató alapján megfelelné a szegregátum feltételeinek.

MELLÉKLETEK

1. melléklet Szociális ellátásban részesültek száma 2010 -2020 között

Időszak	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Rendszeres szociális segélyben részesítettek havi átlagos száma (fő)	21,16	29,58	17,41	15,75	18,83	13					
Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesítettek havi átlagos száma (fő)						3,2	4,19	4,75	5,09	6	6,45
Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma (fő)	78,25	78,25	114,27	129,58	115,45	76,97	85,48	66,3	64,23	63	70,35
Alanyi jogon megállapított ápolási díjban részesítettek havi átlagos száma (fő)	18,98	22,36	16,19	23,42	23,64	27,83	23,55	18,7	22,01	17,67	15,31
Időskorúak járadékában részesítettek havi átlagos száma (fő)	3,76	2,34	2,83	2	2	1	1	1	1	1	1,16
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek havi átlagos száma (fő)	220,5	203,5	191,5	192	187	141	127,5	89	71	54	43
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez kapcsolódó pénzbeli ellátásban részesítettek havi átlagos száma (fő)	3	3	2,83	2	4	4,75	2	2	1		
Óvodáztatási támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)				2							
Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (alanyi és normatív alapon kiadott) (fő)	109	152	121	232	262	255	268	382	420	427	401
Méltányossági alapon kiadott közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma (fő)	3	4	3	5	1						
Normatív lakásfenntartási támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	139	247	230	216	209	223					
Lakáscélú helyi támogatásban részesítettek száma (fő)							3				
Súlyosan mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásában részesítettek száma (fő)	107	85	68								
Átmeneti segélyben részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	175	144	168	128							

Önkormányzati segélyben részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)					217	94					
Települési támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)						316	317	318	286	232	220
Temetési segélyben részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	10	8	9	5							
Köztemetések száma (eset)	4	3	8	7	5		4	4	6	4	2
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)	74	91	76	2							
Egyéb önkormányzati támogatásban részesítettek száma (pénzbeli és természetbeni) (fő)			1718	1370	2056	1035	1114	1085	1053	1017	4
Gyermekek otthongondozási díjában részesítettek havi átlagos száma (fő)										4,84	5,8

Forrás: KSH

2. Melléklet: Katonai térképek

Az I. katonai felmérésen (1763-1787) megfigyelhető, hogy a Tisza és Bodrog vízfolyások mentén, számos helyen ligeterdő volt, amely gazdag élővilággal rendelkezett. Az É-i részen található mai Budrogzug, már ekkor is hatalmas kiterjedésű vízjárta-mocsaras terület. Összesen két településcsíra látható a szelvényeken, a két folyó találkozásánál elhelyezkedő Nagy Tokaj, és a település D-i részén található Kis Tokaj. A szőlőművelés és bortermelés fontosságáról árulkodik, hogy a Tokaji-hegy teljes egészében szőlőterületnek van jelölve, illetve a borászattal szorosan összefüggő pincék helye szintén megtalálható a térképen. A fontosabb útvonalak nyomvonalát kirajzolódik a szelvényeken.



Forrás: I. Katonai felmérés

A II. katonai felmérésen (1806-1869) látható, hogy a ligeterdők nagymértékben csökkentek, helyüket átvették a vízjárta mocsarak és nádasok. A Tokaji-hegyről ezen a térképen pontosabb ábrázolást kapunk. A szőlők ekkor is hatalmas területet foglalnak el, viszont megjelenik a hegytetőn egy nagyobb erdőfolt, és a vízmosások mentén szintén fás-bozótos területeket lehet látni. A lakott területek újabb utcákkal és épületekkel bővültek. A Bodrozug még mindig érintetlen, vízjárta terület.



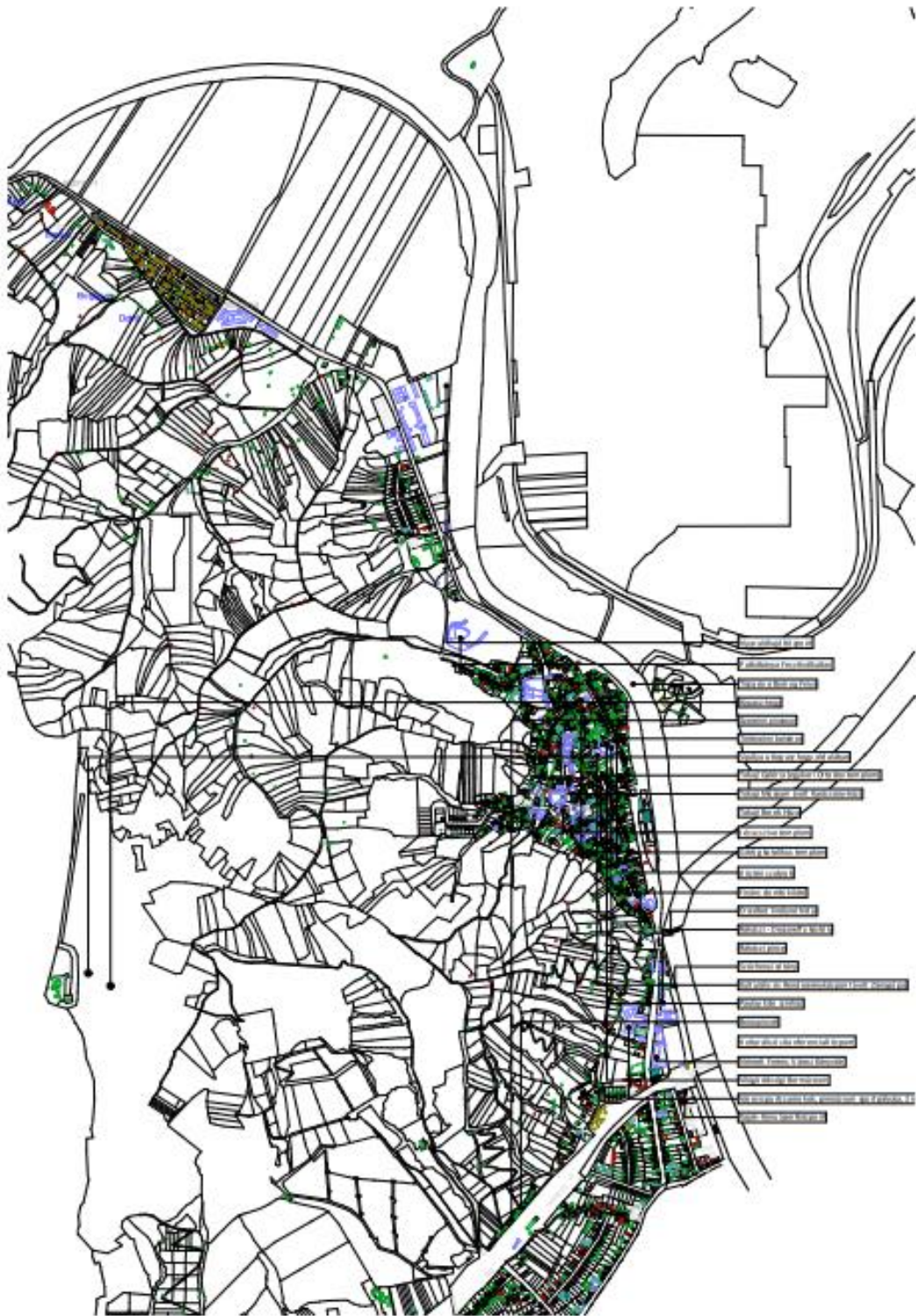
Forrás: II. Katonai felmérés

A III. katonai felmérésen (1869-1887) a legszembetűnőbb változás a Taktaköz mocsaras területeinek visszaszorulása, ekkorra már ugyanis a lecsapolásoknak köszönhetően alkalmassá váltak a szántóföldi művelésre. Ennek következtében hatalmas területek kerültek felszántásra. A lakott területek viszonylag változatlan kiterjedésűek. Az utak vonalvezetésén sem vehető észre nagyobb változás. A térképszelvényeken megjelenik a vasútvonal jele, ami fontos változásokat hoz a település életébe.



Forrás: III. Katonai felmérés

3. melléklet: Érték térkép:



4. melléklet: Probléma térkép:

